МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ В. К. МАМУТОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ при СНУ ім. В. ДАЛЯ

АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР СНУ ім. В. ДАЛЯ

ГО «ФУНДАЦІЯ «ПРОСТІР»

ГО «ІМПАКТ ЦЕНТР СХІД.ЮА»

ЛУГАНСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

VII Всеукраїнська науково-практична конференція здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

27 жовтня 2023
Київ

УДК 304:332:338

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: проблеми і можливості досягнення в Україні та світі: матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених, 27 жовтня 2023 р., м. Київ. – Київ : [Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля], 2023. – 199 с.

Видається за рішенням Вченої ради факультету економіки та управління Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, протокол № 2 від 25 жовтня 2023 р.

Редакційна колегія:

Галгаш Р. А.	д.е.н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи, економіки та розвитку СНУ ім. В. Даля
Заблодська І. В.	д.е.н., професор, директор Луганської філії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В. Мамутова НАН України»
Десятнюк О. М.	співголова організаційного комітету, д.е.н., професор, ректор ЗУНУ
Дивак М. П.	д.т.н., професор, проректор з наукової роботи ЗУНУ
Островерхов В. М.	к.е.н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ЗУНУ
Целіщев О. Б.	д.т.н., професор, проректор з наукової роботи СНУ ім. В. Даля
Чечель А. О.	д.е.н., професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Маріупольського державного університету, Academic Visitor, the University of Cambridge
Івченко Є. А.	д.е.н., професор, декан факультету економіки та управління СНУ ім. В. Даля
Коцур А. С.	к.е.н., доцент, декан факультету економіки і управління ЗУНУ
Семененко І. М.	голова організаційного комітету, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Собко О. М.	д.е.н., професор, завідувач кафедри підприємництва і торгівлі ЗУНУ
Птащенко О. В.	д.е.н., професор, професор кафедри підприємництва і торгівлі ЗУНУ
Бурко Я. В.	к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля
Волошин Р. В.	к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва і торгівлі, заступник декана факультету економіки і управління ЗУНУ
Швець Н. В.	відповідальний секретар конференції, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва СНУ ім. В. Даля

Відповідальність за зміст і редакцію матеріалів несуть автори та наукові керівники.

© СНУ ім. В. Даля, 2023
© Колектив авторів, 2023

Зміст

Тематичний напрям 1. Відновлення економіки України на засадах сталого розвитку

ПРОБЛЕМАТИКА СПРАВЕДЛИВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
Бабічева Є. Д. ***9***

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
Богданець Б. Б. ***12***

СТАН СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ
Богданов С. О. ***16***

ЗЕЛЕНИЙ СУКУПНИЙ ПОПИТ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ
Бєрвінова В. В. ***19***

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УКРАЇНІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Імнадзе І. Н. ***21***

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ
Келюхова Ю. В. ***23***

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ
Коломоєць М. О. ***26***

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Кощеєва Д. О., Курцев О. Ю. ***27***

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РІТЕЙЛОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ
Кузан Г. О. ***29***

РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
Кулаков Є. В. ***32***

РОЗГЛЯД ОСОБЛИВОСТЕЙ РОБОТИ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ У ВІДДАЛЕНОМУ РЕЖИМІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ
Куява Б. М. ***34***

ГРАДІЄНТ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІЙ ВІДНОВЛЕННЯ В КООРДИНАТАХ ВІЙНИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Ляшенко П. А., Гречана С. І. ***37***

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ВИМОГАМ ЕКОНОМІКИ
Михлик Л. І., Дімчогло М. І. ***41***

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРОБІЗНЕСУ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
Ніколаєв С. П., Щербак І. О. ***46***

ФОРМУВАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ПРОМИСЛОВОСТ
Побива М. В., Брикайло Є. Б. ***48***

ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Рогозян Ю. С. ***50***
РОЛЬ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВІДНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
Сибіна В. О., Довбня І. А. ***52***
УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ ТА РОЗВИТОК КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
Стариковська Д. О. ***54***
МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Теслюк Ю. В. ***55***
НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ КОМПАНІЙ
Тіточка О. В. ***57***
РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
Шахбаз'ян Д. І. ***59***

Тематичний напрям 2. Вирішення екологічних проблеме у контексті сталого розвитку

РОЗМІНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ
Архипов П. О. ***61***
НООСФЕРНІ ПІДСТАВИ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»
Досужа Д. О. ***63***
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
Кононенко Д. В. ***64***
АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ В УКРАЇНІ
Новікова А. М., Вєтрова А. Д. ***66***

Тематичний напрям 3. Сталий розвиток бізнесу: проблеми і можливості

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
Алієв Е. Ш. ***70***
СУТНІСТЬ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Бєкєтов О. В. ***71***
РОЛЬ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА
Бойчик В. Є., Бойчик І. М. ***72***
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Боровська С. П. ***75***
ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ
Величко Ю. В. ***76***
СУЧАСНИЙ ІТ- РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Гайворонський М. В. ***77***

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Гладун В. О. ***79***
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
Горожанська Ю. В. ***80***
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ
Задорожний М. Е. ***81***
ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Івашків Я. К. ***83***
РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Карпик Я. М. ***84***
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Кобринець Г. А. ***86***
ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
Кобцева Д. А. ***87***
СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК УНІКАЛЬНА ТОРГОВА ПРОПОЗИЦІЯ: ІМПЕРАТИВ ДЛЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ
Корсунова К. Ю. ***90***
СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Коцур А. С. ***92***
ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Красніков Д. О. ***94***
РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД
Крисоватий І. А. ***95***
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Кудрявцев М. О. ***96***
ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ ЗА ДОПОМОГОЮ БЛОКЧЕЙНУ В ГАЛУЗІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ
Курбецький С. М. ***97***
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Малікова О. В., Цибульник Н. В. ***99***
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА
Микула Л. ***100***
СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Науменко А. В. ***102***
ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТУРАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ
Овсянюк-Бердадіна О. Ф. ***104***
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ
Островерхов В. М. ***106***

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ
Пташенко О. В. ***108***
ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Пурєй Є. Ю. ***109***
РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ
Рожков В. О. ***110***
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Розумний О. М. ***111***
РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ
Савенко І. М., Цимбал О. І. ***113***
ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА
Сливка В., Смерека С. Б. ***114***
ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Собко О. М. ***116***
СИСТЕМА КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ У ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ
Соломатіна Н. С. ***117***
СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Тимофєєв І. О. ***119***
ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Фурик Ю. Д. ***121***
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Хаблак А. І. ***122***
PR-ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ЦІЛЬОВУ ГРОМАДСЬКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА
Хімченко А.О. ***124***
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА
Чекашкін Р. А. ***127***
ЦИФРОВА ТОРГІВЛЯ ЯК ВЕКТОР ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
Шевченко І. О. ***128***
НАСЛІДКИ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
Шевченко І. О., Гараєв М. В. ***129***
РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Шишкова Д. С. ***131***

Тематичний напрям 4. Забезпечення миру та безпеки як пріоритет сталого розвитку: соціально-правові аспекти

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ
Бачинін О. С., Гаврилюк А. Р. ***135***

ДЕФІЦИТ КАДРІВ ТА НАВИЧОК – ОСНОВНИЙ ВИКЛИК РИНКУ ПРАЦІ У 2023 РОЦІ
Білоус О. С. ***136***
ЯКІСТЬ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
Булатніков С. О., Дімчогло А. І. ***137***
ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Пташенко Л. В. ***139***

Тематичний напрям 5. Досвід та перспективи країн світу у досягненні цілей сталого розвитку

«ЗЕЛЕНІ» ІНВЕСТИЦІЇ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ДОСВІД УКРАЇНИ
Бондаренко А. Ю. ***141***
ЗНАЧЕННЯ БРЕНДУ У ПРОСУВАННІ ПРОДУКЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА
Волошин Р. В., Онисько А. П. ***143***
РУХ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
Гайворонський М. В. ***145***
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Грод М. І. ***146***
РОЛЬ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ
Кацан І. О., Палійчук М. С. ***148***
НОВІТНІ ІННОВАЦІЙНІ СКЛАДОВІ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ
Кириленко С.В. ***150***
ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ
Клокова М. А. ***151***
ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ НАССР В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА
Лях О. А., Волошин Р. В., ... ***153***
ДОСВІД ПОЛЬЩІ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ
Монастирський Г. Л. ***155***
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ВИКЛИК СТАЛОМУ РОЗВИТКУ
Олійник К. Д. ***158***

Тематичний напрям 6 . Публічне управління для сталого розвитку

МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ
Абакумова Д. В. ***161***
МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД
Височин А. Ю., Височин Д. Ю. ***163***

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ
Голова О. Є. 165
УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ ДЛЯ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ
Живага А. В. 167
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМУ ЇЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
Завгородня А. В. 169
АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ» У СОЦІАЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ
Кожура В. В. 172
ВИЯВЛЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я У ФОРМІ КНП
Мошкова Т. М. 174
РОЛЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я НА ОСНОВІ КІЛЬКІСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ У ДОСЯГНЕННІ ЦСР №3 "ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ"
Овчаренко П. Є. 177
ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Огарок Г. С. 179
ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ – СУЧАСНА ФОРМА ЗГУРТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН
Панченко Ю. Р. 181
МЕХАНІЗМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ
Прудніковa К. О. 184
УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМ МАЙНОМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ
Сердюков К. С. 186
РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ШВЕЙНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЙОГО СТАЛОСТІ
Сєрбулов М. О. 188
РОЛЬ ПАРЛАМЕНТІВ У ДОСЯГЕННІ ЦІЛЕЙ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ
Сотніков В. А. 192
МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА
Ушмодін М. А. 194
ІНТЕГРОВАНЕ ПЛАНУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Федотенко Т. В. 196
ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АСПЕКТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПІДХОДУ
Гусак Д. Р. 198

ПРОБЛЕМАТИКА СПРАВЕДЛИВОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Бабічева Є. Д.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Кривуля П. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В національній економіці справедливе ціноутворення інтерпретується як ціни на товари і послуги, встановлені на основі об'єктивних і справедливих принципів, які враховують різні інтереси і дозволяють забезпечити раціональний розподіл ресурсів та доходів на рівні країни. Справедливість є однією з засад сталого розвитку, тому неможна розглядати сприяння сталості розвитку у відволіканні від забезпечення справедливості головних економічних процесів та явищ, до яких без сумніву слід віднести й ціноутворення також. Але таку концепцію справедливого ціноутворення неможна вважати поширеною фактивно та поки що неможна вважати її навіть ґрунтовною, оскільки зазвичай концепт справедливості використовують у різних значеннях, а принципи, які мають забезпечувати справедливість, стають лише деклараціями інтенцій, а не саме принципами, тобто не є правилами дії. Тому у дослідженні ставимо за мету висвітлення сутності проблеми несправедливого ціноутворення в економіці України та висунення пропозиції щодо змісту справедливого ціноутворення на базі припущень, які базовано на положення теорії кооперативних (нестратегічних) ігор. За такими положеннями справедливе ціноутворення має відповідати двом концепціям справедливості – егалітарній та утилітарній. Завданням дослідження є розгляд проблеми несправедливості ціноутворення, зміст концепції справедливого ціноутворення, що враховує пропорції в структурі доданої вартості за різними кроками додавання вартості у структурі господарських зв’язків у національній економіці. Методика проведення та розкриття науково-практичної значущості отриманих результатів базується на дослідження ролі неегалітарного розподілу часток доданої вартості та ролі великих часток прибутку у доданій вартості, які не мають обмежувати регулятори якщо вони відповідають утилітарній справедливості навіть за умов егалітарності, та мають обмежувати якщо вони не є не тільки егалітарними, а й призводять до деградації національної економіки через прискорене виведення з країни інвестиційних ресурсів.

Егалітаризм прагне до створення більшої рівності у розподілі ресурсів, доходів та можливостей для всього суспільства. Утилітаризм же базується на ідеї максимізації користі усіх членів суспільства[1, с. 264]. Якщо казати про справедливе ціноутворення в контексті егалітаризму, то це ті ціни, що допомагають досягти більшої рівності в розподіли благ у суспільстві, а за утилітаризмом - ціни, які максимізують корисність та задоволення індивідів як спільноти.

Проблему несправедливості у ціноутворенні неможна вважати загальноекономічною, її можна вважати ситуаційною, оскільки ціноутворення й є механізмом розподілу шляхом встановлення пропорцій обміну, але саме зараз в Україні ця проблема загострена через неможливість функціонування ціноутворення за суто ринковими умовами: країна за умов війни апріорі несе втрати у економіці та

не є інвестиційно привабливою. Тому роль регуляторів стає більшою, а механізми утворення справедливих розподілів неможна вважати автоматичними.

Для аргументації такої тези щодо сучасної ситуації в Україні можна розглядати процес накопичення доданої вартості у цінах товарів як зміну вартості у кругообігу грошових коштів між суб'єктами економіки(схематично надано на рис. 1). Ланцюг виробництва − це фактично не «лінія», а зациклений ланцюжок трансакцій, який представляє собою послідовні стадії перетворення первинних ресурсів на готові товари та послуги з додаванням доданої вартості та рух коштів та прав власності паралельно руху матеріальних потоків. Додана вартість розподіляється між працівниками у вигляді заробітної плати та між власниками капіталу у вигляді прибутку. Власники підприємств отримують прибуток, який одержано від продажу товарів і послуг, та частина грошових коштів яких стає доходом підприємців, а інша частина має стати інвестиційними ресурсами для розвитку бізнесу. Заробітна плата формує платоспроможний попит, тобто суму грошей, яку готові витратити споживачі на товари та послуги за певних умов для власного споживання. Рівень заробітної плати може впливати на здатність населення накопичувати заощадження, тобто також слугувати джерелом оновлення капіталу, для інвестицій у різні сектори економіки. В Україні досі існує проблема нерівності доходів, а на фоні війни наразі в країні більша частина населення не має вільних коштів для заощаджень, оскільки все витрачають на базові потреби. Тому саме прибуток великих підприємств стає головним джерелом інвестицій, які не можуть бути орієнтованими на апріорі непривабливі та ризиковані об’єкти інвестування. Власники деяких підприємств отримують вагомі прибутки, які зазвичай не повертаються в економіку в виді інвестицій, що призвело б до збільшення обсягу кругообігу грошових коштів, а навпаки, з різних об'єктивних причин, виводяться з країни. Як результат, відбувається ситуація, в якій будь-яка нерівномірність у доходах закінчується тим, що гроші не йдуть на інвестиції і спричиняє негативний вплив на національну економіку, тому егалітарність можна вважати тією основою справедливості за таких умов, яка буде зменшувати темпи деградації національної економіки.

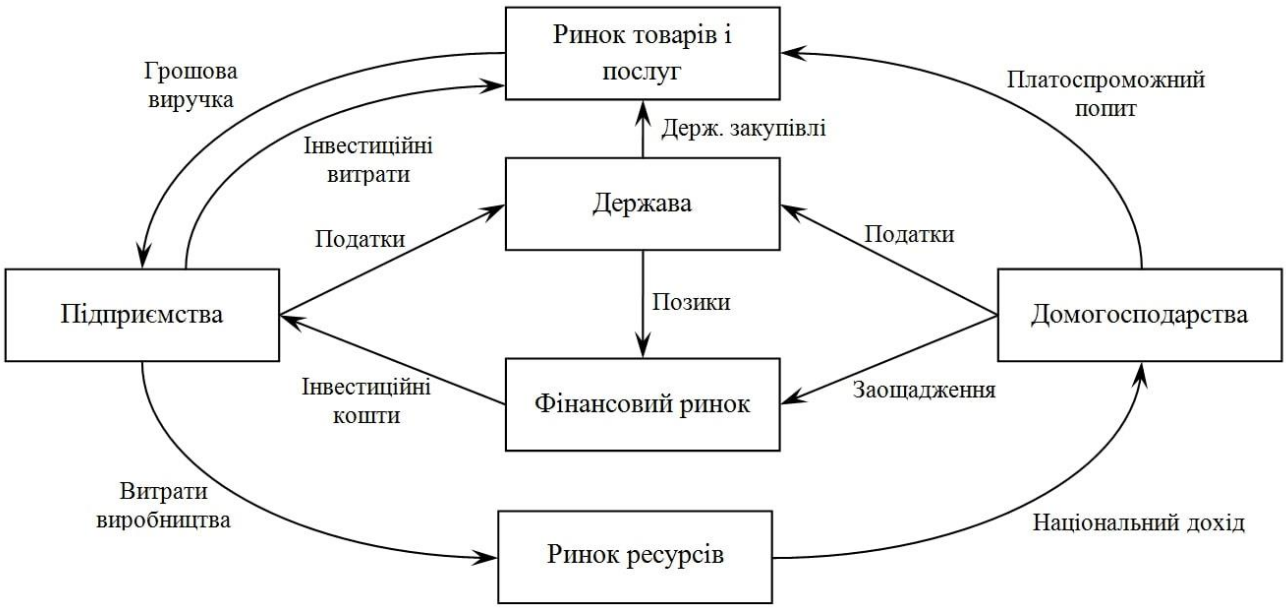

Рис. 1. Грошовий кругообіг в національній економіці

Джерело: [2, с. 9]

Зараз наша економіка дуже залежить від зовнішнього фінансування. Як повідомила голова комітету з питань бюджету Верховної Ради, зовнішня допомога станом на 15 лютого 2023 року становила 68,8% джерел фінансування дефіциту коштів державного бюджету з початку року [3]. Також існує проблема виведення значних обсягів валюти фізичними особами порівняно з довоєнним часом, які перевищують обсяги надходжень приватних переказів заробітчан в Україну, що погіршує сальдо платіжного балансу [4]. Тобто, спостерігається негативна тенденція, при якій національний борг зростає, в той же час власний продукт купується за "чужі" кошти, а та додана вартість, яка виникла в країні, може бути виведена з національної економічної системи тими підприємствами, які отримують найбільшу частку у структурі доданої вартості.

Припустимо, якщо одне підприємство в ланцюзі трансакцій має велику ефективність і значна частка прибутку накопичується в нього, а всі інші недоотримують, то це можна розцінювати як ознаки утилітарної справедливості, бо власники та менеджери такого підприємства інвестували в ефективні проекти, та й накопичені інвестиційні ресурси будуть інвестовані також у найбільш ефективні проекти (хоча питання виміру ефективності саме по відношенню до кластерів та регіонів не є повністю аналогічним виміру ефективності підприємств, що показано у [5], але вважаємо, що така теза про ефективність як право на вплив на напрямки розвитку усього кластеру є хоча б якоюсь мірою правдоподібною), що дає розвиток національній економіці, хоча й формується концентрація ринкової влади (та капіталу) у меншої кількості суб'єктів господарювання. Якщо такий неегалітарний (егалітарно несправедливий) розподіл стимулює зростання, то він є утилітарно справедливим. Але якщо зростання не є задовільним, то за такої умови необхідний контроль та регулювання ринку державою. Але якщо немає жодних шансів очікувати, що суб'єкт буде раціонально інвестувати кошти, то тоді питання справедливості загострюється, а забезпечення егалітарності розподілу дає можливість знизити темпи деградації економіки, бо якщо великі за часткою доданої вартості економічні актори акумулюють кошти та можуть тільки виводить кошти з кругообігу, то це прискорює деградацію економіки. В Україні же виходить, що всі гроші, які утворюються на рахунках як та частка доданої вартості, яка не йде на заробітну платню, тими чи іншими шляхами буду виведеними, оскільки інвестувати сенсу немає, що не є справедливим ані егалітарно, ані утилітарно.

Отже, якщо говорити про справедливе ціноутворення, то виходить, що додана вартість за таких умов має бути більш рівномірно розподіленою, що є егалітарно справедливіше. Це можливо за умови, що додана вартість, припустимо, додається всіма суб'єктами господарювання рівномірно, тобто рівномірно додавати прибуток або заробітну плату, або рівномірно додавати однакову структуру заробітної плати та прибутку. Гіпотези предмету рівномірності можуть бути різними. Така рівномірність додавання більш справедливо представляє також і попит на кінцевому ринку. Крім того, такий егалітарний розподіл надає більшої можливості стримування міграційних процесів, що має велике значення для збереження кадрового потенціалу та створення підґрунтя для адаптивного відтворення національної економіки у подальшому (роль саме працівників та трудового потенціалу як виразника єдиного адаптаційного ресурсу у забезпеченні економічної безпеки розкрито у роботі [6]) Питання у справедливому ціноутворенні в економіці, що зростає та розвивається, стоїть не так гостро як в економіці, яка деградує, оскільки "всі сплески" у структурі доданої

вартості швидше за все з економіки будуть виведені, а економіка відповідно зменшується за обсягом, стискається, тобто швидкість деградації збільшується.

Тож можна дійти висновку, що дилема між утилітарністю та егалітарністю, яка виникає у будь якому випадку та яку необхідно вирішувати, за ситуацією участі країни у військових діях слід вирішувати більшою мірою у бік егалітарності. Якщо егалітарно нарощувати додану вартість, то скоріше за все економіка потроху, але все ж таки буде деградувати; але ж якщо в якійсь ланці акумулюються та виводяться частки доданої вартості, то деградація національної економіки відбувається швидше, що стає на ваді забезпеченню сталого розвитку країни та економічної безпеки держави.

Джерела

1. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 305 с.

2. Івашко О. А. Теорія фінансів :навч. посіб. / Олена Анатоліївна Івашко. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 404 с. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/153582888.pdf.

3. Interfax-Ukraine. Дефіцит держбюджету у 2023 році майже на 70% покривається із зовнішніх джерел - голова бюджетного комітету ВР. *Інтерфакс-Україна*. URL: https://interfax.com.ua/news/economic/892023.html (дата звернення: 12.10.2023).

4. Банківська система України станом на квітень 2023 року. Досягнення, проблеми, можливості. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/bankivska-systema-ukrayiny-stanom-na-kviten-2023-roku-dosyahnennya-problemy (дата звернення: 13.10.2023).

5. Паничок М. Ю., Кривуля П. В. Пристосовність різних підходів щодо інтерпретування категорій «ефект» та «ефективність» для вирішення завдань оцінювання використання економічного потенціалу регіону. *Економічний вісник Донбасу*, 2019. № 3 (57). С. 10-20. DOI: 10.12958/1817-3772-2019-3(57)-10-20.

6. Рибнікова Н. О.,Кривуля П. В. Про ідентифікацію задіяних у забезпеченні економічної безпеки підприємства ресурсів як виразників єдиного адаптаційного ресурсу.*Світова економіка XXI століття: цикли і кризи. Бюлетень II віртуальної сесії Міжнар. Нобелівського економічного форуму*. Дніпропетровськ: ДУЕП ім. А. Нобеля, 2011. С. 333–338.

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ, ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Богданець Б. Б., аспірант

Науковий керівник: д.е.н., доц. Орлова-Курилова О. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Рональд Рейган в своїй промові відмічав: «Мир - це не відсутність конфлікту, а здатність справлятися з конфліктом мирними засобами» [1].

Можна зробити корективу висловлювання Рональда Рейгана та згадати про цінність відносин з клієнтами у банках: «Гарні відносини з клієнтами - це не відсутність конфліктів, це здатність залагоджувати конфлікти...».

В процесі нашого дослідження причин виникнення конфліктів у банківський сфері, доцільно зробити акцент на понятті «конфлікт» та розібратись з його сутністю, яку важко пояснити одним науковим визначенням.

Конфлікт (лат. conflictus — зіткнення, сутичка) — зіткнення протилежних інтересів і поглядів, напруження і крайнє загострення суперечностей, що призводить до активних дій, ускладнень, боротьби, що супроводжуються складними колізіями; ситуація, в якій кожна зі сторін намагається зайняти позицію несумісну з інтересами іншої сторони [2].

Автори праці розглядають конфлікт як процес крайнього загострення суперечностей та боротьби двох чи більше сторін соціальної взаємодії, який супроводжується негативними емоціями. Це відкрите або приховане протистояння цих сторін внаслідок відстоювання ними взаємовиключних інтересів, цілей, позицій, суджень чи поглядів. При цьому кожна з конфліктуючих сторін вважає себе правою і рішуче вступає в боротьбу за свої інтереси. Конфлікти виникають через протилежність інтересів і соціальних установок людей, вони потребують обов’язкового розв’язання, оскільки без цього неможливе нормальне функціонування соціальної групи, колективу [3, с.12].

Серед передумов виникнення конфлікту дослідниками в цій галузі називаються:

1. Наявність ситуації, що сприймається учасниками як неприйнятна для них, тобто, конфліктна.

2. Неподільність об’єкта конфлікту, через що вирішення своїх проблем однією стороною стає можливим лише за рахунок іншої сторони [3, с.13].

В сучасних умовах військового стану в Україні, погіршення економічної ситуації та введення законодавчих обмежень в різних сферах діяльності, особливо у банківському секторі, уникнути конфліктів стає дедалі важче. Тому актуальним є зосередження уваги на причинах виникнення конфліктів у банківській сфері під час війни в Україні.

Конфлікт виникає у момент, коли бажання клієнтів не співпадає з можливостями банків, або коли послуги та продукти, які бажає отримати клієнт, не відповідають законодавчим вимогам та внутрішньобанківській політиці. Виникнення та розвиток конфлікту обумовлений об'єктивними та суб'єктивними чинниками.

В умовах війни дедалі більше вплив на природу конфлікту мають суб’єктивні чинники, проте саме ці конфлікти вирішити набагато легше.

Причини виникнення конфліктів поділяються на дві групи: об’єктивні та суб’єктивні. До об’єктивних відносяться: законодавчі обмеження, обмеженість в ресурсах та їх недостатність, спотворення інформації, розбіжності в цілях клієнта та банку, економічна ситуація в країні. До суб’єктивних – психологічні, такі як небажання клієнта сприймати об’єктивні фактори, принципова позиція та особисті вподобання. Наприклад, співробітникам компанії для спрощення робочого процесу зручно обслуговуватися в одному банку, та відповідно працювати в одній системі дистанційного обслуговування «клієнт-банк», ніж співпрацювати з різними банками в інтересах компанії.

Законодавчі обмеження та зумовлені ними регулювання діяльності суб’єктів підприємницької діяльності з боку держави - є найбільш поширеною об’єктивною причиною виникнення конфлікту між банком та клієнтом в умовах військового стану в країні. У порівнянні з попередніми роками, значно розширився перелік вимог до банків як до суб’єкту первинного фінансового моніторингу та відповідальність за

дотримання цих вимог, а також вимог щодо діяльності та нормативних показників. Для клієнтів юридичних осіб наразі обмежені можливості ведення міжнародного бізнесу, а для фізичних осіб – вільне розпорядження коштами, в частині отримання готівки та проведення платежів.

Обмежень відповідно до вимог чинного законодавства багато, тому пропонуємо на прикладі валютних обмежень, розглянути причини виникнення конфлікту в умовах воєнного стану. З лютого 2022 р. НБУ прийняв постанову № 18 від 24.02.2022 р. «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [4], якою встановлено ряд обмежень, зокрема: обмежено зняття готівки, видачу коштів в іноземній валюті, частково зупинена робота валютного ринку, крім продажу валюти, заборонені транскордонні валютні перекази. Послаблення або обмеження стосовно здійснення валютних операцій вводяться майже щоденно. Здійснення іноземних валютних розрахунків має низку особливостей, специфічних та нових для бізнесу. Зокрема, вичерпний перелік послуг, робіт, прав інтелектуальної власності та інше згідно Постанови Кабінету міністрів України «Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту», №153 від 24.02.2022 р. [5].

На практиці, в процесі обслуговування клієнтів, можуть виникати ситуації, в наслідок яких останні не можуть зробити платіж, страждає бізнес, клієнт несе збитки та виникає конфлікт з банком. Наприклад, у клієнтів є потреба проведення платежів за отримані послуги, проведені роботи по міжнародних контрактах. Але надані послуги або не входять в зазначений перелік, валютний контроль банків має сумніви щодо віднесення зазначеної послуги до тієї чи іншої категорії з переліку, оскільки зазначена в діючих нормативно-правових актах інформація може бути розтлумачена двозначно. Помилка банку, може привести до накладання на нього штрафів за неналежний контроль операцій. Тому банкам час від часу доводиться відмовляти клієнту в задоволенні його потреб з огляду на ризикованість проведення операції, що також приводить до конфлікту.

Клієнти під час обслуговування діючих договорів експортно-імпортних або перед підписанням, нехтують можливістю отримання консультації у банку щодо актуальних правил та обмежень для уникнення нарахування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства чи інших негативних невідворотних наслідків, таких як, наприклад, недотримання граничних строків розрахунків, яке тягне за собою нарахування пені за кожний день прострочення в розмірі 0,3 відсотка від суми неодержаних грошових коштів за договором (вартості недопоставленого товару).

Визначивши причини виникнення конфлікту, ми можемо обрати ефективний шлях їх вирішення. Якщо конфлікт викликано об’єктивним фактором - обмеженістю ресурсів, наприклад, банк не має можливості якісно надавати послуги з обслуговування клієнтів під час блек-аутів або повітряної тривоги, то вирішення може бути лише одне - інвестування в розвиток, за рахунок ефективного розподілення ресурсів. Недоцільно виплачувати високі дивіденди акціонерам, а необхідно вкладати кошти в нове обладнання, організацію робочих місць у бомбосховищах та інше. У майбутньому це забезпечить зростання прибутків за рахунок отримання конкурентних переваг та задоволення потреби клієнтів. Також, ці окреслені заходи дозволять мінімізує виникнення конфліктів через обмеженість ресурсів.

Якщо згадати законодавчі обмеження, через які виникають конфлікти, то на нашу думку, є два шляхи вирішення конфліктів між клієнтами та банківською установою, а саме:

- перший - активний діалог представників бізнесу з представниками державної влади, співпраця з державними органами, участь представників банківської сфери в розробці та зміні діючих нормативних актів;
- другий - підбір та розвиток кваліфікованого персоналу у банківських установах.

Кваліфікований персонал, який постійно розвивається, навчати та мотивувати за рахунок банків. Це запорука успіху будь-якої організації. Професійний співробітник на своєму місці може швидко вирішити будь-який конфлікт, заспокоїти клієнта, відповісти на запитання та запропонувати вирішення проблеми. Нами розглянуто приклад, конфлікту через валютні обмеження, які можна звести до мінімуму, якщо працівники валютного відділу - професіонали, володіючи необхідними знаннями, швидко реагують на зміни в чинних нормативно-правових документах, здатні приймати виважені рішення, при цьому, вони можуть отримати консультацію та підтримку у колег з інших відділів: юридичного, фінансового моніторингу та ін., то питання щодо розуміння рівня ризикованості валютної операції не ставатиме, та конфліктів з клієнтами через це буде мінімальним, або відсутнім. Також необхідно розгалужувати мережеву роботу професіональних медіаторів, залучати їх до роботи в компанії в якості експертів-консультантів, для проведення тренінгів з персоналом банку.

Грамотно організований менеджмент з підбору та розвитку персоналу значно знижують рівень будь-яких конфліктів та як наслідок зменшить операційні та репутаційні ризики банку.

Вище викладене дає можливість нам зробити наступні висновки: причини конфліктів бувають об’єктивні та суб’єктивні. Об’єктивні - постійно змінюються в залежності від умов функціонування суб’єктів господарювання. Виходячи з нових причин, завжди будуть розроблятися нові шляхи вирішення конфліктів, але кваліфікований персонал та інвестування в розвиток банку – безсуперечна запорука вирішення конфлікту будь-якої природи.

Джерела

1.Промова Рональда Рейган від 09.05.1982 р. у коледжі «Юрика», штат Іллінойс. – Електронний ресурс: https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/address-commencement-exercises-eureka-college-eureka-illinois

2. Конфлікт. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії.- Електронний ресурс. - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82

3. Психологія конфлікту: Навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання / В. Я. Галаган , В. Ф. Орлов, О. М. Отич, О. О. Фурса. – К.: ДЕТУТ, 2008. – 422 с. – С.12. - URL: https://lib.iitta.gov.ua/3938/1/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D0%BA%D1%96%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82._%D0%9E_%D0%9C_%D0%9E%D1%82%D0%B8%D1%87_doc.pdf

4. Постанова Національного банку України «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» № 18 від 24.02.2022 р. – Електронний ресурс – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text

5. Постанова Кабінету міністрів України «Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту» №153 від 24.02.2022 р. – Електронний ресурс – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text

СТАН СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Богданов С. О.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Тищенко В. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

За інформацією українських банків у III кварталі 2023 року, попри негативний вплив війни, відбувалось подальше відновлення обсягів кредитування. У наступні 12 місяців українські банки очікують на зростання корпоративного і роздрібного кредитних портфелів, при цьому якість кредитного портфеля не зміниться, а фондування зростатиме переважно внаслідок припливу коштів населення. Попит бізнесу та домогосподарств на позики зростає. Четвертий квартал поспіль зростає попит на іпотеку в Україні. Вперше з початку повномасштабного вторгнення банки не посилювали кредитних стандартів для корпорацій, а для домогосподарств – пом'якшували вже третій квартал поспіль. Рівень схвалених заявок на кредити для бізнесу та споживчі позики зріс.

У наступні 12 місяців 60% опитаних банківських установ сподіваються на зростання корпоративного і роздрібного портфелів. Українські банки переважно очікують, що якість позик не зміниться (див. рис. 1). Проте окремі великі банки зазначили про погіршення якості кредитів домогосподарствам.

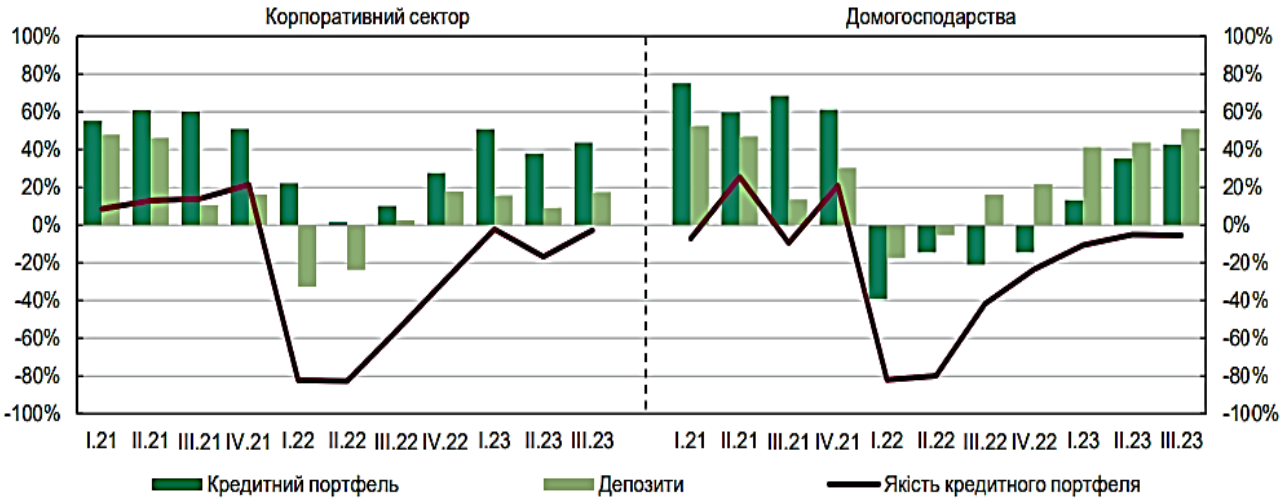

Рис. 1. Очікування зміни ключових показників банків протягом наступних 12 місяців

Джерело: НБУ

У наступні 12 місяців обсяги фондування зростатимуть. П'ятий квартал поспіль банки більшою мірою розраховують на приплив коштів населення.

На сьогодні попит на корпоративні кредити зріс, крім як на позики в іноземній валюті. Найбільше зростання попиту фіксується з боку малого та середнього бізнесу. Деякі великі банки відзначили зростання попиту великих підприємств. Потреба в

оборотних коштах, капітальних інвестиціях, а також нижчі процентні ставки підсилювали попит, а внутрішнє фінансування бізнесу та конкуренція банків – знижували.

У IV кварталі 2023 року банківські установи очікують зростання попиту на корпоративні кредити. Найбільше – з боку малого та середнього бізнесу, а також на короткострокові та гривневі позики (див. рис. 2).

Попит на кредити населенню надалі підвищується. Зокрема, попит на іпотеку зростає чотири квартали поспіль. Кращі очікування перспектив ринку нерухомості та ліпші споживчі настрої найбільше посилювали попит на іпотеку, а вищі витрати на товари тривалого вжитку та купівлю іноземної валюти – на споживчі позики.

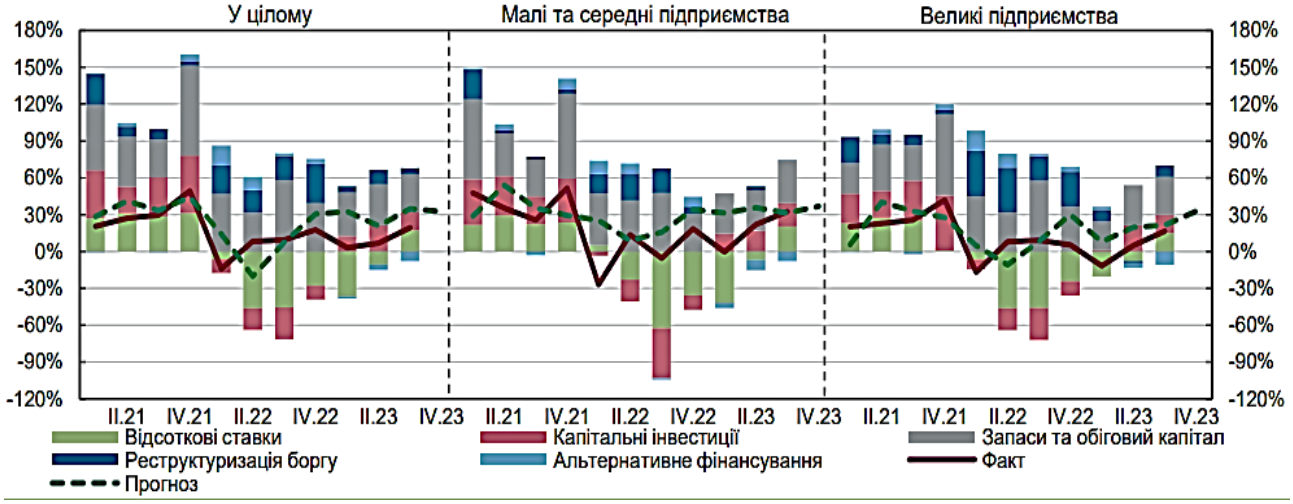

Рис. 2. Зміна кредитного попиту корпоративного сектору

Джерело: НБУ

У IV кварталі 2023 року прогнозується посилення попиту населення на кредити (див. рис. 3).

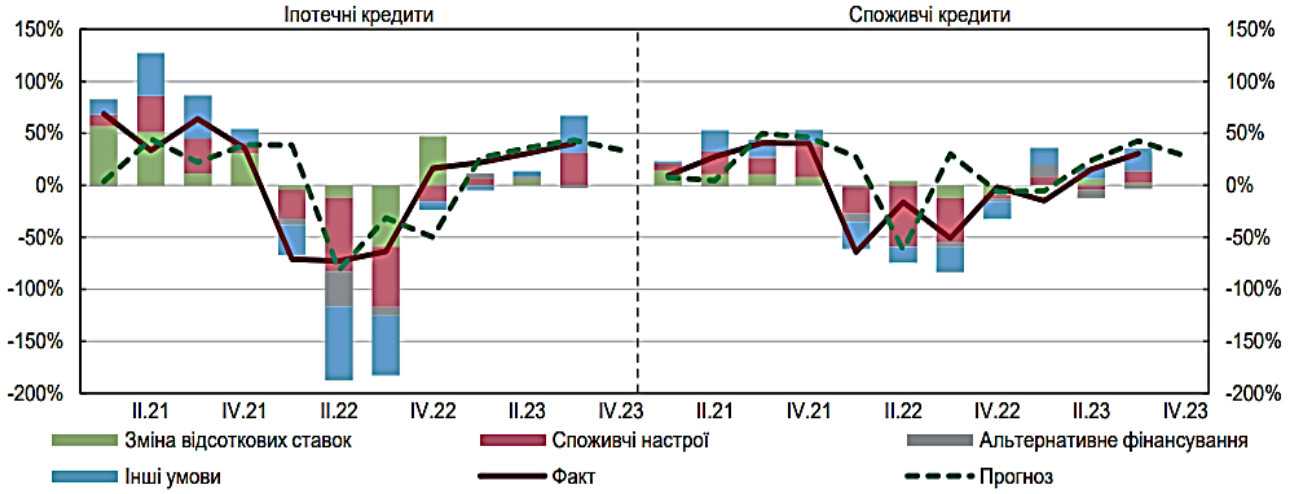

Рис. 3. Зміна кредитного попиту домогосподарств

Джерело: НБУ

Боргове навантаження малого та середнього бізнесу і великих компаній, за оцінками банків, два квартали поспіль знижується до середнього рівня. Водночас боргове навантаження домогосподарств дещо нижче за середнє (див. рис. 4).

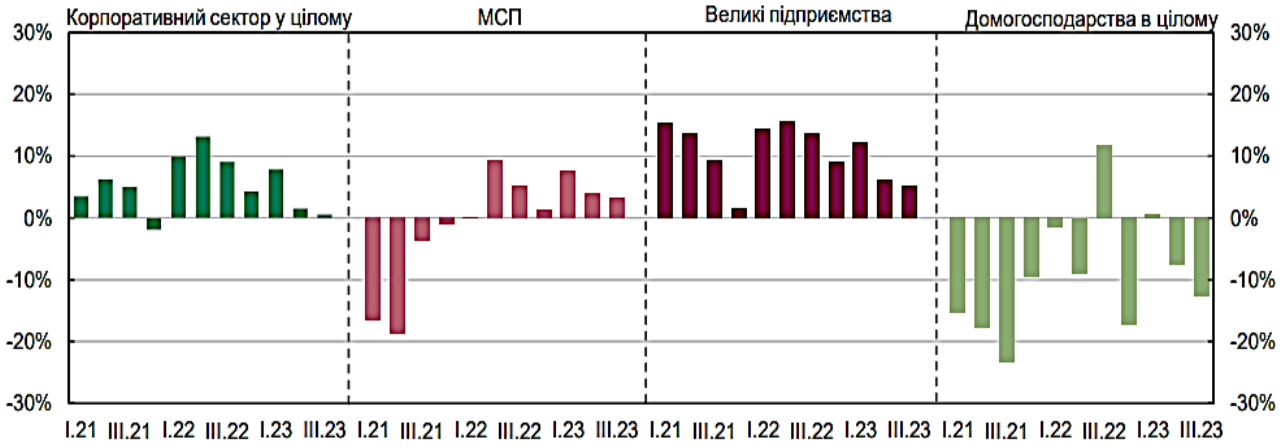

Рис. 4. Оцінка поточного рівня боргового навантаження

Джерело: НБУ

У III кварталі 2023 року, вперше з початку повномасштабного вторгнення, кредитні стандарти для бізнесу загалом не змінилися після тривалого періоду їх посилення. Навіть є певні пом'якшення кредитних стандартів. Передусім цьому сприяли поліпшення очікувань економічного зростання та конкуренція з іншими банками. Натомість капіталізація банків, погіршення розвитку окремої галузі або окремих підприємств та песимістичні курсові очікування впливали на посилення кредитних стандартів.

У IV кварталі 2023 року банки планують дещо послаблювати кредитні стандарти для всіх типів позик, крім валютних.

У III кварталі 2023 року рівень схвалених заявок на кредити для бізнесу підвищився. Найбільше зріс цей показник на кредити для малого та середнього бізнесу, короткострокові та валютні позики. Основний чинник зростання – менша вартість позикових коштів. Проте зменшення строку кредиту дещо стримувало збільшення схвалених заявок.

Банківські установи пом'якшують кредитні стандарти домогосподарствам третій квартал поспіль. Поліпшення очікувань економічного зростання стимулює банки послаблювати кредитні стандарти для населення. Кращі очікування перспектив ринку нерухомості додатково впливають на послаблення кредитних стандартів для іпотечного кредитування, а для споживчого – сповільнення інфляції та позитивні очікування платоспроможності позичальників.

У IV кварталі 2023 року українські банки планують надалі пом'якшувати стандарти схвалення для споживчих кредитів, а для іпотечних – залишать незмінними. Рівень схвалених заявок на роздрібні кредити надалі зростає, більшою мірою на споживчі кредити. Цьому сприяли нижчі проценті ставки та більший розмір кредиту.

У III кварталі 2023 року банківські установи повідомили про незначне зростання кредитного ризику. Інші ризики залишилися незмінними. Упродовж останнього кварталу 2023 року очікується на підвищення кредитного та процентного ризиків, а найбільше – валютного.

ЗЕЛЕНИЙ СУКУПНИЙ ПОПИТ ЯК ЧИННИК УСПІШНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Бєрвінова В. В.,
здобувачка 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доц. Швець Н. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

У світі поширюються тенденція формування зеленої економіки, що є вимогою сучасності і виразом прагнення цивілізованого суспільства зберегти умови життя для майбутніх поколінь. Так, у грудні 2019 року Європейська комісія представила обширну програму під назвою «Європейський зелений курс» (The European Green Deal) [1], яка передбачає радикальну зміну підходів до забезпечення економічного розвитку. Мета реалізації цієї програми полягає у перетворені ЄС на сучасну, ресурсоефективну та конкурентоспроможну економіку, що буде відповідати таким критеріям: відсутність чистих викидів парникових газів до 2050 року; економічне зростання не пов'язане з використанням ресурсів; жодна особа і жодне місце не залишаться позаду.

Прагнення України приєднатися до європейської спільноти ставить перед нашою країною складні і невідкладні завдання щодо впровадження важливих стратегічних змін у національній соціально-економічній системі та її модернізації з урахуванням сучасних вимог з екологізації, соціальної справедливості та збалансованого управління. Створення такої системи обов'язково включає розвиток зеленого бізнесу, що має задовольняти потреби людей у продуктах і послугах зі зниженням впливу на навколишнє середовище та сприянням його поліпшенню. Становлення нового підприємницького середовища з ознаками грінізації можливо тільки за умов формування у суспільстві екологічно зрілих поглядів, цінностей, потреб, тобто зеленого попиту, який буде стимулювати національне екологічно чисте виробництво.

Мета дослідження – уточнення сутності поняття зеленого сукупного попиту, визначення його особливостей і значення для України.

Фахівці [2, с. 9] у сфері зеленого бізнесу його становлення пов'язують зі зростанням у світі з часом свідомості людей про важливість збереження екології і збільшення попиту на екологічно чисті продукти та водночас створення нових можливостей для розвитку національних економік. Автори статті [3] зазначають, що розвиток екологічно орієнтованого виробництва стимулюється попитом на продукцію, «…увесь життєвий цикл якої, від ресурсів до споживання, використання, утилізації або рециклювання є екологічно чистим».

Отже, зелений сукупний попит грає важливу роль у переході до сталого способу життя та економіки, оскільки він сприяє скороченню негативного впливу людства на природу та формуванню екологічно відповідальної споживчої поведінки. Додавання слова «сукупний» характеризує його як макроекономічну категорію та вказує на участь в його формуванні чотирьох основних суб'єктів економічного кругообігу, а саме домогосподарств, держави, підприємницького і закордонного секторів. Зелений сукупний попит означає загальний обсяг споживання товарів та послуг, спрямованих на дотримання принципів сталого розвитку та мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище.

Цей вид попиту, на нашу думку, необхідно розглядати для товарів та послуг, що спроєктовані, вироблені та споживаються з урахуванням певних критеріїв:

1. Екологічна стійкість: товари та послуги, які мінімізують негативний вплив на навколишнє природне середовище у процесі їх виробництва, експлуатації та утилізації.

2. Енергоефективність: товари та послуги, які мають високу енергетичну ефективність у процесі використання.

3. Використання відновлюваних джерел енергії: товари та послуги, які використовують енергію з джерел, здатних відтворюватися самостійно, таких як сонячна, вітрова енергія та ін.

4. Ефективне використання ресурсів: товари та послуги, спроєктовані з урахуванням мінімізації споживання сировини та матеріалів.

5. Безпека для здоров'я та людського добробуту: товари та послуги, які не завдають шкоди здоров'ю людини та забезпечують безпечні умови використання.

Розвиток зеленого сукупного попиту у продуктовому розрізі доцільно аналізувати також за найбільш впливовими сферами економічної діяльності, що вимагають його формування, це: транспорт (екологічні транспортні послуги); будівництво (енергозберігаючі будинки та будівлі з сучасною системою енергоефективності); агропромисловий комплекс (органічна, екологічно чиста продукція); машино- та приладо- будування (енергоефективні побутові прилади); освіта та наука (послуги з освіти та консультування у сфері сталого споживання).

Розробляючи програми стимулювання зеленого попиту в країні необхідно враховувати особливість екологічної продукції та послуг на сучасному етапі, а саме порівняльно високу ціну для споживача, ніж ціна на традиційні товари та послуги. У такому разі, важливо фокусуватися на підвищені усвідомлення населення і формування поглядів про вищий рівень екологічної безпеки у виробництві товару чи послуги, щоб споживачі розуміли більшу цінність «зеленої» продукції/послуги та були готові заплатити більше за цю якість [2, с. 10]. У зазначеному контексті саме наука і освіта мають зіграти важливу роль у переформатуванні обізнаності суспільства.

Наразі в Україні триває процес адаптації екологічного законодавства до норм і стандартів ЄС. Дотримання зеленого курсу і відповідно формування зеленого сукупного попиту є критично важливими для України з кількох причин.

Європейська інтеграція. Зелений курс вказує на вимоги Європейського Союзу, і відмова, неспроможність його реалізації може стати перешкодою на шляху до євроінтеграції. ЄС активно просуває екологічні стандарти, і Україна повинна відповідати цим стандартам, щоб стати членом ЄС.

Світові тренди. Світова спільнота звертає увагу на екологічні питання, і зелена економіка стає головним трендом. Україна має адаптуватися до цих змін, щоб бути конкурентоспроможною на міжнародному ринку.

Споживачі та інвестори. Споживачі і інвестори стають все більше свідомими в екологічних питаннях. Зелена політика може привернути більше інвестицій і створити додатковий попит на українські товари та послуги.

Споживачі енергії. Зменшення вуглецевого сліду та перехід до стійкого енергетичного виробництва можуть допомогти Україні зменшити енергозалежність та забезпечити стале споживання енергії.

Підсумовуючи зазначимо, що зелений сукупний попит, який передбачає споживання екологічно стійких товарів та послуг є важливим чинником євроінтеграції, оскільки ЄС висуває високі стандарти з екологічної безпеки та

сталості. Зелений курс не лише відповідає сучасним вимогам і цінностям, а й є стратегічно важливим для соціально-економічного розвитку України.

Джерела

1. The European Green Deal. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
2. Марушевський Г., Хікман Д. Посібник «Зелений» бізнес для малих і середніх підприємств». Федерація канадських муніципалітетів. 2017. URL: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/SME-Guide-web.pdf.
3. Вічевич А. М., Вайданич Т. В. Проблеми формування попиту в системі екологічного маркетингу. 2003. Репозиторій Національного університету «Львівська політехніка». URL: https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/55004686-a0d8-43eb-8a8d-2b5c72f88f59/content

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-СТРУКТУР В УКРАЇНІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Імнадзе І. Н., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доц. Литвиненко А. О.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сьогодні бізнес в Україні шукає інноваційні підходи та можливості для досягнення сталого розвитку, що відповідає сучасним вимогам та вимагає більшої відповідальності перед суспільством та навколишнім середовищем. Загальна тенденція полягає в тому, що бізнес в Україні пристосовується до нових реалій та вимог сталого розвитку, змінюючи свою стратегію та діяльність на користь оточуючого середовища, суспільства та власної стійкості.

Саме тому в подальшому розглянемо тенденції розвитку бізнес-структур в Україні в умовах сталого розвитку, що представлено на рис. 1.

Спираючись на представлений рис.1 та наведені в ньому тенденції наведемо деякі уточнення щодо кожної з тенденцій:

- сприяння розвитку бізнесу, який дотримується принципів екологічної сталості. Багато компаній звертають увагу на зменшення викидів, використання відновлюваних джерел енергії та ефективне використання ресурсів;
- розвиток цифрових технологій та впровадження інноваційних практик веде до підвищення ефективності бізнес-процесів та підвищення конкурентоспроможності компаній;
- зростає увага до соціальної відповідальності бізнесу. Компанії активно залучаються до вирішення соціальних проблем, сприяють розвитку громад та споживають відповідальність перед спільнотами, в яких вони діють;
- замість традиційної "викидай і купуй" економіки, бізнес все більше спрямовується на використання ресурсів більш ефективно та на їх вторинну обробку та використання;

- розвиток галузей, пов'язаних з екологією, відновлюваною енергією, електромобільністю та іншими сталими технологіями, створює нові можливості для бізнесу;
- відкриті ринки та можливість співпраці з іноземними компаніями сприяють залученню інвестицій та технологій до України;
- підтримка та розвиток стартапів стає важливою частиною економіки. Інкубатори, акселератори та інші ініціативи сприяють розвитку інноваційних проектів;
- іноземні інвестори дивляться на Україну як на привабливий ринок для інвестицій в різні сектори;
- українські компанії активно розширюють свою діяльність на міжнародні ринки, що допомагає їм диверсифікувати ризики та забезпечити сталість розвитку;
- політичні та законодавчі зміни можуть впливати на умови для бізнесу, і важливо враховувати їх в стратегії розвитку.

Рис. 1. Тенденції розвитку бізнес-структур в Україні

Ці тенденції свідчать про те, що бізнес в Україні все більше спрямований на сталий розвиток та врахування екологічних, соціальних та економічних аспектів у своїй діяльності.

Таким чином, в умовах швидких змін і викликів, бізнес стежить за розвитком навичок своїх працівників та надає можливості для навчання та професійного зростання. При цьому впровадження технологій віртуальної реальності та штучного

інтелекту може забезпечити конкурентні переваги та поліпшити якість продукції та послуг., що в свою чергу дає новий поштовх для розвитку малого та середнього підприємництва.

Джерела

1.Туровська А. Сучасний стан економіки України: тенденції та проблеми розвитку // Інноваційні засади становлення та розвитку економіки, підприємнитва і маркетингу - м. Київ, 2020. С. 211–213.

2. Птащенко О.В., Шершенюк О.М. Methodological bases of management of business activity of enterprises in the conditions of globalization. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. − No 1 (30) – 2023. – Харків: ХНАДУ, 2023. – 225 с. (С.38-57)

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ТА РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Келюхова Ю. В.,
здобувачка 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к. е. н., доц. Тищенко О. І.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Курс гривні для України є універсальним показником не лише стану макроекономічного середовища, торговельного балансу та інвестиційної привабливості, а й економічних очікувань людей і бізнесу. Валютний курс — вираження ціни грошової одиниці однієї країни в грошових одиницях іншої. Національний банк України встановлює офіційний курс гривні до іноземних валют, міжнародних рахункових грошових одиниць, а також офіційний курс банківських металів.

У реальній практиці міжнародних відносин в умовах паперово-грошового обігу застосовуються два види валютних курсів: фіксований та плаваючий або гнучкий.

Фіксований курс – це система, що припускає наявність зареєстрованих паритетів, які знаходяться в основі валютних курсів та підтримуються державними валютними органами [1]. Фіксований валютний курс офіційно встановлюється центральним банком з врахуванням співвідношення цін у даній країні з цінами країн головних партнерів, рівня валютних резервів, стану торгівельного балансу. Встановлення фіксованого валютного курсу є найбільш доцільний за умов внутрішніх кризових ситуацій в нестабільній економіці, оскільки дозволяє забезпечувати більш низькі темпи інфляції, стабільні умови для зовнішньоекономічної діяльності, створює можливості для прогнозування розвитку ситуації в країні.

Гнучкі (плаваючі) курси являють собою систему, при якій у валют відсутні офіційні паритети. Розрізняють плаваючі курси, які змінюються в залежності від попиту та пропозиції на ринку та курси, які змінюються в залежності від попиту і пропозиції на ринку, але корегуються валютними інтервенціями центральних банків. В разі використання плаваючого валютного курсу рух іноземної валюти не впливає на грошову базу, і центральний банк може проводити свою грошово-кредитну політику, передбачаючи, що це не вплине значною мірою на стан платіжного балансу.

До важливих чинників, що впливають на курс валюти та механізми його встановлення і регулювання, належить ситуація в країні: як економічна так і політична, а також військові дії як форс-мажорні обставини, які викликають необхідність прийняття нестандартних рішень щодо валютного курсу.

Економічні аспекти грають важливу роль у формуванні курсу валюти. Україна за часи своєї незалежності стикалася з різними економічними викликами, такими як боргова неплатоспроможність, дефіцит торговельного балансу та великий інфляційний тиск. Ці фактори приводять до зниження вартості національної валюти.

Політична нестабільність і корупція також мають серйозний вплив на валютний курс в Україні. Висока політична нестабільність може вразити довіру іноземних інвесторів та спричинити відтік капіталу. Недостатня правова стабільність впливає на інвестиційний клімат країни і, як результат, на валютний курс.

Військові дії в Україні слід розглядати як форс-мажорні обставини, які вимагають прийняття рішень в умовах невизначеності. У зв'язку з цим, Україна може ввести капітальний контроль, обмежити обмін валют, або провести інші заходи для збереження стабільності валютного ринку та економіки загалом.

Центральний банк та уряд України повинні враховувати ці фактори при розробці політики регулювання валютного ринку для забезпечення стабільності та підтримки національної валюти.

Отже простежимо зміни у встановленні режиму валютного курсу протягом останніх років, починаючи з 2014 році після початку бойових дій на території України з метою визначення їхнього впливу на економіку держави. Умовно цей період можна поділити на три етапи (рис.1).

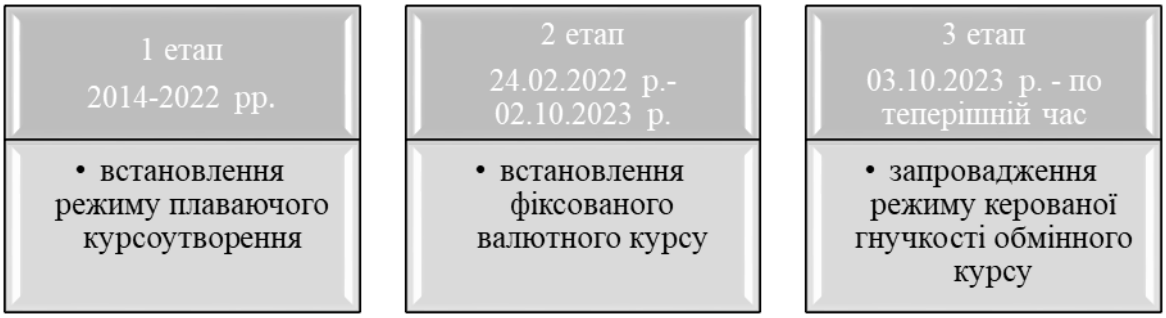

Рис. 1. Динаміка встановлення режиму валютного курсу в Україні

Так, після кризи 2014-2015 років регулятор встановив режим плаваючого курсоутворення. Упродовж наступних років і до повномасштабного вторгнення курс гривні коливався в обидва боки – то послаблювався, то зміцнювався відповідно до ринкових тенденцій. НБУ, продаючи або купуючи валюту на ринку, лише згладжував надмірні курсові коливання, не протидіючи і не посилюючи фундаментальні тенденції обмінного курсу [2].

Завдяки такій гнучкості Україна змогла не накопичити валютних дисбалансів і більше не мати валютних криз, як раніше. Курс упродовж всього періоду плаваючого курсоутворення, попри коливання, залишався відносно стабільним. До того ж увесь цей час НБУ постійно накопичував міжнародні резерви. На початок 2022 року офіційний курс гривні до долару складав 27,28 грн. та до євро - 30,92 грн.

З початком повномасштабного вторгнення в Україні на валютному ринку сформувалася ситуація, коли одночасно почали діяти декілька курсів валют, які слід було ураховувати економічним суб'єктам [3]:

- офіційний курс Національного банку України;

- курс міжбанківського валютного ринку;
- готівковий курс при обміні валюти в касі банку чи обмінних пунктах;
- курс купівлі валюти онлайн (з двома місячними лімітами на одну особу з розміщенням на тримісячний депозит та без нього);
- курси платіжних систем під час розрахунків банківськими картками в інтернеті чи за кордоном;
- умовний «курс міняйлів» на неорганізованому ринку.

В результаті бойових дій, повномасштабної агресії, руйнування промислових об'єктів та логістичних шляхів Україна, звичайно, втратила значну частину свого експорту, а імпорт залишився майже на тому ж самому рівні. Отже, валютні надходження стали набагато меншими, ніж витрати. При цьому баланс вдавалося втримувати виключно за рахунок коштів міжнародної фінансової допомоги.

Саме через ці фактори торги на міжбанківському ринку з самого початку війни (за вкрай рідкісними виключеннями) відбувалися на верхній межі дозволеного коридору «офіційний курс НБУ ±1%, або близько 36,9343 грн за долар США. На готівковому ринку немає таких обмежень, тому там курси є більш динамічними в залежності від поточної ситуації, але завжди залишаються вищими за курси на міжбанківському ринку, тому що до курсу готівки завжди додаються витрати банків із доставлення цієї готівки в Україну— а вони теж зросли через військові дії.

Щоб зберегти економіку та доходи українців, Національний банк України повернувся до політики фіксованого валютного курсу. 24 лютого 2022 року НБУ зафіксував обмінний курс гривні до долара на рівні 29,25 грн/долару, згодом, у липні 2022 року підвищив до 36,57 грн/долару. Зазвичай такий курс встановлюється до нестабільної валюти, щоб виправити економічну ситуацію в країні або для зменшення інвестиційного ризику громадян та інвесторів (як це роблять наприклад у Швейцарії).

Фіксація курсу в умовах війни була неминучим кроком. Це рішення разом із запровадженням низки валютних обмежень дозволило зберегти золотовалютні резерви, не допустити відпливу коштів з банків та контролювати інфляцію. Останнє особливо важливо, бо через війну, окупацію частини території країни та зруйновану логістику ціни на деякі товари стрімко піднялися. Такий курсовий режим не лише дозволив стримувати зростання собівартості товарів та послуг, зокрема через продаж валюти на критичний імпорт за офіційним курсом, а й гальмував фундаментальний тиск, впливаючи на інфляційні й курсові очікування громадян і бізнесу [4].

Починаючи з 03.10.2023 року Національний банк ввів зміни у процес утворення валютного курсу та запровадив режим керованої гнучкості обмінного курсу. Запроваджений режим має деякі відмінності від режиму плаваючого курсоутворення, який діяв в Україні до 24 лютого 2022 року.

НБУ, зокрема, компенсуватиме структурний дефіцит валюти. Завдяки цьому курс зможе змінюватися в обидва боки: зростати та знижуватися. Крім того, НБУ суттєво обмежуватиме курсові зміни, не допускаючи як значного послаблення гривні, так і суттєвого зміцнення. Зазначається, що офіційний курс за режиму керованої гнучкості визначатиметься операціями на міжбанківському валютному ринку за активної участі НБУ.

Перехід до керованої гнучкості курсу став можливим завдяки ґрунтовній підготовчій роботі із залученням міжнародних експертів та урахуванням найкращого світового досвіду, а також з огляду на сформованість та стійкість макроекономічних передумов, таких як [5]:

- сталий прогрес у зниженні інфляції,

- накопичення значного рівня міжнародних резервів,
- збільшення привабливості гривневих депозитів та ОВДП як інструментів захисту заощаджень від інфляційного знецінення.

Це дозволить забезпечити контрольованість переходу та мінімізувати ризики для фінансового ринку, економіки та громадян.

Отже після нововведень, готівковий курс гривні до долара в середньому по банках України на 17.10 2023 року, послабшав на 3 копійки – до 38,20 грн за долар [6]. Щодо євро середній курс гривні навіть дещо зміцнився на 5 копійок і склав 40,55 грн за євро. Таким чином в цілому ситуація з валютним курсом в Україні залишається контрольованою і поки що не передбачає значних коливань.

Результати проведеного дослідження показали, що вплив зовнішніх та внутрішніх факторів змушує регулятора змінювати підходи до встановлення режиму валютного курсу з метою балансування економіки, стримування інфляції та розвитку економіки держави.

Джерела

1. Маслова С.О. Гроші та кредит: *Електронний підручник* URL: https://buklib.net/books/21868/

2. Що НБУ планує робити з курсом та валютними обмеженнями? *Офіційний сайт НБУ.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/scho-nbu-planuye-robiti-z-kursom-ta-valyutnimi-obmejennyami

3. Бровінська М. Війна та гривня: як формуються курси валют, що відбувається з українською валютою та навіщо НБУ відпускати курс. *Урок з фінансової грамотності №3*. URL : https://dev.ua/news/emal-1694696285

4. Вінокуров Я. Економічна правда: 29 за долар уже не буде? *Офіційний сайт Газети «Економічна правда»*. URL : https://www.epravda.com.ua/publications/2022/08/11/690271/

5. Жирій К. Нацбанк запровадив гнучкий курс: що це означає і що буде з гривнею. *УНІАН*. URL: https://www.unian.ua/economics/finance/nacbank-vvodit-rezhim-kerovanoji-gnuchkosti-kursu-shcho-ce-oznachaye-i-shcho-bude-z-grivneyu-12412611.html

6. Жирій К.: «ПриватБанк» оновив валютний курс: скільки коштує долар сьогодні. *УНІАН*. URL: https://www.unian.ua/economics/finance/privatbank-onovivvalyutniy-kurs-skilki-koshtuye-dolar-sogodni-12427443.html

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Коломоєць М. О.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Савенко О. А.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В сучасному світі, де війни, тероризм та конфлікти стали надзвичайно актуальними явищами, забезпечення миру та безпеки визнається основною передумовою для досягнення сталого розвитку. Це завдання вимагає комплексного підходу, що включає в себе не лише військові заходи, але й суттєві зміни в соціальних та правових сферах суспільства. Соціальна безпека є універсальною науковою, політичною, правовою, освітньою, юридичною, соціальною, управлінською, медико-психологічною категорією. З якого боку її не розглядати, вона є життєво важливою –

як вода, повітря, тепло, харчі тощо. Людина у небезпеці втрачає здоров'я і задоволення життям, потребує захисту від небезпек, від порушення прав і свобод людини. Небезпеки у житті людини міняють її світогляд, первинні потреби стають пріоритетними, а все, що пов'язано з розвитком, відкладається на певний термін або зовсім не реалізується. Відбувається деформація свідомості та виникають обставини, коли людина, через нествореність умов соціальної безпеки, постає перед вибором – продовжувати життя в цих умовах чи міняти ці умови, або покинути свої помешкання, переїхати в більш безпечні і сприятливі для себе та сім'ї умови. Від людей, які живуть в умовах постійних небезпек, марно очікувати значних успіхів у людському і соціальному розвитку.

Соціальні аспекти. Забезпечення миру та безпеки включає в себе ряд соціальних аспектів. Одним із них є забезпечення базових потреб людини, таких як доступ до їжі, води, освіти та медичного обслуговування. Стабільність у цих сферах зменшує рівень конфліктів та соціальної напруги.

Крім того, важливо звертати увагу на рівноправ'я та захист прав людини. Справедливий доступ до ресурсів та можливостей допомагає зменшити нерівності, які часто лежать в основі конфліктів. Розвиток культури толерантності та взаєморозуміння сприяє мирному співіснуванню різних культур та релігій.

Правові Аспекти. У забезпеченні миру та безпеки ключову роль відіграють правові норми та стандарти. Міжнародне право регулює відносини між державами, запобігаючи конфліктам та встановлюючи правила гри для всіх учасників міжнародної арени. Також важливо розвивати внутрішнє законодавство, спрямоване на захист прав людини та громадянських свобод. Ефективна система правосуддя, яка гарантує справедливість та покарання за порушення закону, відіграє ключову роль у запобіганні злочинності та забезпеченні безпеки громадян.

Забезпечення миру та безпеки є важливим компонентом сталого розвитку. Це завдання вимагає спільних зусиль держав, міжнародних організацій та громадянського суспільства. Шлях до сталого миру полягає в розвитку соціальної справедливості, встановленні правових стандартів та культурі взаєморозуміння. Лише в такому сприятливому середовищі люди можуть відчувати себе безпечно та розкривати свій потенціал на шляху до щасливого та процвітаючого суспільства.

Джерела

1. Дужич Л. Забезпечення міжнародної безпеки міжнародно-правовими. Актуальні проблеми міжнародних відносин. К., 2010. Вип. 88. Ч. 1. С.114–116.

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Кощеєва Д. О., здобувачка 3 курсу бакалавріату,
Курцев О. Ю., к.юр.н., доцент
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

На сьогоднішній день, економічна ситуація в Україні характеризується нестабільністю. Ця криза виникла через ряд чинників, включаючи політичну нестабільність, поширену корупцію та конфлікт на сході країни. Протягом року війни, економіка України зменшилася приблизно на 30%. Це було спричинено кількома факторами. По-перше, частина південних територій була окупована. По-

друге, руйнування критичної інфраструктури призвело до значних втрат для підприємств. По-третє, експортери втратили майже половину свого доходу через обмежене судноплавство в Чорному морі. По-четверте, вітчизняні підприємства, які ставлять перед собою завдання забезпечення внутрішнього ринку, значно постраждали через проблеми з реалізацією своєї продукції. До цьому також сприяла вимушена міграція громадян за кордон.

Тривалі бойові дії призвели до зменшення людського капіталу та порушення ланцюжків постачання. Значне зростання видатків державного бюджету на фінансування військових потреб також суттєво погіршило основні макроекономічні показники, що можна побачити на рис. 1.

Економіка України постраждала внаслідок збройного конфлікту, і це відображено у різкому спаді її валового внутрішнього продукту (ВВП) у 2022 році, який склав 29,1%. Зокрема, виробництво електроенергії зменшилося на 27,5%, сільське господарство на 28,4%, а промислове виробництво на 36,9%. У цьому ж році споживча інфляція значно зросла на 26,6%. Високий рівень інфляції серйозно обмежив купівельну спроможність громадян, створюючи тиск на перспективи економічного росту.

Державний бюджет України також постраждав від значних викликів через фінансування військових операцій, що створило значне фінансове навантаження. У 2022 році дефіцит державного бюджету становив 19% ВВП. Фінансування такого великого дефіциту призводить до накопичення державного боргу, що ускладнює перспективи післявоєнного відновлення економіки України.

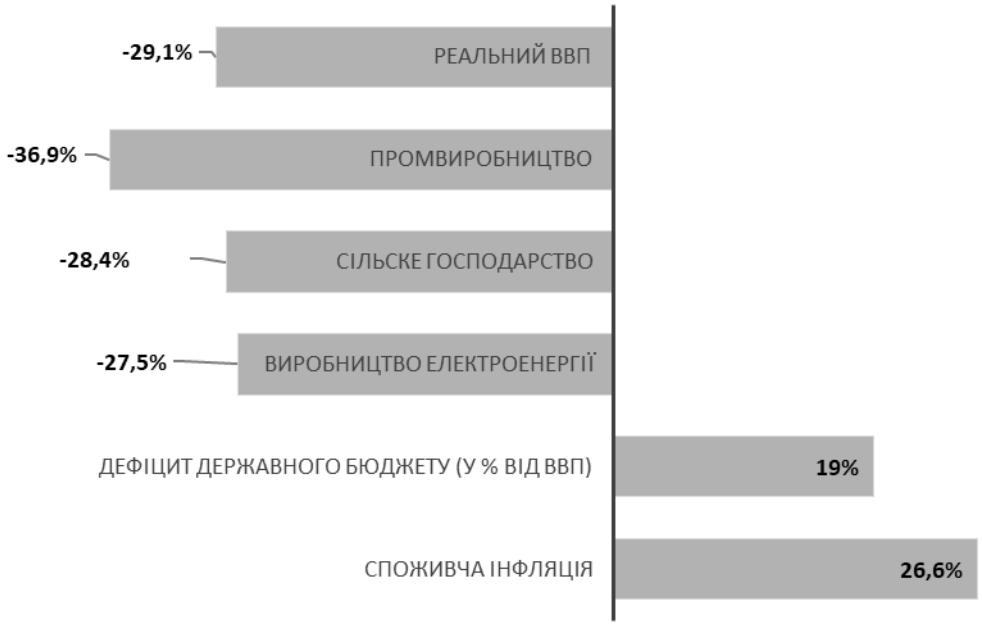

Рис.1. Основні макроекономічні показники України за 2022 рік
Джерело: [3]

Макроекономічна стабілізація після закінчення збройного конфлікту в Україні стане ключовим завданням не лише для уряду, але й для всіх рівнів влади, оскільки вона є фундаментом для відновлення економічного зростання та розвитку країни [3].

Потреба України в відновленні та реконструкції є величезною і постійно зростає з кожним днем війни. Для успішного відновлення економіки, можливостей

для експорту та здатності конкурувати на світових ринках, а також для завоювання ринків для збуту власної продукції, Україні необхідно: підвищити продуктивність своєї економіки, ґрунтуючись на розвитку ринкових відносин, спрямовувати зусилля на зростання обсягів експорту у зовнішніх ринкових відносинах, забезпечувати перехід до угод із зарубіжними партнерами, де розрахунки ведуться в вільноконвертованій валюті, вдосконалювати стратегію розвитку експортно-імпортних операцій.

Покращення бізнес-середовища, приваблення іноземних інвестицій, підтримка міжнародної співпраці та створення сприятливого правового середовища також відіграють важливу роль у цьому процесі. Фінансова підтримка України з боку міжнародного співтовариства є критично важливою для того, щоб забезпечити розвиток української економіки [2].

Отже, для відновлення економіки після війни потрібен системний підхід. Інвестування в інфраструктуру, освіту та охорону здоров'я є критичними для піднесення економіки. Підтримка сприятливого середовища для відновлення бізнесу, разом з обізнаним фінансовим управлінням, має важливе значення для подолання викликів, пов'язаних із спадом ВВП, інфляцією та бюджетними дефіцитами.

Джерела

1.Туровська А. Сучасний стан економіки України: тенденції та проблеми розвитку // Інноваційні засади становлення та розвитку економіки, підприємнитва і маркетингу - м. Київ, 2020. С. 211–213.

2. І.Л. Сітак, Н.В. Ширяєва, О.І. Чайкова / Сучасний стан та шляхи відновлення економіки України- – 2023. – URL: http://es.khpi.edu.ua/article/view/282944/277141.

3. М. І. Губа, Н. І. Злепко, О. В. Тацій / Післявоєнна відбудова економіки України: задачі і виклики // Академічні візії., 2023.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РІТЕЙЛОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ

Кузан Г. О.
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Шишкова Н. Л.
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Метою дослідження є узагальнення інноваційного досвіду конкретних міжнародних роздрібних компаній, який допоможе усунути існуючі проблеми та перешкоди швидкого відновлення та розвитку національних компаній рітейлу. Завдання дослідження – запропонувати інноваційні способи покращення бізнес-процесів і взаємодії з клієнтами, щоб розвиватися та адаптуватися до змін в умовах воєнного стану, щоб задовольнити потреби своїх клієнтів, які трансформувалися з довоєнних часів. Методика проведення дослідження: для діагностування наявних проблем у рітейлових компаній – методи порівняння, аналізу та синтезу; для узагальнення можливих шляхів розвитку – системний аналіз, узагальнення; при визначенні конкретних кроків у відповідь на подолання актуальних недоліків та викликів – методи загального й особливого, експертні оцінки. Науково-практична значущість отриманих результатів полягає у виявленні проблем і викликів, спричинених змінами на тлі повномасштабного вторгнення (в споживацьких звичках,

збільшення ризикованості діяльності) з подальшою розробкою стратегій по впровадженню інновації (для покращення своїх бізнес-процесів, привертання клієнтів).

Незважаючи на випробування, з якими стикнулась українська роздрібна торгівля, вона продемонструвала надзвичайну стійкість та навіть змогла збільшити свою присутність на ринку. За даними Асоціації роздрібників України, протягом 2022 року та першого кварталу 2023 року, українські FMCG-оператори відновили роботу 96% своїх мереж, відкривши навіть більше нових магазинів. Цей успіх став можливим завдяки вмілому керівництву національних операторів та їхній великій кількості торгових точок. Навіть при втраті магазинів та активного залучення до військових дій, роздрібна торгівля зуміла зберегти своє лідерство. Протягом останнього року мережі активно відновлювали закриті магазини, однак загальна кількість точок у кожного оператора залишається меншою, ніж до початку конфлікту.

На сьогоднішній день найбільшою мережею в Україні залишається АТБ з 1176 магазинами (на 12% більше, ніж у березні 2022 року). Компанія Fozzy Group, яка включає мережі Сільпо, Фора, Fozzy Cash&Carry, Le Silpo і Thrash!Траш!, також зберігає свої позиції з 726 магазинами, хоча їхня загальна кількість зменшилась порівняно з довоєнним періодом [1]. Це свідчить про надзвичайну роботу та наполегливість українських роздрібників, які не лише відновлюють свою діяльність, але й продовжують активно розвиватись навіть у важких умовах. Цей успіх є важливим кроком у стабілізації економіки та відновленні країни після воєнного конфлікту.

Отже, під час підвищених ризиків для компаній рітейлу в Україні ключовою навичкою стає гнучкість, поліваріантність у плануванні та управлінні продуктовим портфелем: фахівцям слід моніторити та враховувати поточну ситуацію у країні та відслідковувати тенденції щодня. Але навіть в умовах війни в Україні спрацьовують загальносвітові тренди [2], які пов’язані ще з наслідками подолання пандемії за рахунок впровадження сучасних інноваційних підходів.

Таким чином, збройна агресія Росії в Україні, яка почалася ще в 2014 році, а з лютого 2022 року має характер повномасштабного вторгнення, створила безліч серйозних викликів і проблем для України. Деякі з основних викликів, з якими Україна стикається внаслідок цієї агресії, включають і територіальні втрати, що спричинило гуманітарну кризу, появу та зростання внутрішньо переміщених осіб, руйнувань і обмеженого доступу до гуманітарної допомоги. Конфлікт призвів до значних економічних втрат, зокрема до зниження виробництва і торгівлі, що впливає на добробут громадян і фінансову стабільність країни. Для рітейлових компаній війна підвищила необхідність розвитку мультиканального маркетингу, бо тільки інтеграція фізичних магазинів, електронної комерції, мобільних додатків і соціальних медіа стає результативною для залучення клієнтів. При цьому збільшення обсягу даних, пов'язаних з клієнтами, підвищує ризик порушення безпеки даних і може вразити репутацію компанії. Ефективне управління логістикою і постачанням стає складнішим в умовах зростання обсягів і складності поставок, що призводить до зростання витрат на маркетинг. Погіршення логістики зменшило різноманітність товарів, а управління широким асортиментом товарів стало більш витратним і складним завданням.

Але, навіть при найбільш позитивному сценарії розвитку подій (масштаб руйнувань ТЦ суттєво не збільшиться; війна в Україні завершиться зобов’язанням країни-агресора відшкодувати завдані збитки, а світова спільнота виділить достатньо коштів на швидку відбудову країни; громадяни, що перебувають за кордоном, повернуться додому з надбаною європейською культурою купівельної поведінки, з лояльністю до світових брендів, зокрема тих, що наразі не представлені на

українському ринку; посиляться євроінтеграційні процеси, зникнуть перешкоди для розвитку бізнесу; зацікавленість всесвітніх роздрібних мереж в українському ринку підсилить попит на якісні торговельні площі, що сприятиме розвитку рітейлу та ринку ТЦ) за оцінками експертів [3] після закінчення військових дій на відновлення потрібно буде кілька років. Позитивні тенденції (рівень споживчих настроїв українців зріс з 64,1 пунктів у лютому 2022 року до 83,9 пунктів на початку 2023 року) нажаль можуть змінитися внаслідок активізації воєнних дій. Серед загальних з глобальним світом проблем і викликів на першому місці - зростання популярності онлайн-покупок, що призвело до збільшення конкуренції між традиційними магазинами і інтернет-торговцями. Електронна комерція і конкуренція з онлайн-торгівлею підвищує потребу в інноваціях, бо клієнти чекають на новітні технології, зручність і персоналізовані послуги. Рітейлери мають змінювати свої бізнес-моделі, реагуючи на зміну споживацьких звичок (зокрема, розвиток екологічної свідомості).

Отже, національному рітейлу у відповідь на існуючі проблеми та виклики, слід готуватися до впровадження інновації для покращення своїх бізнес-процесів та привертання клієнтів. Зокрема, використання автоматизованих систем для ведення обліку товарів і контролю за запасами має допомогти уникнути нестач і зайвих запасів. Використання RFID-міток на товарах дозволяє відстежувати їх рух в реальному часі, що сприяє оптимізації логістики і обслуговування клієнтів. Запровадження мобільних платіжних систем дозволяє клієнтам зручно розраховуватися за покупки за допомогою смартфонів. Використання IoT-систем (інтернет речей) для збору даних про продукти та клієнтів може допомогти підвищити ефективність управління магазинами та забезпечити персоналізовані послуги. Використання аналітичних інструментів має допомогти краще розуміти поведінку клієнтів і вчасно реагувати на зміни в їхніх потребах. Застосування віртуальної реальності (VR) і розширеної реальності (AR) для створення інтерактивних вітрин, віртуальних приміщень або віртуальних приміщень для споживачів, а також організація доставки дронами і роботами може суттєво знизити витрати і збільшити швидкість доставки.

Для покращення якості обслуговування та забезпечення конкурентоспроможності на ринку роздрібної торгівлі рітейлери активно мають використовувати онлайн-платформи і додатки для збору фідбеку від клієнтів і вдосконалення обслуговування, в т.ч. системи самообслуговування (каси самообслуговування, автоматизовані магазини без касирів).

Український рітейл має використовувати практичні напрацювання міжнародних роздрібних компаній, які часто випереджають в інноваційному розвитку, мають позитивні результати. Як приклад, Amazon вже запровадив магазини без касирів, де клієнти можуть брати товари і виходити (система автоматично здійснює оплату через Amazon Web Services - хмарні обчислення та послуги для інших компаній). Walmart вже має досвід впровадження роботів для складання замовлень та управління запасами в магазинах. Starbucks активно застосовує власний мобільний додаток та програма лояльності, що дозволяють замовляти та оплачувати каву зі смартфона. Важливо зазначити, що інновації постійно розвиваються, і компанії продовжують шукати нові способи покращення своїх бізнес-процесів і взаємодії з клієнтами.

Таким чином, для забезпечення сталого розвитку українського рітейлу необхідно застосувати інноваційний досвід, бо крім загальних з глобальним світом проблем, ситуація ускладнюється підвищеними ризиками воєнного конфлікту.

Інструментами досягнення цілей сталого розвитку мають бути: забезпечення асортименту товарів; конкурентоспроможна цінова політика, що приваблює споживачів; використання акцій та знижок для додаткового залучення клієнтів; використання різних форматів магазинів, включаючи супермаркети, міні-маркети та інші; розвиток сегменту онлайн-торгівлі (можливість клієнтам замовляти товари через Інтернет і отримувати їх з доставкою); пропозиція партнерськіх програм (програми лояльності, збір бонусів для постійних клієнтів); участь в благодійних програмах та соціальних ініціативах, спрямованих на допомогу спільноті (ЗСУ, внутрішньо переміщені особи, вразливі категорії суспільства). Крім того, український рітейл може сприяти сталому розвитку, пропонуючи екологічно чисті товари та відповідальні методи управління відходами. Держава в свою чергу може сприяти сталому розвитку рітейлу, забезпечуючи прозоре бізнес-середовище, знижуючи бюрократичні перешкоди, спрощуючи процедури реєстрації та ліцензування, розробки та впровадження екологічних стандартів та регуляцій.

Джерела

1. Топ-10 продуктових мереж України за кількістю працюючих магазинів у 2023 році// (online) https://rau.ua/novyni/top-10-produktovih-merezh-2023/

2. 2023: маркетингові тренди після перемоги// (online) https://speka.media/2023-marketingovi-trendi-pislya-peremogi-93jw4v

3. Ukrainian counsil of shopping centers. 10.04.2023 //(online) https://www.ucsc.org.ua/vijna-zminyla-vse-dumky-ekspertiv-pro-stan-torgovoyi-neruhomosti-v-ukrayini-ta-perspektyvy-rozvytku/

РОЛЬ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кулаков Є. В.,
здобувач 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доц. Тацій І. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В сучасному світі, сталий розвиток економіки стає однією з основних стратегічних цілей для багатьох країн, включаючи Україну. Сталість економічного зростання є необхідною умовою для забезпечення якісного життя майже 40 мільйонів громадян України. Аудит є важливою складовою фінансового контролю та управління, що має велике значення для сталого розвитку економіки кожної країни, включаючи Україну. Правильна оцінка фінансового стану підприємств та ефективність їхнього управління стають ключовими елементами досягнення цієї мети. Одним з основних інструментів для забезпечення сталого розвитку економіки є аудит. Роль аудиту в забезпеченні сталого розвитку економіки України важлива і заслуговує на увагу дослідження та аналізу.

Значний потенціал популяризації запровадження екологічного аудиту в Україні має громадський сектор. Так, деякі громадські об’єднання розробляють навіть окремі Інтернет-сервіси у сфері природоохоронної діяльності екологічний аудит та намагаються поширювати їх серед малого та середнього бізнесу. Як приклад можна навести діяльність Українського громадського об’єднання «е-Екологія», учасники якого розробили унікальний, безкоштовний для підприємців – іС еАудит [3].

Оскільки аудит організовується на підприємстві з урахуванням специфіки його діяльності та мети проведення, то розрізняють наступні види внутрішнього аудиту [5]:

–аудит фінансової звітності;

–аудит на відповідність вимогам;

–операційний аудит.

Аудит – це систематичне дослідження фінансової звітності підприємства з метою встановлення її достовірності та відповідності нормативним вимогам. Основна мета аудиту – забезпечити відкритість та довіру в інформацію про фінансовий стан підприємства. Аудит допомагає виявляти фінансові ризики та допомагає підприємствам покращувати управління фінансами та ресурсами. Регулюється аудит в Україні законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». У цьому законі аудит фінансової звітності позначається як аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [1].

Основою сталого розвитку є соціальна відповідальність бізнесу, під якою розуміють відповідальність організації за вплив її рішень і діяльності на суспільство та довкілля через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, включаючи здоров'я і добробут суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін, відповідає законодавству і узгоджується з міжнародними нормами поведінки, інтегрована в діяльність організації і застосовується у взаємовідносинах з іншими суб'єктами [4].

Аудит забезпечує довіру інвесторів до підприємства, оскільки гарантує незалежну перевірку фінансової інформації. Це стимулює інвестиції, що сприяє сталому росту економіки. Аудит надає керівництву підприємства об'єктивну інформацію про фінансовий стан, що допомагає у прийнятті обґрунтованих стратегічних рішень, спрямованих на сталий розвиток.

Аудит виступає як процедура оцінки фінансової стійкості та надійності підприємств. В рамках аудиторського процесу, незалежні аудитори досліджують фінансові звіти компаній з метою виявлення можливих фінансових недоліків, обману та недотримання законодавства. Це допомагає виявити фінансові ризики та запобігти фінансовим кризам, що можуть завдати шкоду економіці країни.

Основою сталого розвитку є соціальна відповідальність бізнесу, під якою розуміють відповідальність організації за вплив її рішень і діяльності на суспільство та довкілля через прозору і етичну поведінку, яка сприяє сталому розвитку, включаючи здоров'я і добробут суспільства, враховує очікування зацікавлених сторін, відповідає законодавству і узгоджується з міжнародними нормами поведінки, інтегрована в діяльність організації і застосовується у взаємовідносинах з іншими суб'єктами [2].

Аудит також відіграє важливу роль у впровадженні стандартів та нормативів у фінансовому секторі. Аудитори перевіряють, чи виконують підприємства вимоги щодо фінансової звітності, зокрема, чи вони відповідають міжнародним стандартам звітності. Це сприяє збільшенню прозорості та довіри до фінансових ринків України, що в свою чергу підтримує сталість розвитку економіки.

Забезпечення сталого розвитку економіки України включає в себе не лише внутрішні аспекти, але й залучення іноземних та внутрішніх інвестицій. Аудиторські звіти, підготовлені згідно з вимогами міжнародних стандартів, збільшують довіру інвесторів до фінансової інформації підприємств. Це стимулює інвестиції та сприяє зростанню капіталовкладень в економіку України.

Аудитори також грають важливу роль у боротьбі з корупцією. Вони виявляють можливі порушення фінансової дисципліни та незаконні дії на підприємствах. Це допомагає запобігти розповсюдженню корупції в економіці та сприяє підвищенню рівня довіри до влади та бізнесу.

Аудит відіграє важливу роль в забезпеченні сталого розвитку економіки України. Він сприяє фінансовій стабільності підприємств, впровадженню стандартів та нормативів, залученню інвестицій і боротьбі з корупцією. Правильно організований аудиторський процес є необхідним інструментом для досягнення цих цілей і забезпечення сталого економічного розвитку України.

Джерела

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 01.01.2023 р. 2258-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19

2. Будько О.В. Роль внутрішнього аудиту в забезпеченні сталого розвитку підприємства. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький, 2016. № 4, том 1. С.68-74.

3. Дима В.В. Роль екологічного аудиту в забезпеченні сталого розвитку України. Техногенно-екологічна безпека України: стан та перспективи розвитку : V зб матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Житомир,.2015. С. 108.

4. Жолобчук І.М. Сталий розвиток економіки України : визначення місця екологічного аудиту в даній концепції. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. 2014. Вип. 1(42). С. 228-231.

5. Максименко І.Я. Внутрішний аудит: підвищення ефективності роботи та забезпечення прибутковості підприємства. Сталий розвиток економіки. 2013. № 1. С. 294-296.

РОЗГЛЯД ОСОБЛИВОСТЕЙ РОБОТИ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ У ВІДДАЛЕНОМУ РЕЖИМІ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Куява Б. М., аспірант
Науковий керівник: д.е.н.,доц. Орлова-Курилова О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Банківська система України, починаючи з повномаштабного вторгнення рф на територію України стикнулася з новими викликами. Ракетні удари, блекаути, віддалена робота відділень – все це робить банківську систему України однією з найбільш адаптованою в світі до різних факторів, які негативно можуть впливати на діяльність банків та економіку в цілому.

Під час війни в Україні відбувається і активна боротьба на економічному фронті. Розглядаючи банківську діяльність, як генератора економіки, можна відмітити, що Банки адаптувалися до реалій бізнесу під час війни. Національний Банк України, як регулятор, спрацював достатньо швидко: багато процесів

автоматизовано; створена мережа POWER BANKING; зафіксовано офіційний курс гривні; введення ряду обмежень на здійснення розрахункових операцій у іноземній валюті; підвищення облікової ставки для стримування зростання інфляції та інші дії пов'язані із стримуванням спаду економіки.

Однак, попри стабілізацію роботи, все ще існує багато ризиків та проблем, з якими банкам України важко впоратися в умовах війни. І вони змушені йти на радикальні кроки для того, аби пристосуватися до нових складних умов. У тому числі змушені скорочувати кількість відділень, підвищувати вимоги до клієнтів-боржників, а також відходити від довгострокових та середньострокових стратегій на користь короткострокового планування.

Ще під час пандемії COVID 2019, банкам відкрились нові кадрові можливості. Коли йде мова про віддалену роботу, запроваджену ЗУ [1], то це банкам дає можливість наймати людей, які виїхали з України і живуть в інших країнах. Відповідні можливості для дистанційної роботи запроваджені у банках України на початку 2021 року. В лютому 2021 року вийшов ЗУ [2] та додані зміни до Кодексу законів про працю України. Статею 60-2 КЗпП України визначена дистанційна робота як форма організації праці, за якої робота виконується працівником поза робочими приміщеннями чи територією роботодавця, в будь-якому місці за вибором працівника та з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [3].

У пепередній період банки України працювали в тимчасовому антиковідному режимі. В теперішній час нове законодавство України дозволяє не лише дистанційну, але й надомну роботу. Тобто, під час пандемії банки підготувались, отримали напрямок, де банківська діяльність поступово організована віддалено, розробляючи онлайн продукти для можливості індентифіковувати клієнтів, підписувати документи за допомогою електронного цифрового підпису (ЕЦП), вести бізнес консультації, проводити онлайн зустрічі, отримувати онлайн кредити та розміщати депозити.

Об'єктивні обставини війни в Україні змусили банківську систему не лише створювати потужну «оборону» від ворога, починаючи від альтернативних джерел живлення, і до посиленого кіберзахисту, а ще й втілювати передові технології, мета яких полягає у максимально швидкому, безпечному наданні необхідних банківських послуг.

Глава 10 постанови Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. N 22, зі змінами містить термін «система дистанційного обслуговування», що охоплює системи типу «клієнт-банк», «інтернет-клієнт-банк», «телефонний банкінг», «платіжний застосунок» та інші системи дистанційного обслуговування, які на підставі дистанційних розпоряджень клієнта можуть виконувати функції надання інформаційних послуг згідно з переліком, що зазначений в договорі між банком та клієнтом, здійснення операцій за рахунком клієнта [4].

У 2022 році, переважно через вплив війни в Україні було скорочено кожне п'яте банківське відділення. На початок 2022 року було 6680 відділень, на кінець - залишилось 5331. Скорочення банківської мережі триває багато років поспіль: за останні 5 років вона зменшилась удвічі, 10 років - майже учетверо. Відділення скорочувались через виведення банків з ринку, впорядкування мереж державними банками та економічну оптимізацію із розвитком банківських технологій. Найбільше скорочувалися відділення та персонал у регіонах, де велися чи відбуваються активні бойові дії: у Харківській, Запорізькій, Донецькій, Херсонській

областях, а також Києві. Для прикладу: мережа у Херсонській області за 2022 рік скоротилась учетверо із 167 до 46 відділень [5]. Станом на вересень 2023 року в Україні налічується 65 банків, деякі з них можна вважати «віртуальними», а саме: Monobank, Izibank, Sportbak, які не маючи фізичних відділень обслуговують клієнтів в онлайн режимі.

Статистика НБУ України свідчить про динаміку зменшення кількості відділень банків по всій території Україні за період 2021-2023 роки. В таблиці 1 наведемо показники кількості відділень по 10 найпотужнішим банкам України.

Таблиця 1

Динаміка кількості відділень банків України

№ зп	Назва банку	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Темпи скорочення, %	
					2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
1	АТ "Укрексімбанк"	53	48	48	9,4	0
2	АТ "Ощадбанк"	1602	1182	1183	26,2	+0,08
3	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	392	350	324	10,7	7,4
4	АТ КБ "ПРИВАТБАНК"	1497	1210	1131	19,2	6,5
5	АТ "ПУМБ"	248	226	221	8,9	2,2
6	АТ "УКРСИББАНК"	251	233	230	7,8	1,3
7	АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	148	141	141	4,7	0
8	АТ "СЕНС БАНК"	201	143	140	28,8	2,1
9	АБ "УКРГАЗБАНК"	268	217	219	19,03	+0,92
10	АТ "ОТП БАНК"	85	73	72	14,12	1,37

Джерело: розраховано за даними [6]

Наведені дані свідчать, що з настанням пандемії та війною, банки України почали скорочувати відділення, та за рахунок цього компенсувати їх віддаленими методами обслуговування клієнтів. Найвищі темпи скорочення у 2022 році спостерігаються: АТ "СЕНС БАНК"-28,8 % ; АТ "Ощадбанк" - 26,2% ; АТ КБ "ПРИВАТБАНК" - 19,2 %. У 2023 році ситуація суттєво змінюється, що показують дані в таблиці, навіть відбулось зростання кількості працюючих відділень: АТ "Ощадбанк" +0,08%, відновило роботу одного відділення; АБ "УКРГАЗБАНК" +0,92%, відновлено роботу двох відділень.

Для забезпечення безперебіної роботи банківської системи України, НБУ створив мережу Power Banking [7] яка передбачає, що відділення банку оснащене альтернативними джерелами живлення, резервними каналами зв’язку (інтернет,

телефонія тощо). Спільна мережа гарантує клієнтам отримання послуг «першої необхідності»: безперебійної роботи всіх служб, які забезпечують діяльність банку в цілому; зняття готівки; здійснення платежів та переказ коштів через банківські додатки; онлайн обміну валют; отримання консультаційних послуг від менеджерів банків через різні онлайн канали; онлайн відкриття карткових рахунків, поточних рахунків. Power Banking також гарантує безпекові заходи для клієнтів (захист персональних даних, охорону відділення тощо).

Слід зазначити, що для безперебійної роботи банківської системи України потрібно забезпечити співробітників всім необхідним для комплексного надання онлайн послуг, а саме: віддалені доступи для співробітників, доступ до інтернету та живлення.

Джерела

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) на період дії карантину» № 530-IX від 17.03.2020 р. – Електронний ресурс – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу» №1213-IX від 04.02.2021 р. – Електронний ресурс – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text

3. Кодекс законів про працю України. Редакція від 01.10.2023, підстава - 2573-IX. Електронний ресурс – URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text

4. Постанова Правління Національного банку України від 21 січня 2004 року № 22 "Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті", зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29.03.2004 за № 377/8976 - Електронний ресурс – URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_21012004_22

5. Банки України. Матеріал з Вікіпедії - вільної енциклопедії.- Електронний ресурс. - URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B8_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8

6. Національний банк України. URL:https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#

7. Сайт Об’єднана банківська мережа POWER BANKING – Електронний ресурс.-URL:https://power.bank.gov.ua/

ГРАДІЄНТ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІЙ ВІДНОВЛЕННЯ В КООРДИНАТАХ ВІЙНИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ляшенко П. А., к.е.н.,
Гречана С. І., к.е.н, доц.
Луганська філія
ДУ «Інститут економіко-правових досліджень ім. В.К. Мамутова НАН України

Останнім часом у руслі сталого розвитку розвинуті країни майже всю увагу зосереджували на вирішенні екологічних проблем, зниженні соціальних нерівностей та ймовірності економічної нестабільності. Україна до початку повномасштабного вторгнення так само шукала нові підходи досягнення ЦСР, перейнявши багато

світових інновацій та віднайшовши передові рішення щодо сучасного бачення міського та сільського ландшафту, розвитку інфраструктури, розширення горизонтів комфорту життя. Разом з цим їх хаотичне втілення в умовах відсутності в країні єдиного стратегічного бачення сталого розвитку та цілісної регіональної й містобудівної політики поглибило і без того диспропорційне зростання громад та регіонів, надавши застарілим дисбалансам нового змісту. Реалії ж великої війни не тільки висвітили соціальні та економічні процеси, яким бракувало чітких системних рішень, але й прискорили нашарування кризи новими проблемами, як то масштабне руйнування житлової та соціальної інфраструктури, шалене закриття чи припинення роботи бізнесу, небачена вимушена міграція населення, знищення навколишнього природнього середовища, тощо.

Складно уявити всеосяжність цих викликів в контексті відбудови, тому постає питання доцільності подальшої імплементації ЦСР в умовах війни та, особливо, повоєнного відновлення. На підтвердження позитивної відповіді, держава закладає у проєкт Плану відновлення України [1 одним з провідних принцип «Build Back Better» (BBB), який є складовою політики сталого розвитку. «План відновлення України – це не просто про відбудову зруйнованих доріг та будинків. Це повна трансформація України за принципом build back better та інтеграція країни в Європейський Союз» [2]. Представники крупного бізнесу так само вважають, що «стійкість та сталий розвиток, як ніколи актуальні», бо «сталий розвиток – це те, чого завжди прагне Україна та український бізнес», а під час війни для будь-якого бізнесу «вся діяльність є соціально значущою і спрямована на реалізацію ЦСР» [3].

З наукової точки зору такі рішення та дії витікають безпосередньо зі змісту самих цілей сталого розвитку, оскільки вони «створюють належну основу для проведення роботи з відновлення на державному та регіональному рівнях» як орієнтири на етапі швидкої відбудови критичної соціальної та економічної інфраструктури та основа в середньо- та довгостроковій перспективі, а також як ключові індикатори формування політики на національному рівні й сприяння її впровадженню на обласному та місцевому рівнях [4, с. 101].

Органи місцевого самоврядування, як найбільша гілка демократичного урядування, що представляє й захищає інтереси населення територіальних громад, «пройшли краш-тест війни та зберегли (майже всі) свою функціональність і керованість, здатність здійснювати ефективне управління на місцевому рівні», виборовши своє право бути безпосередніми суб’єктами відновлення України, створюючи підґрунтя «для вдосконалення міського планування, ґрунтоване на принципах сталого розвитку» [5, с. 51]. Громади стають “двигуном” відбудови також через відсутність в державі єдиного загальнонаціонального плану відновлення, який мав би юридичну силу та використовувався іншими акторами відновлення як стратегічний документ [6, с. 8].

Територіальні громади вже сьогодні беруть активну участь майже за всіма напрямами відновлення. Це і співпраця з Урядом у напрацюванні Плану відновлення України, розробка програм комплексного відновлення територій територіальних громад, здійснення «точкової» відбудови, в т.ч. через допомогу населенню у ремонті та відбудові житла, тощо. Всі результати узагальнюються на державному порталі DREAM [7], який створено для прозорого та зручного управління проєктами відбудови, дозволяючи контролювати результативність і ефективність реалізації проєктів та використовувати цю інформацію для зменшення ризиків, створення точної звітності та покращення якості проектів в цілому. Нажаль на сьогодні цифрова

екосистема не наповнена всіма даними. Основна причина – це час (її запущено в тестовому режимі близько півроку назад, а реальне наповнення тільки почалося). Інша полягає у відсутності даних щодо руйнувань та проєктів відбудови, що їх вносять в тому числі громади. Однак реальність показує, що багато з них не мають технічної чи фахової можливості це зробити самостійно.

Тому проблема отримання необхідної інформації для здійснення моніторингу стану реалізації відбудови в громадах не за окремими проєктами, а в цілому, тим більше визначення результативності та ефективності такої відбудови в громадах, що постраждали від збройної агресії росії, не вирішується, а тільки поглиблюється. Її наявність не є таємницею, навпаки така ситуація давно є об'єктом наукових та фахових дискусій щодо викликів повоєнної відбудови, до яких долучались і автори. Натомість саме це дослідження, короткий виклад результатів якого представлено в цих тезах, має на меті пошук певного методичного рішення, що дозволить визначати ефективність розбудови територій відновлення чи будь-яких інших постраждалих територій в поточних умовах мінливості та обмеженості аналітичних даних.

Підґрунтя для розробки методичного підходу щодо визначення ефективності розбудови територій відновлення сформували проміжні результати ряду попередніх досліджень:

1. Українські законодавчі реалії, не набувши чіткості та системності в мирний час, в умовах воєнного стану все сильніше проявляють існуючі нормативно-правові прогалини. Досі не прийнята не тільки Стратегія відновлення України після війни, яка б координувала всі напрями відновлення в довгостроковій перспективі, але й навіть План відновлення. Прийняті основоположні елементи системи законодавчого регулювання повоєнного відновлення не знаходять продовження у передбаченому затвердженні певних допоміжних інструкцій чи методик для здійснення певних розрахунків чи визначення критеріїв. Значним викликом для громад стала відсутність в чинному нормативно-правовому полі єдиного визначення принципів результативності та ефективності. В сучасних умовах неврегульованості відповідальності за прийняті рішення чи за делегування повноважень, це переміщує повоєнне відновлення в площину корупційних ризиків чи вертає до «ре-централізації»;

2. Для оцінки результативності та ефективності життєдіяльності/відновлення територій, що постраждали від збройної агресії росії, слід використовувати більш широкий підхід, ніж затверджений чинними нормативно-правовими документами щодо здійснення моніторингу та оцінки територіального розвитку. Результативність означає, наскільки програма чи план відновлення досягає запланованих результатів. Тобто, можна продемонструвати, що реалізація цього документу досягла своїх цілей, і що ці результати можна віднести на його рахунок, а не інших факторів. Ефективність означає, наскільки програма чи план відновлення досягла своїх цілей, використовуючи найменші ресурси. Тобто результативність є більш ємним комплексним показником в порівнянні з ефективністю;

3. В умовах відсутності доступу до статистичної інформації, що дозволяє оцінити ефективність відбудови територій відновлення за допомогою загальновідомих методів та нагальної необхідності здійснення такої оцінки, слід спиратись на єдину об'єктивну інформацію, яка знаходиться у відкритому доступі, – дані про виконання місцевих бюджетів. Основним підґрунтям для реалізації такої пропозиції є виважений вибір показників в контексті визначення бюджетної ефективності територій відновлення чи територіальних громад, а також ефективного

витрачання фінансових ресурсів в координатах сталого розвитку за сферами: матеріальні умови життя; соціальні умови життя; природно-екологічні умови життя; умови безпеки життя.

Отже, ґрунтуючись на результатах попередніх досліджень та апробації авторських моделей оцінки ефективності та результативності відновлення громад, що постраждали від збройної агресії росії, [8-9], було зроблено висновок, що повний набір показників виконання місцевих бюджетів може бути використаним для визначення ефективності розбудови окремих територій відновлення за умови оцінки результативних показників (загальні суми доходів чи витрат місцевого бюджету, кількісні вимірники соціальної сфери, тощо) в динаміці з метою визначення наявності чи відсутності позитивних бюджетних ефектів. Однак, така методика не доцільна у використанні для визначення ефективності розбудови територій відновлення в регіональному вимірі (всі та кожна з територіальних громад регіону, що постраждав від збройної агресії росії, чи всі та кожна територія відновлення, що відноситься до певного регіону), через громіздкість розрахунків та складність опрацювання великого масиву даних.

Натомість застосування сформованої на певну дату вибірки даних за обраними показниками бюджетної ефективності, включаючи індекс податкоспроможності громади, дозволить побудувати своєрідний градієнт ефективності розбудови територій відновлення (громад) в регіональному вимірі, застосувавши прийоми декомпозиції та квантифікації.

Систематизація даних дашбордів «Бюджети територіальних громад» і «Індекс податкоспроможності» у комплексі з державним веб-порталом бюджету для громадян openbudget, стала основою для формування масиву показників та наповнення його емпіричною складовою для побудови градієнту ефективності розбудови територій відновлення. До його складу ввійшли показники: індекс податкоспроможності; всього доходів загального фонду бюджету на 1 мешканця; питома вага місцевих податків і зборів в загальних доходах бюджету; питома вага плати за землю в загальних доходах бюджету; фіскальна віддача території; дотаційність бюджету; всього видатки загального фонду бюджету на 1 мешканця; питома вага видатків на утримання апарату управління в загальних видатках; питома вага заробітної плати в загальних видатках; питома вага капітальних видатків в загальних видатках; частка видатків громади за рахунок трансфертів з державного бюджету.

Для подальшої побудови градієнту сформований масив даних потребує наступних дій:

1. Рейтингування територій відновлення за комплексом обраних показників;

2. Декомпозиція показників: окремо за кожним з нормованих показників (індекс податкоспроможності та питома вага місцевих податків і зборів в загальних доходах бюджету) та сукупно за показниками доходів та видатків в порівнянні з середніми значеннями цих показників в розрізі країни, регіону, тощо;

3. Кількісно-якісна трансформація (квантифікація) отриманих на попередніх етапах даних та рейтингових балів у систему ступінчастого градієнту (від виразного значення ефективності до нечіткого для позитивних значень та від евентуального до незадовільного для від’ємних результатів).

Така візуалізована інтерпретація визначення ефективності розбудови територій відновлення значно спрощує моніторинг відбудови таких територій Маючи зрозумілий порядок визначення та концептуальні рамки, такий підхід може бути використаний представниками державних регіональних органів влади та органів

місцевого самоврядування для кращого розуміння трендів повоєнного відновлення, спроможності таких територій до ефективного відновлення та розвитку а також стати основою для верифікації стратегій/програм/планів відбудови в довгостроковій перспективі, проведення якої на даний час обмежено через нормативну неврегульованість та відсутність офіційних статистичних даних. Практична апробація даного підходу є сферою подальших досліджень авторів.

Джерела

1. План відновлення України: презентація проєкту. Ukraine Recovery Conference. Режим доступу: https://ua.urc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini (25.09.2023)

2. Відбулось друге засідання Керівного комітету міжвідомчої Координаційної Платформи донорів України. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. 05 квітня 2023. Режим доступу: https://www.mof.gov.ua/uk/news/second_meeting_of_the_ steering_committee_for_the_multi-agency_donor_coordination_platform_for_ukraine-3922. (27.09.2023)

3. Циганок Л. Сталий розвиток: як змінила війна в Україні підходи та вектори? Sustainability Leader's Guide. https://ukraine-oss.com/stalyj-rozvytok-yak-zminyla-vijna-v-ukrayini-pidhody-ta-vektory/(02.10.2023)

4. Капінос Г., Ларіонова К. Проблеми управління сталим розвитком України в умовах війни. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 1. С. 93-102.

5. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу. Аналітична доповідь. НІСД. Режим доступу: https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/mistseve-samovryaduvannya-yak-chynnyk-stiykosti-tylu. (02.10.2023)

6. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. Дослідницький проєкт. Режим доступу: https://ednannia.ua/189-doslidzhennia/12514-a-study-of-post-war-recovery-initiatives-2 (04.10.2023).

7. DREAM. Цифрова екосистема для підзвітного управління відбудовою. Режим доступу: https://dream.gov.ua/ua (04.10.2023).

8. Гречана С.І. Соціально-економічна ефективність розвитку громад і регіонів: побудова системи показників в умовах повоєнного відновлення. *Економіка та право*. 2022. № 4. С. 43–56. https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.04.043

9. Заблодська І.В., Гречана С.І., Бурбело С.О. Соціально-економічна результативність і ефективність життєдіяльності територіальних громад та їх інвестиційний потенціал у воєнний час. *Економіка та право*. 2023. №3. С. 61–79. https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.061

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ВИМОГАМ ЕКОНОМІКИ

Михлик Л. І., Дімчогло М. І.,
здобувачки магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

На сучасному етапі економіка України відчуває гострий дефіцит кваліфікованих робітників у галузях матеріального виробництва (на деяких підприємствах з ряду професій середній вік працівників наближається до пенсійного).

Особливої актуальності набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації робітників. Їх підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації мають відповідати зростаючим вимогам сучасного виробництва та роботодавця на ринку праці.

Якісна підготовка робітника – спільна проблема, розв'язанням якої необхідно займатися комплексно. Розбудова української освіти насамперед вимагає істотного поліпшення якості професійної освіти.

Модернізація сучасної вітчизняної освіти передбачає не тільки оновлення змісту освіти, структурні й організаційно-економічні зміни, а й удосконалення всього освітнього процесу в закладі професійної освіти, яке передбачає необхідність впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти (загальновживана назва у інших сферах – система управління якістю) в закладах освіти є вимогою сучасного законодавства про освіту, а метою створення та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні визначено «гарантування якості освіти; … постійне та послідовне підвищення якості освіти» (ч. 1 ст. 41 ЗУ «Про освіту»[1]). Окрім того, здобувачі освіти мають право на «якісні освітні послуги» (ч. 1 ст. 53 ЗУ «Про освіту»), а керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень «забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти» (ч. 3 ст. 26 ЗУ «Про освіту»).

Формуючи внутрішню систему закладу П(ПТ)О необхідно враховувати положення Раціонального стандарту ДСТУ ІБО 9000:2015 (180 9000:2015, ЮТ) «Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів».

Отже, впровадження менеджменту якості та його технологій як засобів сучасного ефективного управління закладом П(ПТ) освіти:

– є вимогою законодавства про освіту;

– покликане привести управління закладом освіти у відповідність до вимог сучасних міжнародних і національних стандартів у сфері якості;

– передбачає зміщення акцентів із зовнішнього менеджменту на внутрішній менеджмент;

– вимагає створення та функціювання в усіх закладах П(ПТ) освіти внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Міністерство освіти і науки України спільно з Державною службою якості освіти розробило Методичні рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти [2], зорієнтовані на допомогу закладам професійної освіти у внутрішньому забезпеченні якісної освіти. Згідно з документом, система забезпечення якісної освіти в закладі освіти повинна мати не лише зовнішні стимули (ЗНО, інституційний аудит, атестацію та сертифікацію педагогічних працівників тощо), а й внутрішні інструменти.

Ці методичні рекомендації допоможуть керівникам закладів П(ПТ) освіти ознайомитися із чинними стандартами у сфері управління якістю, створити цілісне наукове уявлення про освітню послугу та процес її надання здобувачам освіти, розробити і впровадити у своєму закладі внутрішню систему забезпечення якості освіти.

На думку розробників Методичних рекомендацій, існування такої внутрішньої системи в закладах П(ПТ) освіти дозволить підвищити якість освітніх послуг, довіру до результатів навчання, постійно вдосконалювати освітнє середовище, систему оцінювання здобувачів освіти, педагогічну діяльність, управлінські процеси тощо.

Процес формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти передбачає три обов'язкові етапи її формування:

1. Визначення компонентів внутрішньої системи забезпечення якості освіти.
2. Забезпечення функціонування цих компонентів.
3. Самооцінювання освітніх та управлінських процесів закладу освіти для їх подальшого вдосконалення.

Внутрішня система забезпечення якості освіти – це система компонентів та процедур, які впливають на якість освіти здобувачів освіти. Вивчаючи та постійно вдосконалюючи їх, заклад професійної освіти може покращити якість своєї діяльності. Для цього закладу не потрібно чекати проведення інституційного аудиту, залучати сторонню допомогу чи додаткові ресурси. Це перш за все робота закладу над власним розвитком, формування стратегічного бачення розвитку училища, запровадження дієвих моніторингів її роботи та оперативне реагування на виклики. Політика забезпечення якості – це безперервне вдосконалення освітніх та управлінських процесів.

Якщо заклад професійної освіти визначає вектори вдосконалення за тими ж напрямами, що й інституційний аудит, внутрішня система закладу може базуватися на наступних напрямах діяльності: якість освітнього процесу (якість проведення навчальних занять, якість функціювання освітнього середовища, задоволеність здобувачів освіти викладацькою діяльністю педагогічних працівників, задоволеність педагогічних працівників умовами праці, якість освітніх програм); якість умов освітнього процесу (рівень підготовки вступників; кадрове, матеріально-технічне, інформаційне забезпечення, підвищення кваліфікації педагогічних працівників); якість результатів освітнього процесу (успішність здобувачів освіти, рівень сформованості ключових і фахових компетентностей, працевлаштування випускників).

Але цей перелік не є вичерпним, кожен заклад професійної освіти може додати до цих напрямів власні. Наприклад, додатково аналізувати функціонування інформаційних систем у закладі.

Визначення компонентів внутрішньої системи забезпечення якості освіти є першим етапом її формування.

Зокрема, для забезпечення комплексного розгляду питань, пов'язаних з формуванням внутрішньої системи забезпечення якості освіти, в закладі професійної освіти наказом необхідно створити робочу групу.

Завданням цієї робочої групи є колегіальне:

- визначення цілей функціонування внутрішньої системи якості освіти та необхідних для цього ресурсів в закладі;
- визначення компонентів (вимог) та механізмів функціонування, за якими здійснюватиметься процес безперервного вдосконалення якості освітньої діяльності, критеріїв та індикаторів для їх оцінювання в училищі;
- розроблення Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі, Положення про рейтингове оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників закладу, Положення про моніторинг якості освіти закладу.

Обрані робочою групою компоненти внутрішньої системи забезпечення якості освіти рекомендовано згрупувати в Положенні за чотирма напрямами освітньої діяльності закладу освіти:

– освітнє середовище;
– система оцінювання здобувачів освіти;
– педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти;
– управлінські процеси закладу освіти.

Таке групування дозволить порівняти результати зовнішнього оцінювання та самооцінювання.

Процедура розроблення та затвердження Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, Положення про рейтингове оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників закладу, Положення про моніторинг якості освіти закладу має пройти такі етапи:

1. Створення робочої групи.
2. Розроблення проєктів Положень.
3. Попереднє обговорення проєктів Положень за участю представників педагогічного та учнівського колективів, батьків здобувачів освіти, роботодавців.
4. Доопрацювання проєктів Положень (у разі наявності обґрунтованих і доцільних пропозицій і зауважень).
5. Схвалення Положень педагогічною радою закладу освіти.
6. Ознайомлення учасників освітнього процесу зі стратегією (політикою) забезпечення якості освіти та процедурами її втілення.
7. Оприлюднення Положень на вебсайті закладу освіти.

Заклад освіти може обрати власний підхід до формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти, керуючись власною академічною та організаційною автономією, враховуючи компоненти визначені у ч.3 ст.41 Закону України «Про освіту» [1].

Формування внутрішньої системи оцінювання розпочинають з визначення Стратегії (політики) внутрішнього забезпечення якості освіти. Цей документ повинен враховувати засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності, визначені у ст.6 Закону України «Про освіту» [1].

Розробляючи Стратегію, заклад освіти визначає і впроваджує її орієнтири, зважаючи на потреби учасників освітнього процесу й особливості діяльності закладу. Такими орієнтирами, для забезпечення яких розробляють Стратегію, можуть бути: відповідність результатів навчання здобувачів освіти державним стандартам освіти; партнерство в навчанні та професійна взаємодія; недискримінація; запобігання та протидія булінгу (цькуванню); академічна доброчесність під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності; прозора та інформаційно відкрита діяльність закладу освіти; умови для безперервного професійного зростання педагогічних працівників; справедливе й об’єктивне оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, а також професійної діяльності педагогічних працівників; академічна свобода педагогічних працівників.

За результатами рішення педагогічної ради училища та з метою запровадження у закладі системи управління якістю, формування та функціювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти видається наказ про запровадження у закладі професійної освіти системи управління якістю освіти, який передбачає:

- затвердження та введення в дію Положення про внутрішню систему забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти у закладі, Положення про рейтингове оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників закладу, Положення про моніторинг якості освіти закладу;

- призначення відповідальних за оперативне керування процесом вивчення забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти закладу, процесом проведення моніторингу якості освітньої діяльності та якості освіти закладу, процесом проведення оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників, класних керівників, методичної роботи закладу;

−затвердження заходів проведення моніторингових досліджень та проведення у поточному навчальному році комплексного вивчення й самооцінювання якості освітньої діяльності за напрямами: освітнє середовище в закладі, система оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, педагогічна діяльність, управлінські процеси;

−затвердження складу робочих груп для проведення самооцінювання та моніторингових досліджень якості освітньої діяльності за кожним напрямом;

−затвердження орієнтовного Плану роботи робочих груп з проведення самооцінювання;

−затвердження перспективного плану самооцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти протягом п’яти років;

−затвердження Стратегії забезпечення якості освіти у закладі.

Важливу роль у внутрішній системі забезпечення якості освіти відіграє самооцінювання.

Самооцінювання – це процес вивчення й оцінювання ефективності функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти з метою вдосконалення освітніх та управлінських процесів.

Його можуть здійснювати відповідно до таких моделей: щорічне комплексне самооцінювання (за всіма компонентами); щорічне самооцінювання за певними напрямами освітньої діяльності, а також періодичне комплексне самооцінювання; щорічне комплексне самооцінювання за окремими рівнями освіти, на яких заклад освіти провадить освітню діяльність (первинна професійна освіта, професійно-технічне навчання, перепідготовка, підвищення кваліфікації); інша модель.

Комплексне самооцінювання якості освітніх та управлінських процесів рекомендують проводити після визначення всіх компонентів внутрішньої системи оцінювання якості освіти та закріплення їх у Положенні. Це допоможе з’ясувати обсяг роботи, яку необхідно провести для підвищення якості освітніх послуг.

На виконання ст. 42 Закону України «Про освіту» [1], рішення педагогічної ради, з метою дотримання професійних стандартів та етичних принципів учасників освітнього процесу, видається наказ про затвердження та введення в дію Положення про академічну доброчесність закладу, Кодекс етики закладу, план заходів з популяризації дотримання принципів академічної доброчесності, етичних принципів та недопущення їх порушень в освітньому процесі закладу професійної освіти.

За результатами проведення моніторингових досліджень та проведення у поточному навчальному році комплексного вивчення й самооцінювання якості освітньої діяльності за 4 напрямами: освітнє середовище в закладі, система оцінювання результатів навчання здобувачів освіти, педагогічна діяльність, управлінські процеси, керівник робочої групи на педагогічній раді доповідає про хід проведення комплексного самооцінювання надання якісної освіти в закладі професійної освіти, про визначення рівня оцінювання діяльності по кожному напряму і разом по 4 напрямам та рекомендації з вироблення підходів щодо подолання виявлених недоліків. За результатами засідання педагогічної ради видається наказ про підсумки самооцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти за 4 напрямами у

навчальному році. Результати самооцінювання оприлюднюється на вебсайті закладу освіти (як результат внутрішнього моніторингу).

Після проведення самооцінювання формуються/коригуються річний план роботи закладу освіти та стратегія розвитку закладу освіти.

Професійна (професійно-технічна) освіта виконує надзвичайно важливу функцію – здійснює підготовку кваліфікованих робітників для різних галузей економіки.

В економіці інтенсивно формується ринок праці, тому вимоги роботодавців до рівня кваліфікації і професійної компетентності фахівців значно зросли. Якість підготовки кваліфікованих робітників має першочергове значення саме у період, коли Україна поставила собі за мету стати конкурентноздатною у світовому економічному просторі.

Освітня діяльність закладу професійної освіти з використанням менеджменту якості та внутрішньої системи забезпечення якості освіти передбачає проведення великої кількості досліджень, вимірювань, моніторингів, внутрішніх аудитів тощо, в результаті яких з'являються великі масиви фактичних даних, а їх аналіз сприяє виявленню значної кількості проблем (проблемних зон, вузьких місць тощо) у закладі освіти. Цілком очевидним є також і те, що проблеми не з'явилися, а завжди існували, а от усвідомлення їх наявності, надання їм статусу актуальних проблем закладу освіти, формулювання їх у форматі, зручному для розв'язання, відбувається тільки тепер. Усвідомлення наявності у закладі освіти «малих» і «великих» проблем, які давно очікують на вирішення, стимулює пошук та застосування різноманітних технологій цільового управління, створених на засадах процесного підходу.

Джерела

1. Про освіту. *Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017* р. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 08.05.2023).

2. Про затвердження методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 травня 2021р. № 509. URL:https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti (дата звернення: 08.05.2023).

СТАЛИЙ РОЗВИТОК АГРОБІЗНЕСУ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ніколаєв С. П., Щербак І. О.
Здобувачі 2 курсу аспірантури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Потужний аграрний сектор України є ключовим драйвером національної економіки [1]. Стратегічне значення аграрного сектору у відновленні економіки України зумовлено його місцем у системі виробничих та логістичних ланцюгів, у забезпеченні економічної та соціальної стабільності суспільства. Агробізнес має потужний експортний потенціал і здійснює вагомий внесок у формування державної та світової продовольчої безпеки, є вагомою складовою національної економіки та

базовим чинником розвитку регіональних, сільських територій, при цьому активно забезпечує крос-функціональну взаємодію та розвиток суміжних, пов'язаних з сільським господарством галузей економіки, сприяє залученню стратегічних інвестицій в розвиток та у відновлення національної економіки України.

Починаючи з 2000-х років, в Україні відбувся процес консолідації земельного банку та землекористування, що призвело до появи великих, вертикально інтегрованих підприємств – агрохолдингів, які в свою чергу формують агробізнес України. Так, наприклад, кількість корпоративних сільськогосподарських підприємств різко скоротилася з майже 17 700 у 2004 р. до 14 724 у 2013 р. Більшість цих підприємств переходить під контроль агрохолдингів, які створювалися для різних завдань та цілей, мають різне бачення та розміри, спеціалізацію та організаційно-правові форми, але мають спільні риси та характеристики.

З кожним роком питанню сталого розвитку агробізнесу приділяється все більше уваги, так, наприклад на глобальному форумі із продовольства та сільського господарства (Global Forum for Food and Agriculture — GFFA 2022), що відбувся 24–28 січня 2022 р. в Берліні, уперше було присвячено питанням здоров'я ґрунтів та їхнього впливу на продовольчу безпеку й глобальні кліматичні проблеми. Головна тема GFFA 2022 року — «Стале використання землі: продовольча безпека починається з ґрунту», яка є однією з найважливіших проблем глобальної продовольчої ситуації, потребує співпраці в усьому світі. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, понад 90% світового виробництва харчових продуктів залежить від ґрунту, з іншого — якість ґрунтів у світі дедалі більше погіршується і родючих земель стає все менше. За результатами конференції 68 міністрів підписали розгорнуте заключне комюніке «Стале використання землі: продовольча безпека починається з ґрунту», що є закликом до практичних дій і входить до поточного міжнародного дискурсу щодо світової аграрної політики [2].

Вітчизняні науковці сталий розвиток аграрного сектору розглядають як "… як здатність суб'єктів господарювання безперервно рухатися та підтримувати раціональну пропорційність між чинниками відтворення і необхідними темпами розвитку в умовах невизначеності й мінливості зовнішнього середовища як тепер, так і в майбутньому, беручи до уваги при цьому відповідальність щодо створення належних соціальних умов і попередження забруднення довкілля".

Як відомо, концепція сталого розвитку насамперед охоплює три складові: економічну, соціальну та екологічну. Зв'язки між економічним, соціальним та екологічним елементами сталого розвитку в аграрному секторі окремо охарактеризовані та, певною мірою, взаємодоповнювані. Сталий розвиток досяжний за умов гармонізації певних елементів, зокрема: економічної діяльності в аграрному секторі з екологічними наслідками для довкілля; стимулювання соціальної складової та формування попиту споживачів на екологічні товари; інклюзивності та дієвості інституційного середовища; інноваційній екологічності виробничих процесів з коригуванням взаємодії зовнішнього та внутрішнього середовища у напрямі ефективного застосування потенціалу аграрного сектору національної економіки. Відповідно до головних складових, можна узагальнити базові цілі сталого розвитку аграрного сектору: - забезпечення раціонального використання наявного природно-ресурсного потенціалу з урахуванням перспективних можливостей, що є основою економічної складової; - зменшення деструктивного впливу екологічних екстерналій на довкілля та сільськогосподарські території (екологічна складова); - соціальна складова гарантується підвищенням рівня зайнятості, доходів суб'єктів

господарювання аграрного сектору. Також важливим є залучення до процесу поширення ідей сталого розвитку та формування усвідомлення участі окремого індивідууму задля досягнення загального результату [3, с. 95].

Аграрне виробництво є пріоритетним для економіки будь-якої країни та в будь-який час, тим паче у період відновлення та має надважливе значення для трьох головних елементів сталого розвитку: екології, економіки та суспільства. Розв'язання стратегічного завдання забезпечення продовольчої безпеки як на національному рівні, так і в світі, за умов сьогодення супроводжується істотними екологічними та соціально-економічними компромісами. Шляхи розвитку агропромислового сектору та відновлення національної економіки України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його та суміжних галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших та екологічних досягнень науково-технічного світу, світового досвіду впровадження практик сталого розвитку, найбільш прогресивних форм економіки та організації праці, процесів, виробництва, беручи за основу та впроваджуючи принципи сталого розвитку.

Пріоритетність сталого розвитку агропромислового сектору України і його провідних та суміжних галузей дає можливість забезпечити в довгостроковій перспективі населення продовольчими товарами, промисловість – сировиною, а зовнішню торгівлю – експортними товарами, тим самим забезпечувати стале відновлення національної економіки України.

Джерела

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/

2. Берлінська конференція міністрів сільського господарства: комюніке українською мовою. URL: http://www.issar.com.ua/downloads/komyunike_zustrichi_ministriv_gffa_28-01-2022-red.pdf

3. Лопатинський Ю.М., Буринська О.І. Складові та пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки: концептуальнотеоретичний дискурс. Економіка АПК. 2018. № 6. С. 94-100.

ФОРМУВАННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ПРОМИСЛОВОСТІ

Побива М. В., Брикайло Є. Б.
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Протягом двох років тривають наукові дискусії щодо зростання дефіциту робочої сили в промисловості. Для її формування існують різні освітні програми з тривалістю від 2 до 4 років при підготовці фахових молодших бакалаврів (при вступі після ПЗСО та 9 класів) у системі фахової передвищої освіти та від 4 до 5,5 років при підготовці на 1 та 2 освітньо-кваліфікаційних рівнях в закладах вищої освіти. Тобто для формування робочої сили для повоєнного відновлення має бути забезпечена своєчасна підготовка молоді для роботи в промисловості.

Ситуація, яка склалася під час вступу в 2023 року демонструє неспроможність подолати розрив в зростаючих потребах промисловості та пропозиції молодої кваліфікованої робочої сили, оскільки абітурієнти переважно подавали заяви на

спеціальності «Право» (57 572 заяв), «Психологія» (46 857), «Філологія» (43 970), «Комп'ютерні науки» (43 894) та «Менеджмент» (43 509). Найменш популярними спеціальностями 2023 року стали – «Суднобудування» (171 зява), «Освітні, педагогічні науки» (88), «Громадське здоров'я» (75) [1].

І така тенденція зберігається тривалий час. Сприйняття певних спеціальностей як престижних чи непопулярних останніми роками особливо не змінилося. Досліджуючи чинники непопулярності інженерних спеціальностей, можна виділити такі основні фактори:

1. Перцепція складності: інженерні спеціальності часто сприймаються як дуже складні і вимагають великих зусиль для успішного вивчення. Молодь може вагатися вибирати ці спеціальності через страх неуспіху або низької академічної успішності.

2. Недостатня інформованість: молодь потребує доступу до інформації про інженерні спеціальності, їхні можливості та переваги. Своєчасні інформаційні кампанії та просвітницькі заходи можуть допомогти підвищити обізнаність.

3. Менторство та підтримка: молодь більше схильна до вибору інженерних спеціальностей, якщо вони мають позитивний досвід, ментора або підтримку від родини, вчителів та професіоналів у цій галузі. Розробка програм менторства, де досвідчені інженери працюють з молоддю, може допомогти виробити позитивне ставлення до інженерної галузі.

4. Практичний досвід: забезпечення доступу молоді до практичного навчання і можливостей для саморозвитку у вигляді проектів, змагань чи стажування. Залучення вчителів середніх шкіл до активної підтримки інженерних освітніх програм та роботи зі школярами може вплинути на їх вибір спеціальностей.

5. Зовнішні фактори: економічна ситуація у країні може впливати на вибір молоді щодо спеціальностей. Якщо інженери не отримують достатньо високу оплату, це робить ці спеціальності менш привабливими.

6. Соціокультурні фактори: соціокультурні чинники, такі як соціальний статус і гендерні стереотипи, можуть впливати на вибір молоді щодо спеціальностей. Деякі інженерні галузі сприймаються як несумісні з певними соціальними ролями.

7. Нецікавість: молодь може просто не відчувати цікавості до інженерних тем або не бачити зв'язку між цими спеціальностями та їхніми інтересами.

8. Доступність навчальних ресурсів: наявність якісних навчальних програм, лабораторій та інфраструктури також може впливати на вибір молоді. Відсутність доступних ресурсів може зробити навчання інженерії важким.

Отже, залучення молоді до інженерних спеціальностей є важливим завданням майбутнього відновлення країни, і воно може бути досягнуте шляхом розуміння конкретних факторів, які впливають на їхні вибори, та розробки ефективних стратегій.

Джерела

1. Рейтинг спеціальностей у вишах за кількістю поданих заяв. URL: https://osvita.ua/consultations/89708/

ПРОБЛЕМАТИКА ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗБУДОВИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Рогозян Ю. С.,
д.е.н., старший дослідник
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»

Життєдіяльність в умовах воєнного часу поширює свій вплив і на зміни у державній регіональній політиці, головні з яких відображено у Законі України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій" від 09 липня 2022 року № 2389-IX, де представлено функціональну типізацію територій, яка передбачає визначення таких типів територій як території відновлення, території з особливими умовами для розвитку, полюси економічного зростання, території сталого розвитку. Кожен тип є важливим елементом у мозаїці відродження економіки України, однак сьогодні найбільшої уваги потребують саме території відновлення, тобто мікрорегіони, територіальні громади, на території яких відбувалися бойові дії та/або які були тимчасово окуповані, та/або території яких зазнали руйнувань об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового фонду внаслідок ведення бойових дій, а також які характеризуються різким погіршенням рівня соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення до інших регіонів та/або інших держав [Закон]. За наявності пулу соціально-економічних показників у динаміці можливо буде оцінити рівень відновлення тієї чи іншої постраждалої територіальної громади, однак дане питання наразі знаходиться напочатку свого розвитку, що актуалізує обрану проблематику дослідження в частині оцінки результативності розбудови територій локального рівня на засадах сталого розвитку.

Мета роботи – дослідження загальнотеоретичних аспектів оцінки результативності розбудови територіальних громад України в контексті сталого розвитку – розкривається в завданнях: обґрунтувати важливість оцінки результативності розбудови територіальних громад в умовах війни та проаналізувати соціальні результати відновлення локальних територій за 2022 рік на прикладі Тростянецької міської територіальної громади. Серед методів дослідження переважають теоретичні методи наукового пізнання: аналізу й синтезу, абстрагування, формалізації, аргументації. Науково-практична значущість отриманих результатів полягає в розвитку теоретико-методичних засад оцінки результативності розбудови територіальних громад в умовах війни та використанні результатів роботи у розрізі складових сталого розвитку для їх подальшої апробації.

Однією з ключових складових сталого розвитку територіальної громади є соціальна, в основі якої – соціальний захист населення, що є особливо важливим в умовах війни. Територіальні громади всіх регіонів України від початку збройного конфлікту приділяють даній сфері посилену увагу, а надто на Сумщині, яка постійно підпадає під обстріли через прикордонне географічне розташування. У даному контексті особливої уваги заслуговує Тростянецька міська територіальна громада, де надання соціальної підтримки жителям громади реалізується на постійній основі. Однак, враховуючи постійні обстріли, певна інформація, зокрема соціально-економічного характеру за 2022 та 2023 рік ще відсутня в публічному просторі, що

унеможливлює проведення оцінки результативності розбудови громади у розрізі компонентів сталого розвитку. Тому доцільно звернути увагу на фактичний стан наявних статистичних показників Тростянецької громади, де соціальна складова грає важливу роль. Так, за 2022 рік за рахунок коштів місцевого бюджету забезпечувалось надання соціальної підтримки 119 жителів громади, які опинились в складних життєвих обставинах, тяжкохворим на суму 190,0 тис. гривень. При цьому економічне забезпечення соціальних статей місцевого бюджету свідчить про збільшення рівня витрат впродовж 2022 року на соціальний захист і соціальне забезпечення (135,9%) на тлі недостатнього рівня відповідного наповнення бюджету.

Для забезпечення реалізації права окремих категорій громадян на пільговий проїзд з місцевого бюджету за 2022 рік профінансовано 1200,0 тис. на автомобільний транспорт, 400,0 тис. грн. на залізничний транспорт, надано пільг окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку на суму 40,0 тис. грн. Також розглянуто 183 заяви та проведено нарахування щодо оплати комунальних платежів за надання прихистку 359 внутрішньо-переміщеним особам суму 612,4 тис. грн., які компенсовано з державного бюджету та за кошти благодійних організацій. Відповідаючи цифровим тенденціям, у громаді забезпечено електронну версію положень Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо-переміщених осіб, які перемістилися у період воєнного стану, розроблено інформаційно-аналітичну систему обліку даних, яка наповнюється відповідними даними.

Крім того, соціальному компоненту відновлення Тростянецької громади приділяється посилена увага через постійний моніторинг та зовнішню оцінку якості надання соціальних послуг, які надаються Комунальною установою «Центр надання соціальних послуг» Тростянецької міської ради. До того ж, в умовах війни на первинному обліку відділу «Служба у справах дітей» Тростянецької міської ради станом на 01.01.2023 перебуває 61 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (40– позбавлених батьківського піклування, 21- сироти). Із загальної кількості 48 чол. перебуває під опікою, піклуванням, 5 – в прийомних сім'ях та 2 – у дитячих будинках сімейного типу, в навчальних закладах – 3, в інтернатному закладі – 3. Протягом 2022 року службою виявлено та взято на облік 5 дітей, позбавлених батьківського піклування. Забезпечується першочергове право дітей на сімейне виховання. Протягом 2022 року до сімейних форм виховання влаштовано 15 дітей: рішенням виконавчого комітету Тростянецької міської ради встановлено опіку над 8 дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, 6 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування влаштовано до двох діючих прийомних сімей, в результаті чого прийомні сім'ї набули статусів дитячих будинків сімейного типу [2].

Говорячи про соціальний захист на території Тростянецької громади неможливо оминути питання надання гуманітарної допомоги, оскільки вона є драйвером підтримання мешканців. Так, за 2022 рік отриманий одяг, взуття, іграшки роздані дітям-сиротам, дітям позбавленим батьківського піклування, прийомним сім'ям та дитячим будинкам сімейного типу, а також частина речей була передана на КНП Тростянецька міська лікарня (пологове відділення), КУ «Центр надання соціальних послуг» ТМР, відділу соціального захисту населення ТМР, старостам Солдатського, Семереньківського, Кам'янського, Мартинівського та Станівського, Білківського, Люджанського старостинських округів.

Таким чином, негативні наслідки воєнного стану з 24 лютого 2022 року значно поглиблюють внутрішні соціально-економічні проблеми територіальних громад

України, однак в таких умовах соціальний захист населення Тростянецької міської територіальної громади забезпечується на доволі високому рівні. Однак, фрагментарність у висвітленні статистичних показників розбудови територіальних громад обґрунтовує необхідність проведення подальших досліджень в частині формування масиву даних, за яким видається можливим оцінити ключові соціальні, економічні та екологічні результати розбудови постраждалих від війни територіальних громад та розробити подальші шляхи їх відновлення.

Джерела

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09 лип. 2022 року № 2389-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text (дата звернення 21.09.2023).

2. Про звіт виконавчого комітету, апарату, комунальних підприємств, установ та організацій міської ради по виконанню Програми економічного і соціального розвитку Тростянецької міської територіальної громади за 2022 рік: Рішення від 07.02.2023 р. № 47. URL: https://trostyanets-miskrada.gov.ua/?page_id=1790 (дата звернення 21.09.2023).

РОЛЬ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВІДНОВЛЕННІ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сибіна В.О., Довбня І. А.,
здобувачки 1 курсу магістратури
Науковий керівник: к.х.н., доц. Маслош О. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Актуальним питанням на сьогодні є відновлення та подальший розвиток країни. Пріоритетними сферами стають наука – як сфера, що виробляє нові знання, та освіта – як сфера, що олюднює знання і, насамперед, забезпечує індивідуальний розвиток людини [1].

Пріоритетним напрямком розвитку економіки будь-якої країни є освітній процес для здобуття необхідної професійної кваліфікації, яка може задовольнити формування конкурентоспроможності ринку праці у світовому просторі.

Як зазначено у "Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки"[3], місією вищої освіти є забезпечення сталого інноваційного розвитку України через підготовку висококваліфікованих фахівців, створення та поширення знань, формування інтелектуального, соціального та духовного капіталу суспільства, готового до викликів майбутнього.

У цьому контексті дистанційна освіта відіграє надзвичайно важливу роль, надаючи можливість здобуття якісної освіти в умовах ресурсних обмежень. Дистанційна освіта сприяє розвитку сучасних технологій та інновацій, що є ключовими факторами в сучасному світі. Шляхом розвитку цифрових навичок та інформаційної грамотності Україна може підвищити конкурентоспроможність своїх громадян і підтримати інновації, які забезпечують сталий розвиток.

Насамперед основними перевагами дистанційної освіти є її доступність, що дозволяє отримувати освіту, не дивлячись на географічне розташування та соціальні особливості. Вона надає можливості для мешканців віддалених сіл та міст, дозволяючи отримувати освіту, не покидаючи своєї домівки. Це сприяє соціальній

інклюзії та підвищує рівень освіченості нації. Не менш важливим є те, що дистанційна освіта сприяє розширенню можливостей навчання надаючи змогу підвищувати кваліфікацію, обирати свій темп навчання та вибір курсу (у порівнянні з традиційною формою освіти) і дозволяє розвивати різноманітні навички та отримувати нові кар'єрні можливості.

Як вже зазначалося, вища освіта зазнає впливу з боку процесу інформатизації, а тому і змінюється організація навчання, за якої освіта стає більш якісною за допомогою підготовки фахівців з урахуванням рівня їх розвитку, сучасних потреб суспільства теорією, методологією та технологією. Це обумовлює розвиток інформаційних навичок через застосування цифрових технологій та інтерактивних методів навчання.

З огляду на нинішнє фінансово-економічне становище України та перспективу подальшого скорочення бюджетних видатків для закладів освіти, впровадження та розвиток дистанційної форми навчання набуває особливої актуальності, оскільки завдяки такій формі освіти можна заощадити кошти. При цьому обсяг надання освітніх послуг не буде скорочуватись, а пропонуватися в іншому форматі, що відкриває можливості співробітництва та міжнародного обміну з точки зору можливості для студентів здобувати освіту за кордоном. Додамо, що така тенденція дозволяє збільшити конкурентоспроможність України на міжнародному ринку праці та освіти в країні.

Також дистанційна освіта може сприяти підготовці фахівців у тих сферах, які є важливими для відбудови економіки України та її соціального розвитку, оскільки високо кваліфіковані фахівці відіграють значну роль створенні та впровадженні стратегій та ініціатив, спрямованих на досягнення сталості в суспільстві.

Отже, дистанційне навчання сприяє формуванню сучасного інноваційного освітнього простору, який дозволяє кожній людині отримувати «освіту протягом життя» (надає можливості вивчити нові предмети в будь-якому віці). Воно може бути ефективнішим та економічнішим для влади та освітніх установ, з точки зору оптимізації ресурсів та підвищення якості освіти. Тоді такі начальні заклади, як, наприклад, СНУ ім. Володимира Даля зможуть зміцнити свій лідерський потенціал ЗВО Сходу України та отримають можливість стати одними з рушійних сил у відновленні та розвитку деокупованих територій.

Проте, важливо відмітити, що дистанційна форма освіти не обмежується лише періодом кризи, а може і повинна стати інструментом для забезпечення сталого розвитку, що діє на постійній основі. Адже переваги такого навчання, як зменшення необхідності у фізичних приміщеннях, скорочення споживання енергії, доступність та якість забезпечуються завдяки інформатизації, яка з плином часу все більше розвивається і вимагає пристосовуваності суспільства до цих змін. Таким чином за рахунок забезпечення пріоритетності розвитку освіти, країна зможе претендувати на гідне місце у рейтингах ЗВО та створювати якісні умови для навчання висококваліфікованих спеціалістів.

Джерела

1. Рамський, Ю.С. Інформаційне суспільство. Інформатизація освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Лют. 2003. 16-28 с.

2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2020. № 286-р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf

УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ ТА РОЗВИТОК КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стариковська Д. О.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Савенко О. А.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

У сучасному світі, де швидкі зміни та конкуренція ростуть із кожним днем, управління талантами та розвиток кваліфікації персоналу стали надзвичайно важливими завданнями для підприємств та організацій. Підтримка найкращих кадрів, а також розвиток їхніх навичок та здібностей, грають вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку та конкурентоспроможності. Розглянемо стратегії управління талантами та навичками персоналу з урахуванням потреб сталого розвитку.

1. Визначення стратегічних цілей та потреб: першим кроком у сучасному управлінні талантами є чітке визначення стратегічних цілей та потреб організації. Це передбачає аналіз бізнес-планів, ідентифікацію ключових професійних та технічних компетенцій, а також урахування планів сталого розвитку компанії.

2. Виявлення та привертання талантів: однією з основних стратегій є пошук та привертання високопрофесійних працівників та талантів. Це може включати в себе рекрутинг, партнерства з навчальними закладами та розробку привабливих програм винагородження та розвитку.

3. Розвиток навичок та навчання персоналу є важливою складовою управління талантами, що включає в себе навчання новим скілам, отримання професійних сертифікацій і участь у проектах, що сприяють особистому зростанню. Врахування індивідуальних потреб та амбіцій співробітників є ключовим аспектом цього процесу, а також слід звернути увагу на:

- екологічну свідомість: організації надають пріоритет співробітникам, які мають навички та знання у галузі сталого розвитку та впроваджують екологічні практики у роботу;
- цифрові навички: враховуючи швидкий розвиток технологій, співробітники повинні володіти цифровими навичками для ефективної роботи з сучасними програмними засобами та інноваційними технологіями;
- міжкультурну компетентність: у глобальному світі співробітники повинні вміти ефективно співпрацювати з колегами з інших країн, розуміючи їхні культурні особливості;
- навички м'якого лідерства: розвиток навичок співпраці, комунікації та емпатії допомагає підвищити продуктивність та задоволеність роботою серед персоналу.

4. Мотивація та збереження талантів: збереження талановитих працівників вимагає належної мотивації. Це може бути досягнуто шляхом створення стимулюючого середовища, яке включає в себе можливості для кар'єрного зростання, адекватне винагородження та визнання досягнень.

5. Вимірювання та оцінка результатів: оцінка ефективності стратегій управління талантами включає в себе вимірювання результатів та зроблених покращень. Важливо визначити ключові показники продуктивності та здатність персоналу відповідати на потреби організації у сталому розвитку.

Управління талантами та розвиток навичок персоналу в сучасних умовах вимагає постійного вдосконалення стратегій та методів, а також врахування внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на організацію. Це є ключовим фактором успішності будь-якої компанії в динамічному та конкурентному світі сучасності.

Таким чином, управління талантами та розвиток кваліфікації персоналу є критичними аспектами ефективного управління в сучасних умовах. Стратегії, які поєднують пошук, розвиток, мотивацію та оцінку, допомагають організаціям досягати сталого розвитку та залишатися конкурентоспроможними на ринку. Тільки завдяки цим стратегіям організації можуть зберігати та розвивати свій талановитий персонал та забезпечувати стале покращення своєї продуктивності і ефективності.

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Теслюк Ю. В.,
доктор філософії з економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Реалізація державної інноваційної політики забезпечується органами державного управління через систему методів та інструментів (засобів) державного регулювання.

Методи державного регулювання інноваційної діяльності – прямі та опосередковані способи впливу органів державного управління на поведінку суб’єктів інноваційної діяльності з метою підвищення їх інтересу до створення, освоєння і поширення інновацій та реалізації на цій основі інноваційної моделі розвитку країни.

Інструменти (засоби) державного регулювання інноваційної діяльності – акти нормативно-правового або директивного характеру, які регулюють окремі аспекти інноваційної діяльності.

Застосовуючи ці інструменти, держава може уповільнювати або прискорювати темпи інноваційного процесу, підвищувати або знижувати ефективність інноваційної діяльності. Важливо визначити оптимальне співвідношення між ними, щоб уникнути «ручного» управління інноваційними процесами і сформувати ефективний економічний механізм їх стимулювання.

Класифікація інструментів державної інноваційної політики може здійснюватися на основі підходу «попит-пропозиція». Суть його полягає в тому, що держава здійснює вплив через стимулювання попиту на інноваційні продукти, інструменти створення сприятливого інституційно-правового середовища для підприємців-інноваторів.

Інструменти регулювання попиту – це укладені центральними або регіональними органами державного регулювання договори із суб’єктами інноваційної діяльності щодо розроблення і виробництва інноваційних продуктів, технологій та послуг.

Інструменти регулювання пропозиції – це дії, спрямовані на забезпечення інноваторів фінансовою та технічною допомогою, в тому числі створення

інноваційної інфраструктури: надання інноваторам грантів, позик, субсидій, гарантованих кредитів, дослідницьких податкових кредитів, забезпечення дослідників та інженерів відповідним обладнанням і приладами, приміщеннями і сервісом, створення державних інституцій для поєднання науки і виробництва різних форм власності, наприклад, шляхом створення та сприяння розвитку технопарків, виставок, ярмарок тощо.

Інструменти створення сприятливого середовища для інноваційного процесу – це податкові пільги, пільгове кредитування і субсидування, страхування і гарантування, надання прав на прискорену амортизацію устаткування, розвиток державою патентного права, правничих засад виробництва та споживання якісної продукції – системи стандартизації і сертифікації виробництв та окремих видів продукції, регулювання монопольних підприємств і видів діяльності, дозвіл тимчасової монополії інноватора. Це створення умов для сприятливої міжнародної діяльності. Це також розвиток і підтримка системи освіти в країні.

Застосовуючи ці інструменти, держава може уповільнювати або прискорювати темпи інноваційного процесу, підвищувати або знижувати ефективність інноваційної діяльності .

Регулювання інноваційної діяльності, відповідно Закону України «Про інноваційну діяльність», може здійснюватися на різних рівнях управління державою різними державними структурами – від Верховної Ради до органів виконавчої влади на місцях.

Вітчизняна практика підтримки інноваційної діяльності є недостатньо ефективною, тому що надається перевага методам прямого адміністрування, а стимулом для інноватора може бути більший доход, що забезпечується непрямими методами регулювання(фінансування різних підтримуючих програм, пільгове оподаткування, пільгове кредитування тощо).

Форми державного фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт класифікують на прямі та непрямі. Пряме фінансування застосовується, передусім, до бюджетних наукових установ. Формою прямого фінансування може бути також державне замовлення на проведення досліджень та прикладних розробок на конкурсній основі. Непряме фінансування базується на створенні сприятливих умов для здійснення інноваційних проектів за рахунок пільгового кредитування, прискореної амортизації, податкових пільг тощо.

Формами фінансової підтримки інновацій можуть бути субсидії, дотації, реальні фінансові інвестиції у вигляді довгострокових вкладень державних коштів у науково-технічні розробки та в операції з цінними паперами підприємств, які здійснюють інновації, фінансовий лізинг.

Джерела

1. Гуторов О.І., Ярута М. Ю., Сисоєва С. І. Економіка та організація інноваційної діяльності / О. І. Гуторов, М. Ю. Ярута, С. І. Сисоєва. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Х., 2019. – 227с.

2. Волков О. І. Економіка й організація інноваційної діяльності: підручник / за ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенка. - К.: Професіонал, 2016. - 960 с.

НАПРЯМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ КОМПАНІЙ

Тіточка О. В.,
здобувач магістратури
Науковий керівник: к.с.-г.н., доц. Горобець Н. М.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Ефективність агробізнесу під час війни обумовлюється впровадженням адекватного протикризового менеджменту. Оскільки трансформаційний процес в країні відкриває нові можливості для зростання аграрних підприємств в стратегічному контексті. При необхідному рівні координації та адаптації до нових викликів, спричинених кризовими чинниками через пандемію та війну, вважаємо, що можливо налагодити превентивну управлінську систему.

Варто зазначити, що у зв'язку з війною аграрними підприємцями частину стратегічних рішень було заморожено, особливо в площині міжнародного бізнесу. Негативним чином вплинули на діяльність підприємств агробізнесу це вплив інфляції, неконтрольоване зростання цін на матеріально-технічні цінності, зміна каналів постачання та збуту тощо. Відбувається фізична втрата активів деяких сільськогосподарських підприємств через бойові дії, зокрема, прямі влучання снарядів, замінування полів та забруднення земельного банку рештками військової техніки, паливо-мастильних матеріалів тощо. Гострими є питання стратегічного управління екологічною безпекою, формування економічної доцільності виробничих рішень, доречності впровадження дорого вартісних технологій під час війни.

Зазначимо на тому, що низка чинників залишалася не вирішеною і до війни. Це невідповідність потужностей щодо транспортування сільськогосподарської продукції у порівнянні з потребами агровиробників, блокування податкових накладних, незавершена адаптація фіто санітарного контролю до визначених норм Європейського Союзу, складність у під'єднанні до інженерних та інших систем, не урегульовані експортно-імпортні операції щодо аграрної продукції. Вже під час війни з'явилася нова проблема щодо блокування портів, що викликало скорочення експорту та призвело до зниження внутрішніх реалізаційних цін навіть нижче за рівень собівартості. У зв'язку з вище окресленим постає питання у розробці напрямів стратегічного розвитку аграрних формувань, які б діяли як під час війни, так і повоєнні часи. Зауважимо на розроблених державою стратегічних векторах розвитку агропромислового комплексу країни, відповідно до яких виробництво сільськогосподарської продукції за рахунок впровадження нових технологій та спрямування на них державних дотацій має сприяти зростанню ефективності галузей сільського господарства. Так, у рослинництві зернові і олійні культури планується вирощувати у більших обсягах до 150 млн тонн, потребує на впровадження технологій прогресивного зростання виробництво тваринницької продукції та нарощування переробки продукції тваринництва й садівництва. Варто переглянути логістичне та маркетингове забезпечення процесів виробництва сільськогосподарської продукції через критичні виклики сьогодення. У такий спосіб можливо вирішити проблему продовольчої безпеки України, враховуючи зростаючий попит на продукти харчування за кордоном в тому числі.

Окремої уваги набуває впровадження вертикальної інтеграції, що повинно забезпечити аграрне виробництво необхідною ресурсною базою та засобами виробництва.

Стратегічним вектором є відновлення земельного банку України, пошкодженого через війну шляхом використання оптимізаційних, ощадливих, альтернативних, органічних, цифрових технологій. Розробляються проекти щодо рекультивації та оздоровлення земель. Відбувається перегляд сівозмін сільськогосподарських культур, є плани щодо відновлення біологічними заходами різноманіття біосфери тощо.

Окремим стратегічним трендом є розробка та введення до бізнес-процесів агробізнесу цифрових технологій, тому що завдяки цифровізації очікується на зростання врожайності, продуктивності та якості аграрної продукції при оптимізованих виробничих витратах. Зазначимо на можливостях нарощення експортного потенціалу шляхом входження української аграрної продукції на європейський та азіатський ринки. З цією метою саме технологічні точні стратегії забезпечать її високу якість та конкурентоспроможність.

В умовах післявоєнного відновлення аграрного сектору економіки країни ефективність стратегічного управління розвитком агробізнесу повинна ґрунтуватися на інноваційних, виробничих, організаційних, економічних, соціальних, маркетингових, логістичних аспектах роботи. Останніми роками технологічні рішення вийшли на перший план, зокрема, цифрові технології в управлінні процесами агробізнесу. На початковому етапі програмні продукти збільшують витрати, але, згодом, після ефективного впровадження сприяють зниженню собівартості виробництва сільськогосподарської продукції та сприяють зростанню загальної результативності.

Встановлено, що техніко-організаційні спрямованості технологічних рішень потребують використання систематизованих методик та видів аналізу. Проте методології значною мірою потребують на вдосконалення, так як чинники війни діють по іншому та потребують на створення спеціальних заходів для запобігання впливу кризових явищ. Між тим стратегічна система операційного управління аграрними компаніями ґрунтується на сукупності функціональних стратегій згідно з їх підсистемами, що дозволяє досягти мети в складних воєнних умовах роботи.

Вже узгоджуються питання співпраці українського агробізнесу з іноземними інвесторами з країн-партнерів, які виявляють готовність вкладати кошти у відновлення аграрної галузі країни. Наразі спостерігаємо реальну допомогу в усуненні наслідків після підриву Каховської ГЕС шляхом техніко-економічних розробок з проекту будівництва альтернативної греблі тощо. Напрям щодо економної системи поливу та подання води, формування системи ефективного зрошення й застосування новітніх технологій є базовою стратегією для даної зони України. Враховуючи зональне розділення українських земельних ресурсів варто зазначити і на відповідному специфікованому операційному менеджменті відповідно до ґрунтово-кліматичних особливостей та впливу військових дій на цих територіях. Варто зауважити й на інвестиційній привабливості у виготовленні сільськогосподарської техніки та обладнання. Так, планується відкрити на території України 8 заводів для технічного забезпечення агробізнесу, що сприятиме зростанню загальних показників продуктивності галузей та поліпшенню інфраструктури. Наразі мова йде про обладнання, яке є екологічним та зменшує викиди до атмосфери.

Таким чином стратегія розвитку агробізнесу в цілому має ґрунтуватися та його комплексному відновленні та полягатиме в активному впровадженні цифрових рішень до аграрного виробництва, вдосконаленні управління процесами поставок та стимулюванні збутових процесів при суттєвій підтримці держави та країн-партнерів.

РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Шахбаз'ян Д. І.,
здобувач магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Семененко І. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Після початку бойових дій на сході України в 2014 році через тимчасову окупацію частини території, де розташована промисловість, Луганська область з індустріальної перетворилась на сільськогосподарську. Цій галузі почали приділяти більше уваги, а деякі внутрішньо переміщені особи прийняли рішення перепрофілювати свою діяльність в аграрний сектор. Один з достатньо вигідних та найменш затратних в цьому секторі бізнесів пов'язаний з бджільництвом.

Бджільництво. При витратах на розвиток у 3-5 тисяч доларів, можливо за два роки вийти на прибуток. Позитивним є мобільність даного бізнесу та відсутність необхідності бути прив'язаним до певної локації. Крім того, готову продукцію можливо реалізовувати протягом року, не переймаючись терміном придатності меду та медової продукції. Орендуючи невеликий будинок з технічними спорудами в сільській місцевості, можливо організувати зону заміського відпочинку та зелений туризм. Такий вид бізнесу може бути цікавий у будь якому віці. Він може привертати увагу дітей, шляхом проведення майстер класів з навичок ведення бджільництва, розуміння життєдіяльності бджолиних сімей, так і людей поважного віку, шляхом прийняття лікувальної апітерапії (сон на вуликах, тощо). Місцева та обласна влада була також зацікавлена у розвитку бджільництва як окремої галузі. Розроблялись спільні бізнес проекти, в області з'являлись міжнародні донори з грантовими програмами, спрямованими на розвиток та систематизацію галузі. Підписувались меморандуми про співпрацю та організовувались навчальні програми, започатковувались профільні громадські організації. Усі ці фактори розвинули бджолярську спільноту на Луганщині.

Через повномасштабне російське вторгнення в Україну у лютому 2022 року, більшість пасік, які знаходились в Біловодському, Міловському, Станично-Луганському, Сватівському та Новопсковському районах, були практично одразу окуповані. Інші аграрні райони, такі як Кремінщина та Щастинський район, були зоною активних бойових дій. У зв'язку з чим, бджолярі або не встигли евакуювати свої пасіки та вони були знищені, або змогли вивести тільки їх невелику частку.

Бджолярі які повністю втратили пасіки та матеріально-технічну базу, вимушені повністю закуповувати вулики, бджолосім'ї, необхідне спорядження та шукати нову локацію для розміщення майбутнього бізнесу. Отже, в контексті даної теми можна визначити такі загальні проблеми відновлення та релокації даного бізнесу.

Складності переїзду. В даному випадку можна виділити дві складові цього питання: юридична і адміністративна. Юридична складова полягає в оформленні необхідних дозвільних документів (реєстрація пасіки, оформлення паспорта пасіки та оператора ринку), перереєстрація ФОП, тощо. Адміністративна складова полягає в тому, що підприємець має шукати іншу громаду та місцевість для розташування потужностей. Якщо перше питання, як правило, можливо вирішити без складнощів, то, знайти приймаючу громаду яка має прийнятну кормову базу для бджіл, «дружніх» сусідів бджолярів та зацікавлених у запиленні рослинних культур фермерів є дуже складним. Слід відзначити, що у власній громаді бджоляр мав певні знайомства, відкриту до співпраці місцеву та/або обласну адміністрацію, мав членство у

профільній громадській організації, яка надавала йому актуальну інформацію про можливості залучення інвестицій.

Обмежений бюджет. Виходячи з сьогоднішніх реалій, варто зауважити, що на першочергові придбання підприємець вимушений витрачати власні кошти, які було значно обмежено через екстрений переїзд, додаткові витрати на оренду житла та інфляцію. Крім витрат на відновлення бізнесу, на першому етапі левова частка витрат доводиться на обладнання. Виходячи з того, що бджільництво є сезонним бізнесом, то перші надходження з реалізації продукції можливі наприкінці червня. До цього періоду переважають витрати на відновлення.

Відсутність плану сталого розвитку. Власники релокованого бізнесу як правило не одразу визначають пріоритетність своїх дій, у зв'язку з чим в подальшому несуть додаткові витрати. Це може бути невірно обрана місцевість для переїзду або брак інформації щодо виготовлення вуликів та замовлення бджолопакетів, що впливає на обрання невигідної пропозиції, тощо.

Відсутність навичок пошуку та залучення інвестицій. Лише обмежена кількість релокантів розуміють механізм пошуку грантових програм та мають спроможність і досвід розробки бізнес-плану, складання розрахунку витрат та оцінку прибутку, пошуку ресурсів та написання грантових заявок тощо.

Для вирішення зазначених викликів доцільно здійснити такі кроки:

1. Перед початком відновлення бізнесу слід детально обдумати ідею та план розвитку;
2. Обрати сприятливу громаду та місцевість в якій планується відновлення бізнесу;
3. Отримати інформацію про можливості щодо грантових програм, залучення інвестицій, національних або регіональних програм направлених на підтримку бізнесу, тощо;
4. Отримати навички у написанні бізнес плану, грантових програм, тощо;
5. Активно рекламувати свій бізнес та налагоджувати комунікації з місцевими адміністраціями, активістами, представниками бізнесу та міжнародних організацій.

РОЗМІНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ

Архипов П. О.,
здобувач 1 курсу аспірантури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Питання екології завжди було одним з наріжних каменів української науки, починаючи з моменту створення держави. Згідно з законом «Про наукову і науково-технічну діяльність», який був прийнятий 18 грудня 1991 року, визначено правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери, а також окреслені пріоритетні напрями прикладних наукових досліджень. Серед пріоритетів визначено екологію та раціональне природокористування.

Війна суттєво змінила деякі пріоритети, але питання екології не втратило своєї актуальності. Навпаки, суспільство відчуло прямий зв'язок економіки і екології за багатьма напрямками. Однією зі значущих екологічних проблем є розмінування орних земель, лісових угідь, водойм тощо. За інформацією, наданою міністром економіки України Юлією Свириденко, на цей час близько 174000 квадратних кілометрів заміновано, а це близько 30% відсотків нашої території, забруднено мінами, бомбами і снарядами, що не розірвалися [1]. Забруднена територія більше за площу Великої Британії, або дві з половиною Грузії. Загальні збитки довкіллю на цей час складають понад 2 трильйона гривень. Майже половина цих збитків внаслідок забруднення повітря від лісових пожеж, ракетних атак, горіння нафтопродуктів. Втрати внаслідок забруднення земель складають 980 мільярдів гривень, водойм – 60 мільярдів гривень. Україна на зараз найзамінованіша країна в світі. При цьому до економічних додаються і соціальні питання: неможливість користуватися приміщеннями соціальної сфери в небезпечних районах, заборона на збирання ягід і грибів, неможливість вести вилов риби. Окреме питання це «подарунки», щедро залишені окупантами в дитячих іграшках, речах або пелюстки, розкидані в неочікуваних місцях. В зоні ризику знаходиться близько 6 мільйонів людей, 500 вже стали жертвами інцидентів.

За оптимістичними прогнозами розмінування може тривати протягом 10 років, за песимістичними - в тричі більше. Мова йде про традиційні методи розмінування за умови наявності достатньої кількості техніки і спеціалістів. Але такої кількості спеціалізованої техніки просто не існує фізично в Європі, як і належної кількості профільних спеціалістів. З іншого боку, держава просто не може дозволити такі терміни, бо експорт продукції агросектору є одним з механізмів отримання валютної виручки, важелів політичного впливу в світі і моральної відповідальності перед світовою спільнотою.

Отже, питання розмінування з екологічної проблеми включає ще і економічну, соціальну і політичну складову, що потребує нетрадиційних, новаторських підходів до її розв’язання. Серед можливих напрямків розглядається застосування дронів для сканування поверхні землі, а в окремих випадках для підриву вибухових предметів, що не підлягають транспортуванню, використання супутників для картографії

замінованих територій і програмного забезпечення на основі штучного інтелекту, впровадження нетрадиційних засобів дистанційного підриву тощо. Проте вилучення вибухівки не вичерпує проблему. Далі необхідно організувати переробку «начіння», яке може мати широкий хімічний склад, а отже потребує використання різних технологій. Досвід утилізації в Україні ракетного палива показав, що переробка потенційно цікавої з економічної точки зору речовини внаслідок відносно малої кількості стає нерентабельною, бо потребує створення спеціалізованого підприємства. Технологія знищення боєприпасів вибухом, порівняно з промисловою утилізацією в цілому менш раціональна, шкодить навколишньому середовищу і не дає жодної економічної вигоди. Утилізація пестицидів внаслідок їх екологічної небезпеки під час транспортування обумовила необхідність розробки технологій переробки або знищення поблизу місць зберігання. Можливо, треба врахувати і цей досвід. На цей час у відкритій літературі відсутній аналіз кількості і структури вибухонебезпечних предметів, отже поки неможливий аналіз майбутніх технологій переробки або можливості проведення утилізації за кордоном.

Усвідомлюючи ризики, що повстали не лише перед Україною, і розглядаючи проблему як світову, зроблено перший крок – проведено Міжнародну донорську конференцію з гуманітарного розмінування України, яка відбулася в жовтні 2023 року в столиці Хорватії Загребі. Результатом конференції стало зобов'язання 34 держав-учасниць про надання нашій державі загалом близько 500 мільйонів доларів допомоги в цій сфері. При цьому спікери наголошували на важливості використання найсучасніших технологій, знань і досвіду, повністю розуміючи, що це має життєво важливе значення для безпеки українських громадян, а також для економічного, соціального, екологічного та решти аспектів повоєнного відновлення і розвитку України. А усвідомлюючи роль нашої держави в вирішенні продовольчої безпеки, то, напевно, це питання дійсно є проблемою світового рівня.

Для подальшого відновлення економіки Україні має бути креативною у всьому: організації економічної допомоги, плануванні і організації робіт, впровадженні новаторських технічних рішень, контролі наявних ресурсів. Необхідно провести відповідну роботу щодо зміни законодавства в цій сфері [2, 3]. Враховуючи позитивний досвід залучення до розмінування приватних компаній, законодавчих змін потребуватиме і економічний блок питань. Життя поставило перед нами задачу, з якою людство до цього моменту не зустрічалося, тому відповідь може бути лише співставною поставленій задачі.

Джерела

1. Газета кабінету міністрів України. Урядовий кур'єр від 20.10.2023 р. «Щоб убезпечитися від вибухівки нам потрібна допомога».

2. Постанова кабінету міністрів України від 07.06.2006 р. «Про затвердження порядку утилізації ракет, боєприпасів і вибухових речовин».

3. НПАОП 0.00-1.66-13 «Правила безпеки під час поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення» порядок, способи та умови знищення вибухонебезпечних матеріалів промислового призначення».

НООСФЕРНІ ПІДСТАВИ РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ»

Досужа Д. О.,
здобувачка 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., проф. Овєчкіна О. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Безперервні дослідження характеру і форм взаємозв'язків основних складових сталого розвитку національних суспільств і людства в цілому та, відповідно, поява нових концепцій обумовлені новими ситуаціями, які складаються у практиці впровадження базової теорії сталого розвитку. Звідси, метою даної роботи є встановлення логічних зв'язків між різними теоретичними варіаціями сталого розвитку та історичними умовами його забезпечення.

Практика сьогодення показала, що актуалізувалося питання забезпечення сталого розвитку екологічної сфери життєдіяльності суспільства, що відбилося у проблемі вибору найдоцільнішого на теперішній час екологоорієнтованих підходів до управління економічним розвитком: від природозахисного з домінуючою функцією зменшення забруднення навколишнього природного середовища до більш складного і багато функціонального ресурсоефективного (збільшення продуктивності залучених у господарський обіг природних ресурсів і зменшення обсягу відходів завдяки впровадженню замкнутого циклу виробництва та максимально повній утилізації відходів), з переорієнтацією на переважне використання відновлювальних ресурсів) [1].

Фахівці, які прагнуть поглибити методологічний сенс вже усталеної теорії сталого розвитку, позиціонують реалізацію ресурсоефективного екологоорієнтованого підходу з концепцію «зеленої економіки», сутність якої полягає у спрямуванні національної(них) системи(тем) на зростання добробуту суспільства, зміцнення соціальної справедливості і соціальних гарантій та одночасно на зменшення екологічних ризиків і дефіцитів природних ресурсів. «Зелену економіку» вважають практично запорукою сталого розвитку адже, як вірно висловлюється О. Маковоз, «… ідеї «зеленої економіки» дуже нагадують методологічні підходи сталого розвитку, які впродовж чверті століття були «віфлеємською зіркою» для суспільства і стали не просто інтелектуальним надбанням людства, а … досягли «критичного успіху» в переосмислені всіх сфер людської діяльності» [1].

У наведеному визначенні встановлюється зв'язок між обраним екологоорієнтованим (ресурсоефективним) підходом та цілим комплексом нематеріальних чинників (рівнем сформованої культури, узагальненим досвідом, ментальністю, світоглядом тощо) певного конкретно-історичного суспільства). Теоретичним відбитком такого зв'язку можна вважити концепцію інклюзивного розвитку, за якою передбачається [свідома] участь кожного суб'єкта, кожної території країни у розв'язанні економічних, соціальних та екологічних проблем суспільства [2]. Ми маємо додати, що ключовим нематеріальним чинником сталого розвитку має стати ноосферна свідомість людства, яка забезпечить глобальний ноосферний розвиток як у екологічній, так і соціальній та економічній сферах соціуму.

В концепції ноосферного розвитку людства відомого вченого В. Вернадського ноосфера характеризується як поняття, що відображає коеволюцію людства та біосфери, синтез історичного та природного процесів самоорганізації на планетарному рівні. Ноосфера виникає у зв'язку з перетворенням людства на єдину

цілісність, в якій не класові інтереси, а єдина духовність та відповідальність народу(ів) і кожної особистості визначатимуть життя світового соціуму [3]. Адекватне і дійсне розуміння [індивідом-громадкістю-суспільством] наведеного визначення сутності сталого розвитку, яка проявляється у різних його варіаціях (усталений, гармонійний, інноваційний, інклюзивний, безкризовий тощо), відмічає Г. Нерсесян, і буде запорукою побудови ноосферного суспільства майбутнього, в якому зв'язки (людина-природа) стають центром Всесвіту [4].

Джерела

1. Маковоз О.С. Зелена економіка як запорука сталого розвитку. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1a47793a-f6ba-40b7-8087-cbd96419aba1/content.

2. Бараннік В.О. Інклюзивний розвиток: від теорії до практики і знову до теорії. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezy-barannik2.pdf.

3. Вчення про ноосферу та формування планетарної свідомості В.Вернадського http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/33.htm.

4. Нерсесян Г.А. Сталий розвиток починається в головах людей: соціально-філософські аспекти інтерпретації поняття. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 4 (20) 2013.С. 68-75.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Кононенко Д. В.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Овчаренко Є. І.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

На сучасному етапі технологічного розвитку суспільства, що знаходиться на піку розвитку глобалізаційних зв'язків, чільне місце для кожної окремої держави посідає розвинена та продуктивна економіка, що досягається за рахунок міждержавного співробітництва. Із кожним роком, провідні країни світу намагаються збільшити свою ресурсну базу та поширити свій вплив на міжнародному ринку за рахунок нарощування потужностей виробництва, що негативно впливає на екологічний стан довкілля. Пріоритетними завданнями кожної демократично розвиненої держави є гарантії дотримання прав, свобод, реалізація інтересів та задоволення усіх життєво-необхідних потреб власних громадян. Ключовим у даному аспекті є підвищення рівня екологічної безпеки, яка є основною частиною національної безпеки держави.

Екологічна політика держави передбачає комплекс заходів, спрямованих на охорону навколишнього природного середовища. На загальнонаціональному рівні екологічна політика є одним із важливих напрямів, як внутрішньої, так і зовнішньої політики держави [1; с.92]. В Україні цей принцип було закріплено на конституційному рівні, згідно зі ст. 50 Конституції України, кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, водночас ст. 66 встановлює обов'язок не заподіювати шкоди природі [2]. Для забезпечення та довгострокової реалізації даних принципів було

прийнято Стратегію державної екологічної політики України на період до 2030 року (далі – Стратегія). Цим документом було визначено ряд існуючих проблем в екології нашої держави, зокрема:

- високий рівень забруднення атмосферного повітря;
- зміну клімату;
- забруднення вод;
- нераціональне використання земельних ресурсів;
- значні обсяги накопичених відходів [3].

Для подальшого вирішення вищезазначених проблем, Стратегією передбачається здійснення комплексу взаємопов'язаних заходів, поступова реалізація яких дозволила б Україні до 2030 року досягти рівня сталого розвитку за якого забруднення навколишнього середовища було зведено до прийнятних показників.

Метою державної екологічної політики визначається досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем [3].

Прийняття Стратегії стало кроком до практичного втілення цілей сталого розвитку, ухвалених Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, якою проголошено новий план дій, орієнтований на виведення світу на траєкторію сталого та життєстійкого розвитку. Резолюція містить 17 основних цілей сталого розвитку, досягнення яких має бути пріоритетним завданням для кожної держави [4].

На жаль, сьогодні неможливо оцінити ефективність заходів, що були здійснені нашою державою для розв'язання екологічних проблем на засадах сталого розвитку. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України не тільки поставило на паузу всі можливі ініціативи у цьому напрямку, а й суттєво погіршило і без того досить проблемну ситуацію. Кожного дня російськими військовими в Україні вчиняються злочини екоциду. Постійні ракетні обстріли українських міст, випалення лісів, забруднення земель залишками боєприпасів, велика кількість знищеної військової техніки – усе це невелика частина тієї трагедії, що спіткала Україну.

Окремо варто зупинитися на техногенній катастрофі, що сталася на півдні внаслідок підриву Каховської ГЕС російськими військами. Внаслідок прориву дамби було затоплено близько 80 населених пункти. Цей воєнний злочин спричинив справжню екологічну катастрофу - загинули сотні видів тварин, непридатними для використання стали тисячі гектарів сільськогосподарських земель. Крім очевидного руйнування екосистеми, серйозного удару зазнала економічна складова регіону. Це поставило під загрозу досягнення таких державних цілей сталого розвитку як подолання бідності та голоду серед населення.

Адже не слід забувати, що південні регіони України завжди були потужним осередком вирощування зернових, бобових та баштанних культур. За повідомленням Міністерства аграрної політики та продовольства України у 2021 році врожай із нині затоплених територій складав близько 4 млн тонн зернових і олійних культур, на суму близько 1,5 млрд доларів [5]. Суттєвих збитків також зазнала галузь рибного господарства. Як зазначив міністр аграрної та продовольчої політики України Микола Сольський: «Внаслідок підриву Каховської ГЕС фактично знищено всю рибу у

водосховищі. Загалом втрачено щонайменше 11 388,3 тонн риби. Тільки за приблизними даними загальна сума збитків від прямої втрати та від втрати потомства внаслідок погіршення умов існування через скид води з Каховського водосховища складає 9,8 млрд грн» [6].

На підставі вищевикладеного можна стверджувати, що Україна усвідомлювала наявні екологічні проблеми та ґрунтовно підходила до аналізу методів їх розв'язання. Задля долучення до цивілізованого світового співтовариства та досягнення загальноприйнятих цілей сталого розвитку, було ухвалено Стратегію, яка передбачала комплекс ефективних заходів, виконання яких дозволило б стабілізувати екологічну ситуацію. Однак, із початком гарячої фази російсько-української війни, згадані цілі відійшли далеко на задній план. Стало зрозуміло, що коли стоїть питання збереження незалежності, екологічні питання, як то кажуть, «не на часі». Незважаючи на те, що Стратегія є довгостроковим проєктом, досягнення усіх поставлених цілей є об'єктивно неможливим під час активних бойових дій, темпи яких із кожним днем зростають, що не дає можливості прогнозувати навіть приблизні терміни закінчення війни. Найгіршим є те, що внаслідок цього Україна кожної хвилини втрачає людей, ресурси, природу та суттєво гальмує у своєму розвитку.

Однак, навіть у такій складній та, здавалося б, безвихідній ситуації наша держава прагне до розвитку та закладає плани на майбутнє. 24 червня 2022 року Україна приєдналась до природоохоронної програми LIFE, в межах якої зможе отримати ресурси та фінансування для усунення довгострокових наслідків російської агресії, а також відновлення довкілля в цілому. Як зазначають експерти, це буде повноцінна розбудова на засадах сталого розвитку та з урахуванням європейського курсу. Перед Україною стоять масштабні та важливі задачі: відновлення критичної інфраструктури, забезпечення енергетичної безпеки країни, прискорена імплементація законодавства ЄС щодо боротьби зі зміною клімату та адаптації до неї тощо[7; с.506].

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ В УКРАЇНІ

Новікова А. М.[1], аспірант,
Вєтрова А. Д.[2], здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.геол.н., доц. Мохонько В. І.[2]
[1]Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
[2]Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Забезпеченість водними ресурсами – один із головних чинників, який визначає рівень життя і здоров'я населення та розвиток і розміщення продуктивних сил будь-якої країни. Протягом багатьох років потреби населення України в питній воді, як і багатьох інших країн, забезпечувались через використання поверхневих водних об'єктів та залягаючих близько від поверхні землі підземних водоносних горизонтів. Однак на сучасному етапі використання традиційних джерел водопостачання стикається з низкою проблем через зростаючу кількість населення, зміни кліматичних умов, швидкий розвиток промисловості та сільського господарства та пов'язані з цим екологічні проблеми. За забезпеченістю водними ресурсами Україна займає останнє місце серед європейських держав. Після початку так званої спеціальної військової

операції ситуація з забезпеченням населення питною водою загострилась через проведення бойових дій і руйнацію критичної інфраструктури. Достовірно відомо, що нестачу питної та технічної води відчуває зараз більшість людей з тимчасово окупованих та прифронтових територій.

Розуміння проблем у сфері водопостачання і пошук інноваційних шляхів їх вирішення є важливим кроком у забезпеченні сталого та безпечного доступу до питної води для майбутніх поколінь.

Метою досліджень є аналіз стану традиційних джерел питного водопостачання в Україні та перспектив їх подальшого використання для рішення проблеми забезпечення населення країни питною водою відповідної стандартам якості.

Водні ресурси України в основному формуються за рахунок атмосферних опадів і місцевого та трансграничного річкового стоку, що надходить з територій Росії, Білорусі і Румунії. В маловодний рік сумарні водні ресурси поверхневих вод становлять 29,7 км^3, а підземних – 7,0 км^3.

Одним з традиційних джерел питного водопостачання в Україні є поверхневі водні об’єкти. За даними державного обліку водокористування, у 2020 році із природних водних об'єктів було відібрано 9,6 куб. кілометрів прісної води, з яких 90 % було відібрано з поверхневих джерел і тільки 10 % - з підземних. 60 % добутої прісної води було використано для виробничих потреб, 21,4 % – для зрошення та 17,3 % – для питних та санітарно-гігієнічних потреб.

Найбільшою перевагою використання поверхневих джерел водопостачання є їх відносна доступність. З економічної точки зору використання поверхневих джерел потребує менших капіталовкладень. Процеси відбору води, напоропідвищувальні станції та очисні споруди можуть бути більш ефективними в порівнянні з насосними системами для забору води з підземних джерел. Крім того, існує можливість використання відновлюваних джерел енергії, таких як гідроелектростанції або сонячні панелі, для забезпечення енергією процесів водопостачання. Меншу вартість має обслуговування діючої інфраструктури, а доступність до них зменшує вартість впровадження нових технологій.

Незважаючи на значний обсяг використання поверхневих водних ресурсів, існує ряд проблем, пов'язаних з їх використанням, охороною та відновленням. Перш за все це погіршення якості поверхневих вод через забруднення, їх чутливість до кліматичних змін, вагомий екологічний вплив на водні екосистеми. Сьогодні практично всі поверхневі водні джерела наблизилися до 4-5 класу якості за класифікацією Міжнародної організації по стандартизації ISO (за якою виділяються 5 класів за ступенем забруднення). З точки зору питного водозабезпечення населення України ресурси поверхневих вод на сьогоднішній день є якісно вичерпаними і на перспективу – непридатними. За даними МОЗ, частка досліджених проб води з водойм І категорії, що використовуються як джерела централізованого водопостачання населення, які не відповідали нормативам у 2020 році за санітарно-хімічними показниками, склала 18,6 %, за мікробіологічними – 19,6 %. Окрім традиційних бактеріальних забруднень, важких металів техногенного походження та органічних сполук має місце суттєве забруднення поверхневих вод фармацевтичними препаратами, в тому числі і речовинами наркологічної дії.

Проблема використання поверхневих вод для питного централізованого водопостачання посилюється через морально застарілі технології водоочищення на водопровідних станціях, які не здатні справлятися з наростаючим техногенним тиском та забезпечувати достатню якість питної води, незадовільний стан та

зношеність водорозподільних мереж, обміління, виснаження і навіть зникнення водних об'єктів з поверхні землі внаслідок впливу на них невиправдних меліоративних заходів, екологічно необґрунтованого регулювання стоку річок ставками і водосховищами, негативний вплив якого суттєво посилюється внаслідок змін кліматичних умов, неналежної практики сільськогосподарського і промислового виробництва.

Більш якісним джерелом питного водопостачання є підземні води, які на відміну від поверхневих джерел мають ту чи іншу міру природної захищеності завдяки більш уповільненому водообміну і дії геохімічних бар'єрів та характеризуються більшою стабільністю фізико-хімічних і бактеріологічних показників. В Україні в артезіанських басейнах існують достатні запаси прісних вод, природна захищеність яких внаслідок глибокого залягання забезпечує довготривалу стабільність їх складу і можливість використання для питного водоспоживання, що забезпечує стале постачання питної води навіть у непридатних для використання умовах на поверхні. Розвіданість прогнозних ресурсів підземних вод по країні незначна і складає 27%. Станом на 1.01.2018 р. розвідано та затверджено ДКЗ СРСР, УкрТКЗ та ДКЗ України 664 родовища підземних вод, які включають 1394 ділянки з експлуатаційними запасами 16372,111 тис.м^3/добу, у тому числі за категоріями А+В+С1 – 15425,711 тис.м^3/добу, за категорією С2 – 946,400 тис.м^3/добу.

Але недоліки використання підземних вод для питного водопостачання також є суттєвими. Варто враховувати, що інфраструктура підземного водопостачання може бути недостатньо розвиненою у деяких регіонах, особливо в сільській місцевості. Крім того, вартість підземного водопостачання може негативно впливати на економічну доцільність та доступність його для різних верств населення.

Додатковою проблемою є незадовільна якість підземних водоносних горизонтів неглибокого залягання. Численними науковими дослідженнями і практикою другої половини 20-го століття показано, що вслід за тотальним забрудненням поверхневих вод прогресує деградація підземних вод. На теперішній час перший від поверхні водоносний горизонт на Україні є практично повсюдно забрудненим. З часом знижується також якість міжпластових вод у зв'язку з фільтрацією забруднених поверхневих вод, а також зміною складу природних вод під впливом інтенсивної експлуатації: зростання вмісту розчиненого заліза, хлоридів, сульфатів, натрію, загального солевмісту, жорсткості води, вмісту амонію, сірководню і таких мікроелементів, як фтор, марганець, літій, свинець, та ін. На території України експлуатується 318 великих водозаборів підземних вод, що працюють на затверджених запасах, якість води в яких погіршилася внаслідок техногенного впливу. Досвід інтенсивної експлуатації підземних вод, накопичений у розвинутих країнах, показує необхідність завчасної розробки заходів захисту і оптимізації схеми відбору підземних вод для попередження деградації їх якості.

У зв'язку з тотальним погіршенням якості води у її джерелах широкого розвитку набули системи децентралізованого постачання бутильованої, розвізної, бюветної води, а у ряді країн регулярною є практика транспортування питної води у вигляді льоду. Ціна на питну воду для споживача за останні 30 років підвищилася у 4-5 разів. Отже, ефективність водопостачання за рахунок підземних джерел води в Україні має переваги з точки зору екологічної стійкості але вимагає уваги до економічних та соціальних аспектів.

В нинішній час в рамках програм відновлення України та ліквідації наслідків збройної агресії обговорюється можливість покращення та оновлення водопровідної

мережі, комплексне відновлення водойм, а також покращення екологічної політики, що передбачає збільшення санкцій за забруднення водних ресурсів. Однак проблема все одно буде існувати, а отже в майбутньому доведеться прикладати багато зусиль для боротьби з дефіцитом якісної води.

Значний потенціал у забезпеченні питною водою мають альтернативні методи водопостачання, наприклад такі, як опріснення морської води Чорного та Азовських морів. Основні переваги використання альтернативних джерел питної води полягають у зниженні тиску на традиційні джерела, збереженні природних ресурсів, скороченні енерговитрат на очищення та дистрибуцію води, а також в зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище. Крім того, використання альтернативних джерел питної води може сприяти забезпеченню питної води у віддалених районах або у зонах з недостатнім доступом до традиційних джерел. Це особливо важливо в умовах зміни клімату та зростаючих світових потреб у питній воді.

Продовження досліджень і впровадження інноваційних технологій у цій галузі відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до чистої води для всього населення та збереженні водних ресурсів.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Алієв Е. Ш., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Інструментарій міжнародного маркетингу у сучасних умовах формування цифрової економіки включає різні методи та засоби, які допомагають підприємствам просувати свої товари та послуги на міжнародних ринках, використовуючи цифрові технології та інтернет-ресурси. Представимо деякі основні інструменти та підходи:

- створення веб-сайту та його оптимізація для пошукових систем є однією з основних складових міжнародного маркетингу. Вірно налаштований веб-сайт допомагає залучати аудиторію з різних країн та підвищувати видимість бренду;
- соціальні медіа стали потужним інструментом для зв'язку з міжнародною аудиторією. Реклама в соціальних мережах, створення цікавого контенту та взаємодія зі споживачами допомагають залучити увагу та збільшити продажі;
- розширення міжнародного бізнесу через електронну комерцію дає можливість продавати товари та послуги онлайн, незалежно від місця розташування клієнта [1];
- використання різних видів цифрової реклами, таких як контекстна реклама, банерна реклама, реклама в соціальних мережах, дозволяє просувати бренд та продукцію на міжнародних ринках;
- електронна пошта є ефективним засобом комунікації зі споживачами та клієнтами з усього світу;
- використання систем маркетингової автоматизації та CRM (Customer Relationship Management) дозволяє підприємствам ефективно взаємодіяти з клієнтами та розробляти персоналізовані стратегії маркетингу;
- важливо адаптувати маркетингові матеріали до мови та культурних особливостей міжнародних аудиторій;
- важливо визначати ефективність маркетингових кампаній за допомогою аналітики та вимірювань, щоб вдосконалювати стратегію та досягати кращих результатів;
- партнерські програми та співпраця з локальними партнерами. Співпраця з локальними партнерами та розробка партнерських програм може допомогти розширити присутність на міжнародних ринках;
- вивчення ринку та маркетингові дослідження допомагають зрозуміти потреби та попит міжнародних клієнтів.

Цей інструментарій використовується компаніями для просування своїх товарів та послуг на міжнародних ринках, допомагаючи їм адаптуватися до вимог цифрової економіки та привертати клієнтів з усього світу.

У сучасних умовах цифрової економіки інструментарій міжнародного маркетингу стає дедалі різноманітнішим та вимагає від компаній активно використовувати цифрові можливості для досягнення успіху на міжнародних ринках. Ті, хто відповідатимуть на ці виклики, матимуть перевагу в глобальній конкурентній боротьбі. З ростом цифрової економіки маркетинг стає все більш цифровим та інтерактивним. Компанії повинні активно використовувати цифрові інструменти та технології для досягнення своїх цілей на міжнародних ринках. Саме тому для успішного міжнародного маркетингу важливо адаптувати стратегії до особливостей кожного ринку, включаючи культурні різниці та мовні особливості. Персоналізація контенту для різних аудиторій грає важливу роль. При цьому використання аналітики та вимірювання результатів дозволяє компаніям розуміти, які маркетингові стратегії працюють найкраще на міжнародних ринках і вдосконалювати їх.

Джерела

1. Ptashchenko O., Zyma O., Kostina K., Lavrinchenko M. International marketing as an effective tool of increasing enterprise competitiveness. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. .В. Даля. Випуск 3 (267), науковий журнал. – Сєверодонецьк, 2021, СУНУ. – с.128-131. DOI: https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-128-131

СУТНІСТЬ ЦІНОВИХ РИЗИКІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бєкєтов О. В., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Панасюк В. М.
Західноукраїнський національний університет

Цінові ризики – це ризики, пов'язані з можливими змінами цін на товари, послуги або активи, які можуть виникнути через різні фактори. Ці ризики впливають на підприємства, інвесторів і споживачів і можуть мати великий вплив на їхню фінансову стабільність і стратегічне планування. Цінові ризики можуть бути керовані та зменшені за допомогою різних фінансових інструментів та стратегій, таких як диверсифікація портфелів, використання фінансових похідних, страхування та управління ризиками. Умови сталого розвитку додають новий рівень складності до цінових ризиків, оскільки компанії також мають враховувати екологічні, соціальні та етичні аспекти в своїх стратегіях та рішеннях.

Цінові ризики в умовах сталого розвитку визначаються як ризики, пов'язані з змінами вартості товарів, послуг або активів, які можуть виникнути через фактори, пов'язані з економікою, екологією, соціальними чинниками та іншими аспектами сталості. Сутність цінових ризиків в умовах сталого розвитку полягає в тому, що вони можуть мати вплив на сталий розвиток компаній, ринків і суспільства в цілому. Представимо особливості цінових ризиків:

- багато підприємств та галузей економіки є залежними від ресурсів, таких як нафта, газ, метали та інші сировини. Зміни цін на ці ресурси можуть вплинути на витрати виробництва і вартість товарів;
- збільшення вартості сировини та енергії може призвести до збільшення витрат на виробництво та послуги, що може вплинути на ціни для

споживачів. Це особливо актуально в умовах сталого розвитку, коли компанії докладають зусиль для зменшення впливу на навколишнє середовище;
- зміни в законодавстві та політичні рішення можуть впливати на ціни через вплив на торговельні угоди, мита, податки і інші фіскальні і економічні аспекти [1];
- деякі ринки мають сезонні коливання в цінах через попит і пропозицію, тоді як природні катаклізми, такі як повені, землетруси або стихійні лиха, можуть вплинути на виробництво та постачання товарів;
- зміни в споживчому попиті можуть вплинути на ціни товарів та послуг. Наприклад, збільшений інтерес споживачів до сталих товарів і послуг може підвищити їх вартість;
- зміни в екологічних умовах, такі як природні катастрофи або зміни клімату, можуть вплинути на виробництво сировини та доступність ресурсів, що може вплинути на ціни товарів;
- технологічні ризики. Нові технології та інновації можуть призвести до змін в цінах на товари та послуги, наприклад, зниження цін на сонячні батареї чи інші відновлювальні джерела енергії;
- соціальні та демографічні ризики. Зміни в соціальних та демографічних факторах, такі як зростання населення або зміна в споживчих уподобаннях, можуть вплинути на попит та пропозицію товарів.

Умови сталого розвитку вимагають від підприємств та організацій ретельного аналізу та управління ціновими ризиками. Підприємства повинні бути готові до змін в цінах і використовувати інструменти фінансового управління, які дозволяють зменшити вплив цінових коливань на їхню діяльність і сприяти сталому розвитку.

Управління ціновими ризиками в умовах сталого розвитку включає в себе аналіз, планування та використання інструментів для зменшення впливу цінових коливань на бізнес. Це може включати в себе диверсифікацію портфелів, використання фінансових похідних і страхування, а також розробку стратегій управління ризиками, спрямованих на збереження сталого розвитку.

Джерела

1. Валентина М. Панасюк, Олена В. Птащенко Олександр Клак, Оксана Трубіцина Експортно-імпортні операції: реалії обліку і оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(12), 2023. - С. 25-34. https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf

РОЛЬ БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Бойчик В. Є., аспірант,
Бойчик І. М., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Підприємство як складна господарсько-економічна система потребує системного підходу до управління ним, особливо у довгостроковій перспективі. Тривалий час науковці у сфері управління та менеджери-практики сфокусували свою

увагу на пошуку інструментів ефективного стратегічного управління. Таким інструментом виявилось бізнес-моделювання, тобто формування ефективної стратегічної бізнес-моделі підприємства.

Поняття «бізнес-модель» вперше з'явилось у наукових працях економістів наприкінці 40-х років минулого століття, а в кінці 90-х років поняття «моделі бізнесу» вживалось, в основному, в контексті формування корпоративної стратегії. Вже на початку цього століття зацікавленість бізнес-моделями пов'язувалась із бурхливим розвитком ІТ-напрямку у підприємництві, започаткуванням низки стартапів в ІТ-індустрії, тобто «концепція бізнес-моделі тісно пов'язана з корпоративною стратегією, бізнес-процесами і ланцюжком цінностей. Але, на відміну від корпоративної стратегії, бізнес-модель не містить інформації щодо конкурентів» [5].

Саме для малих інноваційних підприємницьких структур, якими є структури ІТ-бізнесу, бізнес-модель є значно важливішою, ніж стратегічні плани щодо перемоги над конкурентами. Таких конкурентів виявилось не так багато або вони взагалі відсутні через інноваційність продукту в ІТ-сфері. На відміну від класичної моделі менеджменту на рівні підприємства, який ґрунтується на ретельному аналізі внутрішнього та зовнішнього середовища його функціонування на ринку, розробка бізнес-моделі розвитку підприємства повинна описати, яким способом воно створює додану вартість, а також формує та примножує свою власну фінансову та соціальну вартість у часі. Згідно з чинним вітчизняним законодавством, «інноваційним підприємством визнається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція» [3].

Бізнес-модель в класичному розумінні є відображенням низки параметрів, які в сукупності та взаємозв'язку описують принципову схему побудови бізнесу ІТ-підприємства. Побудова бізнес-моделі ґрунтується на бізнес-процесах як сукупності видів діяльності спрямованої на створення продукту-носія цінності для споживача. Бізнес-процеси є послідовністю логічних та пов'язаних процедур, які мають кілька «входів» і «виходів» і призначені для одержання наперед заданого кінцевого результату. Такі процеси можуть бути основними, спрямованими на створення доданої вартості, та допоміжними, які не створюють доданої вартості, але є необхідними для функціонування усіх інших бізнес-процесів.

Поняття «бізнес-модель» слугує для відображення основних характеристик бізнесу, тобто його мети, продукту (продуктів), організаційної структури, способів продажу, бізнес-функцій як частини бізнес-процесу, способів одержання прибутку, стратегії тощо. «Бізнес-модель визначає, що саме вона пропонує ринку, як створює свій продукт, як вибудовує свої взаємовідносини з ринком і як одержує прибуток» [5]. Будь-яка бізнес-модель, у тому числі ІТ-підприємств, повинна описувати (відображати) три складових елементи:

1) корисність продукту для клієнта, отриману ним вигоду;

2) рівень витрат самого підприємства як бізнесової системи, тобто вартість створення цього продукту;

3) прибутковість та способи її досягнення.

Практично розробити бізнес-модель підприємства означає описати його концепцію заробляння грошей. Такий процес є тривалим, трудомістким, затратним і потребуючим постійних коригувань. «Бізнес-модель служить логічним і наочним

відображенням того, як компанія функціонує на всіх своїх рівнях, як створює вигідні умови для клієнтів, що забезпечує необхідний рівень продажів і відповідний прибуток» [1].

Започаткування та провадження бізнесу інноваційних підприємств означає не лише вдалу закупівлю товару та не менш вдалу його реалізацію, здобування певних професійних навичок та продаж своїх послуг, що характерно для ІТ-сфери, а це й «налагоджену модель організації роботи, якісну взаємодію з клієнтами та стабільний розвиток і нарощення потужностей. Розуміння бізнес-моделі дає можливість будувати бізнес, керуючись системним баченням» [6].

Самі по собі ІТ-структури є бізнесовими партнерами значної кількості підприємств, організацій та установ. Основним продуктом ІТ-структур є ІТ-послуги, які здатні створити нові бізнес-процеси або суттєво покращити протікання існуючих бізнес-процесів в інших підприємницьких структурах, впливають на якість їхньої продукції, можливості нарощування обсягів виробництва або продажу, швидкість їх виведення на ринок та ін. Для управління ІТ-послугами необхідно врахувати такі його напрямки: «співставлення ІТ-послуг з поточними і майбутніми потребами бізнесу; підвищення якості ІТ-послуг; оптимізація довгострокових витрат на надання ІТ-послуг» [2].

Отже, бізнес-моделювання, тобто моделювання бізнес-процесів, на фоні стрімкого розвитку інноваційних технологій, цифровізації та діджиталізації суспільного життя й економіки, у тому числі, є ефективним засобом оптимізації діяльності не лише самого інноваційного підприємства, а й забезпечення оптимізації діяльності його ринкових партнерів (замовників, постачальників та ін.).

Джерела

1. AG-Marketing. Бізнес-модель: що це таке, її основні види і як вибрати оптимальну. 18 лютого 2020 р. URL: https://ag.marketing/blog/biznes-model-vidi/

2. Погорілий А. Нові підходи в управлінні ІТ або як бізнес-цілі, пов’язані з ІТ-процесами. 27.01.2017. URL: https://eba.com.ua/novi-pidhody-v-upravlinni-abo-yak-biznes-tsili-povyazani-z-protsesamy/

3. Про інноваційну діяльність. Закон України № 40-IV від 4 липня 2002 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text

4. Савчук Л.М., Удачина К.О., Савчук Р.В. Стратегія інноваційного розвитку для ІТ-бізнесу. Проблеми економіки та політичної економії. 2018.№2. С.180-189. URL: https://politeco.nmetau.edu.ua/journals/2/10_a_ua_p.pdf

5. Щербина О. Побудова бізнес-моделі підприємства. URL: file:///C:/Users/irabo/pdf

6. Що таке бізнес-модель і навіщо вона потрібна. 21 травня 2021 року. URL: https://bakertilly.ua/

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Боровська С. П.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Будянська В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Конкурентоспроможність закладів вищої освіти визначається їхньою здатністю конкурувати та виживати в сучасному освітньому середовищі. Сутність конкурентоспроможності закладів вищої освіти полягає в їхній здатності забезпечувати якісну освіту та задовольняти потреби студентів, привертати талановитих викладачів та дослідників, сприяти інноваціям та розвитку суспільства. Основні аспекти сутності конкурентоспроможності закладів вищої освіти включають:

- здатність надавати якісну освіту та готувати висококваліфікованих випускників. Якість освіти включає в себе актуалізовані навчальні програми, сучасні методи навчання та відповідну інфраструктуру;
- заклади вищої освіти повинні бути активними у сфері досліджень і сприяти науковому розвитку. Вони мають генерувати нові знання та інновації;
- залучення іноземних студентів та викладачів, участь у міжнародних програмах обміну, співпраця з університетами та організаціями з різних країн сприяють конкурентоспроможності [1];
- забезпечення студентів доступом до різноманітних можливостей для навчання, включаючи практичний досвід, інтернатуру та кар'єрну підтримку;
- заклади вищої освіти повинні мати ефективну систему управління, що дозволяє раціонально використовувати ресурси та приймати стратегічні рішення;
- здатність реагувати на зміни в суспільстві, економіці та технологіях шляхом впровадження інноваційних підходів до навчання та управління;
- заклади вищої освіти повинні бути соціально відповідальними та долучатись до розвитку суспільства, включаючи впровадження екологічних та етичних стандартів.

Змішання цих елементів створює основу для конкурентоспроможності закладу вищої освіти. Конкурентоспроможні університети привертають студентів, викладачів та інвестиції, сприяють науковому розвитку та інноваціям, і грають важливу роль у розвитку суспільства та економіки.

Організаційно-педагогічні умови розвитку конкурентоспроможності закладу вищої освіти включають в себе широкий спектр заходів і стратегій, які сприяють підвищенню якості освіти та відповідності потребам сучасного суспільства та ринку праці. Деякі з основних організаційно-педагогічних умов, які сприяють розвитку конкурентоспроможності закладу вищої освіти представлено нижче:

- заклад вищої освіти повинен постійно оновлювати навчальні програми, щоб вони відповідали сучасним вимогам та реаліям ринку праці. Важливо впроваджувати актуальні предмети та технології в навчання;
- наявність кваліфікованих фахівців є важливою складовою конкурентоспроможності. Заклад повинен залучати і утримувати висококваліфікованих викладачів і дослідників;

- заклад повинен підтримувати та розвивати науково-дослідницьку діяльність, яка допомагає підвищити якість освіти та сприяє інноваціям [1];
- студенти мають мати можливість розвивати свої ідеї та проекти. Заклад повинен створити умови для студентської підприємницької та наукової діяльності;
- сучасні навчальні заклади повинні мати доступ до сучасної інфраструктури та технологічного обладнання, яке допомагає покращити навчання та дослідницьку роботу;
- співпраця з іншими університетами та науковими установами зі всього світу допомагає підвищити рівень освіти та привернути міжнародних студентів та викладачів;
- застосування сучасних методів навчання, таких як дистанційне навчання, проектна робота та інші, може покращити процес навчання та зробити його більш привабливим для студентів;
- заклад повинен мати систему моніторингу та оцінки якості навчання, яка допомагає ідентифікувати проблеми та покращити процес навчання;
- забезпечення студентів можливістю отримати практичний досвід та підготовку до вступу на ринок праці;
- залучення студентської громади до прийняття рішень щодо навчання та управління закладом.

Ці організаційно-педагогічні умови допомагають закладу вищої освіти підтримувати та покращувати якість освіти, привертати студентів і забезпечувати їхню конкурентоспроможність на ринку праці та в науковому середовищі. Заклади вищої освіти, які активно працюють над розвитком цих аспектів, мають більше можливостей для привертання студентів та викладачів, здійснення наукових досліджень та сприяння інноваціям. У світлі зростаючої конкуренції на освітньому ринку і вимог до якості, зусилля у розвитку конкурентоспроможності є ключовими для успіху закладів вищої освіти.

Джерела

1. Krysovatyy, A., & Ptashchenko, O.(2023).The mechanism of entrepreneurial innovation system in institutions of higher education.Economics of Development,22(2),51-60. https://doi.org/10.57111/econ/2.2023.51. URL: https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-22-2-2023/mekhanizm-pidpriyemnitskoyi-innovatsiynoyi-sistemi-u-zakladakh-vishchoyi-osviti

ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Величко Ю. В.,
здобувач 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Сучасний стан інноваційної активності підприємницької діяльності перебуває в періоді трансформації та турбулентності. Це передусім пов’язано з воєнними діями, що призвело до зупинки діяльності багатьох підприємств на сході України їх релокації чи зміни видів діяльності.

Так інноваційна активність підприємств в Україні в умовах воєнного часу є важливим аспектом сталого розвитку та забезпечення національної безпеки країни. Незважаючи на виклики, пов'язані з воєнною ситуацією, підприємства можуть залишати високу інноваційну активність. Представимо деякі ключові аспекти цього питання:

- у воєнний період підприємства можуть переорієнтувати свою виробничу діяльність на виробництво товарів і послуг, які необхідні для задоволення потреб армії та національної оборони. Це може включати в себе виробництво військової техніки, засобів зв'язку, медичного обладнання тощо [1];
- підприємства можуть активно співпрацювати з органами влади та військовими структурами для забезпечення потреб оборони. Ця співпраця може включати в себе постачання товарів і послуг, а також розробку нових технологій для оборонних цілей;
- в умовах воєнного часу кіберзагрози можуть бути особливо небезпечними. Підприємства можуть активно розвивати інновації в галузі кіберзахисту та кібербезпеки для захисту власних інформаційних ресурсів та даних;
- важливо мати фінансову стійкість та можливість залучати інвестиції для реалізації інноваційних проектів. Підприємства можуть розглядати різні джерела фінансування та диверсифікувати інвестиційні проекти;
- в умовах воєнного часу підприємства можуть оптимізувати внутрішні процеси та збільшити продуктивність, щоб ефективніше виробляти товари та послуги;
- підприємства можуть сприяти інноваціям в системі освіти, підтримуючи навчання та підготовку фахівців, необхідних для вирішення воєнних завдань.

Інноваційна активність підприємств в умовах воєнного часу важлива для забезпечення обороноздатності та стійкості країни. Підприємства можуть грати ключову роль у вирішенні викликів та забезпеченні національної безпеки, розвиваючи нові технології та продукти для підвищення обороноздатності країни.

Загалом, інноваційна активність підприємств в умовах воєнного часу вимагає гнучкості, спроможності адаптуватися до змін і виявляти готовність вирішувати виклики, які ставляться перед країною в умовах війни.

Джерела

1. Валентина М. Панасюк, Олена В. Птащенко Олександр Клак, Оксана Трубіцина. Експортно-імпортні операції: реалії обліку і оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(12), 2023. - С. 25-34. https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf

СУЧАСНИЙ ІТ- РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гайворонський М. В.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Сучасні тенденції глобалізації та цифровізації формують тенденції розвитку міжнародних та національних ринків в усіх економічних сферах діяльності. Становлення цифрової економіки виводить на перший план ІТ-індустрію, яка

сьогодні стає одним з важливих елементів світової економічної системи в продуціонуванні високих технологій. Ці процеси і забезпечують сучасні вектори розвитку економічних систем.

Сучасний ІТ-ринок України переживає значний розвиток в умовах сталого розвитку, що відбувається в різних аспектах. Представимо деякі основні характеристики сучасного ІТ-ринку в Україні:

- інформаційні технології стали однією з найшвидше розвиваючихся галузей в Україні. Кількість ІТ-компаній та фахівців зростає, що свідчить про великий попит на ІТ-послуги та продукти;
- Україна відома своєю програмною розробкою та аутсорсингом. Багато українських ІТ-компаній успішно працюють на міжнародному ринку, надаючи послуги клієнтам з усього світу;
- Україна стає все більше центром для стартапів та інновацій. Українські технологічні стартапи активно розвиваються та залучають інвестиції;
- в Україні створено багато навчальних програм та академій для підготовки кваліфікованих ІТ-фахівців. Це сприяє підвищенню рівня компетентності та конкурентоспроможності українських спеціалістів;
- українські ІТ-компанії працюють з клієнтами різних ринків, включаючи фінансовий сектор, медицину, роздрібну торгівлю та багато інших;
- багато українських компаній активно впроваджують цифрові технології та процеси, що сприяє покращенню ефективності їхнього бізнесу;
- сприяючи сталому розвитку, деякі ІТ-компанії зосереджують свої зусилля на зменшенні впливу на навколишн нє середовище та створенні зелені технології. Це включає в себе зменшення викидів вуглецю, використання альтернативних джерел енергії та інші кроки для збереження природних ресурсів [1];
- Україна має значний резерв кваліфікованих ІТ-фахівців, що стає важливим конкурентним перевагою для країни;
- українські ІТ-фахівці відомі своєю високою якістю робіт та дотриманням термінів;
- українські ІТ-компанії активно співпрацюють з іншими компаніями та організаціями як в Україні, так і за кордоном.

За даними НБУ, у 2022 році ІТ-індустрія забезпечила валютні надходження до української економіки на суму $7,34 млрд. Обсяг експорту збільшився на $400 млн у порівнянні з довоєнним 2021 роком, приріст склав 5,8%. Доволі непоганий результат, враховуючи, що показники багатьох інших експортоорієнтованих галузей складаються лише з від'ємних чисел. На додачу, кількість ІТ-фахівців в Україні сягнула рекордної позначки у 300 тис. осіб [2].

Загалом за 2022 рік українські ІТ-компанії забезпечили державі близько 44% від усього експорту послуг. Проте вже у січні 2023 року прибутки від ІТ-послуг значно знизилися і принесли на $223 мільйони менше, аніж у грудні минулого року [2].

Україна має потенціал стати важливим гравцем на світовому ІТ-ринку, і розвиток цієї галузі в умовах сталого розвитку може сприяти економічному зростанню країни та покращанню якості життя громадян.

Джерела

1. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного ІТ-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес

Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

2. IT 2023: що насправді відбувається з вітчизняним ринком. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3692904-it-2023-so-naspravdi-vidbuvaetsa-z-vitciznanim-rinkom.html

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Гладун В. О.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Будянська В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Сутність професіоналізму науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти полягає в їхній здатності та готовності виконувати свої обов'язки високо якісно та відповідально, забезпечуючи найкращі результати у галузі навчання, досліджень та академічної діяльності. Професіонали мають виявляти лідерські якості у галузі навчання та досліджень, а також бути здатними до співпраці з іншими фахівцями та інституціями для досягнення спільних цілей.

Професіоналізм науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти є ключовим чинником для досягнення і підтримання високого рівня освіти та розвитку в умовах сталого розвитку. Так нижче представлено деякі аспекти, які характеризують професіоналізм науково-педагогічних працівників у цьому контексті:

- науково-педагогічні працівники повинні мати високий рівень академічної підготовки та відповідну кваліфікацію у своїй галузі знань. Це дозволяє їм ефективно викладати та проводити дослідження;
- професіонали в галузі вищої освіти мають бути готовими до постійного самосприяння та навчання. Зміни в науці, технологіях та суспільстві вимагають від них оновлення знань та методів;
- науково-педагогічні працівники повинні бути активними дослідниками у своїй галузі. Вони вносять вклад у розвиток науки та розширюють знання у своїй області [1];
- професіонали повинні забезпечувати високу якість навчання та підтримку студентів. Це включає в себе розробку ефективних навчальних програм, проведення оцінки якості, індивідуалізовану допомогу студентам та стимулювання їхнього академічного успіху;
- професіональність також вимагає відкритої співпраці та ефективної комунікації з іншими членами академічної громадськості, студентами та зовнішніми зацікавленими сторонами;
- професіонали повинні бути свідомими соціальної відповідальності та готові вносити внесок у суспільство через освіту, дослідження та роботу зі студентами;
- постійні зміни вимагають гнучкості та готовності до інновацій у методиках навчання та організації роботи;
- важливо дотримуватися високих стандартів етики та професійної моралі в освітній діяльності.

Узагальнюючи, професіоналізм науково-педагогічних працівників є важливим фактором для забезпечення високого рівня якості освіти та досягнення сталого розвитку. Вони грають важливу роль у формуванні майбутньої генерації лідерів, дослідників та інноваторів, а також сприяють розвитку науки та суспільства в цілому.

Джерела

1. Krysovatyy, A., & Ptashchenko, O.(2023).The mechanism of entrepreneurial innovation system in institutions of higher education.Economics of Development,22(2),51-60. https://doi.org/10.57111/econ/2.2023.51. URL: https://ecdev.com.ua/uk/journals/t-22-2-2023/mekhanizm-pidpriyemnitskoyi-innovatsiynoyi-sistemi-u-zakladakh-vishchoyi-osviti

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Горожанська Ю. В., викладач
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Інвестиційний клімат – це сукупність умов, факторів та середовища, які впливають на привабливість країни (регіону, галузі) для інвестицій. Сутність інвестиційного клімату полягає в тому, як сприятливим чи негативним є середовище для інвесторів, і чи створює це середовище умови для інвестицій та їх успішного розвитку. Загальна сутність інвестиційного клімату полягає в тому, що він визначає можливості та обмеження для інвесторів, враховуючи економічні, політичні, правові та соціальні чинники. Створення сприятливого інвестиційного клімату є важливим завданням для приваблення інвестицій та розвитку економіки.

Інвестиційний клімат України в умовах воєнного стану може бути значно ускладнений, оскільки конфлікт та воєнний стан можуть створювати невизначеність та ризики для бізнесу та інвестицій. Проте, існують деякі фактори та стратегії, які можуть вплинути на інвестиційний клімат в цих умовах:

- реформи в сфері законодавства та правові гарантії для інвесторів можуть створити більше довіри та стабільності для інвестицій. Удосконалення правового середовища може зменшити ризики для інвесторів [1];
- сприяння політичної стабільності та зусиль для вирішення конфлікту може полегшити інвестиції. Міжнародні дипломатичні зусилля можуть допомогти вирішити конфлікт та забезпечити мир;
- підтримка міжнародних організацій. Співпраця з міжнародними фінансовими та розвитковими організаціями, такими як МВФ, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку, може надати Україні фінансову підтримку та допомогу в зміцненні економіки;
- розвиток альтернативних ринків. Пошук нових ринків та інвестиційних можливостей може допомогти зменшити залежність від регіонів, які зазнають впливу конфлікту;
- залучення міжнародного капіталу. Залучення іноземних інвесторів та партнерів може сприяти розвитку економіки та зміцненню інвестиційного клімату.

Важливо враховувати, що інвестиційний клімат в умовах воєнного стану може бути складним, і інвестори повинні ретельно аналізувати ризики та можливості перед прийняттям рішення про інвестування в Україну. Уряд та регулятори також мають

активно працювати над забезпеченням стабільності та розвитку країни в умовах воєнного конфлікту для того, щоб привабити інвестиції та сприяти економічному зростанню.

Джерела

1. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Малінка І.Л.. Особливості економічної інклюзії у військовий період. Бізнес Інформ. 2023. №5. С. 11-18. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-11-18. URL: https://www.business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2023

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СТАНУ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Задорожний М. Е.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Кібербезпека – це поняття, яке відноситься до заходів та практик, спрямованих на захист інформаційних систем, даних, мереж та інших цифрових ресурсів від різноманітних кіберзагроз. Основна сутність кібербезпеки включає такі аспекти:

- кібербезпека спрямована на захист від різних кіберзагроз, таких як віруси, троянці, шпигунське програмне забезпечення, хакерські атаки, фішингові кампанії та інші форми кіберзлочинності;
- однією з основних складових кібербезпеки є збереження конфіденційності даних та інформації. Це означає, що лише авторизовані користувачі мають доступ до конфіденційних даних;
- кібербезпека також включає в себе забезпечення цілісності даних, що означає, що дані не були змінені без дозволу та не були пошкоджені під час передачі або зберігання;
- забезпечення доступності інформаційних ресурсів є ще однією важливою складовою кібербезпеки. Це означає, що інформаційні системи мають бути доступні для користувачів у відповідний момент часу;
- кібербезпека передбачає використання методів аутентифікації для перевірки ідентичності користувачів та систем, а також процес авторизації для контролю доступу до ресурсів;
- однією з важливих складових кібербезпеки є постійний моніторинг і виявлення можливих інцидентів, а також реагування на них для запобігання збиткам та відновлення роботи системи;
- кібербезпека вимагає співробітництва між організаціями, обміну інформацією про загрози та вдосконалення навичок користувачів та персоналу.

Кіберборотьба й кіберзахист стали одними із ключових елементів гібридної війни. Вітчизняні фахівці та хакери-волонтери не лише успішно протистоять нападам, а й завдають дошкульних ударів у відповідь. В 2022 році зафіксовано понад 1,25 мільйона DDoS-атак на російську інфраструктуру (це 8,4% від усіх кібератак у світі). За оцінками керівника служби з питань інформаційної безпеки та кібербезпеки

Апарату РНБО Наталії Ткачук, Україна – єдина держава, яка змогла здобути перевагу у протистоянні кібератакам та інформаційній агресії рф [1].

Сучасний стан кібербезпеки в Україні характеризується рядом особливостей і викликів:

- Україна знаходиться в стані гібридної війни з Росією, яка включає кібератаки, дезінформацію та інші кіберзагрози. Російські хакерські групи регулярно атакують українські установи та інфраструктуру;
- в Україні спостерігається значний ріст кіберзлочинності, яка включає в себе кібератаки на державні та комерційні об'єкти, а також кіберексторшення та обман;
- Україна має велику кількість різних організацій та структур, які займаються кібербезпекою, але бракує об'єднаної національної стратегії;
- багато українських організацій та установ стикаються з обмеженими ресурсами для забезпечення кібербезпеки, а також нестаче кваліфікованих кадрів;
- різні кіберзагрози в Україні можуть спрямовуватися на критичну інфраструктуру, включаючи енергетичні об'єкти, транспортні системи та комунікаційну інфраструктуру;
- Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, включаючи НАТО та Європейський союз, для спільної боротьби з кіберзагрозами;
- Україна розвиває власні ініціативи у сфері кібербезпеки, включаючи створення військово-цифрових сил та розробку національних кіберстандартів;
- зростає усвідомленість важливості кібербезпеки серед державних установ, бізнесу та громадськості.
- Україна активно працює над підготовкою кваліфікованих фахівців у цій галузі;
- запровадження заходів та політик кібербезпеки. Україна здійснює кроки для вдосконалення законодавства та політики в галузі кібербезпеки. Запроваджуються заходи для підвищення рівня захисту важливих інформаційних ресурсів та даних;
- уряд України співпрацює з приватним сектором для спільної боротьби з кіберзагрозами та розробки кіберзахисних рішень.

Загалом, сучасний стан кібербезпеки в Україні вимагає комплексного підходу та посилення заходів для захисту країни від кіберзагроз та забезпечення стійкості інформаційної інфраструктури.

Джерела

1. Кібербезпека в Україні: шляхи розвитку та можливості. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3704093-kiberbezpeka-v-ukraini-slahi-rozvitku-ta-mozlivosti.html

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Івашків Я. К., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Собко О. М.
Західноукраїнський національний університет

Сутність інноваційної діяльності полягає в творчому процесі впровадження нововведень (інновацій) з метою покращення продуктів, послуг, технологій або процесів в організаціях або суспільстві загалом. Основні аспекти сутності інноваційної діяльності включають:

- інноваційна діяльність розпочинається з генерації нових ідей, які можуть включати в себе технологічні розробки, дизайн продуктів, стратегічні концепції тощо;
- інноваційні ідеї мають бути впроваджені у життя, щоб створити реальні продукти, послуги або рішення. Цей процес також включає в себе комерціалізацію, тобто перетворення інновацій на прибутковий бізнес [1];
- інновації є неперервним процесом. Організації та суспільство повинні намагатися постійно покращувати і вдосконалювати свої інновації, а також адаптуватися до змінних умов і вимог ринку;
- інноваційна діяльність включає в себе постійний пошук нових можливостей і ризиків, а також готовність до відкриття нових шляхів розвитку;
- інновації допомагають організаціям стати конкурентоспроможними на ринку, забезпечуючи їм перевагу в порівнянні з іншими гравцями;
- інноваційна діяльність сприяє постійному вдосконаленню процесів, технологій та продуктів, що допомагає підтримувати високу якість і ефективність;
- інновації завжди пов'язані з певним рівнем ризику та невизначеності, оскільки нові ідеї можуть або успішно прижитися, або зазнати невдачі.

Загалом, інноваційна діяльність є ключовим чинником для розвитку організацій та суспільства, допомагаючи їм адаптуватися до змін і забезпечувати стале покращення якості життя і конкурентоспроможності.

Інноваційна діяльність підприємств в умовах сталого розвитку має свої особливості, оскільки підприємства повинні балансувати між досягненням інноваційних цілей і збереженням природних ресурсів та соціальної відповідальності. Основні особливості інноваційної діяльності підприємств в умовах сталого розвитку включають:

- підприємства повинні розвивати інновації, які сприяють зниженню негативного впливу на навколишнє середовище. Це може включати в себе розробку екологічно чистих технологій, зменшення викидів шкідливих речовин і покращення управління відходами;
- підприємства можуть інвестувати в інновації, спрямовані на використання відновлюваних джерел енергії та ресурсів, таких як сонячна, вітрова енергія, біопаливо і інше;

- підприємства, які діють в умовах сталого розвитку, повинні враховувати соціальні аспекти інновацій. Це включає в себе підтримку місцевих спільнот, створення робочих місць і забезпечення безпеки та здоров'я працівників;
- підприємства повинні прагнути до оптимізації використання ресурсів, щоб зменшити витрати і покращити продуктивність. Це може включати в себе впровадження інноваційних процесів та технологій, які дозволяють ефективно використовувати енергію, сировину та інші ресурси;
- підприємства повинні взаємодіяти з урядовими органами, громадськими організаціями, а також іншими підприємствами з метою спільного вирішення проблем сталого розвитку та сприяння інноваціям;
- підприємства мають розглядати інновації як інвестицію в майбутнє, а не тільки як засіб для негайного прибутку. Це означає, що підприємства можуть інвестувати у дослідження та розробку, що може забезпечити довгострокові переваги;
- підприємства можуть сприяти інноваціям, надаючи відкритий доступ до даних і знань, що сприяє змішуванню ідей та спільній розробці нових рішень.

Ці особливості вказують на те, що інноваційна діяльність підприємств в умовах сталого розвитку вимагає комплексного підходу, врахування впливу на довкілля та співпрацю з усіма зацікавленими сторонами для досягнення балансу між прибутковістю та сталістю у довгостроковій перспективі.

Джерела

1. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Карпик Я. М., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Інноваційна діяльність – це процес створення, впровадження та поширення нових ідей, продуктів, послуг, технологій або підходів, які сприяють поліпшенню і покращенню існуючих процесів, розвитку нових можливостей та забезпечують конкурентні переваги. Ця діяльність спрямована на зміну та вдосконалення існуючих практик з метою досягнення позитивних результатів і вигід для суспільства, галузі, підприємства чи організації.

Інноваційна діяльність є важливою складовою економічного та соціального розвитку суспільства, оскільки вона сприяє створенню інноваційних продуктів та послуг, забезпечує конкурентоспроможність та сприяє сталому розвитку [1].

Розвиток інноваційної діяльності в умовах цифровізації та сталого розвитку є важливим завданням для сучасних організацій, підприємств та держав [2]. Це вимагає здатності адаптуватися до швидких змін технологій та ринкових умов, а також

забезпечення сталого економічного росту, при цьому зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище.

Основні аспекти розвитку інноваційної діяльності в цифрову епоху та в умовах сталого розвитку включають:

- цифрова трансформація. Організації повинні впроваджувати цифрові технології та процеси, які дозволяють оптимізувати виробництво, покращувати якість продукції та послуг, зменшувати витрати і забезпечувати швидку реакцію на зміни на ринку;
- інноваційний розвиток продуктів та послуг. Підприємства повинні надавати передові продукти та послуги, що відповідають потребам сучасних споживачів та враховують екологічні та соціальні аспекти;
- впровадження зелених технологій. Зелені інновації спрямовані на зменшення впливу виробництва на довкілля. Це включає в себе використання відновлюваних джерел енергії, ефективне використання ресурсів та мінімізацію викидів шкідливих речовин;
- співпраця та інноваційні екосистеми. Співпраця між галузями, підприємствами, університетами та державними органами може створювати інноваційні екосистеми, що сприяють обміну ідеями та розвитку новаторських рішень;
- управління знаннями та навчання. Забезпечення компетентності персоналу у сфері інновацій та цифрової трансформації є важливою умовою розвитку. Постійне навчання та розвиток навичок працівників допомагають утримати конкурентоспроможність;
- підтримка держави. В кожній окремій державі можуть бути створені сприятливі умови для інновацій, може бути надана фінансова підтримка та врегульована сфера інновацій;
- розвиток інновацій повинен враховувати етичні стандарти та соціальні наслідки. Технології повинні слугувати благу суспільства та сприяти сталому розвитку.

Розвиток інноваційної діяльності в умовах цифрової трансформації та сталого розвитку є складним завданням, але водночас відкриває багато можливостей для покращення продуктивності, якості життя та збереження природних ресурсів.

Джерела

1. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

2. Шевченко І.О. Тенденції еволюції цифрової торгівлі на глобальних ринках Журнал стратегічних економічних досліджень, No 1(12), 2023– С.64-72 DOI: 10.30857/2786-5398.2023.1.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Кобринець Г. А.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Будянська В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Формування системи гуманістичних цінностей у здобувачів вищої освіти є важливим завданням, оскільки це сприяє розвитку етичного, морального та соціокультурного розвитку студентів. Нижче подано кілька ключових аспектів, які допомагають у формуванні гуманістичних цінностей:

предметні знання та гуманітарні науки. Університети повинні забезпечити студентам глибокі знання не лише в обраній спеціальності, а й в гуманітарних науках. Вони допомагають студентам розуміти соціальні, культурні та етичні аспекти суспільства;

- етична освіта. Важливим елементом формування гуманістичних цінностей є етична освіта. Дисципліни з етики та моралі допомагають студентам розуміти та розвивати свій власний етичний кодекс;
- соціальна взаємодія та публічна служба. Заохочення студентів брати участь у соціальних проектах, волонтерській роботі та публічній службі допомагає їм розвивати почуття відповідальності перед суспільством та розуміння соціальних проблем [1];
- знання про різноманітні культури та толерантність до різних поглядів допомагають студентам розширювати свій світогляд та поважати різноманітність;
- заклади вищої освіти повинні сприяти розвитку морального лідерства серед студентів, навчаючи їх приймати важливі рішення на основі гуманістичних цінностей;
- філософія освіти. Вивчення філософії освіти допомагає студентам розуміти цілі та цінності освіти, а також їхню роль у гуманістичному розвитку суспільства;
- підтримка та психологічна допомога. Заклади вищої освіти повинні мати механізми для надання психологічної допомоги та підтримки студентам у їхньому духовному та емоційному розвитку.

Гуманістичні цінності, такі як повага до людської гідності, толерантність, соціальна відповідальність і справедливість, грають важливу роль у формуванні громадянської свідомості та сприяють побудові гуманістичного суспільства. Університети мають важливу місію у розвитку цих цінностей серед своїх студентів, підготовці громадян, які сприяють побудові справедливого та гармонійного суспільства.

Саме тому, університети повинні активно інтегрувати гуманістичні цінності у навчальну програму та діяльність викладачів. Це може включати в себе вивчення філософії, етики, культурної різноманітності та інших дисциплін, які сприяють розвитку гуманістичних цінностей. Також університети повинні заохочувати студентів брати участь у соціальних проектах, волонтерській роботі та громадських ініціативах. Це допомагає студентам реалізувати свої гуманістичні цінності на практиці та розвивати соціальну відповідальність.

Джерела

1. Nataliia Makhynia, Yaroslav Kichuk, Olena Ptashchenko, Kateryna Kyrylenko, Kateryna Horchynska, Viacheslav Riznyk (2021) Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. Estudios de Economia Aplicada Vol 39, No 5. DOI: http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4789. URL: http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4789

ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Кобцева Д. А., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Процес формування персоналу на промисловому підприємстві є досить складним і трудомістким, оскільки на його ефективність впливає значна кількість внутрішніх і зовнішніх факторів. Однією з умов, необхідних для досягнення результативності цього процесу, є використання всіх наявних можливостей балансу інтересів працівника та роботодавця з урахуванням особливостей усіх внутрішніх складових функціонування підприємства та його зовнішнього середовища [2]. Ступінь задоволення та збалансованості зазначених інтересів безпосередньо відображається у забезпеченні компанії належним чином кваліфікованим персоналом, мотивованим до сталого професійного та особистісного розвитку й лояльним до свого підприємства. Метою даної роботи є дослідження внутрішніх проблем та механізмів мотивації, які забезпечують ефективне формування персоналу та розвиток трудових відносин.

Враховуючи те, що формування кадрів є безперервним процесом, його успішність залежатиме як від якості та комплексності моніторингу найвпливовіших груп факторів, так і від вибору відповідної технології оцінювання. Керівництво має розробити стратегічні й оперативні плани та конкретні заходи щодо підвищення ефективності процесів формування персоналу на підприємстві [2]. Для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на своєчасне запобігання несприятливим наслідкам і максимізацію позитивних тенденцій, було б доцільно, мати деякі ефективні інструменти оцінки, щоб забезпечити як швидку діагностику, так і повномасштабний якісний та кількісний аналіз впливу різних факторів на ефективність процесів формування персоналу [2].

Продуктивність важлива і повинна співвідноситись із зарплатою. Заробітна плата – це не єдине, що впливає на наше робоче життя, але вона має велике значення (інакше більше людей вибирали б неоплачувану роботу). Чим більше затребувана навичка на ринку, тим краще вона буде оплачена. Держава може втрутитися шляхом встановлення мінімальної заробітної плати, змінних податків тощо, але попит і пропозиція все ще відіграє вирішальну роль [3].

Коли надто кваліфікованих людей забагато, а робочих місць недостатньо, зарплата буде низькою, тому офіціант може заробляти більше, ніж бухгалтер. Деякі управлінці заробляють менше, ніж їхні прямі підлеглі, тому що у підлеглого може бути унікальний набір навичок, який важче знайти.

Навички мають значення лише в тому випадку, якщо їх вимагає ринок праці. Компенсація не відображає навичок працівника, а скоріше є точкою перетину між

тим, що потрібно для роботи, і тим, що працівник може запропонувати. Компанії зазвичай перевіряють, скільки платять інші, і намагаються робити те саме (проводячи дослідження зарплат) [3]. Але ці дослідження зарплати можуть бути неправильно трактовані, і не кожна компанія вірно читає результати, що зрештою сствoрює прогалини та ставить запитання.

Мотиваційні проблеми персоналу можуть призвести до проблем з продуктивністю і до зростання збитків підприємства. Відсутність мотивації може обумовити появу дорогих помилок, порушення строків виконання робіт. Деякі проблеми можуть підірвати мотивацію працівника, зробити його непродуктивним і знизити внесок у прибутки [1].

Впевненість підвищує мотивацію співробітника; він вважає, що може виконувати завдання, необхідні для досягнення своїх цілей. Впевненість сприяє його готовності наполегливо виконувати завдання. Якщо працівнику не вистачає впевненості, він відчуває себе не в змозі приймати рішення або залишатися мотивованим, доки мета не буде досягнута. Через брак впевненості в собі працівник не може налагодити хороші робочі стосунки чи самореалізуватися, що є важливим для того, щоб працівник досяг успіху на робочому місці [1]. Крім того, працівник зволікатиме або докладатиме обмежених зусиль, щоб переконатися, що саме ці проблеми, а не він сам, є причиною невдачі.

Позитивні очікування успіху посилюють мотивацію співробітника. Якщо роботодавець має високі очікування від працівника, він, швидше за все, покладе на нього цікаві робочі завдання. У свою чергу, підвищується самооцінка працівника, а також його впевненість і продуктивність на роботі. Підвищена впевненість у собі сприяє мотивації та готовності працівника виконувати майбутні складні завдання. Навпаки, низькі очікування гарантують, що працівник залишиться немотивованим і не працюватиме так добре, як очікує роботодавець. Крім того, роботодавець, який має низькі очікування щодо працівника, з меншою ймовірністю надасть інструменти та обладнання, необхідні для виконання працівником робочого завдання, що ще більше знижує мотивацію працівника [1].

Співробітник демонструє мотивацію як інтерес або рушійну силу, яка спонукає його діяти. Зацікавлений співробітник буде цікавитися завданням і намагатиметься виконати його добре. Відсутність інтересу може призвести до зниження мотивації та невдачі у досягненні мети. Якщо працівник не зацікавлений у конкретних завданнях, він не буде повною мірою займатися своєю роботою. Замість цього він не повною мірою братиме участь у поточній діяльності.

Співробітники, які відчувають тривогу за досягнення, чутливі до покарань, включаючи критику або втрату того, що вони цінують. Як наслідок, тривожність досягнення може гальмувати поведінку співробітників. Тривожні співробітники можуть бути менш зацікавлені в завданнях і менш мотивовані на досягнення цілей [1]. Наприклад, працівник може розпочати певну діяльність, але припинити її, не встигнувши виконати завдання, якщо він починає хвилюватися через можливий негативний відгук.

Якщо працівник боїться невдачі, він боїться відсутності успіху і буде уникати роботи, для виконання якої йому бракує впевненості. Співробітник сприймає відсутність успіху як невдачу, яка, на його думку, є підтвердженням того, що він у чомусь має недоліки [1]. Чим більше працівник боїться невдачі, тим менше він буде мотивований виконувати роботу або намагатися досягти цілей, оскільки легше уникати завдань, ніж відчувати сором через невиконання завдання.

Важливість мотивації та згуртованості співробітників з кожним днем стає все більш усвідомленою, відділи кадрів і внутрішніх комунікацій почали приділяти більше уваги цьому питанню. Одним з успішних прикладів впровадження корпоративних заходів для згуртування працівників є Borusan Holding, одна з відомих компаній, що надає енергетичні та логістичні послуги в усьому світі, дозволяє своїм співробітникам приєднуватися до таких клубів, як клуби вітрильного спорту та клуби фотографії, щоб вони могли якісно провести час і знайти хобі у вільний від роботи час. А от бренд побутової техніки Vestel використовує дуже креативний метод, щоб дати можливість своїм співробітникам якісно проводити час і мати хобі, і за підтримки Академії кулінарного мистецтва він підтримує своїх співробітників у навчанні готувати їжу та знімати стрес, виконуючи різноманітну кулінарну діяльність на кухні. Всесвітньо відома корпорація Microsoft, на відміну від інших компаній, мотивує своїх співробітників, зосереджуючись на їх фізичному та психічному здоров'ї, регулярно пропонуючи своїм співробітникам масаж спини та шиї, щоб запобігти болю в спині та шиї, які можуть виникнути через офісне середовище, роботу за столом та вплив занадто великої кількості технологій [3].

Отже, можна стверджувати, що підтримання мотивації та залученості співробітників може допомогти підвищити моральний дух, зменшити плинність кадрів і створити більш динамічну та прибуткову роботу. Хоча різні речі мотивують різних людей, є кілька демотивуючих практик, які можуть негативно вплинути на бізнес в цілому. Заробітна плата має бути результатом довгострокових зусиль, спрямованих на навчання та зростання, а не прагненнями в короткостроковій перспективі. Рівень кваліфікації підлеглого або співробітника залежить не тільки від його кваліфікації та здібностей. Щоб отримати найкращу результативність роботи, необхідно заповнити розрив між здатністю та бажанням, що допомагає підвищити рівень продуктивності підлеглих. Визнання та усунення цих проблем може допомогти покращити ефективність діяльності організацій.

Джерела

1. Five Major Employee Motivation Problems. URL: https://www.linkedin.com/pulse/five-major-employee-motivation-problems-uday-veer

2. Oksana Zakharova and Ella Pridatko (2017). Factors influencing staff formation processes at industrial enterprises. Nowadays and Future Jobs, 1(1), 37-47. doi: 10.21511/nfj.1.2017.05

3. Örnek Şirket Motivasyon Etkinlikleri. URL: https://www.ideakurumsal.com/ornek-sirket-motivasyon-etkinlikleri/

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК УНІКАЛЬНА ТОРГОВА ПРОПОЗИЦІЯ: ІМПЕРАТИВ ДЛЯ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Корсунова К. Ю., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Пархоменко Н. О.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У швидкоплинному світі бізнесу, де диференціація є ключовим фактором, сталий розвиток перетворився на потужну унікальну торгову пропозицію (УТП), яка знаходить відгук у споживачів усіх демографічних груп. Це не просто тренд, використання сталого розвитку як УТП відображає глибокі зміни у споживчих цінностях та визнання нагальних екологічних викликів, з якими стикається наш світ.

У складній системі сучасного маркетингу УТП вже давно стала наріжним каменем диференціації. Проте, існує хибне тлумачення її двох ключових аспектів: автентичної унікальності та часової стійкості.

Статистичні спостереження підкреслюють, що переважна більшість підприємств намагається створити УТП, яку можна перевірити. Ще меншій кількості компаній вдається створити довготривалу стійку торгову марку. Ця складність посилюється в сучасній гіперконкурентній екосистемі, що характеризується прискореними темпами комерціалізації. Поява цифрових технологій і глобалізація прискорили тиражування інноваційних продуктів і послуг, що робить для бізнесу дедалі складнішим завдання підтримувати справжню УТП протягом тривалого часу.

Термін УТП бере свій початок у фундаментальній публікації Россера Рівза «Реальність у рекламі» [1]. Понад півстоліття тому Рівз висвітлив цю концепцію через триєдину структуру:

- реклама повинна чітко формулювати конкретну перевагу продукту;
- пропозиція, пов'язана з продуктом або брендом, повинна відрізнятися від аналогів на ринку;
- ця пропозиція повинна переконливо резонувати з потенційною клієнтурою, стимулюючи конверсію.

Історично склалося так, що спостерігається певний зсув. Основний принцип «унікальності» постійно вихолощується, і компанії вдаються до традиційної термінології, такої як сервіс, якість, доставка, інвентар, вартість та вибір. У нинішню епоху, позначену інформаційною революцією, споживачі мають доступ до безлічі варіантів вибору та інформації. Таким чином, атрибути, які раніше відрізняли бренди, перетворилися на базові очікування. Етичні чесноти, такі як чесність і довіра, які колись були вирішальними диференціаторами, тепер стали очікуваними стандартами, враховуючи, що жодна фірма не буде відкрито заявляти про нечесні практики [2].

Проте в ситуаціях, коли відчутна УТП є невловимою, майстерність у таких сферах, як якість послуг чи логістична ефективність, може забезпечити тимчасові конкурентні важелі. Основна проблема полягає в тому, як забезпечити стійкість цієї переваги?

Сучасні споживачі значно відрізняються від тих, що були десять років тому. Поширення інформації на цифрових платформах призвело до появи освіченого класу покупців, які надають пріоритет екологічним проблемам. Дослідження компанії NielsenIQ показало, що 73% світових споживачів готові змінити свої споживчі звички, щоб зменшити вплив на навколишнє середовище [3]. Цей зсув має глибокі наслідки для бізнесу, підштовхуючи його до переосмислення своїх основних ціннісних пропозицій.

У багатьох галузях продукти досягли точки паритету, коли функціональні відмінності є мінімальними. Тут сталість може слугувати точкою диференціації. Наприклад, продукт, виготовлений зі сталих матеріалів, виділяється на ринку, переповненому подібними продуктами. Окрім самого продукту, сталі практики у виробництві, дистрибуції та навіть післяпродажному обслуговуванні можуть стати вагомим аргументом для споживачів, щоб віддати перевагу одній торговій марці, а не іншій.

Бренди, які ефективно інтегрували сталий розвиток у свою УТП, часто отримують вигоду у вигляді підвищення лояльності споживачів. Такі споживачі, тісно ідентифікують себе з цінностями бренду, та з більшою ймовірністю повернуться до нього, навіть якщо для цього доведеться заплатити більшу ціну.

Усвідомлюючи цей зсув, кілька всесвітньо відомих компаній переналаштували свої маркетингові кампанії, щоб підкреслити свою відданість принципам сталого розвитку. Розглянемо на прикладі деяких відомих брендів:

У відповідь на занепокоєння щодо забруднення пластиком, Coca-Cola оголосила про свою кампанію «Світ без відходів» [4]. Компанія взяла на себе зобов'язання до 2030 року збирати та переробляти еквівалент кожної пляшки чи банки, яку вона продає по всьому світу. У рамках своїх маркетингових ініціатив бренд все більше підкреслює свої зусилля, спрямовані на використання більшої кількості матеріалів, придатних для вторинної переробки, та популяризацію звичок переробки серед споживачів.

Кампанія Nike «Move to Zero» підкреслює своє прагнення до нульових викидів вуглецю та нульових відходів, щоб допомогти захистити майбутнє спорту. Компанія зосереджується на сталому розвитку, використовуючи такі матеріали, як перероблений поліестер та екологічно чиста бавовна. Вони також представили Nike Air VaporMax 2020, взуття, яке на 50% складається з перероблених матеріалів [5].

Мантра Apple «Думай по-іншому» тепер охоплює і екологічне мислення. Їхній маркетинг тепер посідає чільне місце у зобов'язаннях компанії бути на 100% вуглецево-нейтральною до 2030 року. При запуску продуктів часто підкреслюється використання перероблених матеріалів, як-от перероблений алюміній у MacBook Air та Mac Mini [6].

Хоча сталий розвиток пропонує потужну УТП, його реалізація вимагає щирості з партнерами, потенційними клієнтами та споживачами, що включає в себе:

- наголос на довговічній якості, придатності до вторинної переробки та стійких матеріалах [7];
- використання мінімалістичного, біорозкладного або придатного для вторинної переробки пакування;
- забезпечення того, щоб постачальники та дистриб'ютори дотримувалися сталих практик.

Потенційні переваги УТП, орієнтованого на сталий розвиток, спонукають деякі бренди вдаватися до «грінвошингу» - робити неправдиві заяви про свою екологічність, що вводять в оману. Така оманлива тактика може мати жахливі наслідки.

У 2015 році Volkswagen зіткнувся з серйозною негативною реакцією через неправдиву рекламу своїх дизельних двигунів як таких, що мають низький рівень викидів, що призвело до кризи довіри та мільярдних штрафів.

Сталий розвиток, як УТП - це не просто використання тренду, а узгодження з глобальним зрушенням у бік відповідального споживання. Хоча цей шлях може бути

пов'язаний з певними труднощами, компанії, які дійсно приймають сталий розвиток, швидше за все, опиняться в авангарді сучасного ринку, користуючись довірою та лояльністю все більш екологічно свідомих споживачів.

Отже, сталий розвиток - це не просто модне слово. Це імператив, заклик до дії, а для багатьох компаній - унікальна торгова пропозиція, яка може забезпечити успіх у сучасному конкурентному середовищі.

Джерела

1. Rosser Reeves, Reality in Advertising / Paperback / Publisher: Widener Classics (20 July 2015) / 172 pages.

2. Ptashchenko O., Zyma O., Kostina K., Lavrinchenko M. International marketing as an effective tool of increasing enterprise competitiveness. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. .В. Даля. Випуск 3 (267), науковий журнал. – Сєверодонецьк, 2021, СУНУ. – с.128-131. DOI: https://doi.org/10.33216/1998-7927-2021-267-3-128-131

3. A ‘natural’ rise in sustainability around the world [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nielseniq.com/global/en/insights/analysis/2019/a-natural-rise-in-sustainability-around-the-world/

4. Як Coca-Cola допомагає створити світ без відходів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.coca-cola.ua/do-good/world-without-waste/our-strategy/world-without-waste

5. MOVE TO ZERO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nike.com/sustainability

6. Carbon Neutral. A first for Apple. A major step towards 2030. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.apple.com/uk/environment/

7. Шевченко І.О. Метавсесвіт як платформа цифрової торгівлі V Міжнародна науково- практична конференція «Concepts and use of technologies in practice», 28-30 листопада 2022 р., Лондон, Великобританія. 74-77 р.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коцур А. С., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Сучасне управління персоналом в умовах сталого розвитку вимагає інтеграції більш широкого спектра аспектів, включаючи соціальну відповідальність, оцінку впливу, екологічну сталість та розвиток працівників. Організації, які ефективно впроваджують ці підходи, можуть забезпечити свою сталість та конкурентоспроможність у майбутньому.

Управління персоналом в умовах сталого розвитку стає складнішим завдяки важливості більшого збігу бізнес-практик з принципами сталого розвитку. Нижче представлено сучасні аспекти управління персоналом, які враховують сталий розвиток:

- підприємства враховують соціальну відповідальність як важливий аспект управління персоналом. Це включає в себе розгляд етичних питань, забезпечення рівних можливостей, дотримання прав працівників та інші аспекти, що стосуються соціальної справедливості та відповідальності [1];

- з огляду на швидкі зміни в технологіях та ринках, організації акцентують на постійному навчанні та розвитку свого персоналу. Це може включати онлайн-курси, тренінги та інші ініціативи з розвитку навичок;
- організації розуміють важливість впровадження різноманітності в робочому колективі і забезпечення інклюзивного середовища для всіх працівників. Це сприяє кращій толерантності та інноваціям;
- підприємства розвивають корпоративну культуру, яка підтримує цінності сталого розвитку, включаючи зменшення впливу на навколишнє середовище та соціальну відповідальність [2];
- управління персоналом включає збалансований підхід до розвитку людських ресурсів, що означає звернення уваги як на професійний розвиток, так і на благополуччя працівників;
- персонал все більше залучається до прийняття рішень на різних рівнях організації, що сприяє залученню до управління персоналом і виявленню ініціатив для сталого розвитку;
- організації активно займаються зеленим управлінням, зменшуючи екологічний відбиток та впроваджуючи сталий підхід до використання ресурсів;
- флексібільність та дистанційна робота;
- в організаціях впроваджуються політики, спрямовані на зменшення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та інші заходи для збереження навколишнього середовища;
- оцінка впливу та звітність.

Управління персоналом в умовах сталого розвитку вимагає глибокого розуміння важливості сталого розвитку та інтеграції цих принципів у кожен аспект управління людськими ресурсами. Організації, які успішно впроваджують ці підходи, зазвичай досягають більшої конкурентоспроможності, створюють корпоративну культуру, сприяють залученню та збереженню талановитих працівників та виконують соціальну та екологічну відповідальність.

Джерела

1. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Філатова К. Є. Менеджмент персоналу в умовах стійкого інноваційного розвитку підприємства. Підприємництво та інновації. 2021. № 17. С. 39-42.

2. Piwowar-Sulej K. Human resources development as an element of sustainable HRM – with the focus on production engineers. Journal of Cleaner Production. 2021. Vol. 278. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S095965262034053

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Красніков Д. О., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Панасюк В. М.
Західноукраїнський національний університет

Експортно-імпортні операції в сучасних умовах сталого розвитку мають свої особливості та виклики. Стале розвиток передбачає забезпечення рівноваги між економічними, екологічними та соціальними аспектами, і це впливає на торгівлю та міжнародні відносини. Зазначимо основні аспекти експортно-імпортних операцій в умовах сталого розвитку:

- екологічні аспекти. Зростаюча увага до збереження навколишнього середовища вимагає, щоб компанії були більш уважні до екологічних аспектів у всіх етапах експортно-імпортних операцій. Це може включати вимоги до екологічного сертифікування товарів, зменшення викидів CO2 під час транспорту, а також відповідність міжнародним екологічним стандартам;
- соціальна відповідальність. Забезпечення справедливих умов праці та виробництва є важливою частиною сталого розвитку. Компанії мають бути уважними до впливу своєї діяльності на соціальну сферу в країнах-партнерах та дотримуватися принципів соціальної відповідальності;
- укладення торговельних угод і домовленостей стає складнішим завдяки більшому числу умов та вимог, пов'язаних із сталим розвитком. Наприклад, вільна торгівля може включати зобов'язання стосовно зменшення тарифів на товари, які спричиняють менш забруднення навколишнього середовища [1];
- сучасні технології та інновації грають важливу роль у підвищенні продуктивності та зменшенні впливу торгівлі на навколишнє середовище. Це може включати розвиток нових, більш екологічно чистих технологій виробництва та транспорту;
- зростаюча свідомість споживачів щодо сталого розвитку впливає на попит на товари та послуги. Компанії, які пропонують сталі товари та послуги, можуть мати конкурентну перевагу на міжнародних ринках;
- забезпечення сталості в ланцюжках постачання та співпраця з діловими партнерами, які ділять цілі сталого розвитку, стають важливими аспектами успішних експортно-імпортних операцій;
- відповідність міжнародним та національним законам і стандартам, пов'язаним із сталим розвитком, є важливою для успішних експортно-імпортних операцій. Це може включати вимоги до відповідності продуктів стандартам та нормам якості, а також до відповідності певним екологічним та соціальним стандартам;
- фінансові аспекти. Сучасні умови та сталий розвиток вимагають від компаній більшої фінансової відповідальності. Це може включати інвестування в сталість виробництва зелених товарів та послуг, а також в розвиток нових ринків;

- глобальні торговельні конфлікти та санкції можуть впливати на міжнародну торгівлю та вимагають від компаній більшої обачливості та гнучкості у виборі ринків та партнерів;
- розвиток сталого розвитку вимагає удосконалення інфраструктури та логістики для забезпечення більш ефективної та екологічно чистої торгівлі.

У сучасних умовах сталим розвитком компанії повинні бути готові до впровадження нових підходів та стратегій в міжнародних експортно-імпортних операціях. Сприяння сталому розвитку та збалансований підхід до економічних, екологічних та соціальних аспектів стають важливими завданнями для підприємств у глобальному контексті.

Узгодження економічних і екологічних аспектів у сучасних експортно-імпортних операціях є важливим завданням для сталого розвитку. Компанії повинні розвивати більш сталі ініціативи, сприяти зеленому виробництву та споживанню, а також розглядати сталий розвиток як ключовий аспект своєї стратегії на міжнародних ринках.

Джерела

1. Валентина М. Панасюк, Олена В. Птащенко Олександр Клак, Оксана Трубіцина Експортно-імпортні операції: реалії обліку і оподаткування в умовах воєнного стану. Журнал стратегічних економічних досліджень, № 1(12), 2023. - С. 25-34. https://econ-vistnyk.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/17/2023/07/1-2023-3.pdf

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Крисоватий І. А., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Інноваційні парки - це спеціалізовані організаційні структури, які створюються з метою сприяти розвитку інновацій, науково-дослідних робіт, технологічного передового досвіду та співпраці між вищими навчальними закладами, дослідницькими інститутами та підприємствами. Сутність інноваційних парків включає в себе такі ключові аспекти: створення сприятливого інноваційного середовища, трансфер технологій, підтримка стартапів і малих підприємств, співпраця з університетами та дослідницькими установами, розвиток інноваційних галузей, залучення інвестицій, створення нових робочих місць, підтримка економічного розвитку [1].

В цілому інноваційні парки надають простір, в якому науковці, підприємства та інші інноватори можуть працювати над новаторськими ідеями та проектами. Це сприяє залученню об'єднаних зусиль для розв'язання складних завдань і створення нових продуктів чи послуг.

Розвиток інноваційних парків в поствоєнний період відіграв важливу роль у розбудові знання, науково-технічного потенціалу та економічного зростання країн. Інноваційні парки створюють сприятливе середовище для розробки та впровадження нових технологій, підтримуючи співпрацю між університетами, науковими установами та підприємствами. Представимо деякі ключові аспекти розвитку інноваційних парків в поствоєнний період:

- інноваційні парки надають простір для проведення досліджень та розробки нових продуктів, технологій та послуг. Це сприяє науковому розвитку та створенню конкурентоспроможних продуктів;
- інноваційні парки часто співпрацюють з вищими навчальними закладами та науковими установами, що допомагає об'єднати академічний та практичний досвід для створення інновацій;
- інноваційні парки можуть надавати підтримку стартапам та малим підприємствам, допомагаючи їм розвивати і впроваджувати нові ідеї та технології;
- розвиток інноваційних парків може створити можливості для залучення інвестицій, як від держави, так і від приватних інвесторів;
- інноваційні парки сприяють створенню робочих місць, особливо в галузі високих технологій та науки;
- інноваційні парки можуть облегшувати передачу технологій та знань між науковими установами і підприємствами, сприяючи швидкому впровадженню інновацій;
- розвиток інноваційних парків може сприяти зростанню національної економіки, підвищити ефективність виробництва та підвищити конкурентоспроможність країни на світовому ринку;
- інноваційні парки можуть сприяти розвитку проектів зі сталого розвитку та соціальної відповідальності, що сприяє сталому розвитку суспільства;
- інноваційні парки можуть сприяти співпраці між країнами та регіонами, сприяючи обміну інноваційними ідеями та розвитку глобальних партнерств.

Розвиток інноваційних парків стає важливим рушієм для сучасного економічного та технологічного розвитку країн, сприяючи створенню інноваційних продуктів і ринків, які забезпечують конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Джерела

1. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кудрявцев М. О.,
здобувач 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Цифровізація є необхідним кроком для сучасних підприємств, оскільки вона дозволяє підвищити продуктивність, залучати нових клієнтів та бути більш конкурентоспроможними на ринку.

Цифровізація підприємницької діяльності включає в себе використання цифрових технологій та інформаційних рішень для покращення процесів управління бізнесом, взаємодії з клієнтами, оптимізації виробничих процесів та забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Основні аспекти цифровізації підприємницької діяльності включають:

- розробка та впровадження онлайн-торгових платформ для продажу товарів та послуг через Інтернет. Це дозволяє підприємствам залучати клієнтів онлайн та розширювати аудиторію;
- використання цифрових інструментів для просування продуктів та послуг, включаючи соціальні мережі, пошукову оптимізацію (SEO), контекстну рекламу та інші онлайн-канали;
- використання програмних рішень та систем для автоматизації рутинних операцій, управління запасами, обліку та звітності;
- застосування аналітичних інструментів та алгоритмів машинного навчання для збору та аналізу даних, що допомагає виробникам приймати більш обгрунтовані рішення [1];
- зберігання та обробка даних у хмарних сервісах, що забезпечує доступ до інформації з будь-якого пристрою та місця;
- розробка додатків для смартфонів та планшетів для зручного спілкування з клієнтами та проведення бізнесу;
- роботизація та Інтернет речей (IoT). Впровадження автоматичних систем у виробництві та відстеження даних через підключені пристрої;
- захист інформації та даних від кіберзагроз та несанкціонованого доступу;
- застосування технологій для можливості віддаленої роботи співробітників, що дозволяє зменшити витрати та збільшити гнучкість;
- впровадження екологічно чистих технологій та практик для зменшення впливу на навколишнє середовище.

Цифровізація дозволяє підприємствам покращити ефективність, зменшити витрати, залучити нових клієнтів та підвищити конкурентоспроможність. Важливо враховувати, що цифрова трансформація вимагає не тільки технологічних змін, але й культурних та організаційних змін у підприємстві.

Джерела

1. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного IT-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПІДВИЩЕННЯ ДОВІРИ ЗА ДОПОМОГОЮ БЛОКЧЕЙНУ В ГАЛУЗІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Курбецький С. М., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Крисоватий А. І.
Західноукраїнський національний університет

Галузь землекористування стоїть перед численними викликами, включаючи питання прав власності, управління та підвищення ефективності використання земельних ресурсів. Однак технологія блокчейну, яка лежить в основі криптовалют, може відкрити нові можливості для розв'язання цих проблем.

Блокчейн - це розподілена та децентралізована система, що забезпечує надійну реєстрацію та відстеження прав власності на земельні ділянки. Кожна угода стає окремим блоком у ланцюжку, і ця інформація не може бути змінена або видалена без відома всіх учасників системи. Це забезпечує надійність та безпеку щодо власності на землю, що є критично важливим для залучення інвестицій.

Застосування технології блокчейну в галузі землекористування сприяє не лише залученню інвестицій та наданню прозорості, але й надає нові можливості, якими управляються земельні ресурси. Ця технологія впливає на кожний аспект галузі, починаючи від реєстрації власності і завершуючи впровадженням сучасних методів управління землею.

Перш за все, блокчейн забезпечує надійну реєстрацію прав власності на землю. Інформація про власність та угоди стає частиною незмінного реєстру, і цей реєстр доступний для перевірки всіма учасниками системи. Це має вирішальне значення, оскільки правовласники можуть бути впевнені в недоторканості своїх прав, а інвестори можуть перевірити легітимність угод перед вкладанням коштів. Така надійність прав власності допомагає залучати більше інвестицій у галузь.

Другою важливою гранню є залучення інвестицій через блокчейн. Цифрові платформи, побудовані на цій технології, надають можливість інвесторам і фермерам спільно працювати над проектами. Це робить інвестиційний процес більш доступним та прозорим. Інвестори можуть вкладати кошти в різні аспекти землекористування, від сільськогосподарських проектів до екологічних ініціатив, отримуючи доступ до даних про кожен проект та можливість слідкувати за їхніми результатами в реальному часі.

Нарешті, застосування блокчейну дозволяє створити довіру між учасниками галузі. Прозорість і автоматизація, які надає ця технологія, допомагають зменшити можливість конфліктів та непорозумінь. Всі угоди і транзакції фіксуються в ланцюжку блоків, і ця інформація доступна для перевірки. Ця технологія допомагає розв'язати важливі проблеми галузі, залучаючи інвестиції та підвищуючи довіру між учасниками, та створює фундамент для сталого розвитку в цій важливій сфері.

Отже, децентралізація та надійність, що притаманні блокчейну, створюють фундаментальну базу для побудови довіри між усіма учасниками галузі. Ця інновація відкриває нові можливості та сприяє зміні традиційних підходів до управління земельними ресурсами, роблячи їх більш доступними, надійними та привабливими для інвесторів, власників землі та всіх учасників ринку.

Джерела

1. Блокчейн. Вікіпедія. [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Блокчейн

2. Рубанов П. М. Аналіз розвитку світового ринку криптовалют // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019

3. How does blockchain impact banking and lending? [Електронний ресурс] URL: https://consensys.net/blockchain-use-cases/finance/#banking

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Малікова О. В., Цибульник Н. В.,
здобувачки 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Будянська В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Управління розвитком закладу вищої освіти в умовах сталого розвитку - це складний і багатогранний процес, спрямований на створення сталого, високоякісного та конкурентоспроможного навчального закладу. Цей процес включає в себе ряд стратегічних кроків та педагогічних практик, які сприяють досягненню сталого розвитку вищого навчального закладу. Ключові аспекти управління розвитком закладу вищої освіти в умовах сталого розвитку представлено нижче:

- сталий розвиток вимагає ретельного стратегічного планування, в якому заклад вищої освіти визначає свої цілі, місію, візію та стратегії розвитку. Цей план повинен враховувати питання сталості, включаючи соціальну, економічну та екологічну відповідальність4
- оптимальне використання фінансових, людських та матеріальних ресурсів важливе для сталого розвитку. Заклад повинен бути фінансово стійким та здатним забезпечити якісну освіту;
- забезпечення високої якості навчання та досліджень є однією з ключових місій закладу вищої освіти. Для досягнення цього мети, заклад повинен мати висококваліфікованих викладачів, вдосконалену програму навчання та ефективні механізми оцінки якості;
- заклад повинен розвивати партнерські відносини зі спільнотою, бізнесом та громадськістю. Це сприяє взаємодії та обміну ресурсами, а також враховує потреби та очікування зовнішніх стейкхолдерів;
- управління розвитком закладу вищої освіти також включає в себе створення більш екологічно стійкого середовища. Мінімізація впливу на навколишнє середовище та зменшення вуглецевого сліду можуть бути частиною стратегії розвитку [1];
- заклад повинен бути соціально відповідальним та сприяти вирішенню соціальних проблем в місцевому та глобальному контексті. Це включає в себе розвиток програм корпоративної соціальної відповідальності та громадського обслуговування;
- заклад вищої освіти повинен сприяти відкритому діалогу та участі студентів, викладачів та співробітників у процесах управління та прийняття рішень;
- важливо систематично оцінювати та моніторити результати та прогрес у досягненні стратегічних цілей сталого розвитку;
- заклад повинен бути відкритим для інновацій та здатним адаптуватися до змін в освітньому та технологічному середовищі;
- розширення міжнародного співробітництва та привертання іноземних студентів та викладачів може сприяти глобальному розвитку закладу.

Управління розвитком закладу вищої освіти в умовах сталого розвитку вимагає постійного моніторингу та адаптації стратегії, а також співпраці з усіма

стейкхолдерами. Важливо враховувати питання сталого розвитку у всіх аспектах діяльності закладу вищої освіти, від навчального процесу та досліджень до управління ресурсами та взаємодії зі спільнотою.

Завдяки цій систематичній роботі та врахуванню аспектів сталого розвитку, заклад вищої освіти може стати моделлю сталої освіти, яка сприяє екологічній, економічній та соціальній стабільності та відповідає потребам сучасного суспільства.

Джерела

1. Nataliia Makhynia, Yaroslav Kichuk, Olena Ptashchenko, Kateryna Kyrylenko, Kateryna Horchynska, Viacheslav Riznyk (2021) Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. Estudios de Economia Aplicada Vol 39, No 5. DOI: http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4789. URL: http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4789

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Микула Л., здобувач магістратури,
Смерека С. Б., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

На даний момент ринкові відносини в Україні розвиваються доволі швидко й стрімко, завдяки чому пошук нових підходів та інновацій для управління персоналом стає все важчим та громіздкішим. Але задля того, щоб підприємство змогло досягнути встановлені цілі і втриматись на ринку конкурентів, персонал є одним із найважливіших його ресурсів. На жаль, недостатня кваліфікованість співробітників часто спричиняють абсолютну неспроможність проведення підприємницької діяльності на ринкових умовах. Тому, дуже актуальним зараз є підвищена ефективність управління персоналом [1].

Менеджмент персоналу створюється за допомоги лінійних керівників компанії та її структурних підрозділів: відділ кадрів, відділ підготовки та перепідготовки кадрів, тощо). Він поєднує засоби виробництва разом із робочою силою, роблячи процес легшим, швидшим та ефективнішим. Концепцією управління трудових ресурсів є такий комплекс теоретикометодологічних поглядів вчених на створення нових методів управління, розуміння новостворених цілей і завдань, також підходів до реалізації виробничих та управлінських підрозділів компанії [2].

Негативним фактором роботи українських підприємств на останні роки є погане застосування трудових ресурсів. До нього належить сильне зростання конкурентоспроможності, і, як наслідок, збільшення безробіття, зниження грошової мотивації, небажання прислухатись до потреб робітників, або їх нових ідей, неправильне управління колективом [1].

З огляду на проблеми, з якими стикаються нинішні підприємства, існує декілька неважких факторів для корисного та правильного управління персоналом. Усі ризики, пов’язані з робітниками варто зводити до нуля, починаючи з відбору на посаду і продовжуючи під час кар’єрного руху. Краще обирати креативних молодих людей, що легко генерують нові ідеї та способи, які пізніше зможуть добре допомогти у вирішенні важливих ситуацій. Усім робітникам потрібна впевненість у

майбутньому, незалежно від можливих проблем підприємства та його фінансового стану в той чи інший момент життєвого циклу [1].

Сукупність правил і норм, що є прийнятими під час роботи підприємства – це і є принципи його управління. Ними можуть керуватись керівники компанії під час вирішення як лінійних кадрових питань, так і стратегій для подальшого розвитку бізнесу. З часом деякі правила стали очевидними загальновизнаними принципами, зафіксованими у документах, що є обов'язковими для виконання кожною ланкою системи управління [2].

Зараз не існує одного конкретного підходу задля визначення міри ефективності персоналу чи управління персоналом. Його складність полягає в виробничому процесі, який є дуже тісно пов'язаним із трудовою діяльністю тих чи інших робочих кадрів. Однак, існує декілька методологічних підходів, які добре працюють при оцінці ефективності вправ [3].

Перший з них показує персонал як одного суспільного робітника, що може впливати на виробництво та його кінцеві результати. Як показники тут обирають прибуток підприємства за певний відрізок часу (рік, місяць..), рівень рентабельності, якість продукції та витрати на неї [3].

Показники під час другого підходу повинні схилятись до результативності, якості та складності трудової діяльності або праці персоналу. Тут виділяють такі критерії оцінки: виробіток на одного працівника, відсоток виконання виробітки, працемісткість, повна чисельність персоналу, тощо. Вони допомагають добре відобразити ефективність трудової діяльності персоналу компанії, хоч і не характеризують рівень організованості праці та соціальної ефективності, що також є важливими критеріями в кінцевому результаті виробництва [3].

Користувачі третього підходу, навпаки, обирають організацію роботи працівників, мотивацію їх праці та приємний клімат у колективі, щоб добитись кращих успіхів у роботі персоналу. В якості показників ефективності можна обрати наступні: рівень дисципліни, співвідношення робітників і їх службовців, рівномірність робочого навантаження в колективі. Такі показники допомагають відобразити правильну соціальну ефективність у роботі персоналу, психологічний клімат у поєднання з рівнем трудової дисципліни [3].

Отже, в теперішніх умовах трансформації економіки, головною ціллю системи управління персоналом є підвищення кваліфікації робочої сили, трудової мотивації, кваліфікації для підвищення здібностей персоналу, розробка нових критеріїв, принципів та шляхів управління ним [2].

Управління персоналом являє собою певні дії компанії, які допомагають використовувати людський капітал найефективніше задля того, щоб здобути якнайкращий результат. Воно потребує нових методів вдосконалення, проте існує кількість базових завдань, що роками допомагають підприємствам триматись на плаву. Це контроль підвищення кваліфікації працівників, вільний графік її роботи, введення невеликої кількості стимулів задля мотивації: можуть бути матеріальними та моральними. Завдяки цим нехитрим правилам безліч відомих компаній можуть з легкістю похвалитись продуктивним управлінням персоналу, який робить все для створення успіху підприємства.

Джерела

1. Петрик Ю.С. Система управління персоналом підприємства. Економіка та підприємництво, 2020 р., № 3(114). URL: http://www.econom. stateandregions.zp.ua/journal/2020/3_2020/3_1_2020/25.pdf (дата звернення: 17.10.2023).

2. Медведєв О. Особливості управління персоналом підприємства в сучасних умовах. Науковий вісник УМО. 2017. Вип. 4. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/ekonomika/V_4/%D0%9C%D0%B5%D0%B4%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%B2.pdf

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Науменко А. В.,
здобувачка 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Лебеденко О. В.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Під стратегічним управлінням розуміється динамічний процес, який використовує потенціал підприємства для досягнення довгострокових конкурентних переваг на ринку, при цьому цілі постійно коригуються відповідно до змін в зовнішньому середовищі. Це досягається шляхом інновацій, збільшення обсягів бізнесу, реструктуризації підприємства або вжиття заходів у разі кризової ситуації.

Метою стратегічного управління є визначення цілей та стратегій, розробка і забезпечення виконання системи планів як інструментів реалізації стратегічних орієнтирів із удосконалення підприємства та його окремих підсистем, що є основою для забезпечення його конкурентоспроможного існування в довгостроковій перспективі [1, с. 2].

Ефективна стратегічна система управління підприємством забезпечує його фінансову стабільність, конкурентоздатність і успішне функціонування на ринку. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, керівнику необхідно мати доступ до об’єктивної інформації щодо фінансових показників підприємства та відхилень від запланованих результатів. Однак сучасним компаніям також важливо не лише бути економічно стійкими, але й активно сприяти і впроваджувати програми сталого розвитку. У сучасних умовах економічний прогрес країни залежить від успішної діяльності підприємств, які орієнтовані на покращення соціального, економічного і екологічного стану суспільства через реалізацію програм сталого розвитку. Економічний сталий розвиток підприємств слід розглядати як неперервний процес, спрямований на постійне покращення ключових економічних показників компанії і збереження її конкурентоздатності на ринку.

Поняття «сталий розвиток» вперше використано на конференції «Навколишнє середовище та розвиток» у 1992 році під егідою ООН, яка проходила у Ріо-де-Жанейро, та пояснювалось як: «розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [2, с. 168-173].

Впровадження програм сталого розвитку має на меті покращення трьох сфер: економічній, соціальній та екологічній.

Економічний сталий розвиток підприємств передбачає безперервне поліпшення ключових економічних показників організації та забезпечення її конкурентоспроможності на ринку.

Соціальний сталий розвиток орієнтований на підвищення якості життя населення та майбутніх поколінь.

Екологічний сталий розвиток спрямований на розробку нових виробничих технологій, що сприяють раціональному використанню природних ресурсів та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.

Ключовою ідеєю сталого розвитку є відмова від концепції споживацтва, коли збільшення рівня споживання є основним критерієм соціально- економічного розвитку. Необхідним є пошук такого співвідношення між природокористуванням і соціально-економічним розвитком, яке б забезпечило раціональне, економне і ефективне використання природних ресурсів, підтримувало б екологічну безпеку суспільства, і разом з тим гарантувало б необхідну якість життя і добробуту населення [3].

Виділяють три групи цілей сталого розвитку, які взаємодіють між собою та повноцінно розкривають сутність сталого розвитку (рис.1).

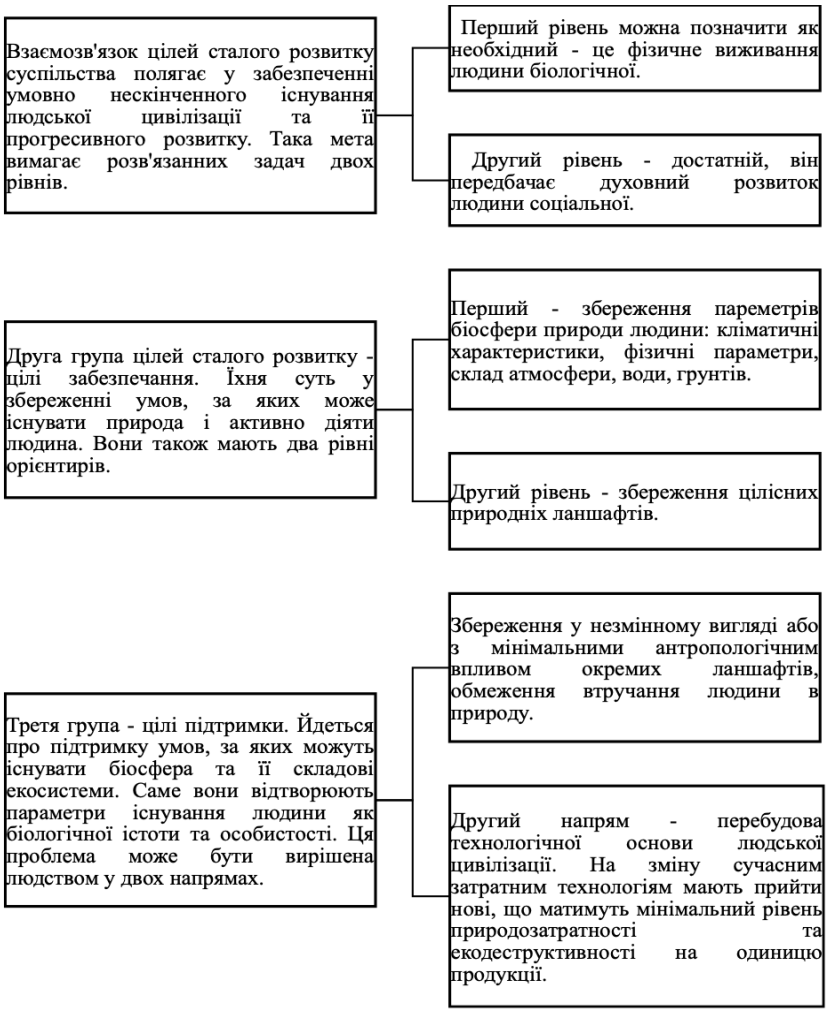

Рис. 1. Взаємозв’язок цілей сталого розвитку

Джерело: [4, с.47]

Основні аспекти стратегії сталого розвитку підприємства відображені в таких принципах:

- Принцип обережності – це збереження поточного стану навколишнього середовища, як запобіжна захисна міра перед незворотніми змінами.

- Принцип «передбачати і запобігати» – це надання переваги більш економічній і менш ризикованій альтернативі перед ліквідацією збитків для навколишнього середовища.

- Принцип екологізації виробництва – включає в себе перехід до екологічно безпечних технологій з метою зменшення впливу техногенного навантаження на довкілля.

- Принцип «забруднювач платить» – вимагає компенсування повної вартості екологічного збитку.

- Принцип підзвітності – обумовлює визначення впливу діяльності компанії на оточення та відповідальність за цю діяльність. Він також підкреслює необхідність проведення екологічної експертизи та аудиту на підприємстві.

- Принцип гуманності – спрямований на створення оптимальних умов для інтелектуального та соціального розвитку працівників, а також визнання природного права кожної особи на свободу, індивідуальність, соціальний захист та розвиток особистих здібностей.

Визначення стратегічної спрямованості в управлінні визначається в залежності від стану ключових факторів, які включають в себе сильні сторони галузі та підприємства, а також мету, місію, інтереси вищого керівництва та кваліфікацію працівників.

Джерела

1. Ортіна Г.В. Методологічні концепції визначення стратегічного управління підприємством / Г.В. Ортіна. // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». 2010. № 4. С. 2.

2. Поліщук В.Г. Понятійно-категоріальний апарат політики стимулювання сталого розвитку регіону / В.Г. Поліщук // Актуальні проблеми економіки. 2009. - №11. С. 168-173.

3. Шпортко А.М. Становлення концепції сталого розвитку [Електронний ресурс] / А.М. Шпортко, Г.В. Кірейцева // Режим доступу: http://www.ztu.edu.ua/ ua/science/conference/files/eco_es.../ShportkoAM.doc.

4. Свистун Л.А. Стратегічні засади забезпечення сталого розвитку економіки україни / Л.А. Свистун, А.А. Рожко. // Молодий вчений. 2016. № 12. С. 864.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТУРАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

Овсянюк-Бердадіна О. Ф., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Теоретичну концепцію соціального підприємства як специфічної форми господарської діяльності вперше було обґрунтовано у праці Дж. Емерсона, який дослідив поєднання економічної та соціальної складової в діяльності організацій та окреслив їх взаємодоповнюючий, а не антагоністичний вплив. Множина дефініційних визначень соціального підприємства дає змогу окреслити ключові характерні особливості їх функціонування, які відрізняють поміж інших суб’єктів господарської діяльності:

- пріоритетність соціальної компоненти у формулюванні місії діяльності;
- застосування соціальних інновацій, тобто вирішення нагальних суспільних потреб у ринковий спосіб.

Узагальнення існуючих підходів до створення та функціонування соціальних підприємств дозволяє визначити їх наступні варіанти:

- соціальне підприємство створюється людьми з обмеженою працездатністю або обмеженими соціальними можливостями (переселенці, пенсіонери), часто під управлінським супроводом осіб з числа працездатного населення, для здійснення підприємницької діяльності, яка може і не спрямовуватися на вирішення соціальних проблем;
- соціальне підприємництво створюється з числа працездатного населення, однак прибуток спрямовується на користь вирішення певної соціальної проблеми, яка часто є суміжною з основним напрямом діяльності соціального підприємства. При цьому,якщо для фінансування діяльності соціального підприємства були залучені інвестиційні кошти, після повернення основної суми боргу, дивіденди, як правило, не сплачуються;
- соціальне підприємство створюється та визначає місією діяльності вирішення нагальної суспільної соціальної проблеми за допомогою інноваційного, часто креативного підходу у бізнесовий спосіб.

Принциповою характерною ознакою соціального підприємства є отримання т.зв. трипаризму ефективності, тобто досягнення водночас економічної, екологічної та соціальної ефективності діяльності.

У світі соціальне підприємництво набуває все більшого поширення, чому сприяє його інституційне забезпечення діяльності та прихильність суспільства до товарів, робіт і послуг, продукованих цими господарськими одиницями. Остання позиція пояснюється психологічними та часто ментальними особливостями споживачів, які легше віддадуть кошти на суспільно корисну справу, при цьому отримуючи потрібний їм продукт (товар, роботу чи послугу). По суті, така залежність є безумною маркетинговою перевагою соціального підприємства у порівнянні з іншими суб’єктами підприємницького сектору.

Однією із сучасних концепцій, яка зумовлює прагматику створення і розвитку соціальних підприємств, є економіка спільного блага, сформована австрійським науковцем Крістіаном Фелбером, котрий обґрунтовував потребу переосмислення комерційних цілей приватних компаній на користь збереження спільного блага. Концепція економіки спільного блага описує парадигму трансформації традиційного принципу максимізації прибутку до співпраці та ґрунтується на низці цінностей, зокрема людської гідності, солідарності, екологічної сталості, справедливості, демократії шляхом забезпечення транспарентності та участі. Вищезазначені цінності є, по суті, фундаментальною основою створення та функціонування соціальних підприємств, що черговий раз демонструє необхідність активізації їх розвитку.

Отже, соціальні підприємства створюються для реалізації суспільних змін шляхом підприємницького вирішення соціальних проблем і ліквідації провалів ринку. Не зважаючи на існуючу множину характеристик соціального підприємництва, основним організаційним базисом його діяльності є наступні принципи:

- підприємство перебуває у спільній та рівній власності його членів;
- демократичний стиль прийняття рішень
- місія соціального підприємства спрямовується на створення суспільного багатства, а не на отримання приватного капіталу

- отримані доходи інвестуються в підприємство, а також спрямовуються на соціальні та екологічні цілі.

У своїй діяльності для задоволення суспільних запитів і створення суспільних благ соціальні підприємства, аналогічно до комерційних, використовують стратегічне планування, інновації, маркетингові підходи. Особливий акцент робиться на громадському управлінні і суспільному характері створюваних благ. Соціальне підприємництво, як правило, розвивається в тих сегментах, яким держава, з яких-небудь причин, не в силах приділити належної уваги. При цьому існує тісний зв'язок між державним фінансуванням соціальних проектів бізнесу і реалізацією їх соціальним підприємництвом. Важливо відзначити, що соціальні підприємці формують бізнес-модель з унікальними характеристиками, коли прибуток, як результуюча складова, виражається через екстенсивні та інтенсивні параметри досягнутого соціального ефекту.

Джерела

1. Овсянюк-Бердадіна О.Ф. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Соціальне підприємництво». Тернопіль: ВЕКТОР, 2021. 78 с.
2. Соціальне підприємнцтво: навчальний посібник. Видавництво: Українська соціальна академія. 2021. 162 с.
3. Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я., Гусак Н. Є., Туманова А. А. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін: посібник К: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ». 2017. 188 с.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В СФЕРІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ

Островерхов В. М., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Сучасні світові тенденції розвитку економічного простору маю в основі інтеграційні, глобалізаційні та інформаційні процеси. Ці процеси торкаються усіх сфер економічного життя. Так впровадження цифрових систем для обліку робочого часу, ведення кадрових документів, обліку відпусток і оплати праці допомагає спростити та автоматизувати рутинні задачі управління персоналом. Великі дані (big data) та аналітика дозволяють компаніям збирати та аналізувати великі обсяги інформації про працівників. Це допомагає приймати більш обґрунтовані рішення у плануванні персоналу, оцінці ефективності та прогнозуванні потреб у кадрах.

Сучасний менеджмент персоналу сьогодні все більше зазнає цифрових трансформаційних змін. Цифрова трансформація у сфері менеджменту персоналу дозволяє підприємствам досягати більшої продуктивності та сталого розвитку, а також підвищувати задоволеність та зацікавленість працівників. Основні складові цифрової трансформації менеджменту персоналу представимо на рис. 1.

Цифрова трансформація в менеджменті персоналу допомагає організаціям впроваджувати сталі практики управління персоналом, зменшувати вплив на довкілля та зберігати корпоративну соціальну відповідальність. При цьому цифрові інструменти дозволяють впроваджувати гнучкі графіки роботи та дистанційну роботу, що робить управління персоналом більш адаптивним та сприяє реалізації концепції сталого розвитку. Використання штучного інтелекту (AI) дозволяє

автоматизувати багато завдань у сфері управління персоналом. Наприклад, системи з AI можуть використовуватися для відбору кандидатів, аналізу ефективності та рекомендацій з розвитку кар'єри.

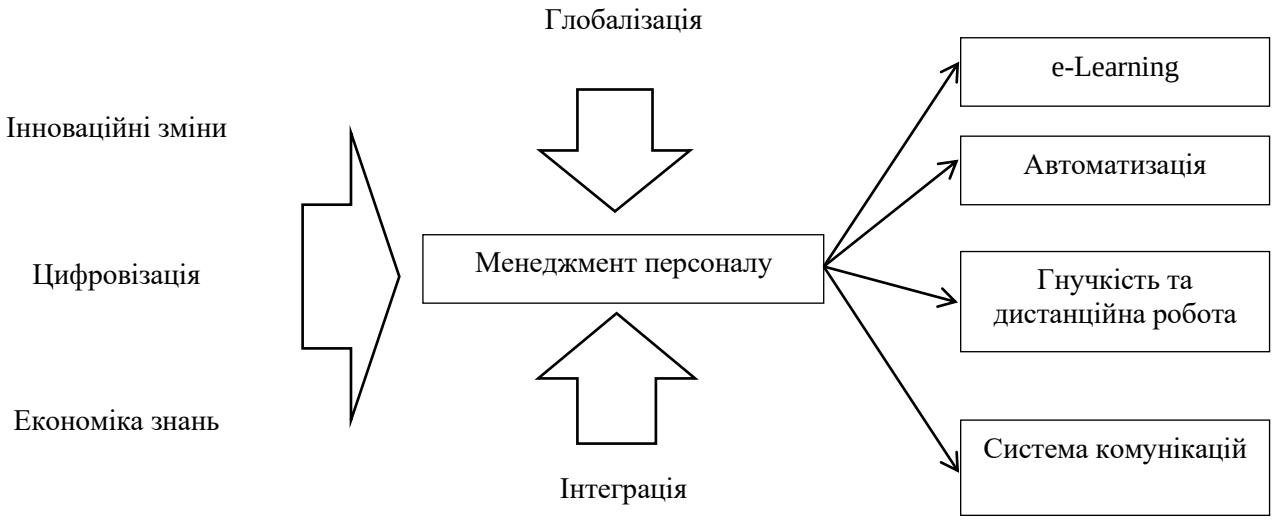

Рис. 1. Складові цифрової трансформації менеджменту персоналу
Джерело: складено автором на основі [1-4]

Цифрова трансформація в менеджменті персоналу відкриває безліч можливостей для підвищення ефективності та сталого розвитку організацій. Ця трансформація стає ключовим інструментом управління персоналом у сучасних умовах, де сталий розвиток стає все важливішим завданням для бізнесу та суспільства загалом.

Джерела

1. Piwowar-Sulej K. Human resources development as an element of sustainable HRM – with the focus on production engineers. Journal of Cleaner Production. 2021. Vol. 278. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S095965262034053

2. Bersin J. HR Technology Disruptions for 2017: Nine Trends Reinventing the HR Software Market [Electronic resource] / J. Bersin // Perspective. – 2016. – Accessed mode: https://www.ig.cl/wpcontent/uploads/2016/11/HR-Technology-trends-2016-by-Bersin.pdf.

3. Кравчук О. І. Цифрова компетентність менеджера з персоналу / О. І. Кравчук // Соціально-трудові відносини: теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 172-191.

4. Лопушняк Г. Вплив цифрових технологій на формування компетенцій управлінського персоналу / Г. Лопушняк, Р. Миляник // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 24. – С. 10-16.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Птащенко О. В., д.е.н., проф.
Західноукраїнський національний університет

Цифровізація біржової діяльності включає в себе впровадження цифрових технологій та інформаційних рішень для поліпшення роботи фінансових ринків, бірж, торгових платформ, та управління активами. Основні аспекти цифровізації біржової діяльності включають: становлення та функціонування електронних торговит платформ, які дозволяють трейдерам здійснювати операції в режимі реального часу через Інтернет; блокчейн (блокчейн технології) може бути використаний для реєстрації та підтвердження фінансових транзакцій, що забезпечує безпеку та недоступність для фальсифікації: використання алгоритмів для автоматичної торгівлі, що дозволяє реагувати на ринкові зміни в режимі реального часу та зменшує людський вплив на операції: використання аналітичних інструментів та алгоритмів машинного навчання для прогнозування ринкових тенденцій та прийняття рішень; доступність для інвесторів, включаючи ретейлових клієнтів: автоматизація процесів управління портфелем, обробки заявок та звітності; поєднання біржових послуг з іншими фінансовими технологіями для створення комплексних фінансових рішень.

Цифровізація біржової діяльності дозволяє покращити ефективність, зручність та безпеку фінансових операцій, зменшити бар'єри для участі в торгах та забезпечити більшу доступність фінансових ринків для інвесторів.

Цифровізація біржової діяльності в Україні - це процес впровадження цифрових технологій та інновацій в операційний процес бірж та фінансових установ з метою поліпшення ефективності, доступності та безпеки фінансових операцій. Основні аспекти цифровізації біржової діяльності в Україні включають:

- електронна торгівля. Впровадження електронних торгових платформ та систем, які дозволяють трейдерам проводити операції в режимі реального часу через Інтернет. Це забезпечує більшу доступність до фінансових ринків та зменшує бар'єри для участі для інвесторів;
- цифрові технології. Використання технологій, таких як блокчейн, для забезпечення безпеки та достовірності фінансових транзакцій. Блокчейн може допомогти унеможливити фальсифікацію та шахрайство на біржі;
- використання аналітичних інструментів та алгоритмів машинного навчання для прогнозування ринкових тенденцій та прийняття інвестиційних рішень. Штучний інтелект також може допомогти виявляти аномалії та ризики [1];
- електронна реєстрація та звітність. Перехід до електронної реєстрації та звітності для ведення обліку та контролю за фінансовими активами;
- зростання кількості онлайн-брокерів. Запуск онлайн-брокерських платформ та додатків, які дозволяють інвесторам та трейдерам здійснювати операції зручно та ефективно через Інтернет;
- регуляторні органи та уряд активно працюють над створенням сприятливого середовища для цифровізації біржової діяльності та розвитку фінтех-сектору;
- підтримка стартапів та інноваційних підприємств, які працюють у галузі цифровізації фінансових послуг.

Цифровізація біржової діяльності в Україні сприяє підвищенню конкурентоспроможності фінансових ринків, підвищенню прозорості та безпеки операцій, а також залученню нових інвесторів та розвитку фінансового сектору. Це

сприяє зростанню економіки та підвищенню рівня фінансової грамотності в Україні. Однак важливо враховувати ризики, пов'язані з цифровізацією, такі як кіберзагрози та недостатня регуляція. Тому розвиток цифрової біржової діяльності повинен супроводжуватися відповідними заходами забезпечення безпеки та захисту інвесторів.

Джерела

1. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Малінка І.Л.. Особливості економічної інклюзії у військовий період. Бізнес Інформ. 2023. №5. С. 11-18. URL: https://www.business-inform.net/main/DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-5-11-18

ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Пурєй Є. Ю., аспірант
Науковий керівник: к.е.н., доц. Вовк В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Маркетингова діяльність - це комплексний процес планування, впровадження і контролю маркетингових заходів і стратегій з метою задоволення потреб клієнтів та досягнення бізнес-цілей організації. Вона включає в себе різні аспекти, такі як аналіз ринку, розробка продуктів чи послуг, реклама та просування, взаємодія з клієнтами, а також вивчення та аналіз результатів маркетингових дій.

Маркетингова діяльність є важливим елементом успішної діяльності будь-якої організації, оскільки вона допомагає залучати клієнтів, підвищувати продажі та зміцнювати позиції на ринку.

Діджиталізація маркетингової діяльності в умовах сталого розвитку відкриває нові можливості та виклики для підприємств і організацій. Ось деякі особливості цього процесу:

- завдяки цифровій технології, маркетологи мають доступ до великої кількості даних про клієнтів і ринок. Це дозволяє створювати більш точні та персоналізовані маркетингові стратегії;
- соціальні медіа, електронна пошта, веб-сайти та інші цифрові канали зв'язку дозволяють ефективно комунікувати з аудиторією та залучати нових клієнтів;
- цифрові інструменти надають змогу аналізувати результати маркетингових кампаній в реальному часі. Це дозволяє коригувати стратегію на льоту та досягати кращих результатів;
- за допомогою даних та штучного інтелекту, маркетологи можуть створювати персоналізовані пропозиції та рекламу для кожного клієнта;
- цифровий маркетинг може бути більш ефективним з точки зору сталої економіки, оскільки він може зменшувати витрати на друк та розповсюдження реклами;
- діджиталізація маркетингу дозволяє більше уваги приділяти питанням сталого розвитку та впливу на навколишнє середовище. Організації можуть акцентувати увагу на своїх екологічних та соціальних ініціативах [1];

- цифрові інструменти можуть допомогти підприємствам бути більш конкурентоспроможними шляхом підвищення якості продуктів та послуг, зменшення витрат та ефективного залучення клієнтів.

Проте важливо враховувати, що діджиталізація також може мати свої виклики, зокрема щодо кібербезпеки та приватності даних. Важливо дотримуватися відповідних стандартів та відповідного керування, а також дбати про сталість розвитку при впровадженні цифрових технологій у маркетингову діяльність.

Джерела

1. Шевченко І.О. Тенденції еволюції цифрової торгівлі на глобальних ринках Журнал стратегічних економічних досліджень, No 1(12), 2023– С.64-72 DOI: 10.30857/2786-5398.2023.1.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Рожков В. О.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Будянська В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Розвиток інформаційної культури педагогічних працівників є критично важливим у контексті глобалізації освіти, де інформація та технології швидко змінюються. Інформаційна культура охоплює навички та знання, пов'язані з обробкою, розумінням та використанням інформації в навчальному процесі. Представимо деякі важливі аспекти розвитку інформаційної культури педагогічних працівників в умовах глобалізації освіти:

- педагоги повинні бути компетентними в сфері ІТ, вміти працювати з комп'ютерами, використовувати педагогічне програмне забезпечення та платформи для навчання онлайн. Вони також повинні розуміти цифрові технології та їх вплив на сучасну освіту;
- педагоги повинні володіти навичками аналізу, оцінки та критичного розуміння медіа-контенту. Це важливо, оскільки медіа стали невід'ємною частиною навчання та сприймання інформації;
- педагоги повинні навчати студентів вмінню шукати, оцінювати та використовувати інформацію з надійних джерел, а також відзначати фейкові новини та дезінформацію;
- педагоги повинні бути ознайомлені з онлайн-навчанням та платформами для дистанційного навчання. Вони повинні знати, як створювати та використовувати цифрові навчальні матеріали та ресурси;
- педагоги повинні вступати в мережі та спільноти, де вони можуть обмінюватися досвідом та навичками з колегами з різних частин світу. Це допомагає розширити їхні знання та перспективи;
- педагоги повинні впроваджувати глобальний підхід до навчання, навчаючи студентів розуміти світові проблеми, міжкультурну толерантність та глобальну громадянську відповідальність;

- розвиток інформаційної культури - це постійний процес. Педагоги повинні постійно навчатися, вдосконалювати свої навички та відслідковувати останні тенденції в галузі освіти та IT [1].

Розвиток інформаційної культури педагогічних працівників сприяє підвищенню якості навчання та готовності до викликів глобалізації освіти. Це важливий крок у створенні сучасного освітнього середовища.

Таким чином, розвиток інформаційної культури педагогічних працівників є динамічним процесом, і вимагає постійного самовдосконалення та адаптації до змін в освітньому середовищі. Педагоги, які мають високий рівень інформаційної культури, здатні краще відповідати викликам глобалізованого світу та надавати студентам якісну освіту.

Джерела

1. Nataliia Makhynia, Yaroslav Kichuk, Olena Ptashchenko, Kateryna Kyrylenko, Kateryna Horchynska, Viacheslav Riznyk (2021) Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. Estudios de Economia Aplicada Vol 39, No 5. DOI: http://dx.doi.org/ 10.25115/eea.v39i5.4789. URL: http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4789

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розумний О. М., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Штучний інтелект стає все більш важливим на ринку високих технологій. Він застосовується у багатьох галузях, включаючи медицину, автономні автомобілі, фінанси та багато інших. Розвиток штучного інтелекту відкриває нові можливості для автоматизації процесів та збільшення продуктивності. Багато великих корпорацій активно впроваджують цифрові технології для оптимізації бізнес-процесів, підвищення ефективності та взаємодії з клієнтами.

Метою представленої роботи є визначення основних елементів та особливостей світового ринку високих технологій в сучасних економічних умовах.

Розвиток світового ринку високих технологій є ключовим аспектом сучасної економіки та суспільства. Деякі з основних особливостей цього ринку включають:

- ринок високих технологій відзначається швидкими темпами інновацій. Нові технології та продукти постійно виходять на ринок, і компанії повинні бути готовими швидко адаптуватися до змін;
- високі технології не мають кордонів. Розвиток мережі Інтернет і глобальних комунікаційних технологій дозволяє компаніям співпрацювати та конкурувати на міжнародному рівні;
- конкуренція на ринку високих технологій є вкрай жорсткою. Багато компаній змагаються за ринкову частку, і це спонукає їх до неперервних інновацій;
- інтелектуальна власність, така як патенти, авторське право та торгові марки, стає все важливішою на цьому ринку. Компанії змагаються за права на нові технології та ідеї;

- високі технології вимагають значних інвестицій в дослідження та розробку. Компанії, які бажають залишатися конкурентоспроможними, повинні виділяти кошти на інновації;
- у багатьох країнах існують регуляторні органи, які встановлюють стандарти та правила для технологічних компаній. Регулювання може впливати на спосіб функціонування ринку.
- багато інновацій приходять від молодих технологічних стартапів. Інвестори активно шукають високоліквідні стартапи з потенціалом для змін у галузі;
- більше компаній переходять до цифрових технологій та послуг. Це відкриває нові можливості, але також створює виклики у сфері кібербезпеки та приватності даних;
- розвиток високих технологій має значний вплив на суспільство та навколишнє середовище. З одного боку, технології можуть поліпшувати якість життя, підвищувати продуктивність та забезпечувати нові можливості. З іншого боку, вони можуть створювати екологічні проблеми та загрози безпеці;
- високі технології часто об'єднують різні галузі, наприклад, інформаційні технології та біотехнології. Співпраця між галузями може призводити до створення нових продуктів та послуг;
- з популярністю "інтернету речей" (IoT) зростає кількість підключених пристроїв та систем, що відкриває нові можливості для збору та аналізу даних [1];
- розвиток високих технологій може мати вплив на робочий ринок, включаючи автоматизацію робочих процесів і зміни вимог до навичок працівників;
- спеціалізовані програми для підтримки стартапів стають все популярнішими, сприяючи розвитку нових технологій;
- зростає значення кібербезпеки та захисту особистих даних у світі високих технологій;
- ринок високих технологій обслуговує як індивідуальних споживачів, так і корпорації, що має вплив на споживчу поведінку та попит;
- високі технології вимагають постійних інвестицій у дослідження та розробку для забезпечення конкурентоспроможності.

Зростання інтересу до високих технологій відкриває багато можливостей, але також ставить питання щодо етики, безпеки та впливу на суспільство. Це вимагає уважного вивчення, регулювання та стратегічного управління для досягнення сталого розвитку і покращення якості життя.

Джерела

1. Птащенко О. В., Денисюк О.В., Курцев О. Ю., Вовк В.А. Особливості розвитку національного ІТ-ринку у світовому інформаційному просторі. Бізнес Інформ. 2023. №3. С. 12-17. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-3_0-pages-12_17.pdf

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Савенко І. М., Цимбал О. І.
здобувачі 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Багорка М. О.
Дніпровський державний аграрно- економічний університет

Умови воєнного стану, незалежно від їх тривалості чи масштабу, викликають надзвичайно складні завдання для бізнесу. Стабільність та передбачуваність, які є ключовими для успішної діяльності підприємства, порушуються в умовах воєнних конфліктів. Однак навіть у таких надзвичайних обставинах можуть існувати можливості для розвитку бізнесу, які варто вивчити та використовувати.

1. *Аналіз ризиків та гнучкість бізнесу:* В умовах воєнного стану ризики стають надзвичайно великими. Підприємства повинні провести докладний аналіз ризиків, пов'язаних зі змінами в політиці, економіці та соціумі. Гнучкість бізнес-стратегій та здатність швидко адаптуватися до нових умов можуть забезпечити виживання підприємства.

2. *Розширення ринків та диверсифікація:* Зменшення внутрішнього попиту може бути компенсоване розширенням ринків на зовнішні країни або нові галузі економіки. Диверсифікація бізнесу може знизити вплив змін в одному секторі та забезпечити стабільність.

3. *Технологічні інновації та ефективність:* Використання сучасних технологій може підвищити ефективність виробництва та знизити витрати. Впровадження автоматизації та штучного інтелекту може допомогти підприємствам управляти ресурсами більш ефективно в умовах нестабільності.

4. *Корпоративна відповідальність та громадська підтримка:* Підприємства можуть активно взяти участь у розв'язанні соціальних проблем, сприяючи громадському порозумінню та взаєморозумінню. Це може забезпечити підтримку споживачів та позитивний імідж.

5. *Оптимізація логістичних та постачальницьких ланцюгів:* Ефективне управління логістичними та постачальницькими ланцюгами може допомогти знизити витрати та оптимізувати виробництво в умовах обмежених ресурсів.

За період повномасштабного вторгнення український бізнес зазнав втрат в рази більше, аніж за два роки пандемії. Наразі багато підприємств, опинившись в районах активних бойових дій, евакуювались в більш безпечні регіони та продовжили там свою діяльність, або ж зовсім припинили її. Компанії, які все ж таки мають необхідні ресурси та продовжують роботу, страждають від постійних ракетних обстрілів, перебоїв з постачанням електроенергії, проблем з логістикою та браком потрібної сировини. Так за свідченнями опитувань Європейської Бізнес Асоціації лише 49% українських підприємств працюють у повному обсязі, а 51% − частково. Серед компаній, що працюють частково, 44% були вимушені скоротити географію своєї діяльності, 20% − закрити частину офісів чи торговихточок, 18% − перейти в онлайн, 18% − з інших причин [1]

Під час розвитку бізнесу в умовах воєнного стану підприємцям варто коригувати бізнес- плани в залежності від особливостей ситуації, що виникла. За умови невизначеності перш за все необхідно побороти паніку і налагодити контакт зі своєю командою. Далі перед етапом створення бізнес-плану варто реально оцінити свої сили, передусім проаналізувавши ситуацію, обрахувати наявну кількість грошей

та оптимізувати витрати. За одну з основних цілей під час бізнес-планування за умов воєнного стану варто взяти мінімізацію звільнень. В такий непростий час важливо зберегти свою уже сформовану команду фахівців. Метою, на яку варто спиратись у плані за складних умов, може бути розширення наявного продукту, відповідно до нових потреб клієнтів з можливою зміною бізнес моделі. З початком повномасштабного вторгнення умови діяльності клієнтів здебільшого зазнали змін, тому пріоритетним може стати підлаштовування під ці нові зміни. Таким чином, окрім задоволення нових потреб уже наявних клієнтів, компанія зможе задовольнити й нових. Ще одними з пріоритетних напрямків нових бізнес-планів може стати вихід на міжнародні ринки. Перш за все логічним буде переорієнтуватись на сусідні країни, які підтримують Україну. На їхніх ринках можна відстежувати модель, яка згодом буде перенесена в інші країни. Для покладенню початку такого розвитку варто відвідати європейські виставки, на яких зазвичай компанії мають можливість познайомитись та розпочати партнерство з міжнародними дистриб'юторами, чи то ритейлерами. Повномасштабне вторгнення принесло багато втрат, але історично після таких руйнувань приходить відновлення і розвиток. Отже, розуміючи важливість, маючи можливості та відповідний до особливостей ситуації бізнес-план, розвиток бізнесу в Україні стає не тільки необхідним, а цілком реальним та успішним

Узагальнюючи, розвиток бізнесу в умовах воєнного стану вимагає від підприємств великої гнучкості, творчості та здатності адаптуватися до надзвичайних обставин. Ті, хто зможуть швидко аналізувати ситуацію, приймати рішення та впроваджувати інновації, матимуть можливість вижити та навіть розширити свої можливості в цих ускладнених умовах.

Джерела

1. Бізнес в умовах війни. Як змінювалось самовідчуття підприємців з березня – п'ять найважливіших показників в одній інфографіці. URL: https://biz.nv.ua/ukr/economics/ukrajinskiy-biznes- pokrashchiv-ocinku-finansovoji-stiykosti-opituvannya-yeba-infografika-50262837.html (дата звернення:14.10.2023).

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Сливка В.,
здобувач магістратури,
Смерека С. Б., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

У сучасних економічних умовах більшість вітчизняних підприємств перебувають у динамічному процесі вдосконалення систем управління, спрямованих на забезпечення стійких конкурентних переваг на ринку, адаптацію до умов зовнішнього середовища та пошук шляхів боротьби з конкурентами. Необхідність вирішення питань, пов'язаних із підвищенням конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному, а також зовнішніх ринках [1].

Загострення конкуренції супроводжується появою великої кількості компаній-конкурентів на внутрішньому та зовнішньому ринках, а зростання ринкового попиту змушує компанії постійно розвивати свій стратегічний потенціал, знаходити можливі варіанти ефективного використання та створювати нові конкурентні переваги [2].

Основою оцінки конкурентної переваги є підприємство в цілому та відповідні завдання, які підприємство може вирішити з урахуванням реальних умов зовнішнього середовища та заданої якості виконання. Структурно-функціональні зміни підприємства покликані забезпечити умови для успішного здійснення діяльності та узгодити основні можливості підприємства зі складними умовами зовнішнього середовища. Сукупність цих змін і зусиль з управління змінами часто називають розвитком або створенням конкурентної переваги [3].

Джерелами конкурентної переваги підприємств є кваліфікована робоча сила, хороші виробничі умови, створення нових продуктів чи інших інновацій, значне зниження собівартості продукції, їх висока якість, унікальність і оптимальний асортимент для задоволення потреб споживачів. Споживчий попит, корпоративний контроль цін, висока соціальна відповідальність [1].

Обмеження, які можуть перешкодити досягненню конкурентної переваги, включають: обмеження ресурсів; недостатню кількість працівників з необхідною кваліфікацією та досвідом; неможливість придбати ресурси за прийнятними цінами; попит на технології, які ще не розроблені або є занадто дорогими; високу інтенсивність конкуренції; правові та етичні міркування тощо [2].

Компоненти вигоди залежать від галузі. Так, для високотехнологічних компаній конкурентна перевага буде пов'язана в першу чергу з технічними перевагами, інноваційністю продукту і технологіями, для компаній, які відповідають масовому попиту - в першу чергу це впізнаваність бренду, низька вартість і територіальне розташування. [3].

Тому в кожному напрямку діяльності і відповідно до обраної конкурентної стратегії компанія повинна створити систему довгострокових захищених і вирішальних конкурентних переваг. Щоб забезпечити конкурентну перевагу, компанії ставлять перед собою багато різних завдань для визначення своїх стратегій. [2].

Для того, щоб фактор був не лише конкурентною перевагою, але й вирішальною перевагою, необхідно, щоб він мав ключове значення для задоволення потреби та щоб він базувався на унікальності. Важлива базова якість і унікальність товару [3].

Таким чином, конкурентна перевага не тільки впливає на рівень конкурентоспроможності бізнесу, але й є джерелом розширення можливостей скорочувати витрати, покращувати якість продукції, бути гнучким у задоволенні потреб і використовувати належним чином ресурси. Впроваджувати інновації та розвивати оптимальні рішення у фінансово-економічних питаннях. Здатність адаптувати систему управління підприємством до змін внутрішнього та зовнішнього середовища є передумовами формування та розвитку ефективної системи управління конкурентною перевагою бізнесу.

Джерела

1. Запащук Л. В. Формування конкурентних переваг підприємства шляхом підвищення його енергоефективності. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. 2018. № 15.

URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/47.pdf (дата звернення: 17.10.2023).

2. Іванов Ю. Б., Іванова О. Ю. Стратегія формування конкурентних переваг підприємства в умовах інтенсивної конкурентної боротьби. Проблеми економіки 2012. № 4.

URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2012-4_0-pages-121_128.pdf (дата звернення: 17.10.2023).

3. Цалко Т. Р., Харченко Т. О., Хондока А. М. Особливості формування конкурентних переваг на підприємстві. Ефективна економіка. 2019. № 9.

URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7261 (дата звернення: 17.10.2023).

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Собко О. М., д.е.н., проф.
Західноукраїнський національний університет

Сутність інноваційних проєктів полягає в розробці та впровадженні новаторських ідей, продуктів, послуг, технологій або процесів з метою створення нових цінностей і досягнення конкретних бізнес-або соціальних цілей. Ключові аспекти сутності інноваційних проектів представимо нижче:

- інноваційні проєкти завжди пов'язані з нововведеннями. Вони передбачають створення чогось нового, що раніше не існувало або що представляє істотні зміни в існуючих рішеннях;
- інноваційні проєкти мають конкретну мету або ціль, яку вони прагнуть досягти. Це може бути створення прибутку для підприємства, покращення процесів, розробка нових продуктів чи послуг, підвищення продуктивності тощо;
- інноваційні проєкти часто супроводжуються значними ризиками через їх новизну. Однак успішні інноваційні проєкти можуть призвести до високого віддачі;
- інноваційні проєкти часто мають визначений термін виконання. Вони можуть бути короткотерміновими, середньостроковими або довгостроковими, в залежності від мети і обсягу проекту [1];
- інноваційні проєкти можуть об'єднувати різні галузі знань і навички. Вони часто вимагають співпраці між різними фахівцями та використання різних технологій;
- успішне впровадження інноваційних проєктів передбачає ефективне управління ресурсами, включаючи фінанси, людські ресурси, технології та інші ресурси;
- інноваційні проєкти вимагають ретельного аналізу ринку та розуміння потреб та очікувань клієнтів;
- інноваційні проєкти потребують систем вимірювання та оцінки успіху, щоб визначити, чи були досягнуті поставлені цілі;
- успішні інноваційні проєкти сприяють розвитку креативного середовища та інноваційної культури в організації.

Вдосконалення управління інноваційними проєктами в умовах сталого розвитку вимагає комплексного підходу та врахування різних аспектів, включаючи екологічну, соціальну та економічну стійкість. Ключовими кроками і принципами для вдосконалення управління інноваційними проєктами в таких умовах є наступні аспекти: розробка стратегії інноваційного розвитку, покращення співпраці та партнерства, системна інтеграція, система моніторингу та вимірювання для

відстеження виконання проєктів та їх впливу на сталий розвиток, споживча орієнтація, відкритість і прозорість, оцінка ризиків та аудит, управління змінами.

Вдосконалення управління інноваційними проектами в умовах сталого розвитку сприяє досягненню більш ефективних та відповідальних результатів, які зберігають екологічну та соціальну стійкість. Також удосконалення управління інноваційними проектами в умовах сталого розвитку сприяє досягненню більш справедливого, стійкого та відповідального розвитку, який задовольняє потреби поточного покоління, не втрачаючи можливостей для майбутніх поколінь.

Джерела

1. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

СИСТЕМА КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ У ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Соломатіна Н. С.,
здобувачка 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доц. Чернодубова Е. В.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

В сучасних умовах господарювання сталий розвиток підприємства досягається при нарощуванні вартості підприємства з виконанням матеріальних, екологічних та соціальних цілей. Для управління вартістю підприємства необхідно з’ясувати показники, що впливають на створення та нарощування вартості. Ключові показники ефективності (KPI) у фінансах підприємства є важливим інструментом для вимірювання та оцінки фінансової продуктивності, результативності діяльності та збільшення його вартості. Успіх впровадження концепції вартісно-орієнтованого управління залежить від чіткого визначення ключових індикаторів створення вартості (KPI). Ці показники можуть мати різні форми та області застосування. Ось декілька причин, чому створення системи KPI є важливим з точки зору вартісно-орієнтованого управління підприємством:

- оцінка фінансової стабільності компанії (може включати такі аспекти, як ліквідність, рентабельність, ефективність управління оборотним капіталом тощо);
- моніторинг фінансової стратегії (допомагає визначити, наскільки ефективно виконується фінансова стратегія підприємства, вказує, чи досягаються фінансові цілі та плани);
- прийняття стратегічних рішень (керівництво компанії може використовувати KPI для прийняття стратегічних рішень, високі показники можуть свідчити про успіх стратегії, а низькі - вимагати перегляду);
- моніторинг ризиків (зміни в показниках можуть вказувати на можливі проблеми або потенційні ризики;

- звітність для зацікавлених сторін (використовують KPI для звітності перед зацікавленими сторонами, такими як інвестори, банки, партнери. Це допомагає показати фінансову стійкість та прозорість);
- планування та бюджетування (визначення ключових показників допомагає ставити конкретні цілі та визначати, як будуть вимірюватися їхні досягнення).

Використання KPI у фінансах дозволяє підприємствам бути більш свідомими та реагувати на зміни в оперативному середовищі, покращує вартісно-орієнтоване управління та сприяє досягненню стратегічних цілей.

Видячи із вище зазначених причин, цілями системи KPI можуть бути:

- створення стабільного грошового потоку для забезпечення поточної діяльності, інвестиційної та виплат дивідендів;
- максимізація вартості компанії

Зазначимо важливу деталь: стратегічні цілі повинні реалізуватися через операційні завдання та вимірювання KPI, які побудовані за методом SMART, допомагає уникнути непорозумінь щодо того, що саме потрібно досягти, і яким чином це буде виміряно. Тобто, всі KPI повинні бути конкретно визначені і зрозумілі (Що саме потрібно досягти?), вимірювальні (Як буде вимірюватися прогрес?), досяжними (Чи реально досягти цієї цілі в даному контексті?), релевантними (Як вони впишуться у загальний контекст?) та обмежені в часі з чітким терміном виконання.

Підприємство повинно визначити для себе, які ключові фінансові показники ефективності будуть відображати його стратегію та які джерела інформації будуть при цьому використані при бюджетуванні, фінансовому аналізі, системи мотивації.

У фінансовому аналізі бізнесу використовується широкий спектр ключових показників, які допомагають в оцінці фінансового стану та ефективності підприємства. Ось деякі з найважливіших ключових фінансових показників (KPI):

1. Показники прибутковості (чистий прибуток, операційний прибуток, EBITDA, обсяг продажів за період).

Важливо оцінювати їх у зв’язку зі стратегією компанії. Обсяг продажів за період не зовсім показник прибутковості, проте він потрібен для порівняння динаміки продажів та отриманих показників прибутковості з поглядом на стратегію продажів: великі обсяги при невеликій маржі або невеликі обсяги при значній маржі (слідкувати за обсягами продажів, які забезпечують прибутковість діяльності та збільшують вартість підприємства).

2. Показники управління активами (ооборотність активів, рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), повернення на вкладений капітал (ROCE), коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт заборгованості, чистий оборотний капітал.

Логіка оцінки цих показників полягає у тому, що сума грошей яка заморожена в обіговому капіталі, повинна бути мінімальною Це складна задача, зважаючи на те, що підприємство завжди намагається повернути якомога швидше свої вкладення з максимальною прибутковістю.

3. Грошовий потік (чистий грошовий потік, операційний грошовий потік).

Саме ця група показників свідчить про стабільність створення грошового потоку в межах діяльності підприємства.

4. Витрати на заробітну плату (Employee Expenses): коефіцієнт витрат на заробітну плату до загальних витрат, коефіцієнт витрат на заробітну плату до EBITDA.

Як правило, підприємство оцінює динаміку таких відсотків та рівень досягнення планового показника.

5. Управління ризиками (ккількість та типи ризиків, коефіцієнт ризику).

Цей блок не завжди використовується підприємствами, хоча він дуже корисний за умов невизначеності ринку.

Вибір ключових показників ефективності визначається стратегічними цілями підприємства, специфікою зовнішніх та внутрішніх факторів. Обґрунтування ключових чинників та критеріїв оцінки вартості підприємства в довгостроковій перспективі надасть можливість підвищити ефективність стратегічного управління, а також створення системи мотивації, орієнтованої на максимізацію вартості.

Джерела

1.Костирко Р.О. Фінансовий аналіз: навч. посібник. - Х.: Фактор, 2007. - 784 с.

2.Kaplan R. S., Norton D. P. The Balanced Scorecard — Measures then drive Performance // Harvard Business Review, - 1992. - V. 70. - № 1. - P. 71-79.

3.Stern Stewart & Co. Research EVA & Strategy [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.management.com.ua

СУТНІСТЬ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тимофєєв І. О.,
здобувач магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Кириленко О. П.
Західноукраїнський національний університет

Публічні фінанси - це галузь економіки та фінансів, яка вивчає збір, розподіл та використання грошових ресурсів уряду чи держави. Вони охоплюють усі фінансові операції та процеси, пов'язані з управлінням фінансовими ресурсами національного або регіонального рівня. Основні аспекти публічних фінансів включають:

- збір податків, мит та інших доходів від громадян, підприємств та інших джерел. Збір доходів є важливою функцією для фінансування державних програм та послуг;
- публічні фінанси визначають, як розподіляються зібрані кошти на різні сфери, такі як освіта, охорона здоров'я, оборона, соціальна допомога та інші галузі. Розподіл має бути справедливим та відповідати соціальним потребам;
- управління державним боргом, включаючи видачу облігацій та погашення боргових зобов'язань;
- охоплює бюджетування, контроль та аудит державних фінансів. Управління фінансами має забезпечувати ефективне та відповідне використання грошових ресурсів;
- публічні фінанси впливають на економічну стабільність країни. Дефіцит бюджету, інфляція та інші фактори можуть впливати на макроекономічну ситуацію;

- публічні фінанси використовуються для фінансування програм та послуг, спрямованих на соціальний захист та поліпшення якості життя громадян [1-2];
- сучасні публічні фінанси враховують екологічні аспекти та спрямовані на збереження природних ресурсів та зменшення негативного впливу на довкілля;
- публічні фінанси мають бути відкритими для громадськості, та громадяни мають мати можливість впливати на рішення стосовно фінансових видатків та програм.

Публічні фінанси в умовах сталого розвитку визначають собою систему управління та адміністрування фінансами держави чи інших публічних органів з метою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку. Сутність публічних фінансів в цьому контексті включає наступні ключові аспекти:

- головною метою публічних фінансів в умовах сталого розвитку є забезпечення економічного, соціального та екологічного розвитку, який задовольняє потреби поточного покоління, не враховуючи потреб майбутніх поколінь;
- публічні фінанси визначають спосіб розподілу ресурсів, які збираються від громадян, підприємств та інших джерел. Цей розподіл повинен бути справедливим та враховувати інтереси різних соціальних груп та секторів економіки [3];
- публічні фінанси включають в себе фіскальну політику, яка визначає рівень податків, грошових витрат та боргових зобов'язань держави. Фіскальна політика повинна бути спрямована на досягнення сталого розвитку;
- управління публічними фінансами повинно забезпечувати ефективне використання ресурсів та досягнення максимальної ефективності в господарській діяльності;
- публічні фінанси повинні сприяти соціальній справедливості, забезпечуючи доступ до основних послуг та ресурсів для всіх верств населення;
- публічні фінанси повинні враховувати екологічну сталість і сприяти збереженню природних ресурсів та запобіганню забрудненню навколишнього середовища;
- публічні фінанси повинні бути стійкими і управлятися таким чином, щоб уникнути фінансових криз та забезпечити стале функціонування держави;
- управління публічними фінансами включає систему моніторингу та оцінки результатів витрат та досягнень, щоб забезпечити ефективність та відповідність сталим розвитком;
- важливим аспектом є участь громадськості та прозорість у процесі управління публічними фінансами для забезпечення врахування громадських інтересів.

Сутність публічних фінансів в умовах сталого розвитку полягає в забезпеченні балансу між економічними, соціальними та екологічними аспектами, щоб забезпечити сталий розвиток та збереження ресурсів для майбутніх поколінь.

Джерела

1. Кравченко В.І. Фінанси України: сучасні виклики і проблеми розвитку / В.І. Кравченко // Економіка та держава. – 2013. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.in.ua.

2. Корецька С.О. Аналіз категоріального апарату публічних фінансів / С.О. Корецька // Інвестиції, практика та досвід. – 2011. – № 19. – С. 25–27.

3. Шевченко І.О. Смарт-контракти як концепція технології блокчейн в цифровій торгівлі IV Міжнародна науково- практична конференція «The latest implementation of technologies in education», 21-23 листопада 2022 р., Мюнхен, Німеччина The IV International Scientific and Practical Conference «The latest implementation of technologies in education», November 21 – 23, Munich, Germany. 116-120 p.

ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Фурик Ю. Д., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Собко О. М.
Західноукраїнський національний університет

Вартість бізнесу – це оцінка, яка визначає фінансовий обсяг, за який бізнес може бути проданим або переданим на правах оренди. Вартість бізнесу враховує різні аспекти бізнесу та може бути визначена різними методами, включаючи прибутковий метод, активний метод та ринковий метод. Основні складові вартості бізнесу включають: активи бізнесу; прибуток; заборгованість та зобов’язання; репутація; база клієнтів; персонал; конкурентні переваги; ринкова ситуація.

Важливо враховувати, що вартість бізнесу може бути динамічною і змінюватися з часом в залежності від різних факторів. Визначення вартості бізнесу є складним процесом і може виконуватися андерайтерами, фінансовими аналітиками або консультантами з області фінансів та бізнесу.

Формування вартості бізнесу в умовах сталого розвитку вимагає збалансованого підходу, враховуючи фінансовий, соціальний та екологічний вплив бізнесу. Представимо кілька ключових аспектів формування вартості бізнесу в умовах сталого розвитку:

- бізнес повинен враховувати свій вплив на спільноти, в яких він функціонує, та забезпечувати соціальну відповідальність. Це включає в себе створення робочих місць, підтримку освіти, охорони здоров'я і інших соціальних програм;
- бізнес повинен активно працювати над зменшенням свого впливу на довкілля. Це може включати в себе раціональне використання ресурсів, зменшення викидів шкідливих речовин та підтримку використання відновлюваних джерел енергії;
- розвиток та впровадження інновацій може збільшити конкурентоспроможність бізнесу та знизити витрати. Інновації можуть бути спрямовані на покращення продуктів, процесів або розробку нових екологічно стійких рішень [1];
- безпека та здоров'я працівників повинні бути на першому місці. Створення безпечного та здорового робочого середовища сприяє підвищенню ефективності та зниженню ризиків;

- бізнес повинен надавати цінність своїм клієнтам через якісні продукти та послуги. Вдосконалення якості та розширення асортименту можуть збільшити вартість бізнесу;
- важливо забезпечувати фінансову стійкість і прибутковість бізнесу. Це може включати в себе ефективне управління витратами, планування і прогнозування фінансових результатів;
- бізнес повинен враховувати інтереси і думки різних зацікавлених сторін, включаючи акціонерів, клієнтів, співробітників та громадські організації.

Формування вартості бізнесу в умовах сталого розвитку передбачає інтеграцію цих аспектів в стратегію бізнесу та їх постійне вдосконалення. Збалансований підхід до сталого розвитку може забезпечити підприємству успішну та стійку діяльність в довгостроковій перспективі.

Джерела

1. Собко О., Крисоватий І.А. Вдосконалення управління інноваційними проектами та пожвавлення інноваційної активності підприємств України. Вісник економіки. 2021. № 3. С. 97–112. URL: http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/1268

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Хаблак А. І.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.пед.н., доц. Будянська В. А.
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Мотивація студентів - це внутрішній стан або процес, який пускає в рух студентів і направляє їхню поведінку та зусилля для досягнення навчальних цілей. Вона є ключовим фактором, що впливає на навчання і активність студентів у навчальному процесі. Сутність мотивації студентів включає такі важливі аспекти:

- мотивація виникає з існуючих цілей та бажань студентів. Вони можуть бути пов'язані з отриманням знань, покращенням кар'єрних можливостей, задоволенням особистих інтересів або іншими факторами;
- мотивація включає бажання задовольнити свої основні потреби, такі як потреба в знаннях, впевненості, самореалізації тощо;
- мотивація може бути внутрішньою (коли студенти мають внутрішню сильну бажання досягти певних цілей) або зовнішньою (коли стимулами є зовнішні фактори, такі як нагороди, визнання тощо);
- мотивовані студенти здатні самостійно регулювати свою діяльність, встановлювати пріоритети та володіти внутрішньою дисципліною.

Мотивація студентів є складним процесом, і вона може змінюватися з часом та в залежності від різних факторів. Педагоги та навчальні заклади грають важливу роль у підтримці та розвитку мотивації студентів, створюючи стимули для навчання, підтримуючи позитивний психологічний клімат та надаючи можливості для самореалізації студентів.

Розвиток мотивації студентів в закладі вищої освіти вимагає створення специфічних педагогічних умов, які стимулюють їхню активність, інтерес до навчання і досягнення високих результатів. Педагогічні умови, які сприяють розвитку мотивації студентів представлено нижче:

- навчальний зміст був цікавим і релевантним для студентів. Він повинен відповідати їхнім інтересам, майбутнім кар'єрним цілям і особистим цінностям;
- викладачі повинні використовувати активні методи навчання, які залучають студентів до участі, такі як дискусії, проекти, рольові ігри, практичні завдання тощо;
- важливо створювати позитивний психологічний клімат в групі, де студенти відчувають підтримку та визнання від викладачів. Похвала за досягнення та зусилля може підвищити мотивацію [1];
- студентам слід надавати можливість вибирати певні аспекти навчання, наприклад, теми дослідження, методи навчання або проекти. Це допомагає стимулювати внутрішню мотивацію;
- викладачі повинні відкрито спілкуватися зі студентами, слухати їхні побажання та питання, а також враховувати їхні думки щодо навчального процесу;
- важливо підтримувати можливості для саморозвитку і навчання студентів, дозволяючи їм розвивати нові навички і знання;
- засоби та технології можуть покращити доступ до інформації та навчання, що сприяє більшій мотивації;
- важливо надавати студентам зворотний зв'язок щодо їхньої продуктивності та надавати чітку оцінку їхніх досягнень;
- створення специфічних цілей та завдань для студентів допомагає їм усвідомлювати, куди вони рухаються та що мають досягнути;
- сприяти можливостям для співпраці та взаємодії між студентами, що сприяє розвитку соціальної мотивації.

Враховуючи ці педагогічні умови, заклади вищої освіти можуть стимулювати мотивацію студентів, що впливає на якість навчання і їхній успіх.

Важливо переглянути систему оцінювання та відміток так, щоб вона була справедливою та мотивуючою. Можна використовувати формальне оцінювання, де студенти отримують зворотний зв'язок щодо свого навчання і можливість вдосконалення. Педагогічні умови розвитку мотивації студентів повинні бути гнучкими і адаптивними до конкретних потреб та характеристик групи студентів, а також враховувати сучасні тенденції в освіті та суспільстві.

Джерела

1. Nataliia Makhynia, Yaroslav Kichuk, Olena Ptashchenko, Kateryna Kyrylenko, Kateryna Horchynska, Viacheslav Riznyk (2021) Innovations in the educational process and pedagogical technologies under the influence of crisis phenomena and global digitalization. Estudios de Economia Aplicada Vol 39, No 5. DOI: http://dx.doi.org/10.25115/eea.v39i5.4789. URL: http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4789

PR-ІНСТРУМЕНТИ ЯК ЗАСОБИ ВПЛИВУ НА ЦІЛЬОВУ ГРОМАДСЬКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Хімченко А. О., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Івченко Є. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасний етап розвитку ринкової економіки характеризується значною трансформацією локальних і глобальних ринків у результаті динамічних і часто критичних процесів. Використання типових конкурентних стратегій, постійне збільшення обсягів виробництва з метою отримання більшої частки ринку, стимулююче ціноутворення стають традиційними і загальновідомими законами бізнесу і втрачають своє значення як запрограмовані принципи виживання масової економіки. В умовах сталого розвитку суспільства досить важливим завданням для вітчизняних підприємств є досягнення балансу між економічною ефективністю діяльності та їх внеском у розв'язання соціальних проблем. Водночас, сучасному національному товаровиробникові сьогодні досить складно ефективно провадити виробничо-господарську діяльність, зважаючи на військовий стан в Україні і пов'язані з цим складні умови господарювання. Утім питання конкурентоспроможності, формування іміджу та розвиток брендів вітчизняних підприємств, їх комунікативна політика з ключовими групами громадськості на часі й донині і стануть ще більш актуальними у післявоєнному відновленні економіки країни.

Одним із потужних інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємств є паблік рилейшнз (PR), що широко застосовується у формуванні їх маркетингової стратегії, комунікативної політики тощо. Галузі застосування PR все більше урізноманітнюються, посилюється їхній вплив на внутрішнє і зовнішнє середовище підприємств, розв'язання конфліктно-кризових ситуацій; щільне місце посідають PR в організації брендингу та іміджмейкингу, в корпоративній соціальній відповідальності організацій.

Зважаючи на актуальність порушеної проблеми, на меті цієї розвідки є дослідження та популяризація дієвих PR-інструментів як засобів впливу на цільові громадськості підприємства.

Під PR-інструментами розуміємо засоби налагодження гармонійних зв'язків підприємства з громадськістю, зокрема: організація прес-конференцій, участь у виставках, новини і офіційні повідомлення для ЗМІ, публічні виступи керівників, благодійні акції, спонсорство, створення засобів візуальної ідентичності підприємства та ін.

Вибір дієвих PR-інструментів залежить від цільової громадськості, тому доцільно навести таку її типологію (Дж. Гендрикс):

- Представники ЗМІ (місцеві, національні та приватні канали);
- Широка громадськість організації, включаючи керівників, допоміжний персонал, спеціалістів різних професій, почесних членів організації, виробничий персонал різних рівнів, допоміжні працівники, профспілкові активісти тощо.
- Місцеве населення, його ЗМІ, керівники колективів, керівники місцевих політичних, громадських, культурних та інших організацій;
- Інвестори, фінансові газети, статистичні агентства, мережі фінансової та економічної інформації, страхові організації
- Державні органи, включаючи представників законодавчої, виконавчої, судової та місцевої влади

– Споживачі, включаючи різноманітні споживчі організації, споживчих активістів, мовників, місцеві ЗМІ та лідерів;

– Групи інтересів, їх інформаційні канали, лідери та керівники компаній. Широка громадськість.

Кожна організація може звертатися до кількох важливих для неї груп громадськості, але при цьому повинна враховувати специфічні інтереси, бажання та проблеми цих груп. Тому координація дій, необхідних для завоювання їх підтримки, можлива через продуману та гнучку систему зв’язків з громадськістю, яка враховує особливості та інтереси кожної цільової групи в конкретній ситуації [1, с. 64-65].

Кожна діяльність у рамках функції паблік рілейшнз починається з аналізу конкретної ситуації взаємодії, яка складається з трьох елементів: організації, громадської думки та комунікаційної діяльності. В ієрархії цих явищ немає ніякої суперечності. Оскільки необхідне роз’яснення та реалізація взаємодії між організацією та службою зв’язків з громадськістю відбувається через комунікаційну діяльність, тобто спілкування [2, с. 52].

Враховуючи цілі паблік рилейшнз, комунікаційний менеджмент повинен враховувати індивідуальні особливості та стереотипи цільової аудиторії. Бар'єри розуміння і засвоєння суті повідомлення - соціальні, вікові, мовні, термінологічні, політичні та економічні - притаманні як комунікантам, так і аудиторіям. Аудиторія значною мірою спирається на стереотипи, які виникають під впливом яскравих емоційних узагальнень і є своєрідним моральним кодексом.

Для впливу на цільові аудиторії необхідно поставити цілі, розробити рішення для їх досягнення та сегментувати аудиторії за соціально-економічними характеристиками. Навіть те саме піар-повідомлення має відрізнятися за змістом залежно від цільової аудиторії. Наприклад, прес-реліз для ЗМІ, діловий лист для ділових партнерів і повідомлення для державних організацій повинні мати різне структурне, моральне і навіть емоційне наповнення.

Тому в паблік рілейшнз важливо визначити цільову аудиторію. Адже такий підхід створює умови для максимально ефективного спілкування та дозволяє швидко досягати поставлених цілей.

Комунікаційні стосунки завжди краще налагоджуються, коли є чітке розуміння реципієнтів, особливо їхніх переконань, знань, ціннісних орієнтацій та можливої реакції на послані їм повідомлення [3, с. 316]. Оскільки необхідні методи впливу різняться залежно від цільової групи, доцільно систематизувати їх за певними критеріями, наприклад, за ціновими сегментами споживання. Деякі піар-заходи, організовані компаніями, можна вважати рутинними. Наприклад, вітання клієнтів зі святами, вибір подарунків, обмежені за часом замовлення, поява електронних поздоровлень і вітальних листівок є поширеними і широко використовуваними в діяльності компанії. Акції, пов'язані з ювілеями та керівництвом компанії, часто включають концерти, конкурси та розіграші за участю "зірок", які зміцнюють лояльність населення до виробника, але часто сприймаються як рекламний хід. Тому до вибору засобів просування слід підходити відповідально та виважено, а кожен засіб обґрунтовувати з точки зору важливості очікуваного впливу на цільову аудиторію.

Всі виробники ризикують опинитися в інформаційній війні. Основними джерелами інформаційної війни є негативне висвітлення в ЗМІ діяльності та дій керівників компаній, відеотрансляції на телебаченні та коментарі в соціальних мережах. Щоб мінімізувати наслідки інформаційної війни, доцільно регулярно

висвітлювати результати діяльності компанії на сторінках і каналах ЗМІ та оперативно реагувати на оприлюднену в інформаційному просторі негативну інформацію про компанію, спростовуючи її або пояснюючи, як вона призвело до неприємних наслідків для широкої громадськості. У сфері паблік рілейшнз Інтернет надає чудову можливість поширювати необхідну інформацію про товари, топ-менеджерів, важливі події, участь у виставках і перемоги в різних конкурсах і проектах. Це і публікація презентацій продукції на офіційному сайті компанії, і робота внутрішніх прес-центрів для трансляції новин, акцій компанії та благодійних заходів.

Заслуговує на увагу досвід практичного застосування PR-інструментів для створення публічної відомості підприємства серед ключових груп громадськості на ПАТ Крюківський вагонобудівний завод (КВБЗ), що успішно функціонує у м. Кременчук Полтавської області як потужний представник галузі важкого вагонобудування [4].

Так, на підприємстві широко використовуються такі PR-інструменти, як: прийняття участі у промислових вітчизняних та закордонних виставках; функціонування внутрішньо-корпоративного ЗМІ – газети «Вагонобудівник», що висвітлює заводські новини, проекти, представляє колективні договори заводу на обговорення, розміщує вітання, об’яви тощо; участь у науково-практичних конференціях, організація презентацій, прес-конференцій у випадках надзвичайних подій з метою достовірної інтерпретації ЗМІ; підтримка зв’язків з клієнтами за допомогою анкетування через сайт заводу; наявність Кодексу корпоративної культури – потужного нормативного регулятора поведінки членів колективу заводу, зобов’язань перед Товариством, діловими партнерами, споживачами, суспільством, що є дороговказом внутрішньо-корпоративного та зовнішнього PR; спонсорська діяльність, яка особливо активізувалася під час військового стану у вигляді допомоги мешканцям прифронтових районів; наявність офіційного Інтернет-сайту, що має виразне, привабливе оформлення та дає можливість всім бажаючим завдяки прозорій системі доступу отримати необхідну інформацію про підприємство, його цілі, орієнтири розвитку.

Отже, як бачимо досліджуване підприємство переймається питаннями формування позитивної репутації через систематичне застосування PR-інструментів у практичній діяльності. Працюючи у складний військовий час, ПАТ «КВБЗ» наразі залишається містоутворювальним, забезпечує містян і вимушених переселенців робочими місцями, виявляє соціальну відповідальність, є чесним платником податків, займається спонсорською та меценатською діяльністю. Перманентне, системне застосування PR-інструментів забезпечують його публічну відомість, формують позитивне сприйняття бренду, впливають на збільшення кола лояльної та прихильної до товаровиробника цільової громадськості.

Джерела

1. Ткач Л. М., Прокоф’єва К.А., Ходаковська А.Ю. Зв’язки з громадськістю, як феномен управління інформаційними процесами. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.* 2016. № 6 (219). С. 62-68.

2. Луговська І. А., Радкевич Л. А. Комунікаційна політика фармацевтичних підприємств: монографія. Донецьк: ДонНУЕТ, 2008. 139 с.

3. Радзіховська Ю.М. Функціонування PR-технологій та реклами в Інтернеті. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/52.pdf

4. Крюківський вагонобудівний завод. URL: https://kvsz.com/index.php/ua/

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Чекашкін Р. А.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: к.е.н., доц. Савенко О. А.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Виникнення проблем, зумовлених пандемічними викликами та складною економічною ситуацією, що викликано війною, яка триває в Україні, вимагає більшої уваги до трудових ресурсів та системи їх управління. За сучасних ринкових умов, компанії повинні адаптуватися до динамічних змін у навколишньому середовищі. Стійкий розвиток компанії забезпечується трудовим колективом та менеджментом, що створює відповідні умови мотивації для працівників. Тому заходи з управління трудовими ресурсами є організаційними, технічними, економічними та соціальними аспектами діяльності сучасного підприємства.

Вплив управління на всю сферу діяльності здійснюється безпосередньо через керування виробничим процесом, а це означає, що виробнича діяльність усіх членів команди стає пріоритетною. У той же час, більш повні результати управління можна досягти лише в тому випадку, якщо вони поширяться не лише на трудові ресурси, але й на виробничі засоби, оскільки підприємства поєднують ці дві частини у своїй діяльності.

Для досягнення економічної ефективності всі дії керівництва повинні бути узгоджені. У разі ігнорування цього принципу в системі управління виникають помилки, які в кінцевому рахунку впливають на результати компанії. У процесі оперативного управління компанією важливо визначити та сформувати проблемні ситуації, вимагати їх термінового рішення та прогнозувати непередбачені ситуації з метою визначення пріоритету їх виникнення та пошуку шляхів вирішення.

У той же час важливо зрозуміти суть соціально-економічних процесів, які впливають на персонал при здійсненні господарської діяльності та формують рівень їх ефективності. На перший погляд, незначні заходи керівників підприємства часто можуть призвести до значного довгострокового позитивного результату.

Керівнику підприємства слід знайти такі форми, методи та інструменти, які можуть сприяти максимальному результату за певних умов та обставин. У сучасній теорії управління однією з найважливіших є проблема вибору рішення. Рішення передбачає необхідність повної оцінки певних обставин та незалежну точку зору при прийнятті одного з багатьох можливих варіантів. У цьому випадку важливо провести гармонійне поєднання, послідовність управління діяльністю та рішення, що активують роботу в компанії, формують потреби її розвитку, враховуючи майбутні переваги.

Організація загального управління робочим колективом повинна передувати чіткому формулюванню завдань. Для того, щоб забезпечити ефективний результат для досягнення мети та цілей робочої сили, менеджери повинні визначити основні заходи з управління, які в результаті формують її систему. По-перше, необхідно забезпечити, щоб система управління відповідала умовам ринку, вимогам наукового та технологічного прогресу, новим тенденціям організації роботи та виробництва, а

також розвитку самоконтролю. Важливість цих процесів поглиблюється в умовах виникнення криз, проблем дестабілізації відносин між підприємствами та відносин на рівні компанії.

Економічна ефективність певною мірою залежить від внеску кожного працівника у виробничий процес. Результати економічної активності та ефективності виробництва особливо пов'язані з мотивацією та заохоченням персоналу. Основна мета керівництва компанії – це професійне навчання працівника з сучасним мисленням, з прагненням до особистого розвитку з метою забезпечення економічної ефективності діяльності.

Керівництво персоналу сучасної компанії повинно базуватися на використанні нових методів управління, включаючи використання знань та навичок, які впливають на працівників для запобігання організаційних проблем.

Засоби для поліпшення управління виробництвом мають на меті оптимізувати управління бізнесом шляхом вдосконалення організаційної структури та збільшення виробництва. Результатом цих заходів буде покращення основних показників економічної ефективності, раціоналізації системи управління та підвищення професійної ефективності.

Економічна ефективність управління компанією не тільки підвищує ефективність управління, але й покращує потенціал персоналу, який проявляється у оптимізації процесу виробництва та скороченні робочого часу. Тому формування відповідної системи управління на підприємстві зміцнює корпоративну культуру у вигляді покращення дисципліни, зростання лояльності персоналу до рішень, прийнятих керівництвом, та вдосконалення загального психологічного клімату, що позитивно впливає на економічний та фінансовий стан підприємства.

ЦИФРОВА ТОРГІВЛЯ ЯК ВЕКТОР ВІДБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Шевченко І. О.
к. е. н., доц., докторант
Західноукраїнський національний університет

Сьогодні в умовах військового стану України багато уваги вчених, економістів, політиків зосереджено на відновленні економіки держави. Одним із векторів такого відновлення є цифрова торгівля. Вона впливає на всі сектори економіки та є дуже важливим для європейської промисловості. Цифрова торгівля стосується торгівлі, яка здійснюється за допомогою електронних засобів і охоплює торгівлю як товарами, так і послугами.

Зростання важливості цифрової торгівлі відображено в повідомленні ЄС про торговельну політику «Відкрита, стійка та наполеглива торговельна політика», опублікованому в 2021 році. Торговельна політика відіграватиме важливу роль у досягненні цілей ЄС, пов’язаних із цифровим переходом. Європейський бізнес покладається на цифрові послуги.

Мета розвитку цифрової торгівлі полягає у забезпеченні лідируючою позиції ЄС у цифровій торгівлі та у сфері технологій, що найважливіше шляхом сприяння інноваціям. Для України цифрова торгівля це досить нове явище, проте вже зараз йдуть важливі перетворення економічної системи країни.

В 2020 році відбулася презентація «Економічного аудиту країни та Векторів економічного розвитку до 2030 року». Міністерство економіки України разом з секторальними експертними групами працювали над створенням цього документу. [1]

Створення «Національної економічної стратегії 2030» в основу якої буду покладено ця презентація включає абсолютно всі сторони. Влада, бізнес-структури, міжнародний досвід, вчені - працюють над створення цієї Стратегії. Вона буде дорожньою картою і чітким вектором до ефективних та якісних змін з урахуванням європейської інтеграції. За умовою імплементації економічних векторів в відбудуться трансформаційні перетворення економічної системи. Цифрова економіка є одним із вектором, що зможе забезпечити відновлення та майбутнє зростання економіки України. Першим із важливих кроків є Угода про цифрову торгівлю з Великою Британією [2]. Ця угода має на меті допомогу Україні у відновленні економіки та захисту засобів існування після російсько-української війни. Наразі Угода знаходиться на завершальній стадії підготовки. Вона враховує принципи, напрями співпраці та обов'язкові норми, що стосуватимуться всіх аспектів цифрової економіки. Позитивними перспективами впровадження Угоди для України, варто виокремити: усунення бар'єрів для цифрової торгівлі, забезпечуючи вкрай необхідну підтримку робочих місць і засобів до існування в Україні після вторгнення Росії; підтримка українського бізнесу шляхом впровадження цифрових технологій. До того ж реалізація Угоди посилить взаємозв'язок між британським та українським та сприятиме відновленню економіки. В Угоді приписано аспекти цифрової інклюзивності, кібербезпеки, інновації щодо даних, цифрової ідентичності, цифрових аспектів логістики та інших вектори цифрової економіки, які забезпечать розвиток цифрової торгівлі та створить сприятливі умови для відбудови економіки України.

Джерело

1. Урядовий портал органів виконавчої влади України URL: https://www.kmu.gov.ua/news/predstavleno-ekonomichnij-audit-krayini-ta-vektori-ekonomichnogo-rozvitku-do-2030-roku

2. Letter to International Trade Committee House of Commons London URL:https://committees.parliament.uk/publications/28583/documents/172360/default/

3. Шевченко І.О. Тенденції еволюції цифрової торгівлі на глобальних ринках Журнал стратегічних економічних досліджень, No 1(12), 2023– С.64-72 DOI: 10.30857/2786-5398.2023.1.7

НАСЛІДКИ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ СТВОРЕННЯ ВАРТОСТІ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Шевченко І. О., к.е.н., доц., докторант
Західноукраїнський національний університет
Гараєв М. В., к.е.н., доц.
Український державний університет залізничного транспорту

Відповідно до класичної концепції міжнародної торгівлі, вважається, що кожна країна виробляє товари та надає послуги, які експортуються як кінцеві продукти, призначені споживачам за кордоном. Однак у сучасній глобалізованій економіці з урахуванням цифровізаційних умов такі торгові потоки становлять лише близько 30% усієї торгівлі товарами та послугами. Приблизно 70% сучасної міжнародної торгівлі

фактично базується на глобальних ланцюгах створення вартості (далі- ЛСВ), з потоками послуг, сировини, деталей і компонентів, що перетинають кордони – часто кілька разів. Вони інтегруються в кінці ланцюга в кінцеві продукти, які потім відправляються споживачам по всьому світу.

Експорт з однієї країни в іншу часто залежить від складної взаємодії між різними місцевими та іноземними постачальниками. Ще більше, ніж раніше, торгівля визначається стратегічними рішеннями компаній щодо аутсорсингу, інвестування та роботи там, де необхідні навички та матеріали доступні на конкурентних умовах з точки зору вартості та якості.

Наприклад, смартфон, зібраний у Китаї, може містити елементи графічного дизайну зі Сполучених Штатів, комп'ютерний код, розроблений у Франції, електронні чіпи, виготовлені в Сінгапурі, і дорогоцінні метали, видобуті в Болівії. Протягом цього процесу всі залучені країни зберігають частину вартості кінцевого продукту та отримують вигоду від його експорту. Однак значна частина цієї доданої вартості в міжнародному ланцюжку поставок залишається непомітною в традиційній торговій статистиці, яка приписує всю вартість товару чи послуги останній країні в ланцюжку, яка завершила виробництво.

Дані про торгівлю доданою вартістю дозволяють краще визначити, де в ланцюжку постачання додається вартість, оцінити, де створюються доходи та робочі місця, і запропонувати новий погляд на дисбаланс двосторонньої торгівлі. Це надзвичайно важливе завдання для кращого розуміння зв'язків між торгівлею та робочими місцями.

У світі ЛСВ торговельна політика економіки не може бути зосереджена виключно на перешкодах для торгівлі між цією економікою та її прямими торговими партнерами. Для зміцнення експорту та покращення економічних показників необхідно брати до уваги весь ланцюжок створення вартості та вузькі місця, що існують нагорі та вниз за течією між третіми країнами.

У тій мірі, в якій конкурентоспроможність експорту країни може залежати від імпортованих ресурсів, також важливо, щоб країни усунули власні торговельні бар'єри, щоб пожинати плоди своєї участі в торгівлі. Участь у глобальних ланцюжках створення вартості може принести користь усім країнам, незалежно від рівня їхнього розвитку.

Коли країни, що розвиваються, прагнуть увійти або взяти участь у ЛСВ, може виникнути тиск з метою просування вгору по ланцюжку створення вартості до діяльності з вищою доданою вартістю. Однак плоди участі в ЛСВ можна пожинати на будь-якій ланці ланцюжка доданої вартості: для економіки важливо зміцнювати види діяльності, які є її сильними сторонами. Іншими словами, країни, які стають ефективними на стадії складання або виробництва, можуть, ставши глобально конкурентоспроможними постачальниками цієї діяльності, створити більшу загальну вартість, ніж вони можуть, виконуючи діяльність із вищою високою доданою вартістю, за яку вони менш конкурентоспроможні. Зрештою, те, що дійсно має значення, — це загальна вартість, яка може бути створена економічною діяльністю, що розглядається в рамках ланцюжка створення вартості.

Тому органи державної влади повинні зосереджуватися на загальній вартості, яку створюють компанії, а не на частині доданої вартості, яка створюється на місці. У контексті глобальних ланцюжків вартості дані про торгівлю доданою вартістю проливають світло на торговельну політику.

Поява та збереження ЛСВ кидає виклик загальноприйнятій думці про формування торгової політики. Сьогодні успіх економіки на міжнародних ринках залежить як від її здатності імпортувати першокласні ресурси, так і від її здатності експортувати. Дані про торгівлю доданою вартістю показують, як GVC збільшують витрати на механізми митного захисту, оскільки митні збори стають кумулятивними, коли проміжне споживання неодноразово перетинає кордони в контексті торгівлі.

Таким чином, наявні дані також підкреслюють необхідність зусиль зі сприяння торгівлі, зосереджуючись, наприклад, на конвергенції або сумісності стандартів і вимог до сертифікації, з метою зменшення перешкод на кордонах і полегшення функціонування ланцюгів постачання.

Джерела

1. Петриченко А.М., Білявський В.М. Діджиталізація: перспективи застосування інформаційних технологій для розвитку бізнесу // Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні : VI міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 2-3 березня 2023 р. Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2023. С. 406–407.

2. Шевченко І.О. Концептуальний підхід до трансформації глобальної економіки з урахуванням розвитку глобальних ринків Вісник Східноукраїнського Національного Університету імені Володимира Даля No 4 (274) 2022 С. 63-69 DOI: https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-274-4-63-69

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Шишкова Д. С.
здобувачка 2 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.п.н., доц. Гресь Н. Л.
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Метою дослідження є узагальнення сучасного досвіду в сфері автоматизації запасів та інтеграція з актуальними ІТ-напрацюваннями, які мають вирішити існуючі нагальні проблеми. Завдання дослідження – виявити проблемні ділянки в обліку і ефективному управлінні запасами та запропонувати відповідні рішення з існуючого вже ІТ-інструментарію. Методологічною основою дослідження стали методи аналізу, синтезу – для актуалізації теоретико-методологічної бази щодо автоматизації обліку запасів в працях сучасних науковців; загального й особливого – при з’ясуванні недоліків автоматизації запасів; системного підходу – для окреслення вже існуючих, потенційно можливих для впровадження інноваційних інформаційних сервісів та платформ автоматизації запасів.

Автоматизація обліку запасів є актуальним напрямом діяльності управлінського персоналу торгівельних підприємств, адже існує низка проблем, які пов’язані зі специфікою самих операцій з запасами та особливостями їхнього обліку. Повсякчас важливо, щоб дані про запаси були введені правильно в систему, бо помилки у вхідній інформації можуть призвести до неточних даних та змішування товарів. Іноді навіть при використанні автоматизованих систем, недоліки у фізичній інвентаризації можуть призводити до невідповідностей між даними про запаси в системі та реальними запасами на складі. Іноді відсутність системи моніторингу

термінів придатності (наприклад, по продуктах харчування чи медичних препаратах) може призвести до продажу товарів, які вже прострочені. Крім того, автоматизація системи обліку запасів має враховувати можливість прогнозування попиту на товари, щоб уникнути надмірного і недостатнього запасу товарів. Якщо ж підприємство використовує різні системи для обліку продажів і обліку запасів, то можуть виникати і суто технологічні проблеми з інтеграцією та синхронізацією даних.

Отже, нинішня реальність в процесах автоматизації обліку запасів на рівні від подолання низки проблем і викликів (кіберзагроз, необхідності захисту даних, розгалуження кібербезпеки) до необхідності навчання персоналу для торгівельних підприємств в напрямку використання нових технологій, запобігання помилок у використанні системи.

На теоретичному рівні науковці приділяють увагу цьому напряму, що також підтверджує його актуальність і важливість розгалуження. Так, Ковова І.С. в своєму дослідженні [1, С.122] не тільки приділяє увагу нормативним засадам обліку товарів в умовах сучасного підприємства на трьох рівнях (наднаціональному, національному та на рівні підприємства), але й пропонує конкретні кроки щодо формування основ автоматизації обліку товарів на програмному та апаратному рівнях.

Шевченко Л. Я., Мулява В. Р. [2, С.72] приділяють увагу окресленню існуючих проблем, що виникають при існуючому порядку ведення обліку виробничих запасів на підприємстві. Зокрема, тих, що пов’язані із забезпеченням ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства (недоцільне використання методів списання запасів, недостатня автоматизація первинного обліку виробничих запасів, проблема визначення оцінки запасів на дату балансу). Крім того, авторами було запропоновано дії для вирішення цих та інших проблем для покращення якості обліку на підприємстві (створення загальнодержавної бази стосовно середніх цін на ринках на розповсюджені види активів, визначено умови ведення доцільної методики списання запасів для визначення достовірної оцінки виробничих запасів, проведення внутрішньої перевірки на підприємстві із залученням кваліфікованих фахівців, використання автоматизації розрахунків із планування, обліку та аналізу використання матеріальних ресурсів). Але ці дії носять скоріше організаційний характер, що дуже важливо, але не пропонує використання сучасного ІТ-досвіду та інноваційного інструментарію.

Частина авторів наголошують на необхідності запровадження новацій для розвитку облікових функцій в контексті європейської інтеграції України [3, С.32], в контексті зміни технологічних укладів [4, С.131]. Але якщо підсумувати теоретико-методологічні дослідження, виклики на практиці, проблеми обліку та ефективного управління на всіх рівнях, то вважається доцільним впровадження сучасних інформаційних рішень для подолання недоліків автоматизації обліку запасів на торгівельних підприємствах.

Торгівельні компанії вже сьогодні мають використовувати інноваційні інструменти автоматизації обліку запасів для оптимізації своєї діяльності та забезпечення ефективності. Зокрема, вже існують та активно використовуються в діяльності провідних торгівельних компаній інструменти та платформи:

1. Електронні системи управління запасами (ERP) – SAP, Oracle ERP, Microsoft Dynamics – використовують не тільки для автоматизації обліку запасів, але й для обліку продажів, фінансового обліку та інших операційних процесів. Ці системи надають користувачам можливість інтегрувати дані з усіх аспектів бізнесу та спрощують прийняття ефективних рішень в умовах більшої інформованості.

2. Системи для прогнозування попиту - зокрема, Demand Forecasting Software, для точного прогнозування попиту на товари, для зменшення надлишкових запасів та уникнення дефіциту (і те, і інше вкрай не бажані крайні ситуації, що призводять або до додаткових витрат на зберігання, або до недоотримання доходів). Використання систем прогнозування виходить далеко за рамки традиційного підходу, дозволяє як синхронізувати дату замовлення для групи товарів, так і переміщувати бар'єр синхронізації вперед-назад, щоб знайти найкращий цикл замовлення для групи запасів, і автоматично мінімізує поєднання витрат на утримання та замовлення.

3. RFID (Radio-Frequency Identification) – застосовується для автоматичного відстеження запасів, коли кожен товар має RFID-мітку, яка може бути зчитана автоматично, що спрощує інвентаризацію та допомагає уникнути помилок. Серед переваг: масова ідентифікація збереження запасів, захист від крадіжок шляхом фіксації проходження через RFID-ворота, трекінг переміщення по місцях зберігання, RFID-замки на контейнерах, захист вантажів від розпакування.

4. Інтернет речей (IoT) – технологія, яка дозволяє торгівельним компаніям віддалено моніторити стан запасів, використовуючи сенсори із зв'язком до Інтернету, які встановлюються на полицях або контейнерах з товарами і надсилають дані в реальному часі. Для автоматичної ідентифікації запасів можуть використовуватися різні вже існуючі системи: радіочастотна, при використанні якої до кожного об'єкту прикріплюється радіочастотна мітка, оптична (штрих-коди, Data Matrix, QR-коди), інфрачервоні мітки тощо. Але для забезпечення унікальності ідентифікаторів різних типів доведеться провести роботу по їх стандартизації.

5. Аналітика даних, Big Data – допомагають компаніям розуміти динаміку продажів та попиту на товари. Вони використовують сучасні IT-інструменти (Tableau, Power BI, DataRobot) для аналізу великих масивів даних та прийняття стратегічних рішень. Нові можливості відкриваються при застосуванні горизонтального масштабування – підходу, який дозволяє збільшувати ресурси завдяки об'єднанню в мережі доступних комп'ютерів, тим самим розширяти обчислювальні потужності із зростанням бізнесу.

6. Cloud-Based Inventory Management Software – хмарні рішення для управління запасами, які надають доступ до даних з будь-якого місця та дозволяють робити оновлення в режимі реального часу.

7. Застосунки для мобільних пристроїв, спеціалізовані додатки для мобільних пристроїв дозволяють персоналу швидко сканувати та відстежувати товари на складі або в магазині. Мінімальний набір бізнес-процесів із запасами: оперативне відображення інформації за залишками та цінами, складський облік товарів, гнучка система знижок для постійних клієнтів, організація доступу клієнтам до перегляду інформації щодо товарів та можливості робити замовлення, не відвідуючи магазин.

Застосування інструментів віддаленого IT-контролю за станом запасів стають ще більш актуальними в умовах складнощів доступу до приміщень внаслідок ракетних ударів, обмежень руху персоналу під час повітряних тривог та інших ризиків, пов’язаних зі збройною агресією проти України.

Таким чином, для розв'язання існуючих проблем торгівельні підприємства повинні інвестувати в сучасні технології, проводити навчання персоналу, розробляти ефективні стратегії управління запасами та забезпечувати безпеку даних для забезпечення ефективного та точного обліку запасів. В науково-практичному контексті сучасні IT-технології вже сьогодні допомагають торгівельним компаніям автоматизувати і оптимізувати облік запасів, покращити ефективність, та зменшити

ризики помилок у управлінні запасами. В перспективі застосування автоматизації та роботизації обліково-управлінських процесів буде тільки розширюватися і за інструментарієм,і за сферами застосування. Навпаки, нехтування технологічними інноваційними інструментами спричинить відставання від конкурентів, зменшить ефективність самих процесів, їх обліку та ефективного управління.

Джерела

1. Ковова І.С. Облік товарів в умовах діджиталізації. Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління». Вип. 50. К.: ДУІТ, 2021. С. 122-129// (online) https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/57/58

2. Шевченко, Л. Я., Мулява, В. Р. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві. Економіка, управління та адміністрування, № 4(102), С.72–76// (online) https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-72-76.

3. Kobets, D. Development of Accounting: Challenges and Prospects in the Context of European Integration. Oblik i finansi, 2023. 99, 31-37.

4. В. О. Осмятченко, В. С. Олійник Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. Вип. 2.С. 131-138// (online) https://core.ac.uk/download/pdf/268453007.pdf

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Бачинін О. С., Гаврилюк А. Р., аспіранти
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Україна, зазнавши людських втрат та руйнувань багатьох підприємств різних галузей внаслідок воєнного конфлікту, стикається зі складними завданнями відновлення життя в умовах воєнного стану та згладжування диспропорцій, що виникли на ринку праці.

Воєнний конфлікт в Україні обумовив виникнення кризових явищ у соціально-економічному середовищі країни. Зокрема, було зафіксовано зниження ВВП на 29,1% [1] в 2022 році, збільшення безробіття до 21,1% [2] та спад купівельної спроможності населення. Це призвело до зростання проблем у забезпеченні адекватної оплати праці для багатьох громадян. Реальна зарплата (з урахуванням інфляції) впала в 2022 році на 17,4%. При цьому продуктивність праці знизилася на 13,1%. За прогнозом Кабміну, рівень безробіття за методологією Міжнародної організації праці складе 28,2% у 2023 році [3].

Зростання інфляції та вартості життя ставлять під загрозу реальну купівельну спроможність громадян та вимушують підвищувати вимоги до оплати праці. Уряд очікує, що споживча інфляція у 2022 році склавши 30,1%, у 2023 році складе 30,0% [3].

Війна призвела до зменшення доходів багатьох громадян, що робить оплату праці переважно основним джерелом для забезпечення мінімальних стандартів життя. В жовтні 2022 р. 78 % громадян зазначили зменшення доходу з початку війни, тільки 2 % вказали про його збільшення [4].

В умовах воєнного конфлікту з'явились особливості мотивації праці. Важливим є не тільки підтримка матеріальних мотивів - забезпечення гідного матеріального доходу, а і зростає роль патріотичної мотивації, пов'язаної з залученістю у допомогу ЗСУ. Українські працівники мотивовані бажанням сприяти власній країні та її військовим зусиллям. Роботодавці розвивають програми та ініціативи, які підтримують цей патріотичний настрій та дозволять також і споживачам, клієнтам долучитися до цього процесу.

Бізнеси мотивовані сприяти стабільності та підтримці громади в умовах воєнного конфлікту, що впливає на їхню позицію щодо оплати праці та виготовлення товарів, відновлення територій.

При формуванні репутації роботодавця зростає увага до питань забезпечення безпечних умов праці та проживання персоналу й їх родинам і надання психологічної підтримки працівникам, які пережили воєнний конфлікт або працюють в зоні конфлікту.

Отже, в умовах сьогодення домінують серед мотивів діяльності як безпекові, так і соціальні мотиви долученості до колективу, групи однодумців. Постійно змінюється сприйняття прийнятного доходу на фоні зростання безробіття та нестабільної фінансово-економічної ситуації. Ці тенденції мають бути враховані при

розвитку системи мотивації на підприємствах та в установах і при формуванні репутації роботодавця на ринку праці.

Джерела

1. Коментар Національного банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2022-rotsi

2. Рівень безробіття в Україні торік становив 21,1% - Нацбанк. URL: http://surl.li/mbclf

3. Коли в Україні почнуть зростати зарплати: прогноз уряду. URL:https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraine-nachnut-rasti-zarplaty-prognoz-pravitelstva-1663137811.html

4. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни росії проти України – дванадцята хвиля дослідження. Gradus. URL: HTTPS://GRADUS.APP/DOCUMENTS/317/GRADUS_EU_WAVE_12_UA.PDF

ДЕФІЦИТ КАДРІВ ТА НАВИЧОК – ОСНОВНИЙ ВИКЛИК РИНКУ ПРАЦІ У 2023 РОЦІ

Білоус О. С.
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Повномасштабна війна в Україні спричинила значні зміни на ринку праці. Демографічна ситуація в країні погіршилася, а багато людей виїхали за кордон. Це призвело до дефіциту кадрів у багатьох секторах економіки. Дефіцит кадрів є серйозною проблемою для економіки України. Для її вирішення потрібні комплексні заходи, які повинні бути впроваджені як державою, так і бізнесом.

Управління людськими ресурсами є критично важливим аспектом діяльності будь-якої компанії. Однак, під час воєнного стану з'являються нові виклики, які потребують особливої уваги та навичок управління.

Одна з головних проблем, з якими зіштовхнулася АТ Укртранснафта, - це збереження та забезпечення безпеки свого персоналу. У контексті воєнного стану, робота в нафтовій промисловості стає ще більш небезпечною. Працівники підприємства ризикують своїм життям та здоров'ям кожен день. Отже, вирішення цієї проблеми передбачає впровадження ефективних заходів безпеки на робочих місцях, проведення регулярних навчань та інструктажів, а також забезпечення необхідної оснащеності та захисного спорядження.

Друга проблема пов'язана з психологічним станом працівників в умовах воєнного стану. Стресові ситуації, загроза небезпеки і високий рівень напруги можуть призвести до зниження продуктивності і задоволеності роботою. У таких умовах важливо забезпечити підтримку та соціальну захищеність працівників. Компанія повинна встановити систему психологічної підтримки, організувати тренінги зі стресостійкості та встановити спеціальні бонуси та стимули для працівників.

Крім того, проблема з нестабільністю на політичному і військовому фронті може спричинити зменшення кадрового потенціалу компанії. Професійний трансфер, відмови працівників від роботи та зниження мотивації можуть виникати через

зависокий рівень ризику. Тому дуже важливо залучати та зберігати кваліфіковані кадри, а також виробити стратегію по залученню молодих спеціалістів та підготовці нового персоналу.

З метою вирішення цих проблем можливі такі шляхи дій:

1. Вдосконалення системи безпеки та охорони праці, включаючи впровадження нових технологій та стандартів безпеки на робочих місцях (влаштування фортифікаційних споруд для захисту основного технологічного та енергетичного обладнання, влаштування укриттів для персоналу, створення ефективних засобів оповіщення під час повітряних тривог та інших загроз).

2. Організація регулярних навчань та тренінгів з психологічної підтримки та стресоустійкості для працівників.

3. Розробка та впровадження програм стимулювання та мотивації працівників, що враховують особливі умови роботи (в тому числі можливість бронювання працівників).

4. Залучення кваліфікованих спеціалістів, підвищення їхньої професійної майстерності та забезпечення можливості кар'єрного росту.

5. Співпраця з вищими навчальними закладами та впровадження партнерських програм з підготовки фахівців для поповнення кадрової бази компанії.

6. Розробка та впровадження системи системного контролю та оцінки персоналу, що дозволить вчасно виявляти проблеми та приймати оперативні заходи для їх вирішення.

Отже, в умовах воєнного стану управління людськими ресурсами потребує особливої уваги та акценту на безпеку, психологічну підтримку та забезпечення потрібного кадрового потенціалу. Виконання рекомендацій допоможе АТ Укртранснафта покращити продуктивність, зберегти цінних працівників та ефективно функціонувати в умовах воєнного стану.

ЯКІСТЬ ТРУДОВОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Булатніков С. О., Дімчогло А. І., аспіранти
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сучасний світ нерідко стикається з викликами, пов'язаними зі збройними конфліктами та війнами, що негативно впливають на життя мільйонів людей. Для відновлення миру і стабільності в країні вкрай важливим є етап адаптації до повоєнних трансформацій ринку праці і забезпечення базових вимог якості трудового життя для людей, що потерпіли від конфлікту [1; 2].

Поняття якості трудового життя є комплексним і включає в себе оцінку ступеня відповідності рівня заробітної плати, умов праці, доступу до освіти та медичної допомоги, можливостей для кар'єрного росту, забезпечення соціальними послугами потребам гідного життя людей.

Це поняття охоплює такі основні елементи:

1. Працевлаштування та заробітна плата, яка забезпечує достатній рівень життя.
2. Гідні умови праці та безпека на робочому місці.
3. Доступ до якісної освіти та навчання для підвищення кваліфікації.
4. Захист прав працівників і справедливі трудові відносини.
5. Рівні можливості та інклюзивність для всіх категорій населення.

6. Відсутність дискримінації та нерівності в оплаті праці.
7. Реінтеграція в суспільство та ринок праці для ветеранів та осіб, які пережили війну .
8. Соціальний захист та допомога [3].

Якість трудового життя не обмежується лише своєчасною виплатою заробітної плати. Вона включає в себе створення умов, які суттєво впливають на фізичне і психологічне здоров'я, а також загальний рівень життя працівників.

Однією з головних задач у відновленні після війни є створення можливостей для працевлаштування населення. Це допомагає підвищити доходи сімей і забезпечити їх основні потреби. Підтримка програм з працевлаштування та розвиток підприємництва можуть сприяти економічному відновленню та стабілізації ситуації в країні.

Гідні умови праці та безпека на робочому місці знаходяться серед основних критеріїв оцінки якості трудового життя. Умови праці повинні відповідати міжнародним стандартам та нормам, а також забезпечувати безпеку і здоров'я працівників. Запровадження законодавства, що регулює трудові відносини, і механізмів контролю за його виконанням є ключовими аспектами забезпечення прав працівників.

Умови праці під час і після воєнного конфлікту можуть бути небезпечними через наслідки бойових дій та руйнування соціальної і виробничої інфраструктури. Забезпечення безпеки на робочому місці стає надзвичайно важливим для запобігання травм та професійних захворювань серед працівників.

Доступ до якісної освіти та навчальних можливостей допомагає людям покращити свої професійні навички та підвищити конкурентоспроможність на ринку праці. Програми підвищення кваліфікації та професійної підготовки можуть забезпечити необхідний розвиток робочої сили.

У відновленні трудового життя необхідно враховувати потреби всіх груп населення, включаючи жінок, молодь, осіб з інвалідністю та інші вразливі категорії. Створення рівних умов і можливостей для всіх сприяє сталому соціальному та економічному розвитку [4].

Процес реінтеграції в суспільство та ринок праці для ветеранів й осіб, які пережили війну, може бути складним. Важливо надавати можливості для навчання та підвищення кваліфікації, щоб допомогти цим особам відновити свою професійну діяльність.

Надання соціального захисту та підтримки для учасників війни та їх сімей є надзвичайно важливим аспектом повоєнного відновлення країни. Це включає в себе медичну допомогу, психологічну підтримку та фінансову допомогу для тих, хто втратив засоби до існування через війну.

Україна може вигідно використовувати міжнародну підтримку та співробітництво для відновлення трудового життя. Це може включати в себе фінансову допомогу від міжнародних організацій та технічну допомогу у відновленні інфраструктури та освіти.

Отже, повоєнне відновлення є складним і багатогранним процесом, який вимагає комплексного підходу до забезпечення якості трудового життя громадян. Важливість створення безпечних умов праці, реінтеграції в суспільство потерпілих від наслідків війни та трансформація ринку праці, а також соціального захисту не може бути переоцінена. Міжнародне співробітництво грає важливу роль у

відновленні трудового життя після війни, але важливо також враховувати внутрішні фактори та виклики, які можуть виникнути на шляху до стабільності та процвітання.

Джерела

1. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року та затвердження операційного плану з її реалізації на 2022 - 2024 роки. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/KR220752?an=1&ed=2022_08_12
2. Матеріали дослідження «Організації Об'єднаних Націй» щодо оцінки впливу війни на людей. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-hia-ukr-2.pdf
3. Розвиток соціально-трудової сфери України: теорія, практика, перспективи: кол. монографія / за ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, к.е.н. В.В.Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т економіки та прогнозування НАН України». К., 2016. 326 с.
4. Український ринок праці: імперативи та можливості змін : колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, к.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К., 2018. 356 с. URL: http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ КІБЕРБЕЗПЕКИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Птащенко Л. В.,
здобувачка 1 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Птащенко О. В.
Західноукраїнський національний університет

Кібербезпека – це сукупність заходів, технологій, процедур та практик, спрямованих на захист інформаційних систем, комп'ютерів, мереж, даних та інших цифрових ресурсів від кіберзагроз, кібератак, несанкціонованого доступу, розповсюдження шкідливого програмного забезпечення та інших інцидентів, які можуть поставити під загрозу конфіденційність, цілісність та доступність цих ресурсів. Основні аспекти кібербезпеки включають: захист від несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації та даних; захист від зміни чи втрати інформації або даних без дозволу; доступність; аутентифікація та авторизація; моніторинг інформаційних систем для виявлення аномалій та потенційних загроз, а також реагування на них; використання шифрування для захисту даних під час їх передачі та зберігання; захист від вірусів та шкідливого програмного забезпечення; захист від атак, які базуються на обмані користувачів та спонуканні їх до надання конфіденційної інформації; встановлення та дотримання правил та стандартів для забезпечення безпеки інформаційних ресурсів; навчання персоналу та користувачів правилам безпеки та захисту від кіберзагроз.

Кібербезпека стає все більш важливою в умовах зростаючого використання інформаційних технологій та залежності від цифрових ресурсів. Недотримання кібербезпеки може призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату даних, порушення конфіденційності та фінансові збитки.

Основні елементи кібербезпеки в умовах сталого розвитку включають в себе [1]:

- забезпечення безпеки комп'ютерів, серверів, мереж та інших інформаційних систем, включаючи захист від вірусів, троянців, шпигунського програмного забезпечення та інших загроз;
- захист конфіденційності та цілісності даних, включаючи шифрування даних, контроль доступу та резервне копіювання;
- захист мережевої інфраструктури від несанкціонованого доступу та атак на мережеві ресурси;
- розробка та впровадження заходів для захисту від різних типів кібератак, включаючи хакерські атаки, фішингові кампанії та атаки на вразливості;
- попередження атак, які базуються на обмані користувачів (соціальний інжиніринг), шляхом навчання користувачів розпізнавати та уникати шахрайства;
- встановлення та дотримання політик, процедур та стандартів кібербезпеки в організаціях;
- використання систем моніторингу та виявлення інцидентів для виявлення аномалій та потенційних загроз;
- розробка та впровадження планів резервного копіювання та відновлення для забезпечення надійності та доступності даних;
- навчання персоналу та користувачів щодо правил безпеки та заходів захисту від кіберзагроз;
- співпраця з іншими організаціями, урядовими органами та глобальними ініціативами щодо обміну інформацією та досвідом у сфері кібербезпеки;
- дотримання відповідних законодавчих вимог щодо кібербезпеки та відповідність стандартам і протоколам;
- технологічний розвиток.

Зазначені елементи є важливими для забезпечення надійності та стійкості інформаційних систем у сучасному цифровому світі, особливо в умовах сталого розвитку, коли кіберзагрози можуть мати серйозні наслідки для організацій та суспільства в цілому.

Джерела

1. Кібербезпека в Україні: шляхи розвитку та можливості. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3704093-kiberbezpeka-v-ukraini-slahi-rozvitku-ta-mozlivosti.html

«ЗЕЛЕНІ» ІНВЕСТИЦІЇ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ДОСВІД УКРАЇНИ

Бондаренко А. Ю.
здобувач 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доц. Штефан Н. М.
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Велика кількість розвинених демократичних країн світу все активніше приділяють увагу «зеленим» інвестиціям протягом останніх десятиліть. Цей підхід вимагає додаткових публічних коштів від держави та органів місцевого самоврядування для впровадження проектів з охорони навколишнього середовища. Впродовж 2022-2023 років ціни на продукти харчування та енергоносії значно зросли через війну росії проти нашої країни. Через це, демократичні країни Східної Європи, включаючи Україну, зіткнулися з обмеженнями ресурсів для таких ініціатив.

Аналіз глобальних трендів зеленого інвестування у контексті сталого розвитку показав, що, по-перше, Європа є регіональним лідером за обсягами зеленого інвестування упродовж аналізованого періоду, темп приросту обсягів зелених інвестицій цьому регіоні –рівномірний і становить 65,8 %.

Інші регіони, незважаючи на порівняно менші, ніж європейські, обсяги зеленого інвестування демонструють більш високі темпи приросту зелених інвестицій, у т. ч. США – на 220,7 %, Канада – на 369,0 %, Австралія та Нова Зеландія – на 475,7 %, Азія – у 52 рази [1].

Фінансування зеленої економіки в різних країнах може бути здійснене за допомогою різних інструментів та програм. Наприклад, в Європейському Союзі (ЄС) є така ініціатива, як «Зелена угода», яка передбачає значні інвестиції в зелену енергетику, сталість та інфраструктуру. Джерелом фінансування виступає бюджет ЄС та інші інвестиційні фонди.

В США діє законодавство про зміну клімату та інновації (Climate Innovation Act), який передбачає створення фонду для зменшення викидів парникових газів та підтримки проектів зеленої енергетики. Також, Сполучені Штати Америки надають податкові вигоди та кредити для розвитку сонячної, вітрової та інших відновлюваних джерел енергії.

Китай активно інвестує в зелені проекти в інших країнах за допомогою своєї ініціативи «Шлях і пояс». Це включає в себе інфраструктурні проекти, які сприяють зменшенню викидів CO2.

Щодо найбільш популярного інструменту фінансування зеленої економіки - зелених облігацій, то сукупний обсяг їх емісії з 2007 по 2020 роки сягнув $1,1 трлн, хоча ще в 2012-му ця сума не перевищувала $3,1 млрд.

Серед регіонів на першому місці за випуском «зелених» облігацій є Європа – $432,5 млрд, на другому – Північна Америка ($237,6 млрд), на третьому – Азіатсько-Тихоокеанський регіон ($219,3 млрд) [2].

Рейтинг країн виглядає інакше.

США - найбільший гравець на ринку «зелених» облігацій, який випустив за останні 13 років паперів на суму $211,7 млрд. За ними йдуть Китай ($127,3 млрд) та Франція ($115,6 млрд).Більшість одержуваних інвестицій прямує в енергетичний

сектор, будівництво та транспорт. Сукупно ці три сегменти становлять близько 80% ринку «зелених» бондів [2].

Більшість країн інвестує в відновлювальну енергетику, включаючи сонячну і вітрову енергію та гідроелектроенергетику. Прикладом таких країн є: США, Німеччина, Китай, Данія та Індія. Європейський Союз, Японія, Канада та Китай активно інвестуються в сектор енергоефективності. В землекористування та лісове господарство інвестуються ті країни, які мають великі ліси, такі як Бразилія, Канада та Індонезія.

В Україні досі не розроблений дієвий механізм розвитку зеленої економіки та залучення зелених інвестицій.

В Україні існують різні інструменти фінансування зеленої економіки, спрямовані на зменшення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та підтримку відновлюваних джерел енергії. Наприклад, програма «Велике будівництво», яка спрямована на інфраструктурні проекти, які включають в себе зелені технології та енергоефективність.

Джерелом фінансування виступає державний бюджет та міжнародні кредити. Також, уряд України створив «Кліматичний фонд України» для фінансування проектів, спрямованих на зменшення викидів парникових газів та адаптацію до змін клімату. Україна має систему «Зелені тарифи», яка гарантує підвищену ціну для виробництва електроенергії з відновлюваних джерел. Це стимулює інвестиції у сонячні, вітрові та гідроелектростанції.

У сфері зеленого інвестування в нашій країні існує кілька суттєвих викликів.

Перш за все, на тлі війни на нашій території та руйнації енергосистеми виникають значні обмеження.

Також в українській економіці існують значні дисбаланси та нерівномірна динаміка, що супроводжують коливання в різних галузях: збільшенням дефіциту рахунку поточних операцій, низьким рівнем накопичень, обмеженнями у державному бюджеті та високим рівнем інфляції тощо.

Наразі Україна стикається з відсутністю належного фінансового ринку та інституційною слабкістю фінансового сектору порівняно з розвинутими країнами. Фондовий ринок практично відсутній, а банківська система відзначається низьким рівнем фінансової стійкості та недостатньою ефективністю. Разом з тим необхідно відзначити, що в Україні активно розвивається сектор відновлюваної електроенергетики, який у сучасних реаліях набув надзвичайної актуальності. Так, за останніми даними, частка ВДЕ в енергетичному балансі України зросла у період 2015-2020 рр. з 7,9% до 11,3% відповідно [1].

Важливою умовою отримання «зелених» інвестицій Україною стане дотримання умов Енергетичної стратегії нашої країни до 2050 р. Цією стратегією передбачено досягнення вуглецевої нейтральності енергетичного сектору України до 2050 р. У цій стратегії, зокрема, враховані: наслідки російсько- української війни та необхідність децентралізації електрогенерації для поліпшення стійкості системи, приєднання енергетичної системи України до європейської мережі операторів системи передачі електроенергії, наявність новітніх технологій, в тому числі розробка установок зберігання енергії [3].

Отже, можна стверджувати, що інвестиції в «зелені» проекти мають важливе значення для майбутнього світових економічних та фінансових відносин. Вони стають основою для розвитку промислового суспільства, яке спрямоване на стале зростання.

Світовий досвід показує, що досягнення успіху в цьому напрямку вимагає значних зусиль і тому потребує реформ та інновацій як у сфері екологічного законодавства, так і в сфері виробництва екологічно чистої продукції. Проте, урядовцям слід бути обережними і не поспішати з реформами. Замість цього, їм слід послідовно покращувати «зелені» фінанси, одночасно розвиваючи галузі економіки, які є гальмівниками в розвитку сфери «зелених» інвестицій.

У цьому контексті Україні необхідно переглянути політику щодо фондового ринку, який залишається недостатньо розвиненим і гальмує впровадження «зелених» облігацій та індексних інвестицій у проекти з екологічним спрямуванням. Наприклад, такі індекси інвестицій можуть включать в себе компанії та проекти, які спеціалізуються на зелених технологіях, відновлюваній енергетиці, енергоефективності, зменшенні викидів CO2 та інших екологічних ініціативах.

Джерела

1. Принципи формування «зеленого» інвестування країни, роль та значення для конкурентоспроможності, Хомутенко Л. І., Кіріл‘єва А. В., 2020, [Електронний ресурс] - https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2020/6_Khomutenko_Kirilieva.pdf
2. Big oil, UBS, URL: https://www.ubs.com/global/en/collections/sustainableinvesting/latest/2021/trends-big-oil.html
3. Павлиш О. Ставка на АЕС і відновлювані джерела: Кабмін схвалив енергетичну стратегію до 2050р. URL:https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/1/699652/

ЗНАЧЕННЯ БРЕНДУ У ПРОСУВАННІ ПРОДУКЦІЇ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Волошин Р. В., к.е.н., доц.,
Онисько А. П., здобувач вищої освіти
Західноукраїнський національний університет

Ринкова економіка заснована на системі економічних зв’язків, які поєднують між собою споживачів продукції і їх виробників через ланцюги постачання, до складу яких входять посередницькі і транспортні компанії. В цій системі виробничі підприємства займають важливе місце, і, в більшості, безпосередньо формують пропозицію, перебуваючи на початковому етапі генерування ланцюга вартості і руху продукції до кінцевого споживача.

Особливістю такої позиції є приналежність виробничих підприємств до сегменту B2B, в межах якого відбувається продаж продукції іншим переробним підприємствам чи торговельним закладам. Такі умови визначають особливості маркетингової політики підприємств, включаючи просування бренду самого підприємства і створення рекламних кампаній. Сутність відмінностей між ринком B2B і B2C (споживчим ринком) в різних цілях покупки товарів. Відповідно до цього, на B2C товари купуються для безпосереднього споживання чи використання. В таких умовах при просуванні товарів, акцентується увага на їх споживчих якостях – надійності, економності, якості і т.д.

На ринку B2B просування товарів виробничих підприємств містить інші акценти, відповідно до яких в них одночасно закладається цінність продукції як для кінцевих споживачів, так і для посередників. Важливими критеріями вибору

постачальника для посередників виступають фактори надійності, вигідності співпраці, а також ділової репутації. Таким чином, бренд виробничого підприємства виступає важливим фактором просування його продукції як на споживчому ринку, так і на ринку товарів промислового призначення і в системі розподілу [1]

Поняття бренду за своєю природою належить до інформаційного повідомлення. Воно є елементом ідентифікації товарів чи виробників, яка наноситься на товар і може використовуватися для просування продукції на ринку. До переліку інформації, нанесення якої на товар є обов'язковою належить інформація щодо назви товару і його виробника. При цьому, окрім безпосередньої назви товару законодавство не забороняє наносити на товар, упаковку чи тару спеціальний товарний знак, що може мати буквенне, графічне чи буквенно-графічне зображення. Товарний знак, щодо якого застосовуються методи позиціонування і просування відносяться до категорії брендів – впізнаваних товарних марок, які, окрім графічно-буквенного зображення мають додаткову художню або ринкову цінність, сформовану відповідними маркетинговими інструментами.

Формування і розвиток бренду утворюють окремий напрям в системі маркетингу. Ці засоби передбачають не тільки просування і популяризацію товарної марки, але й більш комплексну роботу, засновану на інших елементах marketing mix – товарі, ціні, людях, каналах просування, процесах тощо. Відповідно до цього, основою для просування бренду виробничого підприємства виступає якісний товар, налаштовані і сертифіковані виробничі процеси, висока якість персоналу, відповідність цінової політики позиціонуванню товару, а також використання належних каналів просування товару і бренду підприємства на ринку [2].

Відсутність котрогось із перелічених факторів ускладнює можливість успішного просування бренду виробничого підприємства, оскільки після знайомства з товаром підприємства, за умови невідповідності результату споживання продукції задекларованим параметрам щодо цінності, якості та інших умов, існує ризик отримання рекламації і формування негативного іміджу. Така ситуація може суттєво зашкодити бренду підприємства і призвести до необхідності ребрендингу – переосмислення товарної марки і умов її представлення на ринку.

Таким чином, зважаючи на особливості маркетингового представлення виробничих підприємств, їхній бренд відіграє важливу роль у як на споживчому ринку, так і на ринку B2B. В першому випадку, для покупців мають значення споживчі характеристики товарів, які вони отримують в результаті придбання продукції. Для посередників і сфери переробки, бренд виробничого підприємства має значно більше значення, оскільки в цьому випадку в нього закладається діловий імідж підприємства, його здатність виконувати партнерські домовленості, підтримувати необхідний рівень якості і уникати репутаційних втрат.

Джерела

1. Ястремська О. М., Тімонін О. М., Тімонін К. О. Бренди промислових підприємств: формування та ефективність використання : монографія. Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. 244 с.

2. Волкова, Н., Березіна, Л., Бара, Б., & Синиченко, А. Ділова репутація у стратегії просування продукції переробних підприємств. Наука і техніка сьогодні. № 11 (25). 2023.

РУХ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Гайворонський М. В.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Куриляк В. Є.
Західноукраїнський національний університет

Рух робочої сили визначається як переміщення працівників з одного місця роботи або регіону в інший з метою зайняття робочого місця чи отримання нових можливостей для працевлаштування. Цей процес може відбуватися в рамках країни або між країнами.

Рух робочої сили часто пов'язаний із міграцією працівників, коли люди переїжджають з одного місця до іншого у пошуках роботи та кращих умов життя. Ця міграція може бути внутрішньою (в межах країни) або міжнародною (між країнами).

Також слід звернути увагу на соціокультурні аспекти, такі як якість життя, освіта, мова та культура, також впливають на рух робочої сили. Привабливість регіону для працевлаштування може залежати від цих факторів.

Рух робочої сили має велике значення для економіки, ринку праці та соціальних питань. Він може стимулювати економічний розвиток та забезпечувати робочі місця, але також створювати виклики, пов'язані з конкуренцією на ринку праці та іншими аспектами соціального розвитку.

Рух робочої сили в Україні в контексті євроінтеграційних процесів є важливим аспектом розвитку країни та співпраці з Європейським Союзом. Представимо деякі ключові питання, пов'язані із цим рухом:

- трудова міграція. Україна має велику діаспору в країнах Європейського Союзу, і трудова міграція громадян України є однією з найважливіших форм руху робочої сили. Українці працюють в різних галузях, зокрема в сільському господарстві, будівництві, охороні здоров'я, торгівлі та інших;
- соціальний захист мігрантів. Українська влада та організації працюють над забезпеченням соціального захисту для українських мігрантів, зокрема у сфері медичного обслуговування, освіти та правового захисту [1];
- освіта та кваліфікація. З ростом міграції важливим є питання підвищення кваліфікації українських працівників, щоб вони могли конкурувати на європейському ринку праці. Для цього в Україні розвиваються програми та проекти з навчання та підвищення кваліфікації;
- зворотна міграція. Деякі українські мігранти повертаються до України з новими навичками та досвідом, що може сприяти розвитку країни. Програми підтримки зворотної міграції можуть стимулювати цей процес;
- закордонні інвестиції. Рух робочої сили також пов'язаний із залученням закордонних інвестицій до України. Залучення іноземних фахівців та інвесторів може сприяти розвитку країни та модернізації галузей;
- залучення іноземних працівників. Разом із виїздом українців за кордон, Україна також залучає іноземних працівників для роботи у різних галузях, таких як IT, медицина, освіта тощо. Це може призвести до обміну знань та досвіду між українцями та іноземцями;

– угоди про вільну торгівлю та працевлаштування. Євроінтеграційні угоди, такі як Угода про асоціацію між Україною та ЄС, сприяють співпраці на ринку праці та вільному обміну робочою силою між Україною та країнами Європейського Союзу.

Загалом, рух робочої сили в Україні в контексті євроінтеграційних процесів впливає на різні аспекти суспільного та економічного розвитку країни. Важливо збалансувати цей процес, щоб забезпечити максимальну користь для України та її громадян.

Рух робочої сили в Україні в контексті євроінтеграційних процесів є складним і багатогранним явищем. Важливо забезпечувати захист прав та інтересів працівників, сприяти розвитку кваліфікації та конкурентоспроможності українських фахівців, а також співпрацювати з країнами Європейського Союзу для взаємовигідної співпраці на ринку праці.

Джерела

1. Птащенко О. В. Вплив міграційних процесів на розвиток підприємницької діяльності. Підприємництво та логістика в умовах сучасних викликів. Матеріали наук.-практ. конференції. Тези доповідей (25–27 травня 2023 р.) / Відп. ред. А. І. Крисоватий. Тернопіль, 2023. С.90-91.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ ПОТЕНЦІАЛУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Грод М. І., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Резнікова Н. В.,
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Теорії сталого розвитку, що апелюють до складно ієрархічної системи економічних, соціальних та екологічних процесів, передбачають, що поняття «сталість» у кожній із підсистем відрізняється як концептуально, так і з позицій показників, що її фіксують: якщо економічна сталість вимірюється показником динаміки сукупного випуску, то сталість екологічна припускає досягнення розвитку за умови уповільнення зростання. Ми визначаємо циркулярну економіку як нову систему відносин, що відповідає запитам триєдності соціальної, економічної та екологічної систем, формується під впливом множинних факторів *(кліматична криза, ресурсна криза, енергетична криза; розрив ланцюгів створення вартості; шоки попиту і пропозиції)* і тенденцій розвитку *(зелений, енергетичний і цифровий перехід; Індустрія 4.0; зростання залежності від стратегічних ресурсів),* базується на сукупності правил, норм, інститутів, що визначають на всіх фазах економічного циклу *(виробництво, розподіл, обмін, споживання)* стратегії реалізації економічних відносин на принципах максимізації вартості ресурсів, оптимізації запасів, еко-ефективності та інноваційності, що уможливлює поступову відмову від екстенсивного споживання природних ресурсів, формування нових способів створення вартості і отримання доходів, нових можливостей зниження витрат, сприяння інноватизації процесів виробництва, сталому ресурсокористуванню, розвитку продуктивних сил і досягнення якісно нового зеленого економічного

зростання, забезпеченого інноваційними аспектами збалансованого та сталого розвитку.

Циркулярна економіка виконує ряд функцій, що опосередковано сприяють сталому розвитку: 1) трансформує виробництво на принципах сталості; 2) сприяє економічній та екологічній ефективності; 2) заохочує становлення стійких систем; 4) підвищує ефективність використання ресурсів; 5) уможливлює створення робочих місць. В цьому контексті циркулярна економіка має виражений вплив на сталий розвиток, адже напряму впливає на реалізацію Цілей сталого розвитку (ЦСР), що стосуються: 1) споживання та виробництва (ЦСР 12); 2) доступної та чистої енергії (ЦСР 7); 3) промисловості, інновацій та інфраструктури (ЦСР 9); 4) чистого водопостачання та санітарії (ЦСР 6); 5) гідної роботи та економічного зростання (ЦУР 8); сталих міст та спільнот (ЦСР 11).

З тим, аби фактично спрямовувати поведінку стейкхолдерів та узгоджувати її, обидві концепції – циркулярної економіки і сталого розвитку — покладаються на регулювання та дедалі більше узгоджену позицію на заходи стимулювання чи стримування на мезо-, макро-, мета- і мегарівнях. Прикметно, що саме за приватним бізнесом дослідниками циркулярної економіки визнається центральна роль в акумуляції ресурсів та продукуванні інноваційних рішень, які виступають ключовим інструментом досягнення необхідних соціально-технічних перетворень. Втім ми стверджуємо, що акцент на провідній ролі приватного бізнесу з позицій генерування ресурсів і продукування можливостей для ЦЕ має бути ретельно переглянутий із врахуванням сучасних тенденцій [1].

В разі збільшення обсягів інвестицій у циркулярні рішення, циркулярна економіка володіє значним потенціалом сталості, що здатен сприяти вирішенню Цілей сталого розвитку (див. рис.1)

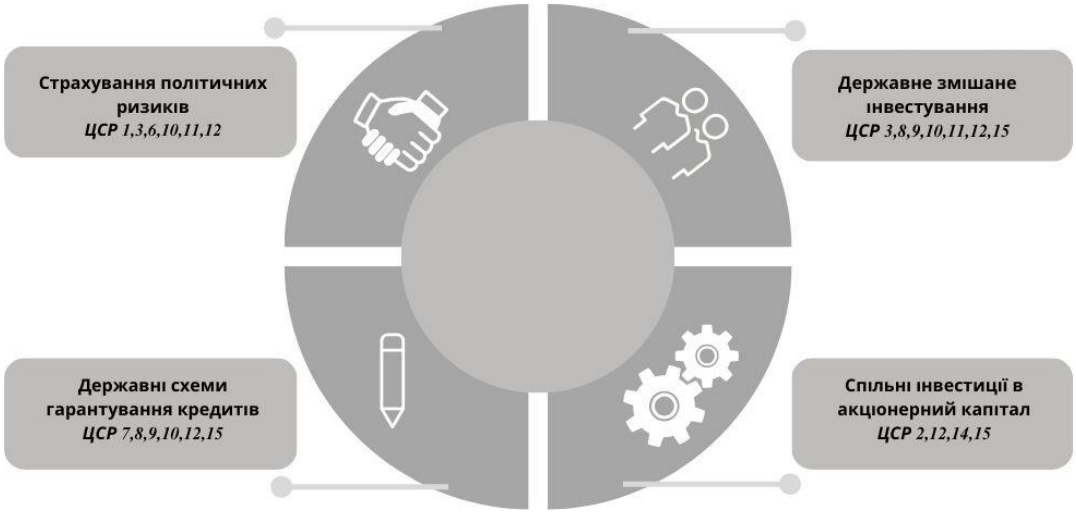

Рис. 1. Інвестиції в циркулярну економіку як інструмент реалізації Цілей сталого розвитку

Джерело: розроблено автором

З метою уникнення загострення нових асиметрій технологічного й економічного розвитку необхідно координувати процеси циркулярності на глобальному рівні. Міжнародні інститути (як, наприклад, ПРООН або Світовий Банк,

що запровадив соціально-екологічні принципи своєї діяльності [2; 3], які «озеленюють» міжнародні фінанси) та неурядові організації [4; 5], що просувають нелінійні моделі бізнес-діяльності, мають унормовувати нові ціннісні підходи в глобальному масштабі більшою мірою, аніж винагороджувати лідерів сталого поступу, що не залишатиме за урядами країн можливостей продовжувати використовувати здобутки глобалізації без здійснення адекватного внеску у спільну справу досягнення сталого розвитку.

Здійснення циркулярного переходу вимагатиме керованого форматування наукового світогляду, що змінюватиме сприйняття «норми», «цінностей», «ідеалів» і відтак детермінуватиме вибір на користь тих чи інших практик господарювання. Це очікувано формуватиме запит на зростання ролі держави у стратегічному плануванні розвитку і спрямування регуляторним інструментарієм міжнародних організацій стихійних ринкових сил в напрямку сталого розвитку.

Джерело

1. Грод М.І., Чередниченко В.В. Циркулярні стратегії і циркулярні бізнес-моделі: цифровізація як ключовий чинник масштабування економіки замкнутого циклу. Ефективна економіка. 2023. №2. URL: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.2.61

2. The World Bank. World Bank Environmental and Social Policy for Investment Project Financing. 2019. URL: https://thedocs.worldbank.org/en/doc/360141554756701078-0290022019/original/WorldBankEnvironmentalandSocialPolicyforInvestmentProjectFinancing.pdf

3. The World Bank. Environmental and Social Standards (ESS). 2022. URL: https://www.worldbank.org/en/projects-operations/environmental-and-social-framework/brief/environmental-and-social-standards

4. Грод М., Резнікова Н. Фінансові та інвестиційні інструменти сприяння циркулярній економіці: сталий розвиток і кліматична нейтральність як тригери озеленення міжнародних ринків капіталу. «Вісник Хмельницького національного університету. Серія: економічні науки». 2023. № 3 (318). С.249-259. DOI: 10.31891/2307-5740-2023-318-3-39

5. Грод М., Резнікова Н. Особливості фінансування розвитку циркулярної економіки і міжнародної торгівлі на принципах циркулярності: нові інвестиційні інструменти й потенціал (над)національної регуляторної політики. MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS. 2023. №2. С.55-64. DOI: https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-8

РОЛЬ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ СУЧАСНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Кацан І. О., Палійчук М. С.,
здобувачі вищої освіти
Науковий керівник: к.е.н., доц. Волошин Р. В.,
Західноукраїнський національний університет

В умовах сучасних викликів перед підприємствами постає багато викликів, які вимагають від керівництва відповідного реагування. Значна частина проблем і завдань підприємств належить до традиційних, з якими воно постійно стикається в

процесі свого функціонування. До таких проблем належить більшість виробничих і управлінських завдань, щодо яких підприємство застосовує запрограмовані схеми і методи прийняття рішень. Однак, частина завдань, щодо яких відсутні сформовані методи і механізми, реалізується у формі незапрограмованих рішень, в межах яких відбувається детальне вивчення проблеми, розробка альтернативних варіантів, їх оцінка і реалізація самого рішення.

В окреслених умовах можливе застосування різних підходів до управління, зокрема функціонального, процесного, системного, ситуаційного тощо. Процесний підхід в наведеному переліку володіє рядом особливостей, які визначають його переваги. Так, серед ключових переваг процесного підходу в управління сучасних підприємств – здатність вибудовувати послідовність дій та операцій, які включають в себе функції, дії та заходи. Така послідовність досить добре інтегрується з функціональним підходом, але посилює його спроможність за рахунок просторово-часового узгодження функцій між собою і з концептуальним механізмом стратегічного управління.

Значний синергетичний ефект також формується в умовах накладання системного підходу на процесний. В таких умовах уточнюються процеси, пов'язані із входами і виходами системи, краще аналізується питання узгодження діяльності і взаємодії підсистем внутрішнього середовища, а також вирішується проблема узгодженості дій підприємства у відповідності до умов розвитку зовнішнього середовища. Таким чином, процесний підхід формує значні переваги для підприємствах в умовах ринкового середовища. Він доповнює управлінський апарат і сприяє підвищенню ефективності управління на усіх рівнях.

Головною функцією процесного підходу є інтегрування усіх функцій та операцій в єдиний ланцюг, до протиставляється функціональному підходу, який, навпаки, прагне розділити усі функції як окремі точки прийняття рішень. Перевагами процесного підходу є також здатність до концентрації зусиль на різних процесах і формування можливостей для кращого задоволення потреб споживачів. Управління процесами дозволяє оптимізувати часові і просторові параметри систем виробництва і управління, уникати зайвих процесів, відстежувати так звані «вузькі» і уникати їх.

Обов'язковою умовою успішного застосування процесного підходу є високий рівень планування, координації і фахової підготовки фахівців, а також наявність автоматизованої систем управління, спроможної чітко відстежити рух команд і операцій в межах єдиного управлінського процесу. Таким чином, процесний підхід виконує важливу управлінську роль в сучасних організаціях. Він інтегрує усі елементи управління в єдине ціле, надає їм динаміки і визначає параметри системи управління підприємством в динаміці.

Джерела

6. Демиденко В. Управління бізнес-процесами як складова процесного підходу до управління підприємством. Ефективна економіка. № 11. 2015. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4517

НОВІТНІ ІННОВАЦІЙНІ СКЛАДОВІ РИНКОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Кириленко С.В., к.е.н.
Західноукраїнський національний університет

Стрімкий та глибинний вплив науково-технічного прогресу на розвиток ринкової економіки вимагає докорінних змін не тільки в глобальному визначенні, але і не залишає осторонь розвиток окремих країн, регіонів та ринків. Україна з її проєвропейським курсом економічного розвитку вже прийняла на себе ряд зобов'язань щодо майбутнього розвитку та інтеграції у економічний простір Європейського союзу. І переважна більшість тих викликів, що супроводжують розвиток вітчизняної економіки, тісно пов'язані із інноваційним розвитком та впровадженням новітніх технологічних досягнень [0].

За останні два десятиліття широкого вжитку здобуло поняття «цифровізації». У основу його трактування покладено використання цифрових технологій, тісно пов'язаних із сучасними технологіями зв'язку та обробки інформації. В більшій мірі цьому сприяла поява електронної комерції як окремого напрямку торгівлі та способу організації комерційних відносин взагалі. І якщо спочатку електронна комерція відносилась тільки до окремих видів послуг чи товарів, то в сучасних умовах електронна комерція являє собою концептуальний підхід до організації торгівлі та надання послуг, а також взаємовідносин між виробником, посередником, продавцем та клієнтом чи покупцем.

Цифрові технології стрімко, але системно змінили процеси та порядок здійснення торгівельних операцій. Поява інтернет-магазинів, маркетплейсів і сервісів, що забезпечують посередництво між покупцем та продавцем, призвела до видозмінення типових стадій купівлі-продажу товарів чи послуг. Ці зміни призвели до трансформації окремих елементів ринкової інфраструктури, адаптувавши їх під сучасні реалії.

Розглянемо, як видозмінились елементи ринкової інфраструктури із впливом інноваційних технологій. Так, згідно з поширеною класифікацією, до операційно-технічної складової ринкової інфраструктури входять комерційні та некомерційні посередники, що забезпечують діяльність суб'єктів господарювання, а саме: торгові доми, біржі, бізнес-асоціації, об'єднання, в тому числі громадські та суб'єкти, що забезпечують технічне обслуговування транспортних та інформаційних мереж. Серед нових елементів, що з'явились в даній класифікації варто відзначити наступні.

1. *Технологічні парки.* За своєю суттю технологічні парки є територіальним поєднанням наукомістких виробництв та дослідних компаній чи бізнес-структур, котрі сприяють запровадженню новітніх технологій та технологічного прогресу в окремих галузях чи напрямках науки. Технологічні парки також відрізняються тісною співпрацею із освітніми закладами [0], на матеріально-технічній базі котрих вони досить часто створюються. Головна мета створення технологічного парку – забезпечити комплексну співпрацю між дослідними інститутами, виробництвом та бізнесом для втілення новітніх ідей, що прямо чи опосередковано впливають на розвиток суспільства. Розвиток технологічних парків в Україні почав відбуватись в 2000 році створенням Інституту монокристалів та Інституту електрозварювання імені Є.О. Патона.

2. *Венчурні компанії та фонди.* Стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяв появі спеціалізованих фондів [0], головним завданням котрих є здійснення інвестиційної діяльності в технологічні компанії та стартапи на різних етапах їх становлення та розвитку. Спеціалізація та галузева спрямованість венчурних фондів може відрізнятись. В даний час сучасні інформаційні технології глибоко проникли в різні сфери економіки – агропромисловий комплекс, фінанси, охорону здоров'я, освіту, тощо. Деякі венчурні фонди можуть спеціалізуватись на інвестиціях в компанії, що працюють на окремих ринках чи сферах. До найбільших венчурних фондів України відносяться: TA Ventures, Almaz Capital, SMRK, Cascade Ventures.
3. *Стартап-акселератори.* Бум стартапів та створення технологічних компанії в значній мірі сприяв технологічному прогресу на сучасному етапі його розвитку. Основна відмінність стартап-акселераторів від венчурних фондів полягає в інформаційному забезпеченні розвитку технологічної компанії, шляхом надання менторської, консультативної та організаційної підтримки. На основі накопиченого досвіду, стартап-акселератори надають підтримку стартапам на різних етапах: від втілення ідеї в мінімально життєздатний продукт (англ. minimum viable product, MVP) до проходження чергових стадій розвитку, півотів та розширення на інші ринки та регіони. Більшість стартап-акселераторів тісно співпрацюють з венчурними та інноваційними фондами.

Джерела

1. Закон України «Про інноваційну діяльність». - від 06.11.2014 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text

2. Міністерство освіти і науки України. Технологічні парки. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/tehnologichni-parki

3. Форбс Україна. 10 венчурних фондів. Режим доступу: https://forbes.ua/ratings/10-venchurnikh-fondiv-09042021-1321

ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Клокова М. А.
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.т.н., доц. Штефан Н. М.
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Сталий розвиток полягає у знаходженні балансу між економічним зростанням та охороною навколишнього середовища. Для досягнення цього важливо реалізувати Цілі сталого розвитку, які визначають основні виклики майбутнього. Першим завданням є боротьба з бідністю та забезпечення рівного доступу до освіти та охорони здоров'я для всіх. Друге завдання полягає в забезпеченні миру між народами та зменшенні нерівностей. Крім цього, необхідно захистити екосистеми, що забезпечують біорізноманіття на планеті, і змінити споживчі звички, щоб зменшити вплив на кліматичні зміни. Нарешті, для досягнення сталого розвитку важливо поєднувати економічний прогрес з раціональним використанням ресурсів та

використанням "зеленої" енергії. Вирішення цих викликів є важливим для покращення якості життя сучасного суспільства та збереження майбутнього для наступних поколінь.

Цілі сталого розвитку (ЦСР), які були прийняті в 2016 році, є новими цілями, які розширюють Цілі розвитку тисячоліття (ЦРТ), що були актуальними з 2000 по 2015 рік. ЦРТ не змогли досягти успіху в скороченні бідності та боротьбі зі зміною клімату, які є важливими викликами для людства. Нові ЦСР включають більш інноваційний та комплексний підхід, охоплюючи сталий розвиток у всіх сферах, а не лише в екологічній. ЦСР пропонують більш амбіційну концепцію розвитку, засновану на п'яти «П» (people, planet, prosperity, peace and partnership). Ці цілі спрямовані на досягнення прогресу, що поважає права та гідність людини, справедливість, рівність, гендерну рівність, а також економічну, соціальну і територіальну рівноправність. ЦСР є частиною глобальної, недискримінаційної та взаємопов'язаної програми, спрямованої на досягнення реального прогресу на основі принципу «нікого не залишити осторонь» [1].

З поняттям сталого розвитку і роллю бізнесу у цьому процесі з'явилося поняття корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Компанії повинні брати до уваги не лише свої внутрішні потреби, але й враховувати інтереси суспільства загалом. КСВ передбачає проведення заходів, які приносять користь суспільству та зацікавленим сторонам для підвищення довіри та репутації компанії. Концепція ESG-інвестування, у свою чергу, фокусується на некомерційних аспектах діяльності компаній – навколишньому середовищу, соціальному вимірі та управлінні. Інвестори використовують багато даних, щоб скласти ризикований та диверсифікований портфель. Дослідження свідчать, що портфелі з вищими ESG-рейтингами мають більшу прибутковість, що у свою чергу підкреслює важливість ESG-факторів у процесі прийняття інвестиційних рішень [2].

Італійська компанія Enel є прикладом успішної інтеграції ESG-підходів у свою стратегію, яка сприяє зниженню ризиків і підвищує ефективність компанії. Enel є однією з провідних компаній у сфері сталого розвитку у світі, зосередженою на відновлюваній енергетиці та захисті довкілля. Компанія працює над виконанням Цілей сталого розвитку ООН, зосереджуючись на боротьбі зі зміною клімату. Enel планує збільшити потужності відновлюваної енергії, зменшити вугільну генерацію та значно знизити викиди C02. Компанія також вкладає значні інвестиції в сталість та інновації, привертаючи соціально відповідальних інвесторів. У 2020 році Enel підтвердила своє лідерство у сфері сталого розвитку і збільшила виробництво відновлюваної енергії. Компанія також підтвердила свою стійкість у фінансовій сфері та отримала визнання від різних організацій та рейтингових агентств. Незважаючи на економічну кризу, Enel показала стійке зростання і продовжує бути однією з найбільших компаній у своїй галузі [3; 4].

Пандемія Covid-19 сильно позначилася на світових фінансових ринках, спричинивши значний обвал. 16 березня 2020 року світовий фондовий ринок впав на 30%, що стало найнижчим показником в історії США. Це призвело до зростання попиту на довгострокові облігації США та німецькі облігації, які стали притулками для інвесторів. Дослідник Джакомо Кавалло порівняв індекси MSCI All Country World Index (MSCI ACWI) та MSCI All Country World Index SRI (MSCI ACWI SRI), щоб вивчити їхній вплив до та після пандемії. Виявилося, що етичний індекс випереджав традиційний індекс не тільки в результатах діяльності, але й у стійкості із меншою волатильністю та вищим коефіцієнтом Шарпа. Навіть під час пандемії волатильність

та результати SRI індексу були подібними до загального фондового ринку, з деякими позитивними аспектами для індексу SRI. Таким чином, дослідження підтверджує можливість та переваги етичного інвестування, зокрема в період кризи, яке проявило кращу стійкість та менші ризики [5].

Сталий розвиток вимагає збалансування економічного розвитку та захисту довкілля, що досягається шляхом поєднання економічного прогресу з ресурсозбереженням та використанням "зеленої" енергії. Корпоративна соціальна відповідальність передбачає, що компанії повинні діяти в інтересах суспільства та зацікавлених сторін. ESG-інвестиції, які оцінюють некомерційні аспекти діяльності компаній, стають все більш популярними. Незважаючи на вартість та критику, портфелі з вищими ESG-рейтингами мають вищу прибутковість. Прикладом успішної інтеграції ESG-підходів є італійська компанія Enel, яка активно реалізує Цілі сталого розвитку та бореться зі зміною клімату. Пандемія Covid-19 підкреслила значення етичних інвестицій, які виявили більшу стійкість та менші ризики.

Джерела

1. Enciclopedie on line/ URL: https://www.treccani.it/enciclopedia/sviluppo-sostenibile/

2. Comportamenti d'impresa e sviluppo sostenibile. URL: https://www.istat.it/it/files/2020/03/Imprese-e-sostenibilita-statistiche-sperimentali.pdf

3. La strategia e il Piano di sostenibilità. URL: https://www.enel.com/it/investitori/sostenibilita/strategia-progresso-sostenibile/piano-sostenibilita

4. La nostra presenza nei principali indici e rating ESG. URL: https://www.enel.com/it/investitori/sostenibilita/presenza-indici-rating-esg

5. Cavallo G., Fondi SRI e COVID-19: eticità e performance possono coesistere?, European journal of volunteering and community-based projects, 2020

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ НАССР В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Лях О. А., здобувач вищої освіти,
Волошин Р. В., к.е.н., доц.
Західноукраїнський національний університет

Системи управління якістю охоплюють широке коло різного роду завдань, спрямованих на підвищення рівня безпечності і кращої відповідності стандартам продукції, яка надходить у сферу товарообігу. Особлива увага щодо якості продукції відводиться продуктам харчування, для яких характерний значно більший вплив на стан і здоров'я споживачів. Відповідно до цього, контроль якості харчової продукції містить додаткові норми, дія яких спрямована на забезпечення максимальної якості і безпечності продовольства.

Виходячи із особливостей матеріального потоку харчової продукції, варто зазначити, що на шляху від первинного виробника до місця кінцевого споживання така продукція проходить декілька етапів. На кожному етапі продукція у певному вигляді (сировина, напівфабрикат, готова продукція) піддається впливу різних факторів, кожен із яких може мати критичний вплив на її якість і безпечність. Для

уникнення можливості впливу сторонніх факторів на якість і безпечність продукції було розроблено і запроваджено принципи HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points).

HACCP є системою аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках. «Небезпечними факторами у харчовому продукті визнають будь-які хімічні, фізичні, біологічні чинники харчового продукту або його стан, що може спричинити шкідливий вплив на здоров'я людини. Система HACCP є зручним інструментом, який систематизує санітарні та технологічні норми та виробничі умови, розробляє процедури їх дотримання і сприяє ефективному поточному контролю. Важливим завданням системи є забезпечення керованості процесів у точках ризику втрати якості чи безпеки продукції» [1].

Розробка принципів HACCP тісно пов'язана із дослідженнями В. Демінга – одного із основоположників науки про управління якістю продукції. Вона бере свій початок у 1950-х роках, коли своє визнання отримала система комплексного управління якістю (TQM). В подальшому, розвиток принципів і концепції управління якістю продукції розвивався еволюційним шляхом поступово переходячи з високотехнологічних сфер у виробництво, систему громадського харчування і т.д.

Перше презентування принципів HACCP для широкого загалу відбулося в 1971 році і стосувалося вирішення проблеми якості харчування для астронавтів NASA. Однак, комплексність і системність принципів та механізмів їх застосування, дозволила екстраполювати методику контролю якості і уникнення небезпечних факторів на прикладні бізнесові процеси. В результаті, запропоновані принципи спочатку були застосовані до рибної і м'ясної промисловості, а згодом отримали широке застосування в усіх сферах, пов'язаних із виробництвом, зберіганням, переробкою і продажем харчових продуктів. Сьогодні, система HACCP визнана Міжнародною продовольчою та сільськогосподарською організацією (ФАО), є тісно інтегрованою з принципами Кодексу Аліментаріус (збірки міжнародних стандартів щодо якості продуктів харчування) і має загальносвітове визнання.

В 2007 році система HACCP була визнана і в Україні в межах прийняття Національного стандарту ДСТУ ISO 22000:2007 «Система управління безпечністю харчових продуктів». В межах цього стандарту було встановлено вимоги до управління якістю продуктів харчування, що включають умови інформаційної взаємодії, правила системного управління процесами, засади створення передумов і безпосереднього впровадження принципів HACCP. В 2012 році Міністерство аграрної політики ухвалило наказ № 590, згідно з яким було визначено вимоги щодо застосування процедур управління якістю якістю і безпечністю харчових продуктів на осевої принципів HACCP.

Однак, найбільш активне просування ідей HACCP в системи управління кістю українських підприємств розпочалося після підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. В результаті цього, наша держава взяла на себе зобов'язання щодо узгодження нормативного забезпечення системи управління якістю продукції із законодавством ЄС задля забезпечення спільного доступу продукції обох партнерів на ринки один одного.

Станом на початок 2020 року результатом такої співпраці стало застосування ном, які зобов'язують застосовувати принципи HACCP на всіх технологічних і логістичних етапах ланцюга харчової сфери, яка включає безпосереднє виробництво сільськогосподарської сировинної продукції і фуражу, здійснення їхньої переробки, забезпечення умов зберігання і транспортування, управління якістю в межах

торговельних закладів і мереж, здійснення маркування продукції та інформування споживачів про неї.

Сьогодні принципи НАССР, які ратифіковані й імплементовані в Україні включають 7 позицій, зокрема:

1. Виявлення і аналіз небезпечних чинників, що можуть впливати на якість харчової продукції;
2. Виявлення критичних точок і місць контролю, що передбачає визначення небезпечних чинників, які мають або потенційно можуть мати вплив на якість продукції і здійснення їх моніторингу та аналізу4
3. Встановлення граничних значень щодо умов виробництва, транспортування, переробки чи продажу продукції;
4. Розробку процедур і механізмів контролю і моніторингу продукції в контрольних точках, який покликаний вчасно виявити відхилення і здійснити коригування процесів;
5. Визначення переліку і складу коригувальних дій, спрямованих на оперативне виправлення ситуації із якістю продукції;
6. Розробку процедур перевірки дієвості та ефективності системи НАССР;
7. Ретельне документування процедур і записів щодо процесів і процедур НАССР.

Результатом використання принципів НАССР в системі управління якістю продукції є забезпечення ряду переваг, які включають широке охоплення усіх процесів життєвого циклу продукції, починаючи від первинного виробництва до етапу кінцевого споживання, можливість оперативного втручання у виробничі чи розподільчі процеси задля виправлення помилок і усунення проблем, дотримання умов відповідальності за дотримання умов забезпечення якості продукції, формування додаткових можливостей для підвищення якості продукції, в тому числі за рахунок інтеграції із іншими стандартами якості.

Джерело

1. Волошин Р.В. Безпека продуктів харчування за принципами НАССР. https://agroelita.info/bezpeka-produktiv-harchuvannya-za-prynczypamy-nassr/
2. Гладун, В., Підгайна, В., & Мацук, В. (2019). ВПЛИВ СИСТЕМИ НАССР НА ЯКІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ. Scientific Notes of Lviv University of Business and Law, 21, 29-33. Retrieved from https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/130
3. Корсак Р., Гуштан Т., Малець В. Історія та етапи створення та розвитку системи продовольчої безпеки НАССР. Актуальні проблеми гуманітарних наук. Вип. 65. том 2. 2023. DOI: 10.24919/2308-4863/65-2-3

ДОСВІД ПОЛЬЩІ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Монастирський Г. Л., д.е.н., проф.
Західноукраїнський національний університет

З 2015 року, коли ООН ухвалила Порядок денний до 2030 року та 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), прогрес у їх реалізації був нерівномірним у різних країнах, так само як і виклики, з якими вони стикаються. У вересні 2019 року на першому

Саміті ЦСР Генеральний секретар ООН закликав усі сторони мобілізуватися до Десятиліття дій на трьох рівнях: 1) глобальні дії для забезпечення більшого лідерства, більшого обсягу ресурсів та розумніших рішень для досягнення ЦСР; 2) місцеві дії - міста та органи місцевого самоврядування; 3) дії окремих осіб, включаючи молодь, громадянське суспільство, засоби масової інформації, приватний сектор, профспілки, наукові кола та інші зацікавлені сторони, для просування реалізації Порядку денного до 2030 року.

У минулорічній доповіді про прогрес міжнародного співтовариства на шляху до 17 Цілей сталого розвитку Генеральний секретар ООН підкреслив, що за п'ять років з моменту прийняття Порядку денного до 2030 року країни, які взяли на себе зобов'язання щодо ЦСР, досягли найбільшого прогресу в таких сферах, як поліпшення охорони здоров'я матері і дитини (ЦСР 3), розширення доступу до електроенергії (ЦСР 7) або збільшення представництва жінок у парламентах (ЦСР 5). Однак у той самий період спостерігалося, серед іншого, зниження рівня продовольчої безпеки (ЦСР 2), погіршення стану довкілля (ЦСР 15) та поглиблення нерівності (ЦСР 5 та ЦСР 10).

Тим часом пандемія COVID-19 та спричинена нею криза у сфері охорони здоров'я і, ширше, соціально-економічна криза суттєво ускладнили виконання міжнародною спільнотою Порядку денного до 2030 року та загострили проблеми, які мала вирішити ефективна імплементація Цілей сталого розвитку до 2030 року. Пандемія вже створила високий ризик того, що багаторічний прогрес міжнародної спільноти у досягненні окремих Цілей сталого розвитку, зокрема у сфері боротьби з бідністю (ЦСР 1), подальшого підвищення якості охорони здоров'я (ЦСР 3) або освіти (ЦСР 4), буде зведено нанівець, а також може сприяти продовженню зростаючої тенденції до недоїдання. Слід зазначити, що, хоча криза, спричинена COVID-19, негативно вплинула на досягнення ЦСР, пов'язаних із загальним добробутом, спостерігалося тимчасове покращення у досягненні екологічних цілей, зокрема завдяки зменшенню негативного тиску на довкілля.

Польська державна політика в останні роки почала послідовно враховувати принципи сталого розвитку, виражені в Порядку денному 2030. Водночас дії, що вживаються на різних рівнях управління у відповідь на кризу, спричинену COVID-19, враховують принцип не залишити нікого осторонь і допомогти найбільш вразливим - відповідно до підходу, прийнятого в Порядку денному 2030. Впровадження Цілей сталого розвитку відбувається з різним ступенем інтенсивності в багатьох сферах і на різних рівнях суспільного життя, пронизує різні сфери суспільства та економіки, залучає державні інституції та зацікавлені сторони. Однак іноді вплив вжитих заходів на досягнення ЦСР не усвідомлюється повною мірою.

Польща досягає прогресу в реалізації ЦСР, хоча деякі виклики все ще потребують належного вирішення, особливо в контексті загроз, пов'язаних з пандемією COVID-19.

З огляду на набір індикаторів для моніторингу окремих Цілей сталого розвитку за останні роки, Польща досягла значного прогресу у зниженні рівня бідності. Відбулося чітке покращення матеріального становища домогосподарств, що вимірюється рівнем реального валового наявного доходу домогосподарств на душу населення. Спостерігається подальше покращення ситуації на ринку праці. Позитивні тенденції простежуються у високій якості освіти, про що свідчать результати тесту PISA. Також зростає частка дітей віком 3-5 років, охоплених дошкільною освітою. Заслуговують на увагу і подальшої підтримки паралельні зусилля, спрямовані на

навчання державних службовців інноваційним навичкам і новим компетенціям. Вартість польського агропродовольчого експорту на 1 жителя зростає, а загальна частка агропродовольчих товарів у польському експорті залишається на аналогічному рівні (близько 13%), що є дуже важливим з точки зору забезпечення продовольчої безпеки. Проте, боротьба зі зміною клімату залишається викликом для Польщі, як і для більшості європейських країн.

Реалізація ЦСР вимагає міждисциплінарного підходу та відкритості до змін, яких зазнає сучасний світ, підвищення обізнаності через освіту з раннього віку, просування поглядів, що враховують екологічні та кліматичні виклики, заохочення до участі в процесах розвитку та активної громадянської позиції. З огляду на необхідність активізації дій у цьому надзвичайно складному та комплексному питанні збалансування короткострокових цілей з довгостроковими ЦСР, скоординованих дій в рамках секторальних політик, а також між різними рівнями державного управління, вкрай важливою є реалізація програми підтримки потенціалу державного управління у цій сфері, а саме: Програма розбудови спроможності державного управління

Програма розбудови потенціалу публічної адміністрації для підтримки впровадження ЦСР та сталого розвитку в Польщі, яка координується Міністерством економіки та праці та впроваджується з 2020 року у співпраці з ОЕСР.

Реальну можливість посилити відданість Польщі Цілям сталого розвитку, включаючи екологічні цілі, надають інвестиційні проєкти та реформи, заплановані в рамках Національного плану відновлення (НПВ). Досягаючи прогресу на шляху сталого розвитку та ефективно використовуючи кошти, ми маємо можливість створити стійкі конкурентні переваги та потенціал у соціальній та економічній сферах, щоб краще реагувати на майбутні кризи. Резолюція про Порядок денний до 2030 року щодо реалізації 17 Цілей сталого розвитку була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року, що дало старт процесу імплементації на глобальному, регіональному та національному рівнях.

Координацію впровадження Порядку денного до 2030 року в Польщі на національному рівні забезпечує Міністерство розвитку, праці та технологій (МРПіТ). Завданням координатора є застосування інтегрованого підходу (відповідно до положень Порядку денного 2030), тобто підтримувати узгодженість пріоритетів у реалізації нової моделі польської політики розвитку з глобальними викликами та цілями. Інтегрований підхід означає концентрацію діяльності окремих суб'єктів - уряду, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та соціальних партнерів – навколо визначених стратегічних цілей. У процесі реалізації 17 ЦСР Порядку денного сталого розвитку до 2030 року ключову роль відіграє моніторинг прогресу на основі надійних, актуальних, якісних і порівнянних даних. У Польщі за моніторинг прогресу в досягненні ЦСР відповідає Центральне статистичне управління (Główny Urząd Statystyczny), яке з метою звітування на початку 2019 року запровадило спеціальний інструмент для подання даних щодо ЦСР - Платформу ЦСР.

Що стосується зовнішнього виміру імплементації Порядку денного до 2030 року, то координація передбачає тісну співпрацю між МСПіТ та Міністерством закордонних справ.

У липні 2018 року Польща представила в ООН свій перший огляд імплементації Цілей сталого розвитку, викладених у Порядку денному до 2030 року. Для огляду були визначені пріоритети у трьох вимірах сталого розвитку - соціальному, економічному та екологічному. У ньому також визначено 5 ключових питань, важливих для підвищення ефективності досягнення ЦСР у найближчі роки

(вибіркове втручання, освіта для сталого розвитку, ефективний моніторинг, узгодженість політики для розвитку та добре функціонуюча організаційна структура).

Відповідно до резолюції "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року", необхідно: встановити цілі розвитку на національному рівні, посилаючись на 17 Цілей сталого розвитку, прийнятих разом з Порядком денним до 2030 року; забезпечити моніторинг прогресу на національному рівні; налагодити партнерство між урядом, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами для нової моделі розвитку та досягнення ЦСР. Тому в процесі реалізації Порядку денного до 2030 року ми в першу чергу робимо акцент на партнерстві, співвідповідальності та співпраці широкого кола державних суб'єктів, бізнесу та громадян у процесах розвитку. У зв'язку з цим ми вважаємо ключовими діями побудову суспільного діалогу з питань, що стосуються сталого розвитку, взаємне інформування про ключові починання, а також широку підтримку та довіру між державними суб'єктами та їхніми партнерами. Складність та всеохоплюючий характер ЦСР вимагає залучення широкого кола суб'єктів - регіонів та зацікавлених сторін - до їх реалізації. Перед обличчям таких мегатенденцій, як процеси глобалізації, кліматичні та демографічні зміни, зростаюча цифровізація та урбанізація, багато міст і регіонів стикаються з критичними викликами у підтримці соціальної інклюзії, сприянні економічному зростанню та поступовому переході до низьковуглецевої економіки.

Ефективна відповідь на такі виклики вимагає політики, орієнтованої на місця, та залучення до реалізації Цілей сталого розвитку суб'єктів за межами центрального уряду - регіонів та інших зацікавлених сторін. Регіони також залучені до досягнення цілей Порядку денного до 2030 року, і їхні дії мають значною мірою сталий характер. Вони впроваджують Цілі сталого розвитку переважно через стратегії розвитку областей та інші регіональні документи, наприклад, планові (плани просторового розвитку) або операційні документи (регіональні операційні програми).

Варто зазначити, що Партнерство для впровадження Цілей сталого розвитку в Польщі діє з червня 2017 року. Наразі Партнерство налічує понад 140 суб'єктів і об'єднує представників різних громад у співпраці для ефективного досягнення Цілей сталого розвитку та підвищення обізнаності громадськості.

Джерела

1. Monitorowanie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju w Polsce. URL: https://www.gov.pl/attachment/b8585e8a-86d5-4c4a-b8de-38bb9cbc9889

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ВИКЛИК СТАЛОМУ РОЗВИТКУ

Олійник К. Д., аспірант
Науковий керівник: д.е.н., проф. Булатова О. В.
Маріупольський державний університет

Цифровізація стає тригером переосмислення глобальних проблем розвитку, серед яких: (1) нерівність (в міжнародному поділі праці, в порівняльних та абсолютних перевагах); (2) монополізація, концентрація влади та техноглобалізм (вплив FinTech на динаміку цифрових трансформацій); (3) суверенітет даних та громадянські права (ризик цифрового рейтингування та нової соціальної

стратифікації); (4) дерегуляція цифрового бізнесу та безконтрольна віртуалізація малого бізнесу [1; 2].

З певним ступенем апроксимації ми можемо виокремити наступні принципи цифрової трансформації: (1) забезпечення цифрової інфраструктури, її неминуча експансія та високий рівень інноватизації (універсальний доступ до мережі Інтернет); (2) розвиток онлайн-сервісів (онлайн-управління державними послугами; розвиток онлайн-фінансів і нових цифрових платіжних систем; система дотримання конфіденційності в мережі Інтернет; національні онлайн-платформи у сфері освіти та охорони здоров'я); (3) цифрові системи сприяння підвищенню ефективності використання ресурсів (смарт-міста; інтернет речей); (4) аналітичні системи моніторингу (перерозподіл доходів для викорінення нерівності в доходах в наслідок розширення масштабів використання цифрових технологій; податкові та нормативні системи запобігання монополізації сфери інтернет-послуг; контроль за штучним інтелектом, біотехнологіями, нанотехнологіями).

Цифровий розрив на глобальному рівні все більше впливає на соціально-економічну нерівність і зокрема на ринки праці, що, безумовно, зачіпає інтерпретацію індикаторів сталого розвитку країн. Оскільки багато перетворень у напрямку сталого розвитку потребують тривалого часу, Цілі сталого розвитку, реалізація яких передбачена до 2030 року, постають як проміжний етап на шляху до досягнення сталості з урахуванням викликів цифровізації на наступні десятиліття. Відтак існує гостра необхідність у відповідній політиці регулювання, стимулах та зміні цілепокладання з урахуванням фактору цифровізації, які нині застосовуються лише для незначної кількості секторів та в окремих країнах.

В науковому співтоваристві існує консенсус, що в разі, якщо цифровізація не буде належним чином прив'язана до 17 ЦСР Порядку денного на період до 2030 року, вона може загострити існуючі асиметрії міжнародного економічного розвитку та сприяти становленню нових форм нерівності (див. Рис.1).

Рис.1. Цифровізація як виклик сталому розвитку

Зв'язок цифрової динаміки структурних змін зі стратегіями сталого розвитку забезпечують шість фундаментальних перетворень: (1) зміна моделей розвитку з урахуванням перспектив цифровізації; (2) мобілізація ринкових сил шляхом встановлення справедливих цін за допомогою перегляду принципів ціноутворення на викиди вуглецю та екологічного оподаткування, що стимулюють мобілізацію цифрових інновацій на підтримку стійких рішень; (3) корекція ринкових механізмів та процесів планування за допомогою переваг цифровизації при розробці дорожніх карт трансформації; (4) інвестування у програми цифрової модернізації на державному рівні з метою нарощування потенціалу управління; (5) цифровізація досліджень у галузі сталого розвитку; (6) розробка нових інституційних рамок, соціальних стандартів та нормативних бар'єрів у цифровому антропоцені, де людина постає активним рушієм змін в навколишній середовищі на нових цифрових засадах.

На основі всебічної оцінки цифрової динаміки змін Німецька консультативна рада з глобальних змін [3] виокремлює сім основних трансформаційних процесів у сфері цифрових технологій, які призведуть до глибоких конфігурацій економічних, соціальних, політичних та культурних систем впродовж наступних 10–30 років: (1) становлення нових моделей економічного зростання з використанням цифрових технологій; (2) ризики авторитаризму з використанням цифрових технологій; (3) підрив демократії та інклюзивності нормативно та інституційно автоматизованими системами прийняття рішень, які вже використовуються у цифровому приватному секторі; (4) національне, регіональне і навіть глобальне домінування приватних компаній, що підриває демократичний контроль та стимулюється подальшою концентрацією влади на основі даних; (5) руйнування ринків праці внаслідок комплексної автоматизації, що деактуалізує людську працю; (6) мобілізація цифрового потенціалу переважно транснаціональною елітою; (7) великомасштабна трансформація людства.

Джерела

1. Trofymenko, M., Bulatova, O., Trofymenko, A., & Vyshniakov, O. (2023). Digital Development and Technological Innovations: Inequality and Asymmetry. Marketing and Management of Innovations, 14(3), 215–229. DOI: https://doi.org/10.21272/mmi.2023.3-19

2. Резнікова Н.В., Булатова О.В., Іващенко О.А. Колізії конкуренції на діджиталізованих ринках в умовах техноглобалізму: ризики інноваційного та інформаційно-цифрового неопротекціонізму для міжнародного бізнесу та електронної комерції. *Інвестиції: практика та досвід.* № 13. С.13-21. 2023. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.13.13

3. WBGU – German Advisory Council on Global Change. Towards Our Common Digital Future. Summary. Berlin, 2019. URL: https://www.wbgu.de/fileadmin/user_upload/wbgu/publikationen/hauptgutachten/hg2019/pdf/WBGU_HGD2019_S.pdf

МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Абакумова Д. В.,
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., проф. Чечель А. О.
Маріупольський державний університет

На сучасному етапі демократичні країни світу формують нову інформаційну політику зважаючи на розвиток технологічних можливостей. На сьогодні ми спостерігаємо за принципово новими тенденціями у розвитку інформаційного простору, де розвивається подвійна система громадського та комерційного мовлення, що призводить до різнобарвного у культурному розумінні контенту та послуг.

Наша країна у контексті європейської інтеграції має певні зобов'язання щодо розвитку напрямів інформаційного суспільства та власної інформаційної політики. Не зважаючи на те, що основні цілі та напрями розвитку інформаційного суспільства були визначенні ще у 2007 році з прийняттям Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», серйозним поштовхом до втілення цієї мети стала соціально-політична криза 2013 – травня 2014 року [1].

Розробка і запровадження Україною системи суспільного мовлення також є частиною порядку денного щодо імплементації Угоди про Асоціацію України з ЄС. І в цьому випадку досить важливим стає громадський контроль за процесом створення та подальшої роботи Національної суспільної телерадіокомпанії України (НСТУ), адже від ефективної реалізації цього проекту залежать майбутні якісні зміни українського інформаційного простору нашої крани [2, с.92].

У демократичному суспільстві одним з основних завдань держави виступає побудова та розвиток громадянського суспільства. Вказаний феномен неможливий без функціонування незаангажованих та незалежних засобів масової інформації та відкритого інформаційного простору. Отже формування громадських медіа-ресурсів виступає гарантом надання об'єктивної інформації та взмозі забезпечити інформаційну складову становлення громадського суспільства сучасної України.

Важливим аспектом ефективної реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства залишається питання інформаційної відкритості органів влади та місцевого самоврядування, що не можливо забезпечити без дійсно незалежних суспільних засобів масової інформації.

Існує думка, що набагато легше вивчити стан громадської думки, ніж вплинути на неї. Однак розумно складені та вміло реалізовані програми паблік рилейшнз здатні посилити чи певним чином змінити громадську думку. Принципи, за якими повинні будуватися зв'язки з громадськістю: відкритість інформації; рішуча відмова від суб'єктивізму, тиску на громадськість, маніпулятивних спроб видавати бажане за дійсне тощо.

Проте громадськість не лише споживає медіа-продукт, але й має вагомий вплив на інформаційні процеси. Так, наприклад, проект захисту дітей від потенційно шкідливого контенту передбачав здійснення заходів у період 2014 – 2016 рр., які б забезпечили створення відповідного програмного забезпечення та повний запуск

системи позначок для захисту дітей від шкідливої інформації. Однак, на жаль, національний регулятор у цій сфері – Національна Рада з питань телебачення та радіомовлення – з липня 2014 р. зупинила завершення розробки цього проекту. Аргументація була простою та водночас безвідповідальною – "не на часі". Водночас під тиском громадськості та медіа-експертів у березні 2015 р. державний регулятор все ж оголосив про продовження реалізації проекту захисту дітей від потенційно шкідливого контенту [3, с.64-65].

В кваліфікаційній роботі проведено комплексний науковий аналіз ролі громадянського суспільства в становленні та розвитку інформаційного простору України, проаналізовано основні нормативно-правові механізми регулювання медіа та інформаційного простору за участю громадського сектору, а також вплив громадськості на відкритість та прозорість інформації. Особливу увагу було приділено розвитку it-технологій, як однієї із складових сучасного інформаційного простору.

Окремо розглянуто та проаналізовано роль громадського суспільства в протидії загрозам національній безпеці в інформаційній сфері. Актуальність цього питання обумовлена викликами української державності, що були спричинені російською агресією проти України, та вказали на низку проблем у сфері формування та реалізації державної інформаційної політики.

Підсилює актуальність цього питання також необхідність розширення участі громадського суспільства у процесах підготовки та ухвалення політико-управлінських рішень у безпековому секторі інформаційної сфери. Стратегічного значення набуває вдосконалення вже існуючих, а також створення нових механізмів взаємодії в інформаційному просторі національної безпеки між інститутами та організаціями громадянського суспільства та державою, а також органами місцевого самоврядування, з метою своєчасного виявлення, попередження та усунення наявних та потенційних інформаційних загроз [4, с. 87-88].

На сьогодні в Україні механізми комунікації громадян із органами влади шляхом застосування новітніх інформаційно-комунікаційних засобів розвинені не повною мірою. Наразі інформатизації всіх процесів приділяється багато уваги. З огляду на це, країна в нових умовах глобалізації інформаційного простору та інформаційних війн зобов'язана привести медіа-законодавство України до європейських стандартів, забезпечити збереження національних інтересів, вживати своєчасні заходи для захисту вразливих груп населення від потенційно шкідливого контенту, не перешкоджаючи при цьому реалізації права на свободу слова. Участь громадянського суспільства є важливим аспектом ефективної реалізації державної інформаційної політики.

Джерела

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 вересня 2007 року № 537-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text (дата звернення: 10.09.2023)

2. Мудрак Л. Інформаційне суспільство як формат розвитку громадянського суспільства. *Збірник наукових праць. Ефективність державного управління.* Київ, 2015. Вип.43. С.91-98

3. Ткач Л.М., Прокоф'єва К.А., Ходаковська А.Ю. Зв'язки з громадськістю як феномен управління інформаційними процесами. *Вісник Приазовської державної академії будівництва та архітектури.* Дніпро, 2016. Вип. 6. С. 62-68.

4. Головка А.А. Вдосконалення механізмів залучення громадянського суспільства до реалізації політики безпеки у інформаційній сфері. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки.* Київ, 2016. Вип. 1-2. С.86-98

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Височин А. Ю., Височин Д. Ю.,
аспіранти
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сталість розвитку громади вимагає належного управління ресурсами, зокрема фінансами. Забезпечення фінансово-економічної безпеки стає ключовим фактором для досягнення цієї мети. Тому необхідність у створенні надійних механізмів для підтримки зростання та стійкості громад стає все більш актуальною.

Метою цього дослідження є аналіз механізмів фінансово-економічної безпеки та їх впливу на сталий розвиток територіальних громад через публічне управління.

Протягом останніх років дослідженню розвитку територіальних громад та їх фінансово-економічної безпеки приділялася значна увага в роботах таких науковців, як Бак Н. А. [1], Повзун Д. І. [2], Волосюк М. В., Сіренко І. В. [3], Мунько А. Ю. [4], Бугіль С. Я. [5] та багатьох інших.

Фінансова безпека та сталий розвиток тісно пов'язані поняття, які вимагають комплексного підходу та детального вивчення. Фінансова безпека розглядається як здатність системи (у даному випадку, територіальної громади) забезпечувати стійкість та відновлення фінансових ресурсів в умовах внутрішніх та зовнішніх збурень. Сталість розвитку включає в себе здатність громади надовго забезпечувати якісні послуги, зберігати екологічний баланс та забезпечувати благополуччя для своїх мешканців.

Розглянемо основні механізми фінансово-економічної безпеки для територіальних громад. Однією з ключових стратегій для забезпечення цієї мети є диверсифікація доходів. Територіальні громади повинні вивчати можливість розвитку нових джерел доходу, таких як туризм, малі підприємства, чи земельна реформа. Диверсифікація дозволяє громадам зменшити ризики, пов'язані з однобічною залежністю від обмеженого джерела доходу.

Іншим методом забезпечення фінансової безпеки є створення резервних фондів та укладення страхових угод. Ці інструменти допомагають громадам захистити себе від несприятливих фінансових ризиків та зовнішніх впливів. Резервні фонди можуть використовуватися для покриття несподіваних витрат, а страхування може забезпечити компенсацію в разі природних катастроф або інших подій.

Окрім того, основою фінансової безпеки є грамотне фінансове планування. Воно передбачає аналіз поточного стану фінансів, розробку довгострокових стратегій та контроль витрат. Таке планування допомагає громадам не лише визначити свої фінансові цілі, але і розробити шляхи їх досягнення. За допомогою ефективного фінансового планування, громади можуть раціонально виділяти ресурси та забезпечувати стабільний розвиток.

Створені механізми фінансово-економічної безпеки потребують впровадження через публічне управління. Один з ключових аспектів публічного управління для досягнення фінансово-економічної безпеки - це активна участь

місцевої громади в процесах прийняття рішень та планування бюджету. Ця участь сприяє підвищенню відповідальності та прозорості в управлінні ресурсами. Громади повинні мати можливість висловлювати свої потреби та думки щодо виділення бюджетних коштів та прийняття рішень, які впливають на їхнє благополуччя. Участь громади в фінансовому плануванні також допомагає створювати програми та проекти, які відповідають реальним потребам мешканців.

Іншим аспектом публічного управління є розвиток кадрів та їх компетенції. Адекватно навчені та кваліфіковані спеціалісти в галузі фінансів та економіки можуть допомогти громадам створити ефективні фінансові стратегії та механізми. Розвиток кадрів може включати навчання в галузі фінансового менеджменту, аудиту та бюджетування.

Також одним з ефективних механізмів вважається залучення міжнародних партнерів. У публічному управлінні для сталого розвитку громад важливо розглядати можливість співпраці з партнерами, які можуть надавати фінансову та технічну підтримку. Міжнародні фонди, організації та донори можуть бути важливими джерелами фінансування для проектів сталого розвитку. Вони можуть також допомагати громадам впроваджувати кращі практики у публічному управлінні та фінансовому контролі.

Фінансова безпека є невід'ємною частиною сталого розвитку територіальних громад. Механізми фінансово-економічної безпеки, які враховують диверсифікацію доходів, створення резервних фондів, ефективне фінансове планування та активну участь громади, можуть бути успішно впроваджені через публічне управління. Ця стратегія сприятиме сталому розвитку територіальних громад і забезпечить їхню фінансову безпеку в умовах нестабільності і змін.

Завдяки правильному публічному управлінню та впровадженню сучасних механізмів фінансово-економічної безпеки, місцеві громади матимуть можливість підтримувати сталий розвиток та забезпечувати благополуччя для своїх мешканців, незважаючи на зовнішні економічні чи фінансові виклики.

Джерела

1.Бак Н.А. Фінансова безпека територіальних громад в Україні: сутність, структурні складові, загрози. *Світ фінансів*. 2019. № 1(58). С. 98–110.

2.Повзун Д. І. Фінансово-економічна безпека як основна складова соціально-економічного розвитку регіону. *Ефективна економіка.* № 8. 2020.

3.Волосюк М.В., Сіренко І.В. Економічна безпека територіальної громади в системі забезпечення її сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 105–109.

4.Мунько А.Ю. Політика фінансової безпеки територіальних громад: розробка, реалізація, оцінювання. *Таврійський науковий вісник*. 2022. № 1. С. 66–72.

5.Бугіль С.Я. Фінансова стійкість та безпека місцевих бюджетів в умовах обмеженості фінансових ресурсів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 1. С. 55–60.

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Голова О. Є.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Бражко О. В.
Маріупольський державний університет

Україна, як частина європейської спільноти, офіційно висловила своє стратегічне бажання пріоритезувати сталий розвиток у XXI столітті. Світові орієнтири у цьому напрямку були визначені в документі ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», прийнятому на Саміті ООН 2015 року в Нью-Йорку [1].

Відображаючи відданість таким глобальним стратегіям, Україна виконала декілька ключових кроків. По-перше, в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку» [2] країна зазначила свою активну участь у глобальних зусиллях і, протягом 2016-2017 років, зосередилася на адаптації цих Цілей з урахуванням унікальних національних особливостей - в сферах соціальної, культурної, економічної та правової діяльності. По-друге, 30 вересня 2019 року було прийнято Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [3], спрямований на досягнення цих глобальних цілей, враховуючи конкретний контекст національного розвитку, який було подано в доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [4]. Відповідно до цього, на правовому рівні було ініційовано розробку законодавчих ініціатив, що покликані забезпечити гармонійний розвиток усіх сфер життя України у відповідності з принципами сталого розвитку.

Для забезпечення ефективного виконання зобов'язань України у сфері сталого розвитку було вирішено зосередитися на декількох ключових напрямках:

– Посилення інституційної бази: Було розпочато процес модернізації та адаптації національних інститутів для відповідності новим викликам сталого розвитку. Особлива увага приділялася підвищенню ефективності державного управління та контролю.

– Освіта та просвітництво: Усвідомлюючи, що сталий розвиток не обмежується лише законодавчими актами, активно здійснювалися заходи щодо освітньої політики. Оновлені програми навчання в школах та вищих навчальних закладах стали включати курси з екології, соціальної відповідальності та економіки сталого розвитку.

– Підтримка досліджень: На державному рівні було зібрано кошти для фінансування наукових досліджень, які мають на меті знаходження інноваційних рішень у відповідь на екологічні, соціальні та економічні виклики.

– Взаємодія з громадськістю: Було зрозуміло, що для досягнення сталого розвитку в Україні потрібна активна участь громадян. Тому були розроблені програми для стимулювання громадської активності, включаючи волонтерство, громадські ініціативи та екологічну освіту.

– Міжнародне співробітництво: Україна активно співпрацює з міжнародними партнерами, зокрема з країнами Європейського Союзу, ООН та іншими глобальними організаціями, з метою обміну досвідом, технологіями та ресурсами для досягнення сталого розвитку.

Враховуючи всі вищезазначені зусилля, Україна робить значний крок у напрямку реалізації Цілей сталого розвитку. Однак успіх завдань, що стоять перед

країною, вимагає неперервного моніторингу, рефлексії та адаптації до змінюваних умов та викликів.

На додачу до зусиль, які Україна уже зробила, для досягнення Цілей сталого розвитку слід враховувати декілька важливих аспектів, які будуть критичними у найближчому майбутньому:

– Технологічна адаптація: Сталість у сучасному світі не може бути досягнута без застосування новітніх технологій. Впровадження чистих та відновлюваних джерел енергії, інтелектуальних систем управління ресурсами та технологій, які знижують екологічний слід виробництва, стане вирішальним для забезпечення сталості.

– Економічна резилієнтність: У світлі глобальних економічних коливань Україна повинна зміцнити свою економічну стабільність, створивши резервні фонди, підтримуючи інноваційні підприємства та сприяючи діловому середовищу.

– Соціальна співучасть: Досягнення сталості вимагає активної участі всіх шарів суспільства. Стимулювання громадянської активності, освітніх програм та кампаній з підвищення обізнаності допоможуть забезпечити, що всі громадяни розуміють і підтримують сталі цілі.

– Партнерство: Однією з ключових Цілей сталого розвитку є партнерство для досягнення цих цілей. Це передбачає співпрацю на національному, регіональному та міжнародному рівнях, залучення приватного сектору, громадськості та уряду для спільного вирішення проблем.

– Моніторинг та звітність: Щоб забезпечити ефективність виконання Цілей сталого розвитку, потрібно систематично оцінювати досягнені результати та коригувати підходи на основі отриманих даних.

З урахуванням цих аспектів Україна може підвищити ефективність своїх дій та підтвердити свою причетність до глобальних зусиль щодо сталого розвитку.

Отже, реалізація Цілей сталого розвитку (ЦСР) в Україні є процесом, що включає в себе ряд заходів на державному та громадському рівнях, щоб адаптувати та втілити глобальні стандарти до специфіки української реальності.

Безумовно реалізація ЦСР потребує значних фінансових ресурсів. Уряд України, у партнерстві з міжнародними донорами, виробляє механізми фінансування і інвестиційних програм для підтримки ініціатив сталого розвитку. Сьогодні ЦСР інтегровані в ключові сектори економіки, такі як сільське господарство, енергетика, освіта, та охорона здоров'я. Це забезпечує, що принципи сталості враховуються у всіх аспектах національного розвитку. Місцеві органи влади розробляють та втілюють свої стратегії сталого розвитку, адаптуючи національні цілі до місцевих умов і потреб. Через навчальні програми, семінари та тренінги підвищується обізнаність та кваліфікація спеціалістів, які працюють над втіленням ЦСР. Уряд систематично перевіряє досягнення в рамках ЦСР за допомогою індикаторів та метрик. Результати аналізуються і використовуються для коригування стратегії та тактики.

Таким чином, впровадження ЦСР в Україні є складним та багатоаспектним процесом, що вимагає співпраці всіх секторів суспільства. Тільки через спільні зусилля можна досягти реальних змін і забезпечити сталий розвиток для майбутніх поколінь.

Джерела

1. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція, прийнята в рамках 70-ї сесії Генеральною Асамблеєю ООН 25

вересня
2015року.URL:https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/Agenda2030_UA.pdf (дата звернення: 10.09.2023).

2. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь від 2017 року. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf (дата звернення: 10.09.2023).

3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text (дата звернення: 11.09.2023).

4. Цілі сталого розвитку та Україна: Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL:https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina (дата звернення: 11.09.2023).

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ ДЛЯ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Живага А. В.,
здобувач магістратури,
Науковий керівник: к.держ. упр., доц. Сердюкова О. Є.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про освіту» освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави. Держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов’язаних з реалізацією особою своїх прав і обов’язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина [4, ст. 5].

Сьогодні українська освітянська спільнота замислюється над тим, якою буде освіта у найближчі 5-10 років після завершення воєнного стану. Особливо це хвилює керівників, педагогів і батьків, чиї навчальні заклади опинились на тимчасово окупованих територіях, частково або вщент зруйновані. Надавачі та здобувачі освіти цих закладів знаходяться далеко один від одного в різних областях України, за кордоном та на тимчасово окупованих територіях. Тому саме зараз найважливішим з питань для лідерів освітньої галузі є питання відновлення і подальшого розвитку освіти, її майбутнього після деокупації.

Обмеження рівного доступу дітей і молоді на деокупованих територіях до якісної освіти перешкоджає повноцінному особистісному, інтелектуальному та соціальному розвитку, зменшує їх потенціал для внесення вагомого вкладу в економічний і соціальний розвиток країни. За даними Міністерства освіти і науки України, станом на лютий 2023 року росіяни зруйнували або пошкодили 1702 школи та 1069 дитсадків. Усього від російських обстрілів постраждали 10% освітньої інфраструктури України [2]. Частина дітей здобувають освіту в закладах освіти Європи, а також в школах України в дистанційному та очному форматах.

Цікавим досвідом успішного відновлення освіти після війни є досвід Японії після Другої світової війни. Тоді були зруйновані тисячі шкіл та втрачена велика кількість вчителів та учнів. Японія вклала значні зусилля щодо відновлення освітньої

системи, збудувала нові школи, підготувала вчителів та забезпечила освіту для всіх дітей. Цей процес був підтриманий національними та міжнародними ресурсами.

За статистичними даними, на початок 2023 р. в Україні функціонувало 13 875 закладів дошкільної освіти (ЗДО), 12 976 закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), 670 закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), 332 заклади вищої освіти (ЗВО), 740 закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО). У цих закладах загалом навчалося близько 6,5 млн здобувачів освіти й працювало майже 0,7 млн педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Унаслідок збройної агресії рф проти України станом на кінець липня 2023 р. зруйновано 337, пошкоджено 3 199 закладів освіти [3, с.7].

Наразі також гостро стоїть питання створення та впровадження програм з надолуження освітніх втрат. За результатами обговорення викликів упровадження програм з надолуження освітніх втрат, організованого 7 червня 2023 р. за ініціативою Міністерства освіти і науки України, було розроблено рекомендації, призначені для громадських організацій та інших стейкхолдерів (закладів освіти, органів управління освітою та ін.), які вже впроваджують або планують впроваджувати такі програми [3, с.13].

23 червня 2022 р. Європейською Радою прийнято історичне рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. У висновку Європейської Комісії зазначено, що Україна має добре розвинену систему освіти з високим рівнем охоплення грамотністю (майже 100 %) та непоганими результатами з якості освіти, отриманими в дослідженні PISA-2018. Також вказувалося на істотний обсяг фінансування, яке виділяється для освітнього сектору (5,7 % ВВП у 2021 р.) і значну частку охоплення українців вищою освітою [3, с. 10].

Для відновлення української системи освіти після звільнення територій необхідно вирішення певних завдань, і для різних територій вони будуть різнитися. Для територій, які знаходяться в окупації вже 9 років, і де вже виросло покоління дітей, виховане на російській ідеології, треба готувати одні плани, а для тих регіонів, у які окупанти прийшли після 24 лютого 2022 року, - інші.

Спільним для всіх варіантів будуть вчителі, які працюватимуть з учнями після відходу окупантів. Зараз у Мінреінтеграції формується так званий кадровий резерв державних управлінців. До його створення можуть долучатися освітяни, які хочуть працювати в школах на деокупованих територіях. За словами міністерки реінтеграції Ірини Верещук, на кінець серпня 2023 року зареєструвалося понад півтори тисячі охочих, які зможуть працювати в державних службах та органах місцевого самоврядування у 20 сферах [1].

Отже, державна політика в сфері освіти знаходиться у стані розвитку та пошуку оптимальних напрямків змін та доповнень. Існувати, «як було до війни», освіта не зможе. Міжнародний вектор розвитку освіти вимагає, в певній мірі, змін та удосконалення державної політики в сфері освіти для деокупованих територій після деокупації і має на меті відновлення якісної освітньої системи. Це забезпечить доступ до освіти, створить сприятливі умови для навчання, забезпечить необхідні ресурси та інфраструктуру, підвищить рівень грамотності та освіченості, створить сприятливе навчальне середовище, розвиватиме інноваційні підходи до освітнього процесу, розвиватиме партнерські зв'язки, а також забезпечить підтримку та співпрацю у реалізації стратегічних цілей закладів освіти.

Джерела

1. Лиховид І.. Яким має бути педагогічний резерв для деокупованих територій: поради освітніх управлінців та вчителів / Нова українська школа, 2023. URL: https://nus.org.ua/articles/yakym-maye-buty-pedagogichnyj-rezerv-dlya-deokupovanyh-terytorij-porady-osvitnih-upravlintsiv-ta-vchyteliv/

2. Міняйло Н. 10% освітньої інфраструктури України постраждало від обстрілів Росії. Скільки збитків нанесла РФ українській освіті / Журнал Forbes Ukraine. URL: https://forbes.ua/money/10-osvitnoi-infrastrukturi-ukraini-postrazhdali-vid-obstriliv-rosii-skilki-zbitkiv-nanesla-rf-ukrainskiy-osviti-20042023-13147

3. Освіта і наука України в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи: інформаційно-аналітичний збірник / Інститут освітньої аналітики. Київ, 2023. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf

4. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII / Верховна рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМУ ЇЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Завгородня А. В.,
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Бражко О. В.
Маріупольський державний університет

Україна є соціальною і правовою державою. Це закріплено в Головному документі країни – Конституції України. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1]. Утвердження і забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Статтею 46 Конституції України передбачено, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також: у старості та інших випадках, передбачених законом [1]. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Соціальний захист є необхідним елементом функціонування розвиненої держави. У зв’язку з прагненням України інтегруватися в Європейський Союз та стати її повноправним членом, що є вибором українського народу та закріплено в Конституції України, 8 червня 2018 року парламент остаточно визначив євроатлантичну інтеграцію зовнішньополітичним пріоритетом України і 07.02.2019 відповідні зміни стосовно європейського і євроатлантичного зовнішньополітичного курсу були внесені у Конституцію України.

Процес впровадження європейських норм в українське законодавство має забезпечити стабільну економіку, правову державу, чисте довкілля, якість харчових продуктів, соціальну захищеність громадян, високий рівень життя та відсутність корупції. Активна та ефективна соціальна політика держави повинна стати міцним підґрунтям для інноваційного та соціального розвитку країни, здатною забезпечити гідний рівень та якість життя громадян [4]. Тому система соціального захисту населення та соціального забезпечення також потребує суттєвих змін.

Місія державних органів, зокрема Міністерства соціальної політики України, полягає в формуванні та реалізації державної соціальної політики, спрямованої на підвищення рівня життя населення, соціальних стандартів, якості надання соціальної підтримки особами і сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть їх самостійно подолати, умов для інтеграції осіб з інвалідністю у суспільне життя, рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, прав та інтересів дітей, сприяння їх вихованню у сімейному середовищі, забезпечення гідної старості.

Головними стратегічними цілями державної політики в соціальній сфері із урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року є: гідне пенсійне забезпечення; надання якісних соціальних послуг; забезпечення ефективної соціальної підтримки громадян; формування, збереження та зміцнення сімейних цінностей та посилення захисту прав дітей; підтримка осіб з інвалідністю; захист прав і свобод людини [2].

Реалізація стратегічних цілей державної політики в соціальній сфері передбачає наступні конкретні дії та механізми:

- щодо гідного пенсійного забезпечення: удосконалення механізму індексації пенсій; забезпечення дотримання прав внутрішньо переміщених осіб, у тому числі осіб, які проживають на тимчасово окупованих територіях, на належне пенсійне забезпечення; запровадження накопичувальної системи пенсійного страхування; перегляд стимулів до сплати єдиного внеску та посилення відповідальності за несплату та ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; адаптація та уніфікація законодавства щодо діяльності недержавних пенсійних фондів до законодавства ЄС;
- надання якісних соціальних послуг: фінансування не установ, а послуг, підвищення якості сервісів та їх наближення до людей (ця практика успішно реалізована в багатьох європейських країнах); збільшення кількості недержавних надавачів соціальних послуг; затвердження державних стандартів соціальних послуг; підвищення професійної компетентності надавачів соціальних послуг; цифрова трансформація соціальної сфери;
- формування, збереження та зміцнення сімейних цінностей та посилення захисту прав дітей: збільшення кількості служб у справах дітей у територіальних громадах; удосконалення процедур національного усиновлення та приєднання України до системи співробітництва з питань міждержавного усиновлення; вживання заходів щодо відповідального батьківства; забезпечення захисту дітей та їхніх прав; забезпечення житлом дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; реформування системи інституційного догляду; реалізація державних програм при народженні дитини, відшкодування послуги з догляду за дитиною до трьох років;
- щодо підтримки осіб з інвалідністю: сприяння працевлаштуванню осіб з інвалідністю та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці; створення умов для осучаснення та удосконалення наявної системи реабілітації; удосконалення механізму забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами

реабілітації; підвищення рівня забезпечення прав осіб з інвалідністю, їх інтеграції у суспільне життя;

- захист прав і свобод людини: запровадження інформаційних кампаній для населення щодо форм, проявів, причин, наслідків домашнього насильства, розуміння суспільством природи домашнього насильства; забезпечення доступності та ефективності надання необхідних послуг особам, постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі; впровадження європейських стандартів рівності жінок і чоловіків; запровадження гендерного компонента при ухвалені державних органів, формуванні цілей державної політики та планів їх реалізації (наприклад, в Виборчому кодексі України затверджена 40% гендерна квота в партійних списках) [2].

Всі ці стратегічні цілі в системі соціального захисту населення та соціального забезпечення ефективно та успішно реалізовуються державою завдяки впровадженню цифрової трансформації.

У вересні 2020 року Міністерство соціальної політики України представило нову Стратегію цифрової трансформації соціальної сфери, яка створить єдине інформаційне середовище соціальної сфери за допомогою цифрових технологій.

Єдина інформаційна система впроваджується для вирішення таких проблем, як: складний доступ громадян до отримання соціальної підтримки, відсутність належної інформації громадян про їх соціальні права та їх реалізацію, складні та непрозорі процедури розподілу та реалізації соціальних видатків, величезні паперові архіви, відсутність контролю за операційними процесами в соціальній сфері, слабка інтеграція інформаційних систем соціальної сфери з іншими державними інформаційними ресурсами, бюрократія, корупція та значні адміністративні витрати, понесені державою.

Так чином, впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, за допомогою якої повинні здійснюватися всі види державної соціальної підтримки, забезпечить призначення, перерахунок та реалізацію соціальних виплат. Також ця система дозволить вирішувати всі питання щодо отримання будь-якої соціальної допомоги та підтримки через єдиний соціальний веб-портал, доступ до послуги незалежно від місця проживання (реєстрації), віддалений доступ, уникнення корупції в процесі надання соціальної підтримки, можливість інформувати громадян про їх соціальні права та належний захист цих прав, скорочення адміністративних витрат та бюрократичного апарату в соціальній сфері, прозорий розподіл та контроль державних соціальних видатків, впорядкування планування та реалізації соціальних виплат та перевірка їх отримувачів.

На даний момент в України доступні такі електронні сервіси, як: система реєстрації документів на житлові субсидії, єдиний реєстр отримувачів гуманітарної допомоги, призначення допомоги при народженні дитини, послуга «Муніципальна няня», комплексна послуга «eBaby» (за допомогою цієї послуги можна одночасно отримати до десяти державних послуг), інформаційний портал Пенсійного фонду України, інформаційна платформа «Допомогам поруч», яка була запроваджена для створення умов для залучення благодійних організацій, громадських організацій, бізнесу, волонтерів для допомоги одиноким літнім людям, інвалідам, сім’ям з дітьми, зокрема дітям з інвалідністю в карантинний період.

Отже, прагнучі європейської інтеграції та включаючись у глобалізаційні процеси, потрібна наполеглива трудомістка робота з реформування соціально-економічних відносин, створення державних інститутів та послідовна державна

політика в інтересах всього суспільства, яка забезпечить гідний рівень життя, соціальних стандартів та якісну соціальну підтримку населення.

Джерела

1. Конституція України від 06 січня 2021 року. К.: Центр учбової літератури, 2021.
2. Наказ Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Стратегічного плану діяльності Міністерства соціальної політики України на 2021 бюджетний рік і два бюджетні періоди, що настають за плановим (2022-2023 роки) від 26.01.2021 №30. URL:https://www.msp.gov.ua/documents/5959.html
3. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 № 2017-III, редакція від 10.06.2018. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text
4. Прокопенко І., Олійник Ю. Державна соціальна політика як чинник економічного розвитку України: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка», 2018, вип.18.

АНАЛІЗ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ» У СОЦІАЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ

Кожура В. В.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Бражко О. В.
Маріупольський державний університет

Поняття «соціальний захист» не нове і має давню історію. З кінця XVIII ст. у Європі почала формуватися національна / адміністративна система державної опіки (організація системи допомоги, формування законодавчої бази, управління, включаючи територіальну структуру, державне фінансування соціальної допомоги тощо). Характеристиками цього етапу є те, що держава не прагне безпосередньо виконувати соціальні функції, а сприяти лише іншим установам, таким як: особисті та громадські благодійні організації, корпоративне соціальне страхування, місцева влада, церкви.

Перший елемент соціального захисту з'являється в Німеччині наприкінці XIX століття. Держава почала виділяти кошти на різні соціальні програми та починається трансформація соціальної функції країни. Саме в Німеччині вперше було використано термін "соціальний захист".

У 1935 р. американський Закон про соціальний захист вперше застосував термін "соціальний захист". Закон законодавчо визначив новий етап в країні та запровадив систему обов'язкового страхування на випадок старості, смерті, втрати працездатності та безробіття. Незабаром цей термін широко застосовувався у багатьох країнах світу, і він виражав суть організації національної системи допомоги інвалідам та літнім людям [1, с. 35]. Соціальний захист має безліч функцій. Перш за все, це система зв’язків з громадськістю, призначена для задоволення особистих матеріальних потреб громадян шляхом особистого розподілу спеціальних фондів. По-друге, держава забезпечує соціальний захист за рахунок коштів суспільства. По-третє, за обставин, передбачених законом, у разі втрати або зменшення доходу, збільшення витрат або неможливості знайти роботу, передбачаються кошти для заміни або доповнення заробітної плати [2, с. 6].

У 1950-х рр. у багатьох країнах світу соціальна політика зазнала фундаментальних змін. З точки зору характеристики її захисних функцій необхідно систематизувати та координувати різні сегменти та установи у соціальній галузі.

Система соціального захисту пов'язана з особливістю соціально-економічної організації, яка спрямована на підвищення добробуту та рівня життя громадян, тобто соціальний захист є втіленням соціально-орієнтованої економіки. На думку С. Калашникова, суспільно-орієнтована економіка є високорозвиненою формою ринкової економіки, що дозволяє найбільш повно поєднати принципи вільної ринкової економіки та принципів соціальної справедливості. Автор підкреслює, що основні параметри соціального захисту залежать від соціальних параметрів. Це означає, що соціальний захист значною мірою залежить від рівня розвитку та якості соціально-економічного процесу країни [3, с. 45].

У словнику юридичних термінів "соціальний захист (забезпечення)" визначається як "за допомогою спеціальних соціальних фондів або бюджетів, у разі соціальних ризиків (інвалідність, безробіття, втрата годувальника, бідність) задоволення життєво необхідних індивідуальних потреб громадян є найважливішим методом матеріального розподілу благ за рахунок спеціальних соціальних фондів або за рахунок бюджетів різних рівнів (державного та місцевих) у випадках та на умовах, встановлених у законі. В Україні система соціального захисту включає пенсії, допомоги працівникам (під час тимчасової непрацездатності; пов’язані з вагітністю та пологами), багатодітним матерям та одиноким матерям, малозабезпеченим сім'ям з дітьми; утримання й забезпечення для людей похилого віку та інвалідів у будинках престарілих, будинках-інтернатах; професійне навчання та працевлаштування інвалідів; пільги для інвалідів та багатодітних матерів"[4, с. 525].

У вітчизняній науковій літературі є багато визначень поняття "соціальний захист". Є. Лібанова вважає, що соціальний захист населення - це матеріальна безпека всіх без винятку громадян, не нижче соціальних стандартів та забезпечення гідних умов життя [5, с. 12]. Соціальний захист передбачає певний ступінь матеріального забезпечення, тобто підтримку доходів та захист добробуту; тому в Україні, з одного боку, існує система відносин між державою, економічною структурою та громадянами з іншого. У процесі цього формуються фінансові ресурси для матеріальної підтримки та обслуговування громадян певних категорій та груп.

Соціальний захист В. Скуратівський та О. Палій трактують як "комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах" [6, с. 92]. На думку В. Глушка, соціальний захист - це сукупність заходів та механізмів реалізації цих захисних заходів, а суспільство використовується для забезпечення нормальних умов матеріального та духовного життя населення [7, с. 9].

Н. Болотін пояснює соціальний захист у вузькому і широкому розумінні. "У вузькому розумінні розуміння соціального захисту насправді є соціальним захистом країни для захисту людей від негативних наслідків соціальних ризиків. Загалом кажучи, соціальний захист є змістом соціальних функцій країни, і це економічний захист основних соціальних прав людини" [8, с. 56]. Автор визначає соціальний захист як "систему національних правових, економічних, фінансових та організаційних засобів та заходів, призначених для захисту людей від несприятливих наслідків соціальних ризиків" [8, с. 58].

За словами С. Сінчука та В. Бурака, "соціальне забезпечення - це форма розподілу матеріальної продукції для задоволення важливих особистих потреб

громадян у разі соціальних ризиків, і в цьому випадку, і відповідно до умов, встановлених країною, вимагають різного рівня спеціальних соціальних фондів або бюджетів" [9, с. 9].

Соціальні ризики - це події, що відбуваються в житті людини. У цих випадках можуть бути втрачені матеріальні ресурси, і не можуть бути задоволені пріоритетні потреби у підтримці та відновленні повноцінного життя члена суспільства. Соціальний ризик є наріжним каменем соціального захисту. Зі списку змін, визнаних національним законодавством, можна простежити розвиток соціального захисту та оцінити статус соціального захисту в конкретній країні.

Отже, «соціальний захист» трактується як функція суспільства щодо забезпечення соціального статусу громадян завдяки соціальній ризиковій поведінці на основі умов, що визначаються його невід'ємними та загальновизнаними правами. З одного боку, соціальний захист - це функціональна система, тобто система, в якій здійснюється соціальний захист, а з іншого - це система інститутів (держави, судів, профспілок та інших громадських організацій), які забезпечують захист.

Джерела

1. Флорескул Н. Система соціального захисту населення як чинник формування соціальної держави. *Держава та економіка: Вісник КНТЕУ.* 2009. № 2. С. 34-46.

2. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.

3. Калашников С. Социальное рыночное хозяйство и социальное государство. *Человек и труд.* 2003. № 9. С. 45.

4. Правознавство. Словник термінів: навч. посіб. Київ: Юрисконсульт КНТ, 2007.

5. Лібанова Е. Бідність в Україні: визначення, критерії та показники. *Україна: аспекти праці.* 2001. № 6. С.15-19.

6. Скуратівський В. А., Палій О. М. Основи соціальної політики: навч. посіб. Київ: МАУП, 2002. 200 с.

7. Грушко В. І. Пенсійна система України: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 214 с.

8. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 189 с.

ВИЯВЛЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ФОРМІ КНП

Мошкова Т. М.,
здобувачка 2 курсу магістратури
науковий керівник к.е.н., доц. Христенко Л. М.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Сфера охорони здоров'я є тією важливою галуззю, яка відповідає за виробництво послуги особливого призначення як то збереження та покращення фізичного, психічного і соціального здоров'я людей. Вона охоплює широкий спектр діяльності та послуг, спрямованих на попередження, діагностику, лікування та спостереження за хворими, а також на проведення досліджень та навчання в галузі медицини та охорони здоров'я. І оскільки у сучасному вирі подій, які відбуваються у нашій країни за останні роки (спочатку це пандемія COVID-19, а зараз військова

агресія з боку рф), саме ця сфера набуває значущості, то й відбувається актуалізація питань вдосконалення системи управління медичними закладами, що дозволить підвищити ефективність їхньої діяльності та якості надаваних медичних послуг.

Управління закладом охорони здоров'я є складним процесом, заснованим на комплексі дій та специфічних до галузі процесів, спрямованих на прийняття оптимальних управлінських рішень за допомогою ефективного керівництва й організації діяльності медичних установ (лікарень, поліклінік, лікувальних центрів та ін. закладів, які беруть участь на наданні медичних послуг) з урахуванням внутрішніх можливостей та загроз зовнішнього середовища. Управління такими закладами полягає у виконанні ряду функцій і завдань, які спрямовані на забезпечення високого стандарту медичної допомоги та задоволення потреб не лише споживачів медичних послуг, а й інтересів трудового колективу закладу.

Впевнено говорити про можливість впливів та змін в управлінні медичними закладами стало можливим після старту медичної реформи у 2018 році, коли набув чинності Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». Головним елементом цієї реформи стала реорганізація закладів охорони здоров’я з державною формою власності в комунальні неприбуткові підприємства (КНП) з розширеною можливістю прийняття управлінських рішень щодо діяльності таких підприємств. Тож фактично здійснена зміна пріоритетної функції КНП: з соціальної на економічну. Комерціалізація діяльності КНП надала їм значно ширші можливості щодо вибору та формування додаткових джерел надходження фінансових ресурсів, а також можливостей розпорядження такими ресурсами. При цьому важливим елементом ефективного функціонування стала можливість отримання подвійного фінансування з бюджету: по-перше, фінансування з Державного бюджету через укладання договорів з Національною службою здоров’я України (НСЗУ); по-друге, з місцевих бюджетів – на покриття комунальних послуг.

Проте існують й проблемні моменти, з якими стикнулася реформа галузі, і які позначилося на ускладненні запровадження ефективного управління на КНП.

По-перше, це нерозуміння, заперечення, а далі опір змінам, які передбачає реформа з боку більшості медичного персоналу і навіть пацієнтів, що ускладнило початкове становлення КНП та привело до затягування процесів прийняття управлінських рішень та їхнього втілення у діяльності КНП. Тож, через вплив чинника часу, рішення, як правило, виявлялися не своєчасними, а через це не ефективними.

По-друге, не підготованість керівників медичних закладів для функціонування КНП як бізнес-суб’єктів. Це ускладнило розв'язання проблемних питань у сферах: фінансування КНП (навіть підписання договорів з НСЗУ проходило з допущенням значних похибок, що приводило до недоотримання належного фінансування); залучення інвестицій на розвиток КНП (тут подекуди зустрічалося повне нерозуміння цього моменту з боку новопризначеного керівництва); виведення КНП з кризового стану; ефективного використання наявних ресурсів та ін. Причина неефективності використання ресурсів виникла через залучення до управління КНП на керівні посади осіб без медичної освіти та відповідного досвіду, що спричинило допущення системних прорахунків в операційній діяльності закладів сфери охорони здоров’я.

По-третє, автономізація праці в КНП (активація системи e-Health й електронне звітування до НСЗУ про фактично надані медичні послуги) здебільшого не привели до спрощення документообігу ні в операційному процесі, ні в процесі управління комунальним підприємством, а лише подвоїли роботу певним категоріям

операційного персоналу (лікарям, медсестрам, адміністраторам та ін.) через додавання до паперових носіїв даних електронного варіанту ведення документації.

В-четвертих, відтік кваліфікованого медичного й управлінського персоналу в інші країни через небезпеку від війни, а також шляхом відволікання такого персоналу до зони наближеної до бойових дій як військовозобов’язаних. Все це ускладнює пошук якісного кадрового персоналу на посади керівників (генерального директора (директора), заступників генерального директора (директора) з функціональних питань, начальника (завідувача) закладу охорони здоров’я, медичного директора та його заступників, адміністраторів закладу охорони здоров’я, спеціалістів з питань громадських відносин та комунікацій, соціальних працівників та ін.). До того ж ситуація з персоналом ускладняється ще й через втрату вмотивованості праці через ряд причин, прикладом яких можуть бути: різний рівень трудового доходу лікарів, проблеми з наданням платних послуг та зниженням розмірів відшкодування за пролікований випадок у межах пакета медичних послуг та ін.

Всі означені проблемні моменти безпосередньо впливають на остаточний результат функціонування КНП – зниження якості надаваної медичної послуги.

Під час переходу до сучасної форми управління закладами охорони здоров'я у формі КНП необхідно враховувати такі особливості: 1) медичні заклади, навіть у формі КНП, все ж таки, залишаються підприємствами з переважно бюджетною формою фінансування, головною ціллю яких є надання якісної медичної послуги, яка належати до сфери публічного функціонала держави; 2) попри те, що як господарський суб'єкт медичні заклади можуть здійснювати й інші комерційні операції, все ж таки, закладена неприбутковість та специфічність виду діяльності істотно відрізняє цілі їхнього функціонування від цілей інших бізнес-структур; 3) для КНП у сфері охорони здоров’я є характерним високий ступінь автономності медичного персоналу (лікарів та медичних сестер) та високий рівень медичної спеціалізації, що на сьогодні є причиною зниження можливість контролю з боку немедичного керівництва КНП над їх діяльністю; 4) керівництву КНП та медичному персоналу у процесі їхньої професійної комунікації між собою та пацієнтами необхідно враховувати багато соціально-психологічних чинників як то: зміни характеру та настрою через зміну психофізичного стану, рівень виховання, інтелектуальний і культурний рівні, належність до різних груп за віком, статтю, етнічних та релігійних нахилах.

Тож, сфера охорони здоров'я як публічна сфера є беззаперечно є важливою для суспільства та громадського добробуту та охоплювати різні аспекти, спрямовані на підтримку та покращення здоров'я населення. Чим швидше та повніше будуть виявлені проблемні питання у сфері управління закладами охорони здоров’я у сучасній формі їхнього функціонування як комунальних неприбуткових підприємств (КНП), та напрацювання бази розв'язання таких питань, тим ефективніше буде функціонувати медична галузь та якісніше будуть ставати надавані медичні послуги.

РОЛЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НА ОСНОВІ КІЛЬКІСНОГО ОЦІНЮВАННЯ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ У ДОСЯГНЕННІ ЦСР №3 "ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА БЛАГОПОЛУЧЧЯ"

Овчаренко П. Є.,
здобувачка 1 курсу бакалавріату
Západočeská univerzita v Plzni, Česká republika
Podniková ekonomika a management (ekonomická fakulta)
Науковий керівник: д.е.н., проф. Івченко Є. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Реалізація цілей сталого розвитку ООН є важливою для різних аспектів життя планети та всіх її мешканців. Ці цілі були прийняті у вересні 2015 року всіма 193 членами ООН в рамках Програми сталого розвитку до 2030 року. Вони включають 17 цілей і 169 підцілей, спрямованих на досягнення економічного, соціального та екологічного розвитку, з метою поліпшення якості життя людей та збереження планети для майбутніх поколінь.

Цілі сталого розвитку ООН мають на меті створити більш справедливий, стабільний та екологічно стійкий світ для всіх. Вони є важливим інструментом для вирішення найбільших викликів, які стоять перед людством у XXI столітті, і вимагають спільних зусиль усіх країн та секторів суспільства.

На шляху до реалізації цілей сталого розвитку ООН було досягнуто значні успіхи, хоча важливо враховувати, що цей процес є довгостроковим і багатогранним. Загалом, успіхи в реалізації цілей сталого розвитку свідчать про здатність світової спільноти працювати разом для покращення якості життя та забезпечення сталого розвитку для майбутніх поколінь. Однак важливо пам'ятати, що є ще багато викликів, і потрібно продовжувати зусилля для досягнення всіх цілей сталого розвитку.

Окремої уваги заслуговують досягнуті успіхи в реалізації цілі №3 "Забезпечення здоров'я та благополуччя". Світова спільнота спрямовує зусилля на покращення доступу до медичної допомоги, зменшення захворювань та смертності від хвороб, розвиток вакцинаційних програм, збільшення свідомості щодо гігієни та здорового способу життя, що призводить до покращення стану здоров'я та благополуччя людей у багатьох регіонах світу.

Успіхи людства на шляху до реалізації цілі №3 "Забезпечення здоров'я та благополуччя" ґрунтуються на кількох ключових факторах. Перш за все, це наукові та медичні досягнення, які дозволяють розробляти нові методи діагностики та лікування захворювань. Глобальні спільні зусилля, координація міжнародних організацій і держав допомагають боротися з пандеміями, забезпечувати доступ до ефективних ліків і вакцин, а також розвивати системи охорони здоров'я. Важливою є також освіта та свідомість населення щодо здорового способу життя, профілактики захворювань і важливості здоров'я в загальному контексті розвитку суспільства.

Подальші успіхи людства на шляху реалізації цілі №3 у майбутньому будуть залежати від інтегрованого підходу до охорони здоров'я та благополуччя, включаючи інвестиції в медичну науку, глобальне співробітництво для боротьби зі загрозами, підвищення рівня освіти та свідомості, забезпечення доступу до медичних послуг та ліків, наукові дослідження і інновації в медицині, а також урахування соціальних та економічних чинників, а також впливу зміни клімату та екологічних аспектів на загальний стан здоров'я населення.

Вищеперераховані напрями можна поділити на дві важливі групи. Перша – це залежність здоров’я від технологічного розвитку. Друга – це залежність від ступеня доступності благ вже досягнутого технологічного рівня у сфері охорони здоров’я для максимально широких верств населення, зокрема у країнах з низьким та середнім рівнем розвитку.

Незважаючи на досить високий досягнутий рівень технологічного розвитку сучасної охорони здоров'я, у світі складається така ситуація, коли, наприклад, усі досягнення медицини доступні лише 1% населення планети, але при цьому 20% населення планети є недоступними навіть первинні медико-санітарні послуги. Це, в цілому, нівелює технологічні досягнення.

Для України ця проблематика є особливо актуальною. Якщо зусиллями останніх років забезпечення первинними медико-санітарними послугами є більш-менш задовільним, то доступність громадян до вторинного або третинного рівня медичного забезпечення є досить невисоким. Можна констатувати, що ці рівні є доступними лише для мешканців великих міст, зокрема обласних центрів.

Поганий доступ до вторинної та третинної медичної допомоги в Україні обумовлений низкою причин, включаючи недостатнє фінансування системи охорони здоров'я, нерівномірний розподіл медичних ресурсів, недостатню доступність медичних установ та фахівців у сільських районах, бюрократичні обмеження і недоліки у системі організації медичної допомоги, а також економічні і соціокультурні чинники, які можуть впливати на попит та доступність послуг охорони здоров'я.

Ключовою проблемою, з вищенаведених, є низький рівень організації сфери охорони здоров’я в Україні. До цих пір на державному рівні не розроблені та не запроваджені працездатні методики оцінювання потреб населення у медичних послугах різного рівня та оцінювання результативності діяльності медичних закладів. Це не дає можливості ефективно управляти розподілом закладів охорони здоров'я та номенклатурою їхніх послуг.

Наразі таке управління здійснюється на підставі або базової статистичної інформації, яка є гранично невідповідною потребам сфери охорони здоров’я, або інформації з фрагментарних ситуаційних евристичних досліджень, яка не має системності. Як результат – рішення приймаються без реального врахування ситуації "на землі".

Отже, сучасні методи оцінювання потреб та результативності закладів вторинної та третинної медицини, в основному, ґрунтуються на традиційних підходах статистичного обліку. Вибір конкретних показників для оцінки роботи таких закладів залежить від наявності відповідної статистичної інформації. При цьому, питання про те, наскільки корисними є отримані результати для вивчення взаємодії між закладами охорони здоров’я та їхнім оточуючим середовищем, залишається практично без уваги. З іншого боку, учасники цього оточуючого середовища, зокрема громади, не мають чіткого уявлення про те, що відбувається у закладах охорони здоров’я та, відповідно, не знають, на яких критеріях ґрунтувати громадський діалог з ними. Таким чином, однією з актуальних проблем медичної реформи, у відповідності до ЦСР, в Україні є потреба в переосмисленні методичних підходів до управління закладів охорони здоров’я, що базуються на кількісному оцінюванні.

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Огарок Г. С.,
здобувач 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.н.держ.упр. Надежденко А. О.
Маріупольський державний університет

Створення електронних урядів та застосування технологій електронного урядування для розвитку інформаційного суспільства та електронної демократії є глобальним трендом сучасності. Впровадження цифрових ініціатив в роботу органів влади та управління сприяє забезпеченню прозорості та відкритості їхньої діяльності, що є одним з основних принципів демократичного суспільства. А впровадження ефективних систем е-управління в роботу саме органів публічної влади є для держави пріоритетним завданням [1].

В Україні проведено численні наукові дослідження з приводу впровадження електронного урядування. Вітчизняні вчені, такі як Ю. І. Соломко, В. С. Куйбіда та інші, сформулювали основні поняття та складові цього напрямку. Стратегії та механізми електронного урядування в контексті інформаційного суспільства досліджували П. С. Клімушин, А. І. Семенченко та інші. Досвід впровадження електронного урядування в Україні та за кордоном аналізувались дослідниками, такими як Л. О. Матвейчук та Г. Ф. Мартинюк.

Сьогодні електронне урядування є ключовим засобом для сталого розвитку суспільства, забезпечуючи більшу ефективність, відкритість та прозорість взаємодії держави з громадянами, оптимізуючи адміністративні процеси, а також стимулюючи цифрову інноваційність та інклюзивність в країні [2, с.73-74].

Формування ефективної системи електронного урядування та електронних послуг в Україні повинно базуватися на регулярному перегляді трьох ключових компонентів загального індексу розвитку е-урядування в країні:

1. Індексу онлайн-сервісів, що відображає, наскільки державні органи використовують цифрові канали для спілкування з громадянами та надання їм необхідних послуг. Високий рівень цього індексу свідчить про високий ступінь цифровізації державних служб і зручність для користувачів.

2. Індексу ІТ-інфраструктури, що вказує на матеріально-технічну базу країни для підтримки електронного урядування. Наявність сучасної ІТ-інфраструктури є передумовою для успішного запровадження електронних сервісів.

3. Індексу людського капіталу, який оцінює готовність громадян використовувати електронні сервіси, їх освіченість та навички роботи з цифровими технологіями. Високий рівень цього індексу свідчить про здатність громадян ефективно взаємодіяти з електронним урядуванням.

Зауважимо, що незалежно від складних політичних та економічних викликів, яким доводиться протистояти Україні, органи публічної влади не зупиняються в активному освоєнні та впровадженні сучасних інструментів електронного урядування. Інноваційні програми та проекти, розроблені на державному рівні Міністерством цифрової трансформації, в майбутньому мають усі шанси стати нормою на регіональному та місцевому рівні, слугуючи прикладом оптимальних підходів до управління. Сьогодні спільно з іншими установами Мінцифра реалізує 94 проєкти, щоб цифрова трансформація охопила кожну сферу — від роботи держорганів до розвитку медицини та освіти [3].

Попри військовий конфлікт, Україна продовжує активно інтегрувати технології е-урядування на місцевому рівні. Це не тільки відображає стратегічний напрямок розвитку країни, але й підтверджує її здатність адаптуватися до нових викликів.

Однією з таких ініціатив є програма «Громада 4.0», створена за підтримки Міністерства цифрової трансформації. Цей проєкт надає платформу для розвитку цифрових інновацій на місцевому рівні, використовуючи вже існуючі технології і розробляючи нові рішення для стійкості, оптимізації та інновацій. Завдяки співпраці з місцевими громадами та підтримці Міністерства, акселераційна програма надасть ресурси та знання для реалізації дієвих цифрових проєктів [4].

За допомогою спеціальних навчальних модулів, майстер-класів та вебінарів, учасники програми отримають можливість ознайомитися з кращими світовими практиками в галузі цифрової трансформації. Додатково, у рамках проєкту передбачено створення інкубаційних центрів, де молоді інноватори зможуть реалізовувати свої ідеї під керівництвом досвідчених менторів.

Центральна частина програми — це пілотні проєкти, розроблені відповідно до специфіки кожної громади. Це може бути впровадження електронних послуг для мешканців, розробка мобільних додатків для підтримки місцевого бізнесу або створення цифрових платформ для соціального обговорення місцевих питань.

Програма «Громада 4.0» акцентує увагу на важливості залучення громадян до процесу цифрової трансформації, ставлячи їхні потреби та інтереси на перший план. Основним пріоритетом є створення систем, які будуть доступними, зрозумілими та корисними для всіх громадян, від міських жителів до сільської місцевості.

Таким чином, електронне урядування в сучасних умовах є не лише модною тенденцією, а й відповіддю на реальні потреби суспільства в ефективності, відкритості та інклюзивності управлінських рішень. Україна, незважаючи на зовнішні виклики, активно інтегрує принципи електронного урядування на різних рівнях влади, розробляючи інноваційні програми та проєкти, зокрема «Громада 4.0», що підкреслює стратегічний напрямок розвитку країни. Інтенсивна цифрова трансформація створює умови для залучення громадян до участі в управлінських процесах, розширюючи можливості для діалогу між державою та суспільством. Створення доступних, зрозумілих та ефективних цифрових рішень стає запорукою підвищення довіри між владою та громадянами, а також сприяє сталому соціально-економічному розвитку країни в умовах глобалізації та цифровізації.

Джерела

1. Архипова Є. О. Електронне урядування як форма організації державного управління. URL:https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Elektronne-uryaduvannya-yak-forma...pdf

2. Кужда Т. І. Стан та перспективи розвитку електронного урядування в Україні та світі // Актуальні проблеми публічного управління та адміністрування: колективна монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Кирич Н. Б. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. С. 71-86.

3. Мінцифра презентує 94 Проєкти цифрової трансформації. URL: https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-prezentue-94-proekti-tsifrovoi-transformatsii

4. Час диджитальних змін: нова можливість для цифровізації українських громад. URL: https://decentralization.gov.ua/en/news/16062

ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ – СУЧАСНА ФОРМА ЗГУРТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН

Панченко Ю. Р.,
здобувач 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.політ н., доц. Зелінська М. І.
Маріупольський державний університет

Реальна участь громадян у вирішенні питань місцевого значення є однією із важливих умов розбудови демократичних структур країни і суспільства. Адже вирішення проблем місцевого розвитку тісно пов'язане з розвитком всієї системи місцевого самоврядування в Україні, однією зі складових якої є органи самоорганізації населення (ОСН).

Сучасна державно–правова теорія визначає органи самоорганізації населення як ланку системи органів місцевого самоврядування (ОМС) та допоміжну, але водночас суттєву складову місцевої демократії. Систему ОСН складають будинкові, вуличні, квартальні та інші органи, що створюються за дозволом сільських, селищних, міських рад відповідно до ініціативи жителів.

Нормативно-правову основу діяльності останніх закладено в Законі України «Про органи самоорганізації населення» від 29.11.01 р. № 2866-III [1] (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 5492-VI (5492-17) від 20.11.2012, ВВР, 2013, N 51, ст.716). Але цього недостатньо для адекватної роботи низової ланки системи місцевого самоврядування. До системи законодавства про органи самоорганізації населення входять також локальні правові акти (рішення відповідних органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, рішення місцевого референдуму, статути територіальних громад, розпорядження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради, положення про органи самоорганізації населення, рішення зборів (конференції) жителів за місцем проживання, які їх обрали тощо). Проте локальні правові акти в силу об'єктивних причин (зокрема, через свою обмежену юридичну силу та сферу поширення) не в змозі заповнити всі існуючі прогалини в системі ОСН.

Вітчизняна наука і практика приділяє пильну увагу різним аспектам роботи органів місцевого самоврядування. Питання розвитку місцевого самоврядування висвітлені в працях Б. Адамова, В. Бабича, М. Баймуратова, В. Дорофієнка, В. Кампо, В. Куйбіди, О. Лазора, Ю. Лебединського, В. Малиновського ін.

Проблему становлення і розвитку ОСН досліджують В. Д. Бондаренко, Г, А. Борщ, І. М. Дробязко, І. Б. Ковтун, Д. В. Кольцова, О. В. Лащенко, В. О. Лактіонов, В. Д. Полтавець, І. І. Розпутенко, О. М. Титаренко, В. О. Федотов.

Сучасні тенденції діяльності ОСН в Україні простежуються за нормативно-правовими документами, постановами уряду та іншими законодавчими актами. Значну увагу даній проблемі приділяє преса, радіо і телебачення.

Однак теоретичні і практичні питання розвитку органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування досліджено меншою мірою. Це насамперед стосується вирішення проблем пов'язаних з їх інформуванням і функціонуванням. Усе це доводить актуальність і необхідність дослідження зазначених проблем на місцевому рівні.

Сьогодні ОСН відображають рівень демократизації на місцевому рівні й у державі зокрема. Досвід демократизації українського суспільства підтверджує, що демократія бере початок «знизу», тобто з особистої участі громадян у розв'язанні

конкретних життєвих питань, котрі безпосередньо стосуються умов їхнього життя [2]. Таким чином, ОСН є необхідною ланкою реалізації зв'язку між жителями певної локальної території та місцевою владою.

ОСН представляють собою форму безпосереднього самоврядування, яке реалізується шляхом самостійного вирішення проблем місцевого значення. В разі необхідності ОСН беруть участь в обговоренні діяльності представницьких органів влади. Роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування поступово збільшується. Вони виконують різні функції, які спрямовані на забезпечення життєдіяльності населення на певній території [3]. Згідно з діючим законодавством органи самоорганізації населення (ОСН) наділені статусом самостійного суб'єкта місцевого самоврядування, що дає змогу вирішувати питання соціального, економічного та культурного життя громадян.

На практиці найбільш дієвими формами самоорганізації населення є будинкові, вуличні комітети, комітети самоорганізації населення мікрорайону міста. Жителі мікрорайонів можуть більш оперативно вирішити більшість своїх проблем за місцем проживання. Комітети самоорганізації населення стають механізмом захисту інтересів мешканців мікрорайону в підрозділах міськвиконкомів, комунальних служб тощо.

На жаль, влада ще не зрозуміла справжнього значення ОСН. Орган самоорганізації населення – це не опонент до місцевої влади, а потенційний партнер, оскільки може виконувати важливу функцію – опрацювання проблематики, яка виникає на рівні будинку, вулиці, мікрорайону; донесення інформації про цю проблематику місцевим органам влади.

ОСН, піднімаючи, ту чи іншу проблематику вже мають досвід вирішення питання. Отже, їх необхідно активно залучати до процесу вироблення рішень, оскільки вони є дієвим механізмом місцевого розвитку. Проте, в реальності така практика майже не спостерігається. Сьогодні ОСН та громадські організації де-факто не долучені до процесу вироблення рішень місцевими радами.

З огляду на належність ОСН до системи ОМС, доцільним видається об'єднання Законів України «Про органи самоорганізації населення» та «Про місцеве самоврядування» в один законодавчий акт. Такий підхід дозволить усунути існуючі суперечності між окремими нормами цих законів. У разі ж збереження існуючих двох законів, необхідно доповнити й уточнити термінологію та визначення в Законі України «Про органи самоорганізації населення», привести їх у відповідність із ратифікованими Україною міжнародно-правовими актами, зокрема, з Європейською Хартією про місцеве самоврядування. Також слід детально унормувати процедурні аспекти припинення діяльності ОСН. Постала потреба чіткого закріплення прав та обов'язків органів самоорганізації населення в частині їх підзвітності, під контрольності та відповідальності перед місцевими радами та жителями відповідної території.

Таким чином, інститут територіальної самоорганізації населення як інститут безпосередньої демократії в системі місцевого самоврядування надзвичайно важливий, особливо нині, в час радикальних демократичних перетворень, які відбуваються в державі та суспільстві. По-перше, він максимально наближений до населення тому, що формується з членів територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також тому, що їхня діяльність безпосередньо торкається різноманітних нагальних проблем жителів певної адміністративно-територіальної одиниці і, як правило, постає перед жителями зрозумілішою, ніж діяльність органів

державної виконавчої влади або органів місцевого самоврядування. По-друге, приваблює простота формування цих органів. По-третє, тісний зв'язок діяльності органів самоорганізації населення з повсякденними життєвими інтересами широких верств населення. По-четверте, інтервал між прийнятими рішенням та їх виконанням в органі самоорганізації населення значно коротший, між на загальнодержавному рівні, і, як наслідок, результати частіш за все бувають важливішими для місцевих жителів.

Діяльність ОСН в сучасних умовах не може бути тенденційно всеосяжною, що певною мірою нівелюватиме роль та значення політичних партій і громадських організацій. Акцентування на виключній необхідності розвитку системи самоорганізації населення, можливості прямого втручання її органів у роботу владних інституцій є явним перебільшенням. Зокрема, не можна погодитися із тим, що ОСН необхідно наділити правом вимагати від депутата відповідної ради звітувати про свою діяльність в раді та окрузі [3, с. 15]. Адже це суперечить не тільки нормам чинного законодавства України, а й самій природі пропорційної виборчої системи. Проблематичними є твердження, що ОСН можуть мати свої власні підприємства, установи та організації [3, с. 15–16].

Звичайно, ефективна система ОСН в перспективі може значно розвантажити виконавчі органи місцевого самоврядування. В той же час дослідники цілком справедливо вказують на ту обставину, що діяльність оновлених ОСН буде вимагати більших матеріальних, ресурсних та фінансових затрат, що в умовах нинішнього браку коштів в органів місцевого самоврядування ймовірно створить проблеми, насамперед для забезпечення делегованих повноважень ОСН.

Отже, досвід становлення та діяльності ОСН в сучасній Україні переконує, що потрібно збільшити повноваження ОСН. Мають бути значно розширені можливості ОСН щодо контролю за місцевою владою. І не лише в тих випадках, коли мова йде про розгляд питань, що стосуються конкретного ОСН. Органам самоорганізації має бути надане право, а також механізми його реалізації, щодо здійснення загального моніторингу дій влади. Бо, так, чи інакше, але майже всі місцеві питання торкаються ОСН. ОСН мають пройти еволюцію від органів, що представляють інтереси громади до органів, які їх захищають та реалізують. Це означає, що окрім дорадчих повноважень мають бути й регулюючі повноваження. ОСН повинен отримати право вето в сферах, де відбуваються основні прояви порушення інтересів громади. ОСН повинні мати вирішальні повноваження при прийнятті рішень органами місцевого самоврядування про виділення земельних ділянок, початок будівництва тощо, відкриття торгових точок, кафе і. т. д.

Джерела

1. Про органи самоорганізації населення: Закон України: від 11 липня 2001 року N 2625-III. *Відомості Верховної Ради (ВВР).* 2001. N 48. Ст. 254.

2. Коваленко А.А. Виконавчі органи місцевого самоврядування – інструмент реалізації народовладдя. *Трибуна.* 2002. № 5-6. С. 32 – 33.

3. Орловський О. С. Правовий статус органів самоорганізації населення: дис. канд. юрид. наук: 12.00.02 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2004. 20 с.

4. Остапенко О.Г. Функції органів самоврядування населення: поняття та загальна характеристика URL:www.nbuv.qov.ua/portal/Soc_Gum/Apdu 2009_1/doc3/ 06.pdf

МЕХАНІЗМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРИНЦИПІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Пруднікова К. О.,
здобувачка 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.н.держ.упр. Надежденко А. О.
Маріупольський державний університет

У процесах реформування та формування демократичної держави, що відбуваються в Україні на сучасному етапі, особливе значення набуває проблема формування системи державного управління. Її окремих інституцій та діяльності державних службовців. Якщо у західних країнах розвиненої демократії ці інститути створювалися і еволюціонували протягом століть, в Україні з певних історичних причин такого практичного досвіду бракує [2].

Тим не менш європейський досвід може стати своєрідним знанням для не повторення помилок та формування чіткої стратегії дій упровадження механізмів державного управління за європейськими стандартами.

Дієве державне управління своєю діяльністю закладає здатність держави формувати та втілювати державну політику в ключових сферах існування суспільства, забезпечувати добробут та соціальних захист громадян, надавати адміністративні послуги, підтримувати конкурентоспроможність країни та економічне зростання. Якість державного управління виконує фундаментальну роль у процесі європейської інтеграції, виступаючи рушійною силою проведення необхідних реформ для відповідності критеріїв членства в ЄС [5].

Саме визначення даних критеріїв державного управління у рамках європейського врядування може не знайти свого однозначного визначення, бо чітке розуміння стандартів не прописано ні на порталах Європейського Союзу, ні у офіційних документах.

Проте відомо, що ЕС висуває чіткі вимоги до кандидатів, які прагнуть членства. Вони представлені у вигляді Копенгагенських та Мадридського критеріїв. А також критерії до держав, які прагнуть приєднатися до зони євро, - у вигляді Маастрихтських [1].

Сучасний етап державотворення в Україні, який пов'язаний із кардинальними змінами всіх сфер суспільства, проведенням комплексу державно-управлінських реформ, зумовлює потребу у використанні наукового знання для модернізації державного управління, інтенсифікації розвитку однойменної галузі науки, яка є важливим досягненням українського національного інтелекту.

Сьогодні ця галузь знання інтенсивно розвивається, формуються її наукові школи, поглиблюються фундаментальні та прикладні дослідження, розширюється простір проблем, у якому закладаються нові напрями наукових досліджень, і повільний розвиток цієї галузі знання окремих наукових напрямів переходить до оформлення її як цілісної системи знання.

Також в умовах проведення в Україні адміністративної реформи особливої актуальності набуває проблема підвищення ефективності державного управління, зокрема системи органів державної влади всіх рівнів. Проблема ефективності роботи у багатьох випадках зводиться до ефективності праці службовців апарату, зміни їх чисельності та якості, затрат часу та, найголовніше, їхнього розуміння механізмів роботи реформованих систем. І зазвичай поза увагою науковців та практиків

залишається саме питання удосконалення та якісне впровадження механізму управління, що заснований на європейському досвіді [3].

У науковій літературі термін «механізм управління» має доволі багато визначень та тлумачень, його зміст та структуру різні науковці і практики трактують по різному. Концептуальні засади механізмів державного управління висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі управління: В. Авер'янова, В Князєва, О. Ковалюка, О. Машкова, Ю. Лисенка та інших. І всі вони зосереджені та орієнтовані на європейський вектор.

Деякі з авторів вважають, що поняття європейського стандарту стосується тільки адміністративного простору. Інші вважають, що європейські стандарти — це сукупність норм, принципів, правил організації діяльності державних структур. Демократичні стандарти Європейського Союзу необхідні для ефективної реалізації державної служби, хоча і не мають чітко сформульованих норм, але визначаються законодавством і реалізуються за допомогою комплексу програм та механізмів контролю й підзвітності.

Ці стандарти в країнах-членах Європейського Союзу втілені в різних нормативно-правових актах, серед яких закони про державну службу, адміністративно-процедурні та процесуальні кодекси.

Європейське врядування гарантує належне управління через такі базові демократичні принципи:

- відкритість (openess): передбачає активну комунікацію із громадськістю стосовно завдань і обов'язків різних органів влади та державних установ, а також рішень, які приймаються ними;
- підзвітність (accountability): базується на засадах права європейців на "належне управління", окрім традиційних типів відповідальності (політичної та адміністративної) передбачає також обов'язок реагування влади на потреби громадян;
- злагодженість (coherence): потребує не лише політичного лідерства, а й більшої послідовності між різноманітними інструментами, механізмами політики та різними стратегіями впливу на одну й ту ж реальність.
- участь (participation): передбачає сприйняття громадян та їхніх організацій не як пасивних об'єктів (або суб'єктів) політики, а як безпосередніх, активних і зацікавлених сторін, що мають право брати участь у процесі прийняття адміністративних рішень;
- ефективність (effectiveness): державна політика, законодавча система повинні відповідати реальним суспільним потребам, мати чіткі цілі й прийматися із врахуванням оцінки їх очікуваного впливу та попереднього досвіду. Управлінські рішення мають прийматися своєчасно й передбачати певну міру гнучкості в їх реалізації з метою врахування місцевих умов, специфічних особливостей сфери управління;

На нашу думку, наближення інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу має здійснюватись за такими пріоритетними напрямами:

- вдосконалення правових засад функціонування державної служби;
- реформування системи оплати праці державних службовців;

- встановлення порядку надання державних послуг та вдосконалення нормативного регулювання вимог професійної етики державних службовців;
- вдосконалення та підвищення ефективності управління державною службою;
- професіоналізація державної служби [4].

Державна служба є ключовим елементом системи державного управління. Від ефективності її роботи залежить подальший соціально-економічний розвиток держави та її поступове наближення до загальноприйнятих засад діяльності країн-членів Європейського Союзу.

Отже, говорячи про реформування державної служби України в умовах адаптації до стандартів Європейського Союзу, вважаємо за потрібне вдосконалити систему вже діючих правових та соціальних засад функціонування державної служби та її кадрового забезпечення та створити систему регламентів виконання державних послуг органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Джерела

1. Стандарти європейського врядування: навч. посіб. / авт. кол.: І. А. Грицяк, О. Ю. Оржель, С. М. Гладкова та ін.; за заг. ред. І. А. Грицяка. К.: НАДУ, 2011. 184 с.
2. Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України (організ.-правові засади) [Текст]: [монографія]. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю., 2017. С. 22.
3. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування: ел. журнал. 2008. URL: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008- 01/O_Fedorchak.pdf.
4. Чаплай І. В. Організаційно-правові аспекти адаптації механізму державного управління в Україні до європейських стандартів. *Інвестиції: практика та досвід.* 2014. № 16. С. 154-156.
5. Гонціяж Я. Державне управління в контексті європейської інтеграції. Київ : Лабораторія законодавчих ініціатив, 2015. 27 с.

УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМ МАЙНОМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ

Сердюков К. С.,
здобувач 2 курсу магістратури
Науковий керівник: д.е.н., проф. Хандій О. О.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Однією з сімнадцяти цілей сталого розвитку, ухвалених Організацією Об’єднаних Націй в 2015 році, є сталий розвиток міст та спільнот. Основою розвитку будь-якої соціально-економічної системи, його рушійною силою завжди є ресурси: матеріальні, фінансові, трудові. Матеріальною базою розвитку міста є власність громади, склад і структура якої визначає можливості такого розвитку.

Управління комунальним майном займає особливе місце в управлінні населеним пунктом і є основним інструментом забезпечення його сталого розвитку. До комунальної власності відноситься рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди, частка в

майні підприємств, житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування та інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження. Спадщина, визнана судом відумерлою, переходить у власність територіальної громади за місцем відкриття спадщини [2, ст. 60].

Від ефективності застосування того чи іншого методу управління комунальним майном залежить рівень добробуту мешканців населеного пункту, стан населеного пункту, виконання соціальних програм та інше. Крім того, це впливає на рівень наповненості місцевих бюджетів, оскільки надходження від використання комунальної власності є складовою доходної частини місцевого бюджету. І ця економічна складова є основною при виборі того чи іншого методу управління комунальним майном.

Сьогодні в світі найбільш розповсюджені наступні економічні методи управління комунальним майном: оренда, концесія, приватизація, які також застосовуються і в Україні.

Оренда - речове право на майно, відповідно до якого орендодавець передає або зобов’язується передати орендарю майно у користування за плату на певний строк [3, ст. 1].

Концесія – форма здійснення державно-приватного партнерства (ДПП), що передбачає надання концесієдавцем концесіонеру права на створення та/або будівництво (нове будівництво, реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт та технічне переоснащення), та/або управління (користування, експлуатацію, технічне обслуговування) об’єктом концесії, та/або надання суспільно значущих послуг у порядку та на умовах, визначених концесійним договором, а також передбачає передачу концесіонеру переважної частини операційного ризику, що охоплює ризик попиту та/або ризик пропозиції [1, ст. 1].

Приватизація – це платне відчуження майна, що перебуває у державній або комунальній власності, на користь фізичних та юридичних осіб, які відповідно до Закону можуть бути покупцями [4, ст. 1].

В світовій практиці управління муніципалітетами добре зарекомендувала себе концесія, проте, в Україні цей метод використовується найменше і сьогодні відсутній позитивний досвід надання в концесію комунального майна. Станом на 01.01.2023 чинними є всього 9 концесійних договорів [5]. Така ситуація потребує уваги держави і місцевої влади, оскільки концесія містить в собі інвестиційну складову і є формою залучення інвестицій в розвиток населеного пункту. Особливо це питання набуває своєї актуальності в умовах поствоєнного відновлення населених пунктів, що постраждали від військової агресії РФ. Основними шляхами вирішення такої ситуації, на наш погляд, є вдосконалення нормативно-правового регулювання умов здійснення концесійних відносин, створення сприятливого клімату для функціонування інвестора, мінімізація ризиків щодо здійснення концесійної діяльності, усунення політичного впливу місцевих еліт на концесійні процеси тощо.

Застосування зазначених заходів дозволить вирішити проблему відновлення економіки, інвестування в розвиток населених пунктів, їх матеріальну базу, що є ключовим напрямом відбудови та розвитку нашої країни в цілому.

Джерела

1. Про концесію: Закон України від 03 жовтня 2019 року № 155-IX / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text (дата звернення 05.08.2023).

2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#n941 (дата звернення 01.08.2023).

3. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 03 жовтня 2019 року № 157-IX / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text

4. Про приватизацію державного і комунального майна : Закон України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text

5. Стан здійснення ДПП в Україні / Міністерство економіки України. URL: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini

РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ШВЕЙНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ В КОНТЕКСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЙОГО СТАЛОСТІ

Сєрбулов М. О.,
здобувач 4 курсу бакалавріату
Науковий керівник: к.е.н., доц. Бєлоусов Я. І.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Велика конкуренція на ринку товарів і послуг в Україні, високі вимоги з боку споживачів, поява нових нижчих за ціною товарів, імпортованих із держав Європейського союзу підштовхує підприємства швейної галузі до організаційних та управлінських змін в основній стратегії свого розвитку, а також до розробки досконалої дієвої стратегії управління, яка буде знаходитися в синергетичному зв'язку з іншими стратегіями підприємства та забезпечить збереження його сталості.

Підприємства легкої промисловисті, які набувають розвитку в регіонах з агресивним середовищем, нерозвиненою ринковою інфраструктурою або великою кількістю конкурентних підприємств мають змінювати методологію щодо своїх управлінських дій як у внутрішній системі керування, так й у зовнішній [1, с. 48].

Швейне підприємство, яке у своєму розвитку використовує інноваційні технології, нововведення, як результат впровадження інноваційно-інвестиційної діяльності, науково-дослідних розробок тощо повинен змінювати управлінські рішення з урахуванням сучасних наукових досягнень та вимог, щоб досягти бажаного результату.

Для ефективної реалізації стратегії управління швейним підприємством важливо мати у регіоні, де підприємство набуває розвитку, постачальників сировини та комплектуючихих, інвесторів, ринок збуту та робочу силу, знати своїх конкурентів та підприємства, споріднені за профілем виробництва [2, с. 52].

Керівництво, підвищуючи якісь управлінських функцій з метою утримання сталості свого підприємства повинно в стратегічних планах передбачати додаткові фінансові інвестиції, які можуть компенсувати непередбачувані витрати, пов'язані з ризиками та загрозами для підприємства або будуть скеровані на переоснащення

виробництва на базі сучасних технологій та зміцнення виробничих потужностей, зокрема, енергоефективних, екологічно безпечних, на зниження техногенного навантаження на внутрішні системи, на підвищення темпів впровадження інноваційних технологій та видів продукції, на її рекламу, розширення нових ринкових територій або сегментів ринку, для впровадженням нових технологічних мереж тощо. [3, с. 126].

Для несталого розвитку підприємства характерна його економічна нестабільність та фінансова неспроможність, що може привести до зниження якості продукції, а головне до втрати споживачів, а відтак банкрутства підприємства. Чинником, який може привести підприємство до фінансової неспроможності є невивірені управлінські рішення, які видаються всупереч принципам існування сталого розвитку підприємства.

Витрати, які виникають в результаті інфляційних процесів також повинні передбачатися в довгостроковому прогнозному плані, оскільки саме такі витрати впливають на прибутковість підприємства.

Впровадження стратегії управління підприємством представляє собою складний, але необхідний процес, що охоплює технічні, технологічні, а також фінансові сторони виробництва.

Реалізація стратегії управління забезпечується певними ефективними дієвими засобами на всіх стадіях та ступенях швейного виробництва, які скеровані на посилення технічного та технологічного потенціалів, управлінськими діями керівного складу усіх рівнів, починаючи від керівника першого рівня до менеджерів підрозділів.

Керівник швейного підприємства повиннен бути здатним передбачати зміни, виявляти необхідність впровадження змін, визначати їх пріоритетність та отримувати результати, впроваджуючи їх в виробничі та інші процеси.

Слід також зауважити, що при управлінні змінами, коли менеджмент може безконтрольно здійснювати їх в стратегії управління за окремими ланками, з’являється загроза зміни в стратегії управління самим підприємством [4, с. 28].

В довгострокових прогнозних планах передбачають масштабні зміни, форс-мажорні обставини, події, заходи, на які впливає фінансова політика держави та внутрішні фактори, які є основними, зовнішні фактори, зокрема, коли підприємство розвивається на території з обмеженими можливостями для розвитку або території, що потребує економічної перебудови.

План стратегії управління, основою якого є стратегічне прогнозування, як метод управління і аналіз розвитку та можливості виникнення негативних явищ і тенденцій на всіх стадіях і рівнях спирається на показники економічного оцінювання та передбачає темпи зростання, що дає змогу керівництву забезпечити умови, які будуть підсилювати сильні сторони і, одночасно, зменшувати прояви слабких характеристик. Такі показники є індикаторами, що спроможні посилати сигнали керівництву про можливість переходу підприємства до інших ситуацій у розвитку, зокрема і до негативних, з втратою сталості підприємства.

На якісний склад показників прогнозного плану матимуть вплив вчасне фінансування заходів, зміна постачальників сировинних матеріалів і запасів, зміна ринкових сегментів, логістичних мереж, інфраструктурні зміни регіону, де розвивається підприємство.

Такі показники, як фах працівників, їх вміння та досвід, зусилля та освіта є значущими у процесі реалізації стратегії управління, мають не аби-який вплив на результати від реалізації стратегії управління підприємством та її ефективність.

Додаткові джерела фінансування повинні бути передбачені в прогнозному плані з початку його формування.

До чинників негативного впливу можна віднести:

- відсутність системи моніторингу заходів реалізації стратегії управління, системи аналітичних спостережень, індикаторів контролю, стандартів, норм;
- планування неефективних заходів;
- відсутність системи зовнішнього оцінювання ефективності управління та отриманих результатів на різних стадіях виробництва продукції;
- відсутність системного бачення щодо розвитку певних сфер підприємства та його складових, таких як стратегії модернізації, інноваційної, науково-технічної сфери, контролю за показниками його діяльності, невчасне виявлення небезпек;
- зміна на певному циклі виробництва управлінських завдань або заміна цілей підприємства та їх невідповідність існуючим потенціалам, технічним нормам, функціональним виробничим процесам підприємства, які розроблялися і впроваджені в минулих періодах;
- низький рівень виконавчої дисципліни менеджерів, непрофесіоналізм, відсутність досвіду та належної освіти.

Додаткові фінансові ресурси, передбачені в прогнозному плані, який забезпечує досягнення цілей підприємства на кожній виробничій ділянці та на кожному промисловому циклі, дозволять уникнути небезпечних та ризикових ситуацій**,** дозволять боротися з наслідками від ризиків, прогнозувати наслідки за результатами проведених моніторингових спостережень і аналізу прогнозних показників усіх аспектів виробництва. Отримання ефективних результатів від реалізації стратегії управління на всіх ланках виробництва, залежить від проведення дієвого моніторингу - система спостереження, нормування, вимірювання, встановлення індикаторів та оцінювання результатів реалізації стратегії управління підприємством. Ці складові дослідження сприяють стандартизації виробничих технологічних процесів, самої продукції.

Оцінювання ефективності реалізації стратегії управління підприємства на всіх ланках виробництва дозволяє керівництву підприємства:

- прогнозувати найбільш важливіші кроки щодо розвитку підприємства або його окремих сегментів;
- аналізувати отримані результати від управлінських рішень щодо використання всіх видів ресурсів, кадрового потенціалу на всіх виробничих циклах;
- зміцнити ресурсний, технічний, технологічний потенціали, застосувати програму заощадливого ставлення до ресурсів;
- застосовувати енергозберігаючі технології, які забезпечать економію палива, матеріалів, сировини, комплектуючих тощо;
- придбати нове устаткування, подовжити життєздатність застарілого обладнання через його модернізацію;
- виявити слабкі позиції в управлінні підприємством, здійснити вчасні зміни та корегування до управлінських функцій менеджменту;
- виявити причини виникнення ризиків в діяльності підприємством, передбачити контролюючи дії та заходи;
- покращити організацію виробництва і роботу транспортних мереж, зміцнити технічну базу, оптимізувати витрати на випуск продукції та транспортування

готової продукції до ринків збуту;

- оптимізувати витрати на утримання ринкової інфраструктури.

Контрольна функція менеджерів-контролерів за впровадженням запланованих заходів щодо реалізації стратегії управління підштовхує керівників підприємства до вчасного переходу та освоєння нових етапів стратегії управління, які можуть містити складні навантаження, розрахунки, науково-технічні висновки, інноваційні нововведення, заходи, які потребують участі партнерів у розширенні виробництва або термінової модернізації обладнання, реконструкції окремих цехів, ділянок, освоєння нових сировинних джерел, логістичних мереж тощо. Стратегічний контроль полягає в спостереженні та оцінці проходження процесу стратегічного управління, який забезпечує досягнення поставлених цілей та виконання обраних стратегій через встановлення стійкого зворотного зв'язку [5, с. 31-32].

Ефективність реалізації стратегії управління буде високою за умови, що всі дії прогнозуються заздалегідь, внесення додаткових завдань або зміна завдань, що втратили свою актуальність, не може йти в супереч основній стратегії розвитку підприємства або замінювати її. В інших випадках прогнозний план потребує раптових змін. На підставі контрольних замірів, звітів, висновків та інших, отриманих показників стратегічного контролю і моніторингу, є шанс уникнути негативних явищ та загроз у виробничій діяльності.

Заплановані заходи і завдання в прогнозному плані стратегії управління швейним підприємством є його основою, яка будується на принципах стратегічного управління, а сам план окреслює перспективи підприємства. Принципи стратегічного управління відображають правила, за якими формується стратегія управління та основні положення на які вона спирається. До них можна віднести загальні принципи: безперервність, інформативність, циклічність, додержання правил послідовності етапів, гнучкість системи стратегічного управління, що дозволяє підприємству на всіх його рівнях набувати постійного розвитку, проводити модернізацію підприємства, виявляти застарілість системи управління та надає змогу набувати системі стратегічного управління нових характеристик та властивостей.

Заплановані заходи і завдання в прогнозному плані стратегії управління підприємством, які врешті призвели до негативних результатів в подальшому, можуть означати, що на стадії розробки прогнозного плану реалізації стратегії управління були прийняті невірні, не вивірені управлінські рішення, які не відповідали фактичним вимогам. За цих причин, періодичні зміни до плану стратегії управління підприємством, які формуються на фактичних показниках, дозволять отримати очікувані результати та досягти довгострокових цілей.

Отже, високі вимоги до заходів та завдань щодо стратегії управління підприємством легкої промисловості, які були заплановані та виконувалися протягом певного часу, надають шанс на збереження сталості в довгостроковому періоді. В інших умовах, будь-які зміни в одному або кількох направленнях стратегії управління швейним підприємством, на будь-якій стадії його життєвого циклу, можуть проявлятися в перетворенні потенціалів підприємства та зміні їх обсягів і масштабів. Чітко визначені шляхи реалізації стратегії управління підсилюють загальну стратегію розвитку, що дає змогу швейному підприємству забезпечити свою сталість.

Для забезпечення сталості швейного підприємства необхідне проведення досконалого прогнозного планування заходів і завдань в стратегії його управління. Реалізація такої стратегії потребує розроблення якісної системи моніторингових

спостережень, аналізу діяльності підприємства на всіх його рівнях, впровадження дієвої системи контролю в межах діючої стратегії управління швейним підприємством.

Джерела

1. Бєлоусова Л.І. Інноваційно-інвестиційна активність підприємства: Монографія /Л.І. Бєлоусова/ - Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006.- 176 с.
2. Ахромкін Є.М., Сєрєбряк К.І., Бєлоусова Л.І., Літвінова І.М. Економіка Фінанси Право. № 1(52) 2019. С. 52.
3. Скібіцький О.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / О.М. Скібіцький /– К.: Центр учбової літератури, 2009. – 408 с.
4. Петрова І. Управління змінами: навч. посібник / І. Петрова, В. Поліщук, В. Поченізький/. – Львів: ЗУКЦ, 2008. – 66 с.
5. Мельничук Н.Ю. Сучасний підхід щодо класифікації контролю. Молодий вчений. № 6 (21). 2015. С. 31-32.

РОЛЬ ПАРЛАМЕНТІВ У ДОСЯГЕННІ ЦІЛЕЙ ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сотніков В. А.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Баштанник В. В.
Національний технічний університет «Дніпровська Політехніка»

Благополуччя кожної держави прийнято вимірювати в таких показниках як валовий внутрішній продукт (ВВП), рівень зайнятості населення, державний борг, курс національної одиниці до вільно конвертованих валют тощо. Однак уже декілька десятиліть як було виявлено інші питання, які мають прямий вплив на соціальні, економічні та інші сфери життя людства. Тому виникло таке поняття як сталий розвиток, концепція якого полягає в забезпеченні можливостей людства задовольняти свої матеріальні та духовні потреби. При цьому негативний антропогенний вплив на навколишнє середовище має бути зведений до мінімуму, аби сьогоднішнє задовільнення потреб не нашкодило майбутнім поколінням [1].

2015 року на саміті Організації Об'єднаних Націй було затверджено 17 глобальних цілей сталого розвитку як універсальний заклик до дій щодо скорочення бідності, захисту планети та забезпечення того, щоб до 2030 року усі люди жили в мирі і достатку. Дані Цілі можна умовно об'єднати в 3 групи:

- Забезпечення людства основними матеріальними та духовними благами (подолання голоду, забезпечення здорового способу життя для всіх у будь-якому віці, забезпечення якісної освіти впродовж усього життя, забезпечення доступності чистої води та належних санітарних умов, забезпечення доступу до дешевих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх, сприяння побудові миролюбного і справедливого суспільства, зміцнення партнерства заради сталого розвитку);
- Забезпечення соціально-економічній рівності людства (подолання бідності, забезпечення гендерної рівності, сприяння економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх, створення стійкої інфраструктури, сприяння розвитку інноваціям, зменшення нерівності,

забезпечення сталого розвитку міст та спільнот, забезпечення відповідального споживання);

- Захист довкілля (застосування заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками, збереження морських екосистем, збереження екосистем суші) [2].

Для досягнення Цілей сталого розвитку необхідна ефективна діяльність не лише виконавчої влади, але й законодавчої. Нормативно-правові акти, ухвалені нею, відіграють ключову роль. Вони утворюють правове регулювання, що визначає права та обов'язки громадян, підприємств і уряду в контексті сталого розвитку. Вони спрямовані на регулювання діяльності в різних сферах, таких як екологічний захист (Закони України як «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про природно-заповідний фонд України», Про альтернативні джерела енергії»), соціальна справедливість («Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю»), економічний розвиток («Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про захист економічної конкуренції») тощо. Сюди включаються стандарти та вимоги до викидів забруднюючих речовин, норми щодо використання природних ресурсів, правила планування міст і регіонів з огляду на сталість, а також соціальні програми і заходи для підтримки вразливих груп населення, стимулювання економічної діяльності, забезпечення верховенства права та інше.

Також парламенти створюють правову базу для впровадження політик і програм, спрямованих на досягнення Цілей сталого розвитку й забезпечують виконання зобов'язань, прийнятих на міжнародному рівні. Вони сприяють створенню умов для сталого економічного росту, збереження природного середовища та підвищення якості життя громадян, відзначаючи важливу роль правових норм у впровадженні цілей сталого розвитку [3].

Отже, маючи ефективну нормативно-правову базу, ухвалення якої є прямою компетенцією та обов’язком парламентів, органи виконавчої та місцевих влад володітимуть необхідними інструментами для виконання Цілей сталого розвитку. Враховуючи, що склад парламенту формується шляхом усенародного голосування, відповідальність за дотримання основних вимог Концепції полягає на кожного громадянина тієї або іншої держави, і тому активна участь громадян у політичному процесі стає важливим фактором забезпечення успішної реалізації цих цілей.

Джерела

1. Цілі сталого розвитку та Україна. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina

2. The 17 goals | Sustainable Development. *UN* | Sustainable Development. URL: https://sdgs.un.org/goals

3. Завада, Р. С. (2022). Адміністративно-правова політика України у сфері електронного урядування в контексті досягнення Цілей сталого розвитку. Академічні візії, (8-9). (с. 133-135).

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Ушмодін М. А.,
здобувач 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: доктор філософії ПУА Верительник С. М.
Маріупольський державний університет

В третій статті Основного Закону України закріплено поняття прав і свобод людини і громадянина. Забезпечення цього є основним показником для України як демократичної та правової держави. Ці поняття інтегрують в собі процесуальні компоненти, мають за мету визначення того, що вся діяльність держави спрямована та здійснюється для людини та заради неї [1].

Захист прав і свобод є актуальною проблемою сучасної юридичної науки. Важливе місце серед її складових посідає адміністративно-правова реалізація прав і свобод людини та громадянина. Дослідження в цьому напрямі необхідно починати з чіткого визначення поняття та змісту механізму. Саме завдяки його ефективному функціонуванню можливе отримання якісних управлінських послуг, а також забезпечення та захист порушеного права.

Визначення основних проблем адміністративно-правових засобів захисту прав і свобод людини та громадянина має також міждиціплінарне значення, оскільки норми адміністративного права обслуговують норми інших галузей права[2, с.47].

На думку багатьох вчених, в тому числі і І.Л. Бородіна, актуальність дослідження проблеми адміністративно-правових способів захисту прав і свобод людини та громадянина зумовлена також необхідністю підвищення рівня правової культури населення, зміною правової свідомості юридичного мислення працівників правовстановлювальних та правозастосовних органів в Україні, формування у них позицій пріоритетності забезпечення прав і свобод людини та громадянина нормами адміністративного права [3, с.163].

Соціальні, політичні та правові зміни, що відбуваються в Україні, формують принципово новий підхід до проблематики адміністративно-правових способів захисту прав і свобод людина та громадянина відповідно до стандартів, принципів та норм, що відпрацьовані світовою спільнотою. Наразі посилюється вплив міжнародних норм, принципів і стандартів міжнародного права на створення, вдосконалення й розвиток національної системи права, зокрема адміністративного. З огляду на це, дослідження цього питання є досить актуальним, адже з часу проголошення незалежності України комплексних досліджень проблематики адміністративно-правового захисту прав і свобод людини та громадянина не здійснювалося.

Розглядаючи категорію «механізм забезпечення прав і свобод людини», для розуміння її сутності слід враховувати, що вона належить і до соціальної сфери, виступає як засіб практичного виразу управління, акцентує увагу на динамічних взаємозв’язках між основними умовами, передумовами та засобами забезпечення прав і свобод людини та громадянина та їх взаємодії.

Правовий механізм забезпечення прав і свобод людини можна визначити як інтегруюча складову частину механізму забезпечення прав і свобод людини, що має на меті нормативну регламентацію діяльності органів публічного управління щодо реалізації всіх видів механізму забезпечення прав і свобод людини.

На нашу думку, механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини у широкому значенні – це процес адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина органами публічного адміністрування. Генезис та характеристика поняття забезпечення прав і свобод людини свідчить про те, що на національному рівні таке забезпечення може здійснюватися лише органами публічного адміністрування або інститутами громадянського суспільства, що мають відповідні делеговані від держави повноваження, тому за своєю суттю є адміністративно-правовим.

Механізм адміністративно-правового регулювання захисту прав і свобод людини та громадянина охоплює декілька стадій. Так, О.Ф. Скакун визначає як загальну дію юридичних норм, які регламентують умови виникнення прав й обов'язків, повноважень і відповідальності суб'єктів. На другій стадії виникають конкретні суб'єктивні права й обов'язки, тобто правовідносини. Необхідною умовою цієї стадії стає юридичний факт (система фактів), я яким норми права пов'язують настання юридичних наслідків. Третя стадія виникає у випадках неправомірної неправомірної поведінки суб'єкта. Правовою підставою цієї стадії є правопорушення, а також норми права, що встановлюють санкції за їх учинення, які визначають порядок застосування відповідальності [3; с.167].

Державні органи та посадові особи реалізують свою компетенцію шляхом розслідування обставин учинення правопорушення, встановлення і покарання винних, а правопорушники – мають зазнати позбавлення державно-владного характеру за вчиненні правопорушення.

Захист права – це частина правового захисту людини, що охоплює примусово-правову діяльність органів державної влади й управління, правоохоронних органів, громадських організацій , посадових осіб, а також громадян, осіб без громадянства, здійснювану законними засобами з метою підтвердження або відновлення оскарженого чи порушеного права людини.

Для того щоб управлінські ланки активно діяли в цьому напрямі, а громадяни мали реальну можливість впливати на забезпечення свої прав і законних інтересів, необхідно реалізувати низку умов як з боку органів державного управління, так і з боку громадян [2, с.49-50].

Людина, її права і свободи становлять у правовій державі найвищу соціальну цінність, саме на їх забезпечення й реалізацію в суспільному житті має бути спрямована державна діяльність, зокрема діяльність у сфері державного управління. Адже конституційний лад України ґрунтується на визнанні людини, її життя, здоров'я, честі та гідності, недоторканності й безпеки найвищою соціальною цінністю, пріоритету її прав і свобод. Гарантування прав і свобод людини є головним обов'язком держави, оскільки держава відповідальна перед людиною та суспільством за свою діяльність (ст. 3 Конституції України) [1].

Джерела

1. Конституція України. URL:chttps://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 20.09.2023).

2. Зуєв Р. Щодо механізму адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини. *Юридична Україна. Проблеми адміністративного права.* 2011. Вип. 8. С.46-51.

3. Костюшко О.П. Забезпечення адміністративно-правових гарантій прав і свобод людини та громадянина. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ.* 2017. Вип. 2(14). С. 162-177

ІНТЕГРОВАНЕ ПЛАНУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Федотенко Т. В.,
здобувач 3 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н. проф. Тарасенко Д. Л.
Маріупольський державний університет

В умовах глобалізації та швидких змін, інтегроване планування стає ключовим інструментом публічного управління для забезпечення сталого розвитку країни, враховуючи потреби сучасного суспільства та майбутніх поколінь.

Інтегроване планування у контексті публічного управління означає системний підхід до формулювання, реалізації та моніторингу політик і програм, що враховують економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку [1]. Інтегроване планування вимагає бачення «цілої картини», при якому різні сектори і рівні управління працюють разом для досягнення спільних Цілей сталого розвитку. Важливість координації між різними секторами не можна недооцінювати. Наприклад, політика у сфері охорони здоров'я може впливати на якість навколишнього середовища, а екологічні рішення – на соціальну сферу.

Після розпаду СРСР, Україна розпочала свій шлях як незалежна, демократична, соціальна та правова держава, зробивши важливий крок у будівництві нової правової системи, яка відходить від радянських стандартів і соціалістичних принципів. Однак із зміною часу стає очевидною необхідність в проведенні глибоких реформ у державному управлінні, удосконаленні законодавства та адаптації до європейських стандартів з метою наближення до Європейського Союзу.

23 червня 2022 року відбулося важливе подія - Європейський парламент підтримав Україну як кандидата до Європейського Союзу. Від моменту набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною і ЄС у 2017 році, статус кандидата до ЄС став історичним досягненням та визначальним для майбутнього України [2].

Щоб підтримати цей статус та наблизити Україну до європейських стандартів, Європейська комісія надала вичерпний перелік реформ, включаючи реформу Конституційного суду, судову реформу, боротьбу з корупцією, протидію відмиванню грошей, деолігархізацію, адаптацію аудіовізуального законодавства та багато інших аспектів.

Очевидно, що проведення активних бойових операцій, особливо на тривалому етапі, призводить до вичерпання різних ресурсів, включаючи економічні, військово-політичні та соціальні. Ця динаміка властива будь-якій країні, що переживає військову агресію.

Але аналізуючи сучасний стан України, можна прийти до зовсім інших висновків. Попри тяжкості ситуації та необхідність вирішення численних проблем, що виникли в результаті жорстокої російської загарбницької війни, Україна продемонструвала свою єдність та стійкість. Це важливо, оскільки протягом тривалого часу процес євроінтеграції був насправді заморожений.

Не дивлячись на всі трагічні події, які сталися в Україні, країна продовжує знаходитися на шляху трансформації в сторону стійкої та незалежної держави. Україна продовжує проявляти свою рішучість і героїзм у важкі часи, і це додає їй сили та визнання на міжнародній арені. У контексті євроінтеграції, це можна вважати позитивним розвитком.

З урахуванням геополітичного положення та багатофасетних викликів, з якими Україна зішлася, її здатність утримувати курс на євроінтеграцію і реформування є показником не лише національної волі, але й державної стратегії. Євроінтеграція стає ключовим механізмом для підвищення стандартів життя, захисту прав людини та створення ефективної економіки.

Крім того, європейський вектор допомагає Україні отримувати міжнародну підтримку у її зусиллях протистояти зовнішнім та внутрішнім викликам. Це виявляється у формі технічної допомоги, інвестицій та політичного сприяння на різних міжнародних платформах.

Тим не менш, важливо не обмежувати сприйняття євроінтеграції лише як інструменту для досягнення короткострокових цілей. Вона повинна бути розглянута як стратегічний курс, який відкриває нові горизонти для національного розвитку та взаємодії з глобальними партнерами.

Для подальшого успіху в інтеграційних процесах Україні необхідно продовжувати внутрішні реформи, активно взаємодіяти з ЄС у ключових сферах, зокрема у сфері енергетики, торгівлі, науки та освіти, а також зміцнювати демократичні інститути та забезпечувати повагу до прав і свобод громадян. Тому основними напрямами інтегрального планування сталого розвитку країни має стати:

1. Забезпечення енергетичної безпеки та ефективності. Розробка та реалізація стратегій енергоефективності, інтенсифікація використання відновлюваних джерел енергії, розбудова інфраструктури для транспортування енергоресурсів з метою розширення енергетичного діалогу з ЄС.

2. Стимулювання інноваційного розвитку. Підтримка науково-дослідних програм, співпраця з європейськими науковими інституціями, створення сприятливого середовища для стартапів та інноваційних компаній.

3. Розвиток зовнішньої торгівлі. Поглиблення економічних відносин з країнами ЄС, спрощення торговельних бар'єрів, заохочення інвестицій та залучення іноземного капіталу.

4. Зміцнення освітньої і культурної дипломатії. Розширення програм академічного обміну, співпраця між університетами, підтримка культурних проектів, що сприяють розумінню та співпраці між Україною та ЄС.

5. Здійснення активної гуманітарної, соціальної й культурної політики щодо подолання існуючих стереотипів відносно глибини та гостроти наявних протиріч між окремими регіонами нашої держави [3, с.46].

6. Демократична модернізація. Реформування виборчої системи, зміцнення громадського контролю, заохочення участі громадян в прийнятті рішень на різних рівнях управління.

7. Забезпечення прав і свобод громадян. Реалізація програм, спрямованих на захист прав меншостей, розвиток гендерної рівності, боротьба з дискримінацією та запобігання порушенням прав людини.

8. Екологічна стратегія. Продовження реформ в сфері екології, зокрема, у водному господарстві, управлінні відходами, охороні природних резерватів та боротьбі зі зміною клімату.

9. Сприяння місцевому самоврядуванню. Децентралізація владних повноважень, підвищення ролі місцевих органів самоврядування у вирішенні ключових питань розвитку регіонів.

10. Співпраця в сфері безпеки та оборони. Адаптація стандартів безпеки ЄС, підтримка та розширення співпраці з Європейською агенцією з питань оборони, спільні навчання та маневри.

11. Реформування здоров'я та соціальної сфери. Адаптація до європейських стандартів охорони здоров'я, підвищення якості медичних послуг, модернізація соціальної допомоги.

Отже, стратегія інтеграційного планування сталого розвитку України вимагає комплексного підходу, здатного відповісти на сучасні виклики та адаптувати країну до європейських стандартів.

Джерела

1. Вяхірєв М. О. Проєктний підхід у сфері планування інтегрованого розвитку територіальних громад. URL:http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/90/2275/4907-1?inline=1 (дата звернення: 12.09.2023).

2. Європарламент підтримав надання Україні статусу кандидата в ЄС. URL:https://suspilne.media/253073-evroparlament-pidtrimav-nadanna-ukraini-statusu-kandidata-v-es/ (дата звернення: 13.09.2023).

3. Чухно І. А. Засади сталого розвитку в державному управлінні на регіональному рівні в сучасних умовах. // Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни: зб. тез наук.-практ. конф. за міжнар. участю (в межах Другої щорічної науково-освітньої виставки «Публічне управління XXI», приуроченої до Всесвітнього дня науки), 26 листопада 2015 р. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015. С. 44-49.

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АСПЕКТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Гусак Д. Р.,
здобувач 1 курсу бакалавріату
Науковий керівник: д.е.н., проф. Овєчкіна О. А.
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Як відмічається у численних науково-аналітичних матеріалах, людство кінця XX – початку XXI ст. стикнулося з проблемами дефіциту і вичерпності важливих для соціально-економічного розвитку ресурсів, перед усім, природних через повсюдне домінування техногенного типу економічного розвитку, який забезпечує високоіндустріалізований технологічний уклад національних господарств, незважаючи на потребу врахування екологічних обмежень, навіть, ігноруючи їх. Характерними ознаками техногенного типу виявилося: швидке і виснажливе використання невідновлюваних природних ресурсів та надексплуатація відновлюваних, що поступово перевищило можливості їх використання [1; 2].

З часом, людство, стикнувшись з проблемою випередження негативних наслідків техногенного типу економічного розвитку над позивними, усвідомило необхідність переходу до екологоорієнтованої економіки, впровадження якої має припинити природоруйнівний (природодеструктивний) тип господарювання. Як

відомо, методологічною основою для розробки національних моделей екологоорієнтованої економіки стала концепція сталого розвитку, за якою розвиток суспільства має задовольняти потреби нинішнього часу, не ставлячи під загрозу можливість майбутніх поколінь насичувати свої власні потреби, та поєднувати соціальний, економічний, екологічний напрямки розвитку.

Враховуючи несприятливі реалії сьогодення - повномасштабні воєнні дії на Сході України, які деструктивно впливають на стан екологічної сфери життєдіяльності суспільства, слід відзначити, що актуалізується питання вибору найдоцільнішій концепції повоєнного екологічного відтворення. Зважаючи на сказане, *метою* даної роботи є стисла характеристика основних концептуальних поглядів на вирішення проблеми екологоорієнтованого розвитку, які домінували у світовому соціумі, і які можуть стати в нагоді при розробці національної моделі екологічного відтворення.

У наукових та науково-популярних джерелах представлені такі концепції екологоорієнтованого розвитку, як: концепція екотопії, антропоцентризму, екоцентризму, біоцентризму [1; 3].

Поява концепції екотопії (зміщення, зсуву акцентів) була обумовлена: по-перше, наявною симптоматикою екологічних криз, які загрожували перерости у світову екологічну кризу; по-друге, нездатністю досягнення реальних суттєвих змін у взаємодіях економіки з навколишнім природним середовищем через фактично непогодження господарюючих структур на додаткові екологічні витрати та дорого вартісні проекти технічного та технологічного переобладнання виробництв. Екотопічна концепція обмежувалася закликами щодо збереження природи, зменшення екологічних забруднень, взиванням до моралі, суспільної відповідальності.

Натомість, протягом XX ст. розповсюдилась концепція антропоцентризму, за якою фактично крився груповий економічний інтерес світових монополій (нарощування надприбутків), що спекулювали протиставленням людського і природного світів, нав'язуючи соціуму егоїстичний імператив – дозволено те, що корисно людям, звідси, етичні норми і правила мають діяти лише у людському середовищі і можуть не застосовуватися у ставленні до природи. Так званий прогрес «індустріальної цивілізації» демонстрував відверто хижацький характер, обмежувався лише виробничими можливостями монополій. Близько середини XX ст., коли збільшилось майже до критичного рівня техногенне навантаження на природне оточення людини, поширились екоцентрична та біоцентрична концепції.

Екоцентризм базується на уявленні про існування єдиної планетарної системи взаємодіючих живих істот, включаючи людей з їх виробничою матеріальною і духовною культурою, науковим і метафізичним потенціалом.

Прогрес цивілізації обмежується екологічним імперативом – безумовною залежністю людського суспільства від стану живої природи, вимогою врахування і підпорядкування її законам. Різновидом екоцентризму вважається біоцентризмом (етика дикої природи), за яким природа: по-перше, наділяється внутрішньою цінністю, яку розуміли і шанували люди доіндустріальної епохи; по-друге, своїм, частіше, негативним зворотнім впливом (природні катаклізми) демонструє свою унікальність для життя людей; по-третє, вимагає від людей не лише поважного ставлення у відповідь, й визнання «моральних прав і волі» природи як «партнера», а не об'єкта експериментів. Незважаючи на визначення виключного характеру застосування біоцентризму (лише для організації заповідної справи), ми вважаємо, що ця концепції має значні шанси широке розповсюдження як методологічна основа прийняття

господарських рішень на мікро-, макро-, мегарівнях організації світового господарства в умовах катастрофічної руйнації природної системи планети.

Джерела

1. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. 72 с.

2. Концепція сталого екологічного розвитку та її значення. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/18883/.

3. Циркулярна економіка. URL: http://green-economics.org.ua/cikulyarna-ekonomika/.

МАТЕРІАЛИ

VII Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених

ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
проблеми і можливості досягнення в Україні та світі

Формат 60х90 1/8.
Умовн. друк. арк. 14.0